

URTARRILLA

Barikua

1863: Jose Solis margolaria jaio zen Santoña'n. Ba-ekian euskeraz eta euskaldun agertu zan. **1917:** Hermes aldizkaria agertu zan Bilbo'n. Guztiz 85 zenbaki agertu ziran. **1981:** Irujo'tar Manuel abertzale jatorra il zan Iruña'n.

Andra Maria Jaungoikoaren Ama

Bakearen eguna

Fuljenzio, Martiño

URTEBARRI

Urte barria ikusi nairik
bizi da jende guztia
bizi gogo deika daukagu
ameslari ausartia:
giza gogoak aurrera nai dau
luzatuz egin bizia
al dan ondoen gozartuagaz
eguzkiaren argia.
Egite onak egin nai ditu
giza semeak munduan
gatza ta poza izan daitezen
bizitz eder inguruan;
betor laguntza bizitz sustraitik
jakiturizko altsuan
urte ederrak bedeinka gaizan
zorioneko orduan.

PAULIN

URTARRILLA

2-2016-364

Eguzkia: 08:38tik 17:59ra

Ilargia: 01:12tik 13:10ra

2

Zapatua

1836: Karlos'tarrak Getaria erre eben (l'ean). **1895:** Azkoiti'ko kalean basurdea il zan, baseritarrak ti-roka erabilia. **1973:** Olo gudalburua bere gudari Karlos'tarrakaz Lizarra'ra sartu zan.

Basilio, Gregorio, Markelin, Makario

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GABON OSTEKO II DOMEKEA

Opera eder bat asten danean, sarrera edo “Obertura”,
labur labur, doiñuak agertzen dira.

* * *

Joan'ek bere Barri Onaren asieran gairik beiñenak be-
rentzat diranak agertzen dauz asieran. Berbea, bizia,
argia...

* * *

Argia Jesus mundura etorri zan, beteak egozan lekura,
baiña bereak ez eben ezagutu.

* * *

Bera artu eben guztiak, Jainkoaren semea egin ebazan.

* * *

Eta beretarren artean bizi-lekua artu eban.

* * *

Guk ikusi dogu aren aintza, aunditasuna, graziaz eta
egiaz beterik.

* * *

URTARRILLA

Domekea

1631: Gaztari zergea Felipe V.k ezarri eutsolako Bizkaia'n asarre bizia. **1846:** Pedro Unanue abeslaria il zan Trieste'n. Abots zoliduna. Madrid'en kale bat dauka. **1867:** Juan Krutz Zafirain'en jaiotza Errenderi'n. Bertsolari eskolabakoa. Emaztea idazkari.

Florentzio, Danel, Kepa, Jenobeba

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”**

(I)

1. ZATIAN

Egillearen aurkezpena

Liburu onen egillea, Berd ta Mortorelltar Gabriel da, eta nik bere bizitzari buruz dakidanaren aurkezpena auxe da:

1.955eko urtean Baleares ugarteko lurraldeetan Mallorkako Montuiri errian jaio zala.

Eta txangolaritzaren antolaketatik lortzen ebalaren beren bizitzazko ogi-bidea.

Berd baiña, ez da edozelako gizona, bere ogibidearen lanez gain, bere erriko edestian illunetan geratzen ziran ezaukizunak argitzen, andiak izan diralako emankortasunezko 10 urte luze alditan emon dauzanak, ikerketaren bidez.

“CRISTOBAL COLON, ERA NOBLE Y DE SANGRE REAL” da bere lan aundi au, 1.989ko urtean argitaratu ebana lenengo irarkaldian, eta 1.992ko Epaillan bigarrena.

Atutxa

URTARRILLA

4-2016-362

Eguzkia: 08:38tik 18:01etara

Ilargia: 03:04etik 14:12ra

4

Astelena

1324: Azkoiti'ren iraspena, XI Alfontso'k. **1972:** Mañari'n Kirikiño'ren emaztearen eriotzea. **1907:** Jesus Elozegi'ren jaiotza Tolosa'n: Euskerazaintza'ren lenengo idazkaria.

Gergorio, Eukeni, Benite, Gotzone

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(II)

Egillearen aurkezpenetik datorrena

Berak erabili bear ebazan liburuaren kopurua edo bibliografia, bere orrialdeko zerrendan etorriko da, konturatu gaitezen, ibili bear izan eben denbora bear izan ebela, lan andia izan dalako berak ikertzaille lez azterkatu egin dauana, erandoki edo mosaiku ori osatzen dabean arrazoizko zati orreik bere tokietan ipinteko.

Zetan ezanik bez, Euskalerrriak zor aundiak daukatzala Gabrieleekin, bere erriaren edestia argituz gain, gure erriaren edestiko antzezleri nagusien ostonduta egon diran bizitzak be, argira agertu dabezalako.

Atutxa

URTARRILLA

5-2016-361

Eguzkia: 08:38tik 18:02era

Ilargia: 04:01tik 14:46ra

5

Martitzena

1590: Pedro Ibarra'k liburu-oin eder bat eskiñi eutsen Eibar'eko parrokiari 1135 libra. **1841:** Bizkaia'ri, Gipuzkoa'ri ta Araba'ri Lege Zarra kendu. **1913:** Itxas-Ondamendia Ondarrabia'n.

Telesforo, Eduardo, Simeon, Emiliane

Bizkai-ko Foru-Aldundia

JAUNAREN AGERPENA (Erregeen Eguna)

Argitu beite, Jerusalem Barria dan Eleizea: Bere gainean zabaldu da Jaunaren egunsentia. Bere argitara doaz munduko erriak. Ori ikustean gainezka izango dau poza.

* * *

Gaur agertu da munduaren aurrea Jaunaren Salbatza-Lanaren Ezkutukia (misterioa): Munduko Erriak Kristo ezagutzera ta gurtzera datoz eta guztiak batera seniparte bat bera dauke.

* * *

Eskutuki ori azaltzeko dakarsku Barri Ona'ren Liburuak izarraren bidez aztiai (magoai) egin jaken deia.

Eskintza orren aurrean ba-dira biurrikeriz jokatzen dabenak. Erodes'en antzera. Fedearen izarrai jarraitzen dautsoenak, Jesus aurkituko dabe, Ume jaio-barria bere Amaren besoetan.

URTARRILLA

Eguastena

1892: Jesus Agirregabiria abeslariaren jaiotza Donostia'n. **1889:** Donostia'n "Txanton Piperri" Lenengoz antzestu zan: Eresa, Zapirain'ena, itzak Alzaga'renak. Gaur umeak apalazio batzen dabe.

**Jaunaren Agerpena. Meltxor, Gaspar,
Baltasar (Erregeen Eguna)
Jon, Federiko**

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(III)

Oarra

Lan onen asmoa, ez da Berd ta Martorell'tar Gabriel'ek ikaragarrizko ikertzail lan bidetik idatzi dauan "Cristobal Colon era Noble y de sangre real" liburu berbera ataratea.

Ez.

Nire asmoa Euskal edestiari buruz alango lan bikaiñaren aurrean, Euskalerrian ezagutzea da, euskaldunak gero ta geiago arduratu gaitezen gure etxeko gauzakaz eta konturatu beñ eta betiko, gure arbasoen bidetik oiñarri lez, sustraituta gagozela daukagun berezitasunaren nortasunezko izaeran.

Zor aundiak daukaguz JAUNGOIKO eta gure ARBASOEKIN, euskal baitaren ekandu ta orokorrean erri lez, jendekuntzazko itxura eder onen oiñarrietan erperatuta agertzen garelako, eta berezitasundutako mundu onetan gure txandako bizitzan zorrezkubidetatik sortzen jakuzan antolazko zeregiñak.

Atutxa

URTARRILLA

7-2016-359

Eguzkia: 08:38tik 18:04ra

Ilargia: 05:55tik 16:10ra

7

Eguena

1741: Gernika'ko Udaletxe barria egiteko erabajia Aldundian. **1792:** Juan Etxamendi'ren jaiotza Luzaide'n. Bertsolari liberala. **1865:** Errenderi'n Josefa Antonia Aranberri andra bertsolariaren jaiotzea.

Karlos, Erramon, Jenaro, Peli

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(IV)

Oarretik datorrena

Euren eta beti izan bear dan ekanduzko demokratiaren lege ederrean ordezkatu bear doguzela, danok Jaungoikoaren lege zarrak aginduten daben lez, askatasunezko demokrati zabal ta baketsu baten bizi gaitezana.

Gure Euskalerra maite onek bere ekanduzko izaeran, askatasunezko demokratiaren nortasunezkoa izatearren, ainbat etsai fazizta daukoz, Jainkoak bereztutako gai oneri ezarri eutsozan legeari jaramon egin barik, eurak euren asmotan indarrez ezartzen dabezan batzango legeetan gure dabelako gu bizitzea.

Ezinezkoa da baiña, ekintzazko asmo ori, Jaungoikoak Gai-Ludi oneri bereztu eutsozan lege guztien aurkakoa dalako.

Orregaitik gaitzesgarri eta nazkagarriak egiten jakuz, maltzurrezko guzurti orrein ainbeste kaizakeriaren batzangotasunezko alegiñak, asperbidezkoak izan da, aspergarriak be ba-diralako.

Atutxa

URTARRILLA

8-2016-358

Eguzkia: 08:38tik 18:05era

Ilargia: 06:51tik 17:00etara

8

Barikua

1608: Okendo, Kantauri guztiko kapitai. **1845:** Udalen eskubideak urritu, Madrid'eko aginduz. **1888:** Julene Azpeitia'ren jaiotzea Zumaia'n. Andereñoa ta idazlea.

Julen, Teofilo, Eladio

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(V)

Oarretik datorrena

Fazitentzat ez alderantziz, bizitz onen ordezkaritzaiko gai-tresneri guztiak euren esku artean eukiten aлегintzen diralako, gero indarrezko ekintzaren elburuakin ibilteko asmoan.

Arrigarria da baiña, euren bizitzaren il osteko itxaropenari, iñundik iñora begitu barik egiten dabezala, egiten dabezan gauza guztiak.

Egalper edo ostruka'ren buru ostonduarena egiten ote dabe, asmatu daben diruzko sasi-jaun estalkiagaz?

Ba ote dago JAUNGOIKORIK eurentzat?

Eurentzat nire ustez, diruzko irudimemenean urrezko-tzekorragaz, lillura edo ta atsegintasunaren distiadurazko bidetik, erakarpenezko zirikada aundiak daukiezala, beren menpetasunaren zoraldizko eragipenetik ain errez urteteko.

Atutxa

URTARRILLA

9-2016-357

Eguzkia: 08:38tik 18:06ra

Ilargia: 07:44tik 17:56ra

9

Zapatua

1847: Gaiarra'ren jaiotzea Errankari'n. **1565:** Bizkai'ko Batzar Nagusian. Gernika'ko aritxaren inguruan diran jarlekuak ipintea erabaji zan. **1866:** Lopez Alen olerkia-
ren jaiotzea Donosti'n. 1891'ean Yurreta'saridun.

Eulojio, Andoni, Martzeliño,

Kepa, Anastasi

Bizkai-ko Foru-Aldundia

JAUNAREN BATEOA

Jesus laguntzaile edo serbitzaille lez agertu jaku eta bera dogu arako Isaias antxiñako igarleak agertu eban Jaunaren serbitzaillea: Errientzat zuzenbide, zarata aundi bakoa, kañaberaarrakalatu apurtzen ez dauana, metxa-ondakin iziotua amataten ez dauana ...

* * *

Jaungoikoak ez dauka norkeririk eta zuzen dabilena onartzen dau.

Berak bialdu, dausku Jesus'en bidez bere berbea. Galilea'n eta Judea osoan zabaldu eban berbea.

* * *

Jesu'ek Joan'en bateoa artu ebanean, zeru goitik Aitaren berbea entzun zan: "Auxe da nik maite dodan neure Semea".

URTARRILLA

Domekea

1892: Martin Oiarzabal idazlearen jaiotzea Azpeiti'n. Orixe'ren laguna. Eres-batzaillea. **1912:** Langillen aldi-zkari barria Bilbo'n.

Nikanor, Kepa, Jon, Gergorio

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(VI)

Oarretik datorrena

Orregaitik nire ezkeron aundienak Berd eta Martorell'tar Gabriel'eri, bere lan aundi onegaz, politika maillan ostondu gure izan daben gauza bateri, gauza izan dalako euki dauan mozorrotasunezko estalkia kendu ta argitara zabaldu, berezko arrazoi bidez gertatu zirenak argitasun ederrenean ikusi daiguzan.

Idaz lan onen aurkezpena

Lan onen esangura andienak nire aldetik, Mallorkako Berd eta Martorell'tar Gabriel'ek idatzi dauan CRISTOBAL COLON ERA NOBLE Y DE SANGRE REAL'eko liburutik artutakoak izango dira.

Berak, liburuaren aurkezpenean esaten dauan lez: "La más documentada y sólida refutación que de la tan interesada "Tesis Genovesa", se haya presentado jamás".

URTARRILLA

11-2016-355

Eguzkia: 08:37tik 18:08ra

Ilargia: 09:20tik 20:02ra

11

Astelena

1879: Miguel Laredo izparlari foruzalearen eriotzea.

1928: Aita Kandido Basabe idazle lekeitiarra'ren eriotza Loiola'n. **1951:** Aita Jazinto Artalarrea izlari euskaldunaren eriotzea Markiña'n.

Nikanor, Kepa, Jon Gergorio

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(VII)

Idaz-lanaren aurkezpenetik datorrena

Eta nire aldetik erabilitako billakuntzazko liburuak, aurkibideko zerrendan etorriko dira.

Zergaitik

Beren bibliografian esaten dauan lez, edo ta liburu askotatik iker lanean, galdeketa asko

egin ondoren, nire ustez argitasun aundienak emon dautsazelako Kolonen leiñu eta beren izatezko nortasunari.

A ta gusti, liburu onen esangurak ulertzeko, XV-XVIin gizaldiaren denborako bizitzan kokatu bear dira, emen esaten dodazanak orduko denborakuak izanez gain, bereztasunaren zentzuzko arrazoian argi ta egi urbillenean kokatu gaitezen, benetan jakiteko zelan zaintzen ziran giza eskubideak orduko denboretan.

Zelan bizi ziran orduko errege, eleiztar, andiki ta erritarrak, bizitzarako eukezan legezko baldintzakin, eta zelango legeak izan ziran areik?

Atutxa

URTARRILLA

12-2016-354

Eguzkia: 08:37tik 18:09ra

Ilargia: 10:03tik 21:09era

12

Martitzena

1575: Zumaia'n itxas-ondamendia: 10 ito. **1790:** Jose Garat'en negarra Versailles'en, Ipar-Euzkadi'ri berezitasuna kendu eutsoelako. **1871:** Baroja margoalariaren jaiotzea Riotinto'n. Giza-irudietan ona.

Julen, Teofilo

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(VIII)

Bigarren baldintzari ebatuta: Legezko Araudia

Paleolitiko-Neolitiko aldian lortuta, demokraziaren zentzuzko lege andi baten ezarrita etorten zan mundu onen errigizartetasuna, ekialdetik Sargonidakaz, goitik berako kaizar menpeko agintaritzea baten ipini gurean asi ziran arte.

K.a. 490eko urtean Maratonen medikaseko borrokarekin Grezitarrak, persiarrak Europara ekarri ebezan menperatzaillezko asmoak geratu ebazan.

Arno ta Tiber ibai bitartean baiña, K.a. 753'tik, Etruskoak kokatuta egon ziran lekuan, euren salerosteko mozkiñak merkantilerien zabalatasunezko lurretan kokatu ta eurak ondo apaindutako kirkillerietan bizi ta sortzen ebezan Uriak lapurretatik babesteko:

–Espartar antzeko gudalozteak latin izkuntzagaz sortu ondoren, naita etruskoen gogoak menperatzaille-tasunezkoak ez izan arren.

Atutxa

URTARRILLA

13-2016-353

Eguzkia: 08:37tik 18:10ra

Ilargia: 10:41etik 22:17ra

13

Eguastena

1900: “Seguros Aurora” sortu zan Bilbo’n. **1931:** Alogorai buruz ikaskatea Bikaia’n. **1939:** Markiña’ko lekai-de-etxean Ijini Gorritxategi aitaren eriotzea. Izlaria.

Mario, Leontzio, Gumersindo, Broniñe

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(IX)

Legezko arauditik datorrena

Eta sortu eben gudaloztearenak be bardiñ, laster ukertu ziran goitik berako agintaritzara eta Europa, Afrika ta Ekialdeko erri geienak menperatu ebezan, K.o.409`ko urtean Mendebaleko kaizartza ezereztu zan arte.

Blaustada ori sortu orduko baiña, I Konstatinok jakinda, euren asmo indarretan berantza joan zirela, I Silbestre Aita Santuagaz alkartuta K.o. 325ko urtean Nizean Eleiz Batzar Nagusia ospatu eben, ta Kristautasuna Katolikosunezko eritzian alderdikidetu ondoren, ortik aurrera emoten jako indarra zoritxarrez kaizartzazko agintaritzari oster, gure gizarteko eskubideen antolakuntza, menperatzailletasunezko fazizta indarpean iraun egian.

Atutxa

URTARRILLA

14-2016-352

Eguzkia: 08:36tik 18:11ra

Ilargia: 11:18etik 23:25ra

14

Eguena

1723: Durango'ko Santa Ana Eleizea konpontzeko agindua Kaligurri'tik.**1850:** Pierre Loti'ren jaiotza: Ramuncho eleberria idatzi eban. 260 agerraldi bere bitzitan. **1920:** Txomibn Agirre eleberrigillearen eriotza Zumaia'n.

Fuljenzio, Peli, Malakias, Esteban

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(X)

Legezko Arauditik datorrena

Orregaitik IVn gizalditik aurrera, Jesuse'k Bere aolkularitzazko bidetik ta Berezko legetik sortzen eban Kristau eritzizko zentzu ta izatasunak, eleiztar agintaritzaren ardurazko aldetik bigarren maillara baztartu ondoren, katolikotasunaren erromatar ziñezkintza ipini eben orduko Europa ta muduaren legezko ardatz nagusi, berak eukezan menpeko estutasun eta zigorrezko lege inguruan danak jantzan ibili bear izan da.

Afrika, Ekialdea eta Europako giro bizitzak ez ziralako bardiñak izan, eta mendeko lege bardin bat danentzat ez zalako egokiena, menperatzaillezko eritzi orrek laster euki eban, bear eben erantzuna eta Islan'dar erlijioa mauritarak sortu eben.

VIIIIn gizaldiko asieran moroak Erdi-Ugarte onetara etorri ziranetik ta IX-Xn gizaldiko epean bertan ezarri, bertoko errigizarteak, paregabeko aukera baten aurkitu ziran, danak euren antola egokienak eginda, bereztasunezko zentzu egokitasunean ezarri zitezten.

Atutxa

URTARRILLA

15-2016-351

Eguzkia: 08:36tik 18:12ra

Ilargia: 11:54tik 00:33era

15

Barikua

1906: “Zepai” bertsolariaren jaiotza Azpeitia’n. **1929:** “Euskerea aldiakaria sortu zan Bilbo’n. **1949:** Lontzi aba idazleareb eriotzea. Viña del Mar (Txile’n). Ipuinlaria.

Paul erremutarra, Mauro, Isidor, Jon

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XI)

Legezko Arauditik datorrena

Euskalerriko antolamenduak baiña errege jaunakin itzarmenezko ongunde demokratikoak euki arren, Leon'goak Pelayoren bitartez (?), godoak euki eben erromatar menperatzaille ta fazizta'tar kaizertzan ezarrita geratu ziran.

Eta Europa guztian gertatu zan lez, bata askatasunaren demokrazizkoa zalako, ta bestea askatasunaren nortasunezko eritzi orreik galduta euki zituzelako, biak katolikotasunaren batzangotasunezko asmakuntz orren aolkularitzapean geratu ziran lotuta, eta bide orretatik erri guztiak mendeko premiñara bideratuz, gaur daukaguzan laterriakaz aurrera joanda, merkantilismo ta diru serbitzu edo morroiketara sortzen jakun lez.

Europa eta munduko gizarteetan ortik aurrera, faziztaren indar aundi orreik erlijijñoakaz nastuta, eta danon dirua zaletasunezko guda-griñean bortxatzeko leku egokienetan ezarrita, maltzur ta guzurrezko bizi ekintza baten gainean ezarrita gagoz urten ezinik.

URTARRILLA

16-2016-350

Eguzkia: 08:36tik 18:13ra

Ilargia: 12:30tik 01:40era

16

Zapatua

1900: Azpeiti'ko plazan gizon bat urkatu eben: Jose Tejeria. Bere aita il eban onek. **1937:** Itxasotik Bilbo'rako sarrean miña edo lerkaiak. 25 batu ziran. **1955:** Pasai-ondoan, "Arriola" ontzia itxaspera. 11 ondarrutar ito, bat bizirik.

Andoni, Suplizio, Marian

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO II DOMEKEA

Jesus ez da mundura etorri sinistedun judatarren-
tzat bakarrik, jentillentzat be etorri da. Illunpean egoan
erriak argi aundi bat ikusi dau, eriotzearen gerizpean
bizi ziranai, argia sortu jake.

* * *

Paulo Deunak bere eleiz alkarteetan alderdikeriak
ikusten ebazan eta orrek min aundia emoten eutson:
“Zatituta ete dago ba Kristo?”

* * *

Jesus'en iragarkia asieratik biotzak barritzeko es-
karia zan.

Biotz barritze onen billa dabitzanak eta mundua
barriztatzeko ta obetzeko egarria daukenak, orreik dira
Erreiñutikur dagozenak.

URTARRILLA

Domekea

1790: Bakio'n: Eleiztarrak eleizatik kanpora illak obiratzerik naiz ez eta asarrea Barturen abadegaz.

1854: Zarautz eta Getari bitartean, balea. **1862:** Topet Etchaun'en eriotz Barkoxen.

Bernardo, Markelin, Onorato

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XII)

Legezko Arauditik datorrena

Europa ta peninsula onetako bizia, egia ta guzurraren aolkularitzazko naste orreitan, odoljariozko borroka baten etorten zala, XIn gizaldian sortu ziran Gaztela eta Aragoiko erregetzak, IIIIn Santxo Garzez Aundiak Nafarroako erregetzari lotuta egon ziran lur oiek, banandu ebazalako bere semeen artean. Gero, XIV-XVn gizaldietan Aragoiko erreñuari, Kataluña, Balentzia eta Balearseko ugarteak egokitu jakozan.

– Aragoiko IIIn eta Gaztelako Vn Fernando I.516an il zanetik, Gaztela, Leon, Asturias, Galizia, eta moruei kendu eutsezan ego aldeko lur guztiak, ondorioz Alemania'ko Vn eta Gaztelako I Karlos'en eskuetara joan ba ziran be.

– Euskalerriko lurraldeetan, nai Nafarroako erregetza Gaztelatarren edo ta Aragoien guda-legeagaz menperatuta egon, Gipuzkoa ta Arabako lurraldeak ongunez Gaztelatarrekin, eta askatasunezko legean bizi ziran Bizkaiko Jauntzagaz batera, laurak euskal nortasunaren bameko oituran euki ebazan askatasunezko Eleiz Aurreko Batzar jabetzapean bizi ziran. Atutxa

URTARRILLA

18-2016-348

Eguzkia: 08:35etik 18:15ra

Ilargia: 05:16tik 15:28ra

18

Astelena

1719: Aduanen arazoko epaiak: 16 eriotara, 3 Bemeo'ko nasteakaitik. **1921:** Bizkai'ko Aurrezki-Kutxaren lanean astea. **1968:** Azparren'en Dubour izparlari euskaldunaren eriotzea.

Margarite, Priske, Atenojenes, Ines

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XIII)

Legezko Arauditik datorrena

Errigizartearen izaerazko oitura demokratiko lez, Euskalerrian itzarmen bidez aukeratzen ziran antolatzaillazko agintariak, euskal batzarpeko erregejaun demokratikoak euki ebazan, eta Aragoi ta Gaztelako erreinuak sortuta, Asturias ta Leongo erromatar erreinu katolikoak euki ebazan goitik berako kaizar agintaritzan ezarri ziran lez, Euskal Baitaren oiturazko-demokrazitik kanpo geratu ziran.

Eta Europako errietan ekintza orren bidez, Mendebal eta Ekialdeko erregetza guztiak, bai ta Euskalerrian egon ziran errege-jauntzak, katolikotasunaren ziñezkintzapean guztiz lotuta eta errege-erregiñ guztiak senidetuta agertu ziran. Orduko erregearen garrantzidunak ziran epaiketazko zeregiñak edo ta antolamenduzko ardurak, katolikotasunaren eritzizko legepean betetea zan.

Atutxa

URTARRILLA

19-2016-347

Eguzkia: 08:34etik 18:17ra

Ilargia: 14:31tik 04:59ra

19

Martitzena

1844: Tolosa Gipuzkoa'ko uriburu, Amar urtetarako.

1891: Gabirel Olaizola antzerki-abeslari ospetsuaren jaio-tza Ernani'n. **1924:** Erregeak Ikastetxe Nagusia ukatu.

Mario, Marte, Kanuto, Jul

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XIV)

Legezko Arauditik datorrena

-XV-XVI In gizaldietara eldu giñanean baiña, eta agertu ziran aurrerakuntzakaz, erregeak, euren orokorrezko agintaritza lortu gurean asi ziran, eta lenagotik lapurketan egiteko euki ebezan maltzurrezko trikimailluak sendotuz, ekanduaren maldaberazko guzur bideak ezin besterarte zabalduz ebezan.

Argi ikusten da emen, Jesus'en berezko aolku-laritzatik kanpo, giza bidea katoliko batzangotu egin gura ebenetik, sekula ez dala aurkitu zentzunezko egokitasunik.

Adibidez: 1.238-40'ko urteetan Nafarroako errege I Teobaldo Lur Santuetan egin eban Gurutzada Santuaren ostean, 1.246'ko urtean, eztabaida oso gogorak euki ebezan euskal

Foru-Jabetasunaren gora beran Ximenez ta Gazolaz'tar Pedro gotzaiñarekin, gotzaiñ onek Nafartarren erregetza, zalantzan ipinten ebalako.

Atutxa

URTARRILLA

20-2016-346

Eguzkia: 08:34tik 18:18ra

Ilargia: 15:19tik 05:59ra

20

Eguastena

717: Urdiain'en Gartzia Ximeno errege aukeratua.

1256: Alfonso X'ak, Naxeran, Balmaseda'ko zergea kendu eban. **1809:** Lantziego'n, Iradier ereslariaren jaiotzeaa: Sortzaillea zan, eres-giroan.

Sebastian, Paben, Mauro

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGĒEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XV)

Lagezko Arauditik datorrena

–Bai ariñagoko Aita Santuak be, VIIn eta VIIIn Santxotarrari, eskutizetan oiturazko “REX” idatzi barik, “DUX” izenakaz idazten eutsielako, euren katolikotasunaren aolkularitzazko agintari nagusiko maillatik euki ebezan asmoak, mundu onen errigizarte guztiak, erromatar batzango-mende zentzuan egokitzea zalako, eta Euskalerrriak Jainkoari begira bere baitazko zentzuan lortu ebazan askatasunaren demokrazizko izatasun sendoakaz oker-egin edo ta etsai amorratu lez artuta, euskal askatasunezko demokrazi ori ezereztuten ibili dira beti.

–Aita Santuak baiña, erromatar guzur andi ori lar-agirian geratuko zala ta, I Teobaldok Gurutzada Santuetan egin ebenagaz kontuan artuta, lege berezi bat agertu eban: “Bere baimenik bage, iñork ezin ebala I Teobaldo eleizatik kanporatu”, esaten ebana.

–Guzti au dator, Europaren katolikotasunezko legean, errege baten bat exkomunikatu edo ta eleizatik kanporatu ezkeru, edozein printze edo ta errege egon zala baimenduta, errege aiek bota eta eurak ezartzeko erregetzazko jaur-alki orreitan. Atutxa

URTARRILLA

21-2016-345

Eguzkia: 08:33tik 18:19ra

Ilargia: 08:52tik 19:51ra

21

Eguena

1755: Domingo Bonaetxea lur-billatzailearen eriotzea Oñati'n. **1874:** Portugalete'ko atea zabaldu jakezan Karlos'tarrai. **1919:** Karlton Ostatu nagusia zabaldu zan Bilbo'n.

Ines, Fruktuoso, Eulojio, Epifanio

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XVI)

Legezko Arauditik datorrena

–Geroagoko erregeak, lege orreik erinduten joan ziranak, Aragoiko II n Juan Nafarroako erreñuan egin ebezanak edo ta bere seme II n Fernando katolikuak beren eskontzarako, bai eta Nafarroako erregeak ezkomunikatzeko alegiñean euren erregetzatik kanpora botateko, buldak eskerniatu edo ta ñabartu egin ebazan antzera egiteko, eta abar.

Beste ikus leku batetik begituta, artu degun Manzanotar Maisuak "Kristobal Kolon" idatzitako liburuan esaten dauana: Kolon'ek itxaso zabaletara urtetea lortzeko, bere bizitzan euki ebazan garrantzizko zazpi urteen gora berak (1.485-1.492) ikertuz:

Sasikumetasunean jaiotakoaren aurkako legeak

Aurrerago ikusiko dogun lez, Kolon, erregearen semea zan, eta ama nai aberatsa izan arren, erri koskor edo mailla txikikoa izan zan lez, ortik agertu ote jakozan, bere bizitzazko lan aundi guztien onartzeko arazoak? Atutxa

URTARRILLA

22-2016-344

Eguzkia: 08:33tik 18:20ra

Ilargia: 17:09tik 07:43ra

22

Barikua

1878: Alfonso XII'ak, izkilluak iztekotan, berezitasunak izteko berbea karlistai, Azkoien (Peralta'n).

1956: Berriz'en I Sari Aundia ididemak: Erandio'ko Basañez irabazle.

Bixente euskald., Anastasio, Bitor

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XVII)

Legezko Arauditik datorrena

Eta orren aldi bat beintzat jakiteko, orduko kaizar legearen baldintzak ezagutuko doguz:

–Gaztelatar Alfonsotarren erregezko legeak, zeatz eta garbitasun guztiagaz debekatzen dabe, andre edo ta emakume txipiki, xume, edo ta oakaideakaz, errege, printze, duke, konde, andiki eta abarrekin ezkontzea, gizarteko maillan eurak edo gurasoak azpikoak izan da “ez zalako egokiena edo bear bezelakoa” orren goi maillako odolak, emakume xumearen odolagaz nastatu edo ongaizkatzea.

–Eta jakin degun kaizarkerizko lege orreik noraiño debekatuten ebazan ezkontza orreik: “Andiki ta erriko alaba bitarte orreitaitik sortzen ziran seme-alabak, andiki aiek debekatuta eukiten ebela jaioten ziranak, euren seme lez onartzen”, eta arrotzezko-etsaikeri bidetik euren gurasoen ondorengo guztiai debekatuta be, umearen aziera edo ta azkuntza, jaio berri ori, erri-ume biurtuta.

URTARRILLA

23-2016-343

Eguzkia: 08:32tik 18:21era

Ilargia: 18:18tik 07:27ra

23

Zapatua

1521: Bilbo'ko udalak, urteburuko illetan janaldira iñor ez deitzeko agindua. **1808:** Durango uriaren kondaira idatzi eban Ramon Etxezarreta'ren jaiotzea. **1868:** Gorosable kondairalariaen eriotza Tolos'an.

Ildeponso, Klemente, Emerentziane

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO III DOMEKEA

Lurreko apalak errezago billatzen dabe Jaungoikoa. Arroak eta ezeren bearizanik ez daukenak errez aiztuten dira Jaungoikoagaz.

Erri apalak jaunaren izena dau gordeleku, Israel'en ondarrak zuzentasunean biziko dira.

* * *

Paulo Deunaren alkartean be gutxi ziran jakitunak, altsuak aundikiak, baiña “geldoak aukeratu dauz Jaungoikoak, indartsuak lotsatuta izteko”.

* * *

Bide orretan aurkitzan doguz Jesus'en irakatsiak be: Zorionekoak txiroak, otzanak, negar egiten dabenak, zuzentasunaren gose diranak, errukitsuak, biotz-garbiak, bake-egilleak, txarto erabilliak.

URTARRILLA

Domekea

1847: Alfontso Zabala idazle ugariaren jaiotzea Ezkioga'n. **1849:** Lardizabal Karlisten guda burua il zan Irun'en. **1915:** Prat katalanak Ubaritxena donostiarrari irabazi ariñeketan: Orduan, 15,918 km.

Sales'ko Frantzisko, Feliziano,
Eujenio, Tirso

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XVIII)

Lagezko Arauetatik datorrena

Errege guztiak baiña, sasiko seme-alaba ugari eukiten ebezan (*ta emen itauna*): “zergaitik babesten ebazan guztiak, eleiz ta gobernuaren agintaritzazko leku berezietan kokatuta?”.

Orduan, zer edo ta zelangoak izan ziran lege orreik eurentzat?

–Eta emendik agertzen dira Kolonen senditasunezko izatearen izkutuzko illuntasunak, zati baten beintzat, bera IVn Karlos Nafar erregearen ta Mallorkako Kolon'tar Margaritaren semea izanda eta bere aita IVn Karlos'en senidetasun bidetik, I Isabel erregeiña eta IIn Fernando erregearen berezko loba edo illoba izan zalako.

Edestilariak orregaitik, I Isabel, IIn Fernando katolikoa ta Kolonen artean egoan izkutuko ongune bidetik, Kolonen jaiotasunezko izatea agertzen zanean, Korapillozko itaun mordo bategaz aurkitzen ziran aurrez aurre, edestilari batzuk euren Genobako erriaren edo euren irabazkoitasun alde begira, edozer gauza ipinten ebazalako, Berd ta Martorell'tar Gabriel'ek aztertzaile lez, aztarka asi arte. Atutxa

URTARRILLA

25-2016-341

Eguzkia: 08:31tik 18:24ra

Ilargia: 20:08etik 09:40ra

25

Astelena

1613: Neska baltz bat saldu zan eskribauaren aurrean, 1600 errialen ordez. **1869:** Irigarai idazlearen jaiotza Auritz'en. 1949'an il zan. **1871:** Bizkaia' foru-Aldundia kendu ta probintzikoa ipiñi eben.

Paulo Apostoluaren biurtzea,
Sabin, Donato, Ananias

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XIX)

Legezko Arauetatik datorrena

–Nungoa ote zan Kolon: Jenoba, edo Mallorkakoa?

–Noren semea: Genobako Kolontarrena, edo Mallorkako Kolontar Margarita ta Nafartar IVn Karlos erregearen semea?

–Ala, Kolonen jaiotzazko senidetasuna, Gaztelako I Isabel ta IIn Fernando katolikoagaz ziñezpeko baldintzakin, goian aipatu doguzan kaizar debekatuzko legeakaz, iñork jakin ez egien nongoa ta zer izan zan, itzarmenduta egongo ote zan?

Edo Kolon, Nafartar IVn Karlos erregearen semea izan da, Isabel ta Fernando erregearen leen maillako senidea zalako: Fernando, Kolon, I Isabel, eta beren aolkularitzazko aitolaria zan Ernando de Talaberatar Lekaidea, Abilako gotzaiña, Salamankako batzarretan nagusi, Kolonek euki eban asmoaren aztertzaile nagusia, ta erregeakaz aolkulari ta artekari zanagaz batera, danon arteko egiunezko “Aitor-ixilpe” bat eukingo ote eben?

Atutxa

URTARRILLA

26-2016-340

Eguzkia: 08:30tik 18:25ra

Ilargia: 21:06tik 10:12ra

Ilbera lean Eskorpion

26

Martitzena

1776: Arriaga Ameriketako gudalburu ta agintariaren eriotzea. **1857:** Otaño idazle ta bertsolariaren jaiotza Zizurkil'en. **1896:** Txatxaramendi'n 85 abertzaleren batzarra. 30 polizi etorri ziran.

Timoteo ta Tito, Teojenes, Paule

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XX)

Legezko Arauetatik datorrena

Orregaitik kontuan artu bear dogu, Aragoi eta Fernandok ez ebela euki ezer ikusterik arazo onetan, Eleiza, Gaztela-Leon eta I Isabel ziralako asmo onen yagole edo zaintzaleak.

Orduko denboraren erregeen agindu naiak, feudo edo ta maiztergoko jaunaren lege bereziak ezereztu egiten ebazalako, nai legeilletasunean, epai-legetan eta egilletasunezko arlo guztietan.

Kolon, orduko denboretan ez zan iñungo legearen berezikuntza edo salbuespen bat.

Orregaitik, 1.491ko urtean errege katolikuak, ararte Granada inguratzeko euki eben kanpaldian eraiki eben Santa Fe'ko Uria, ta bertan ziñatu ziran Granadaren menpekotasuna, eta Kolonek egingo ebazan bidaiaren elkargoak.

Atutxa

URTARRILLA

27-2016-339

Eguzkia: 08:29etik 18:26era

Ilargia: 22:04tik 10:42ra

27

Eguastena

1544: Xabier'ko Franzisko'k Koimbra'ko Jesuitai: Malabar izkuntzaz ezin naz ulertu, euskeraz egin bearko dautset inditar onei. **1879:** Donosti'n Imaz bertsolariaren jaiotzea. **1883:** Ermani'n Olaizola ereslari idazlearen jaiotza.

Anjela Merizi, Julen, Bixente, Mauro

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXI)

Legezko Arauetatik datorrena

Orrez gain, Santa Fe'ko zeregiñaren zentzuzko asmoetan zeozer geiago eukiten ba eben: "berton erabagi zala, erdi-ugarte edo peninsula onetan euren katolikoatasunezko espainiar asmoaren batzangotasuna lortuarte ez ebela atzekadarik egingo, bai-ta erregeak eurak ostondu bear ebezan gauzakaz, itzarmen, azpiraketak, kidesun ta gaizkideko ixiltasunak erosten ebazanak, Kolonegaz sortu zan bezela, eta euren baitak bakeztu naian, begirune andikoak izaten ziralako sasikume orrein odolakin, batera erregearen odolak be ziralako.

Ni ziur nago, Isabel eta Fernandok aurreko edestiari begira, ez ebela euki euren gogoetan alango batzango barnetasunik, gaur Europa guztian bananduta menperatzailetasunezko laterri auk leporatuta daukagunak euki dagiguzan.

Leen, sakontasunezko ikas-bide orreik ikasteko, eurak ez ebelako denborarik euki, eta argi ikusten dogulako Fernando ta I Isabel'ek zer egiten ebezan lege orreikaz.

Atutxa

URTARRILLA

28-2016-338

Eguzkia: 08:28tik 18:27ra

Ilargia: 23:01tik 11:11ra

28

Eguena

1429: Donostia'n su ikaragarria. Iru etxe geratu ziran zutunik. **1950:** Donostia'n Urkixo Julio'ren eriotzea. Euskal jakintsua. **1968:** Miz'ek. Lasarte'ko kros'a irabazi.

Akino'ko Tomas, Kepa Nolasko, Jaime

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXII)

Legezko Arauetatik datorrena

Eta bigarren, edestiari begira alango batzangotasunaren asmakuntza urrunean ikusteko, beronek bear dauan antolakuntza lortzeko, berentzat goi maillako billakarien jakitun elkarte aundi bat bear ebalako.

Orregaitik orduko denboratan Europako erregeak nundik nora ikusiko eben errigizarte ta aberriko gauzatan aiñ urrunera, aurrean euken itsaso ta lurrak be, ez ba ebezan ezagutzen.

Europa, Asia Ta Afrikako errege-erregiñaren gaiñetik, beste erakunde gogor bat egon bear zan, eurei panpiñak lez erabilten ebazanak.

Nun aurkitu, menpeko batzangotasunaren asmatzaille orrei?

325eko urtean Nizeako Eleiz-Batzar Nagusia egin zanetik dator katoliko asmakizun ori, eta bertan dira betidanik jakitun orreik, munduan dagon goi maillazko ikastetxe nagusi orren elkarte orretan egon diralako beti, mundu onen Mendebal, Egoalde eta ekialdeko aolkulari nagusi lez.

Atutxa

URTARRILLA

29-2016-337

Eguzkia: 08:27tik 18:29ra

Ilargia: 23:57etatik 11:41ra

29

Barikua

1875: Loma gudabulrua Orio'ra sartu zan. **1933:** E.A.J.'k Tolosa'ko batzarrean ikurriña alderdikotzat artu eban. **1953:** Jesus Elosegí'k Arazapieatko Dolmena (Trikuarria) aurkitu eban.

Konstanzio, Mauro, Akiliño, Balerio

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXIII)

Legezko Arauetatik datorrena

Bai eta gauza orrein argibide aundiena dana, Zisneros kardinalarekin daukagu, bera izan zalako Nafar erregetza gaztelar erregetzaren menpean edo etsaimendeko lez ezarri ebena, naita katolikuaren azpiko joko ori izkutatzeko, I Isabel, II Fernando katolikuak edo ta I Karlos'en izenak erabili.

Espainiar laterritasunaren arrazoiak izan zirela askakuntza oiek?

Ez, mundu osoaren batzangotasuna lortzeko alegiñean ibili ziralako.

Eta eten barik ta odoljariozko ixurketa baten etorri dira edestitik zear, berezkotasunaren aurkako batzangotasun orreik lortu ezinik, Jainko legearen aurkakoak diralako.

Baiña, Mundu osoaren batzangotasuna lortu ezinik ibilita, laterri andietako lurraldeetan errigizarte ezberdiñak batzeko, 1.789an Frantziko giza iraultzatu eben.

Atutxa

URTARRILLA

30-2016-336

Eguzkia: 08:27tik 18:30era

Ilargia: 23:57tik 11:41ra

30

Zapatua

1051: Iñigo Lopez Bizkai'ko jaunak Izpea'ko lekaide-texea asi eban. **1491:** Errege Katolikuak Donostia'ko mezulari urkatzaille-bearre kendu eutson. **1858:** Mokorora eresgillearen eriotzea Tolosa'n. 100 abesti egi zituan.

Jon Bosko, Bitor, Martzele, Ziriako

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO IV DOMEKA

Gose danari jatekoa emon, beartsuak eta etxebakoak ondo artu, bilosik dagoana jantzi.

Orduan zuk dei egin eta Jaunak entzun egingo dautzu (Isaias)

* * *

Paulo Apostolua Jeunaren Barri Ona zabaltzeko lanetan arduratsua zan, baiña ez jakiturizko berbaz, argal eta bildurti, Espirituaren indarraz eta Kristo Kurutzean josia ta berbiztuaren barria emonez baiño.

* * *

Kristo'ren jarraitzailleok munduaren gatza ta argia izan bear dogu. Baiña gazitasuna, beraganako federaren berotasuna, galtzen ba'dogu alperrekoak gara, gure argia iziotuta ez ba'daroagu, ez dogu ezertarako balio.

URTARRILLA

Domekea

1835: Gudarako saldu nai ziran lurrak ez saltzeko idazkia agertu zan. **1889:** Antigu'o ko kartzela barria Donostia'n. **1912:** Etxenagusia margolari espetsuaren eriotzea Erroma'n Ondarrabi'tarra.

Jon Bosko, Bitor, Martzele, Ziriako

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XXIV)

Legezko Arauetatik datorrena

Eta iraultza orren ondorioz, guda nagusiak guda loztearen indarkeriz agertu ba-ebezan espainitar laterrizko batzangotasunaren menpeko lege orreik eta ainbeste borrokakin ezarri ezinean ibilita, geroago, Baamonde ta Frankotar Frantzizkok, Aleman eta Italiaren guda laguntzagaz indarrean menperatu eban.

Eta argi geratzen da nortzuk ekarten eben batzango mende asmo orreik, lege orreik ez ziralako agertu errege katolikuarekin “1.512’ko” legetan.

1.810/1.812 eta 1.936’ko urteetan baizik, eta ekarri eben “Nacional Catolicismo Dogmátiko y Sagrado” ori, danok dakigu noztik datorren, eta nundik ta noren maltzurrezko asmakizunetik geratu diran agirian, IVn gizalditik batzangotasunaren ari ori eten barik, maltzurrezko indarrakin berriztuten datorrelako gure gaurko egunerarte.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

32-2016-334

Eguzkia: 08:25tik 18:32ra

Ilargia: 01:48etik 12:44ra

1

Astelena

1508: D.ª Juana'ren aginduz, Durango-aldeko batzarrak Gerediaga'n, Traua'n eta Muntzaraz'en. Korexidorea, Abadeño'n. **1916:** Irun-Elizondo bidean rena asi za. **1970:** Bilbo'n, Euskerazaleak taldearen lenengo batzarr, Santiago Ikastetxean.

Basilio, Biridiana, Brigida (Ida), Dabid, Eberardo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

JESUS'EN ELEIZARA SARTZEA
ARGIZAI-EGUNA
(Kandelario)

Jesus "Errien Argia" dala esan eban Simeon igarle zarrak Andra Maria'ren besoetan Jaunaren etxera sartu zanean.

Argi izate ori agertzeko ezaugarri lez egun onetan eleizan argizai biztuen bedeinkateza ta eleiz-bidea egiten da.

Argiaren irudia ona da kristiñauen fedea agertzeko, Jesus'ek berak esan euskun: "Zuek zarie munduaren argia. Eta bateoa egiten danean be onelan esaten dau abadeak: Artu egizue Kristo'ren argia".

Eta mezea esateko be, fedearen ezaugarri lez, argiak izotuten dira altare-inguruan.

ZEZEILLA (Otsaila)

Martitzena

1849: Urbistondo gudalburruaren aginduz, amasei, izkilluz il bear, ziran. **1924:** Zegama'n aita il eban baten epaikundea. Burdiak zapaldu ebalá esa eban. Kandelario egunez aiezko torradak, aratostez fotezkoak.

Adalbaldo, Aida, Alda, Apropiano, Feliziano, Firmo, Floskulo, Fortunato, Garbiñe, Jesus aurkeztea.

SAN BLAS EGUNA

Ona emen beste gun gogoangarri bat gure erri-erlejiñoarentzat: Janari edariak, domiñak, ariak eta olakoak bedinkatzen dira egun onetan.

Estarriko gaisoetarako laguntza berezia emoten dauala uste dau erriak eta uste orregaz ekartzen dauz, batez be umeak santuaren aurrera laguntza eske.

Argizari-egunaren besteko esanguararik ez jako ikusten jai oneri, baiña or dagoz erri.oiturak, itzaltasunaz begiratu bearrekoak geienetan.

Bermeo'tarrak Kurtzio'ko eleizan egiten eben egun onetan euren erri-jaiia eta millaka ziran eleiza orretara bedikapena ta San Blas-ariak artzera joaten ziranak.

Euskalerriko erri askotan egiten dira antzeko eleiz-jaiak eta "Abadiño'n San Blasetan" jairik ezagunenak.

ZEZEILLA (Otsaila)

34-2016-332

Eguzkia: 08:23tik 18:35ra

Ilargia: 03:41tik 14:01era

3

Eguastena

1625: Bemeo'n Domingo Bernaola'ren jaiotza, Almirantea. **1910:** Cadena y Eleta'k, Gasteiz'ko gotzain zala, auskal izenak impintea debekatu eban.

Adelino, Adrian, Bereburga, Blas (gotzaiña),
Bladi, Felix, Hipolito, Inazio, Klaudina (Thevenet),
Laurentino, Lupizino, Nitardo, Olabaria.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

SANTAGEDA BESPERA

Aintzaldu daigun Agate Deuna
biar da ba Deun Agate,
etxe onetan zorion utsa
betiko eu(ki)ko al dabe.

Zorion etxe ontako denoi
oles egitera gatoz,
aterik ate oitura zaarra
aurten berritzeko asmoz

Ez gagoz oso aberats diruz
ezta ere oinetakoz,
baina eztarriz sano gabiltza
ta kanta nai degu gogoz.

Santa Ageda bezpera dogu
Euskal erriko eguna,
etxe guztiak kantuz pozteko
aukeratua doguna.

Orain bagoaz alde egitera
agur dautsugu gogotik;
Agate Deuna bitarte dala
ez eizue izan kalterik... IEUP!!

ZEZEILLA (Otsaila)

35-2016-331

Eguzkia: 08:22tik 18:36ra

Ilargia: 04:36tik 14:48era

4

Eguena

1358: Bermeo'ko San Pedro Kofradiak bere araudia egin eban. **1615:** Beasain eta Ordizia erri bat ziran eta gaurkoz banatu ziran. **1908:** Bilbo'n, "Ropero Vasco" sortu eben emakume abertzaleak.

Abelino, Abentino, Akilino, Ander (Corsino),
Beronika, Dioskoro, Donato, Eutiki, Fileas, Filo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXV)

Legezko Arauetatik datorrena

Nori esan bear jako baiña, batzangozko gauza orreik Jaungoikuaren Legeen bitarteko azturan izan bear dirala, "bereztasunaren ekanduzko legean lortu ezik", ez dagolako beste biderik munduko errigizarte guztian, ulermen orreitara bakez eldu gindezen?

Gaiñera, batera ezin diralako gurtu zeruaren goiko Jaungoikoa ta asmatzen doguzan gaiezko sasi-jainkoak.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

36-2016-330

Eguzkia: 08:21etik 18:37ra

Ilargia: 05:30etik 15:40ra

5

Barikua

1597: Igokundearen Martin eta beste 15 lekaide il ebezan Nagasaki'n. **1805:** Bermeo'n "Colpoys" itxas-ontzi inglesa: Itxas-ontzi guztiak emon edo Mundaka ta Bermeo erre. **1922:** Udal-auteskunea: Bilbo'n, 9 sozialista, 6 errepublika-zale, 8 errege-zale, 3 jaime'tar, 1 Mella-aldekoa eta 16 abertzale.

Abito, Adelaide, Ageda (Gadea), Agate, Agrikola.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXVI)

2. ZATIAN

Sarrera

Kolon'tar Kristobal orduko denboran eta bere jaiotzazko senidetasunean kokatu gura ezkeru, bere senidetasuna ingurutzen eben Andere ta Jaun aundiak aurkeztu bear dituguz.

Eta orretarako, Kolon bera ta Mallorkan bizi ziranakaz batera, orduko Euskal Nafartar, Aragoi ta Gaztelaren erregeak, baita Jenoban bizi ziran beste Kolon leiñu batzuk, Kolonek lortutako ospearen billa ibilita, eurak be badaukielako naastutako antzerki onetan euren antzezlaritza, guzti oneik kontuan artuta arrazoizko egi inguruan ezarri bear doguz, Kolontar Kristobalen nortasunezko izaera orko ingurutik, bere argi guztiagaz bakantzea gura ba-dogu.

Nafarroa'ko Erregetzan

Nafarroako erregetzaren izatasuna beren barnetik azaltzeko, In Karlos "Txarra" zana esaten eutsoenetik asiko gara.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

37-2016-329

Eguzkia: 08:20etik 18:38ra

Ilargia: 06:22etik 16:39ra

6

Zapatua

1874: Ondarroa'tik karlistak gabaz 4.000 fusil eta 14 kañoi saroyu ebezan. **1958:** Ondarroa'n Santa Klara ermita barria eta onodan itxastarren irratia. **1981:** Ryan, Iberduero'ko asmatzaillea il eben Zaratamo'n.

Amando, Amanzio, Antoniano, Dorotea, Gelasio,
Guarino, Kaxton, Kepa (Kibe).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO V DOMEKEA

Askatasuna daukagu eta geuk aukeratu geinke zintzotasunaz bizitea edo okerreko bidea artzea, ura naiz sua, bizia naiz eriotzea ...

Jaunak ez dautso iñori txarra egiteko egindurik emon (Sirak).

* * *

Gizon osoak jakiturirantza joten dau eta Barri Ona'' ren argitasunak gizonen jarikutira osotu egiten dau Espirituaren argitasunaz (Paulo D.)

* * *

Amar aginduak gizonen elkar-bizitzarako jokabide egokiak agertzen dauskuez eta Kristo gure jaunak be ez ebazan kendu egin, osotu ta edertu baiño.

ZEZEILLA (Otsaila)

Domekea

1751: 108 urtekoa zan Franzisko Iturriza il zan Ondarroa'n. **1822:** Jose Joakin Gaztanbide'ren jaiotza Tudela'n. Zarzuelearen sortzalea. **1885:** Aita Galdos (Romualdo)'ren jaiotza Eibar'ren.

Adauko (Adaukto), Aido, Amandino, Amant euskalduna, Amolbino Angulo, Aprion, Drausio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(XXVII)

IIn Karlos “Txarra”:

Nafarroaren Ebreauxeko IIn Felipe erregea ta IIn Juana, Frantziko Xn Luis “Buru Gogor” esaten eutsien erregearen alaba izan zanaren semea zan, eta euren izatasunezko bidetik, Nafarroako erregearen seme ta Frantziko erregearen billoba. IIn Juana, IIn Karlos’en ama, Frantziko Xn Luis erregearen alaba bakarra izan arren, Frantziko erregetzan Salikako legeagaz, erregetzatik kanpo itxi eben. 1.289ko urtean Frantzian jaiotako Xn Luis “Burrukari” errege au, 1.305-1.316eko urte bitartean Nafarroako errege, eta Frantzikoa 1.314-1.316ko urte bitartean izan zanak:

–Ezarri ba eben Salikazko lege ori, Borgoñako Margaritagaz ezkondata, Nafarroako erregeña izango zan IIn Juana alabea bakarrik euki eben, eta Margarita ezkontza-nasle edo ezkon-loikerian ibiltzen zan lez, Xn Luisek, urkatu edo gargaillez-ito egien agindu eban, eta IIn Juanaren garbitasunezko odolak zalantzan ipinita, Xn Luisen bigarrengo ezkontzatik euki eben Juan seme bakarra il zalako, aukeratutako lengusuen bidetik moztu eutsoen IIn Juana eta bere seme IIn Karloseri Frantziko erregeñ errege izateak. Atutxa

ZEZEILLA (Otsailla)

39-2016-327

Eguzkia: 08:17tik 18:41ra

Ilargia: 07:56tik 18:50ra

8

Astelena

1885: “Erletxue” (Juan Abando) jaio zan Bilbo’n: Idazle Arna’tarra. **1914:** Bilbo’ko Ederti-etxearen askun-dea. **1920:** Erri-auteskundera Gasteiz’en: Iru abertzale, amabost’en artean.

Bakhita, Dionisio, Dunis, Emiliane, Esteban, Filadelfo, Honorato, Jeronimo (Emiliani), Josefina, Jubenzio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXVIII)

IIn Karlos Txarretik datorrena

Frantziko lurraldeetan IIn Karlosek bere oiñordekotasunezko bidetik, Txanpaña ta Brieko konderriak, Angulema ta Ebreauxeko etxetik Normandian laterri batzuk, eta beste ondazun geiagoagaitik, bere osaba Frantziko VIn Felipe erregeagaz asita, edestiko borroka luzeak euki ebazan bere bizitzan, bere ama IIn Juana eta bere aita IIIIn Feliperi Frantzian sortu eben Salikako legearen bidez, gure artean arrotza zana, kendu eutsozelako ondorengo ondasun guzti orreik.

IIn Juana ta IIIIn Felipe, IIn Karlosen gurasoak, konderri orreik Frantziko VIn Feliperi emon bear eutsoezan Angulemako dukadoaren truke, Nafarroako errege gura izan ba eben.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsailla)

40-2016-326

Eguzkia: 08:16tik 18:42era

Ilargia: 08:37tik 20:00ra

9

Martitzena

1784: Bermeo'n, Tala'ko Andra Mari'n, askenengo me-

zea. **1877:** Gasteiz'ko Seminario zarra bedekatu zan.

1893: Aldaba olerkariaren jaiotza Bera'n.

Abelardo, Alexander, Amando, Ammonio, Ania,
Apoloni, Donato, Emiliano, Konrado, Likarion, Marta,
Miguel Febres, Miren, Nizeforo, Primo, Reinaldo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

LOURDES'KO AMA

Lourdes'ko Andra Maria'k euskaldunakaz
zer-ikusi aundia dauka: Euskaldun
abizena eukan neskatil apal bati, orain santuen
zerrendan dagoan Bernarte Deunari
agertu jakon Andra Maria Sortzez Garbia
errekondoko artzuloan. Bere abizena,
SOUBIROUS-ZUBIBIRUNTZ edo ZUBIALDE,
euskaldun abizena da ososoan.

Andra Maria agertu zan erriak be euskal-
izena eukan antxiña. Ango eleizbarrutiak
diño: Tarbensis-Lapurdensis, latinez.

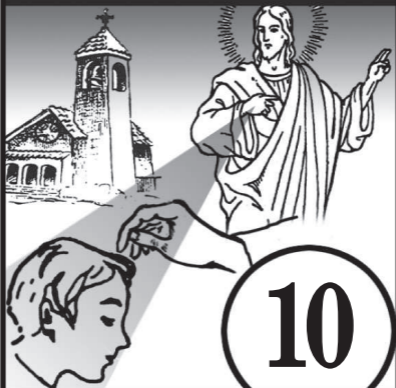
Izen biko eleiz-barrutia da ba eta bigarrena
LAPURDENSIS; eta Lapurdi euskal
izen garbia.

Lourdes otoi-leku ta sinismen-arnas lekurik
gorengoa da.

Urtero, milloika erromesek bera ikertzen
dabe. Bertako mirariak aundi ta ugariak
dira...

Aundia ta alaia euskal sinistedunontzat
Lourdes'ko Andra Maria'ren eguna.
(Gallastegi'tar Kauldi'ren eskutitzetik)

ZEZEILLA (Otsaila)

Eguastena

1879: Alzola alkate zala, Lanbide-Ikastegia zabaldu zan Bilbo'n. **1898:** Azkoiti'n organu barria. **1966:** Eujenio Larrañaga idazlearen eriotzea Elorrio'n.

Amaldo, Amanzio, Arnaldo, Austreberta, Bruno, Eñaut, Eskolastika, Jazinto, Gillermo, Ireneo, Silbano, Sotera, Zotimo.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXIX)

IIn Karlos txarretik datorrena

Eta euren seme IIn Karlos berandu jaio zan lez, bitarte ori erabili eben bere senideak Frantziko erregetzaren atea izteko ariñautik: bere osabak Vn Felipe "Luzea" 1.316-1.322 eta IVn Karlos "Ederra" 1.322-1.328ko urte bitartean igongo eben Frantziko erregetzara, eta IVn Karlos, Nafarroako errege zana batera I Karlosen izenarekin, 1.328ko urtean il zanean, bere loba ta IIn Karlosen lengusua Baloiseko VIn Felipe igongo eban Frantziaren erregetzazko aulkira.

1.332an Urrillaren 10ean jaio zan IIn Karlos Ebreaxeuko konderrian. Eta denbora onetan VIn Felipek 4 urte eroan ebezalako Frantziko errege lez, berandu egin jakien, errege au aulkitik kentzea.

1.343an Iraillaren 23an egin eben Ebreaxeuko kondea, 1.378ko urterarte iraun ebena, une orreitan Frantziko Vn Karlosek IIn Karlos baituta, kendu edo jabetu egin zalako Ebreaxeuko konderriarekin.

1.348ko Iraillan, Izurri Baltza (1) agertu zan.

1.349an IIn Karlos igon eban Nafarroako erregetzara, bere ama IIn Juana il zanean.

ZEZEILLA (Otsaila)

42-2016-324

Eguzkia: 08:14tik 18:44ra

Ilargia: 09:54etik 22:21ra

11

Eguastena

1809: Gudari Frantze'tarrai zintzotasuna agerzeko egunak izendatu ziran Gipuzkoa'n. **1850:** Heleta'n Arnaud Ibarregarai'ren jaiotzea: Idazlea ta irakasalea. Lasalle'tarra.

Gaixoren eguna, Datibo, Deseado, Desiderio, Eloisa, Felix, Gregorio II (Aita santua), Kalozero, Kastrense.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXX)

IIn Karlos Txarretik datorrena

1.349an Urrillaren 6an Frantzia ta Nafarroako errege Vn Karlosek, erregetzazko legez kendu eutson IIn Karloseri Ebreauxeko konderria.

1.350eko urtean Iruñan koroatu eben IIn Karlos, eta beren gorteko zeregiñak bere anai Luisen eskuetan itzi ondoren, bera buru belarri sartu zan Nafarroako erregearen eskubideko babes zeregiñetan, beren izlaritzazko ulerpide aundia erakutsita.

Nafarroako erreinuaren Lege Biltzarra orduko aldian, Frantzikoa baiño aurreratuagoa zan, eta IIn Karlos iraspen orreitan ondo oituta egon zan lez, Frantziko erregetzaren garrantzi aundienetariko bitarteko bat biurtuko zan.

1.350eko urtetan IIn Juan Frantziko erregetzara igon ebanetik, iñork ez zan gai Frantziko erregetza eskatzeko, eta IIn Karlos ortik aurrera, bere eskubideko indar guztian, Brie ta Txanpainaño lurraldean jabetasunak bir-eskuratzeke aleginduko zan.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

43-2016-323

Eguzkia: 08:13tik 18:46ra

Ilargia: 10:31tik 23:31ra

12

Barikua

1517: Foix Kataliñe Naparroa'ko erregiña il zan. **1671:** Gide kondeak gaur Donibane'ra eskutitza, arrantzale euskaldunen aurka. **1862:** Leon Leon il zan Ustaritz'en Idazlea.

Ammonio, Anastasio, Andoni, Benedikto, Bernarda,
Damian, Eulali (Barzelona), Gaudenzio, Julen.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXXI)

IIn Karlos Txarretik datorrena

Lenengo Balois onein denborak, larritasun andikoak izan ziran diru ta gizarteko politika aldetik Frantziko erregetzan, eta geiago gogortu ziran, ingelesarekin 100 urteko borrokan sartu ziranean.

IIn Karlosek, guda onen gizarteko nekegarri ta atsekabeko une aukerabiliko ebazan bere eskubideak berrezkuratzeko, bere bizitza osoa zalantza orreitan sartuz, eta beragaz Frantziko erregetza be zalantzazko aldakortasun gogorretan ipinita.

Eztabaida orreik, gogorrak izanez gain, ia IIn Karlosen bizitza osoan iraun eben.

"Txar" ez izen gaizto orren etorkizuna, baleiteke Izurri Baltzaren ostetik izatea, Nafar erregetzan %eko biztanletik irurogeita amarrean murriztuta, lurgintzaren lanerako beso ezean agertu ta Nafartarrak gose andian sartuta, gizon asko lapurketetan asi ziralako.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

44-2016-322

Eguzkia: 08:12tik 18:47ra

Ilargia: 11:09etik 00:40ra

13

Zapatua

1390: III Karlos Zintzoa koroatu eben Gotzain-eleizan.

1523: Karlos V'ak Elkano'ri parkatu: Ontzi bat saldu ei eutsen erbestekoai. **1981:** Jose Arregi euskaldun gaztea il zan Madrid'en, oiñazeakaitik.

Azepsimas, Albaro, Benigno, Beremundo, Esteban, Esteban (Todi), Fuska, Julen, Gabino, Garazi.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GARIZUMAKO I DOMEKEA

Gizona munduan agertu zanean, an egoan bere egille dan Jainkoa eta berak emon eutson gogo illeziña. Txarrerako jokerea barruan daroa gizonak eta gizarteak baiña aurrera-bidean Jainko Aita ona dau lagun.

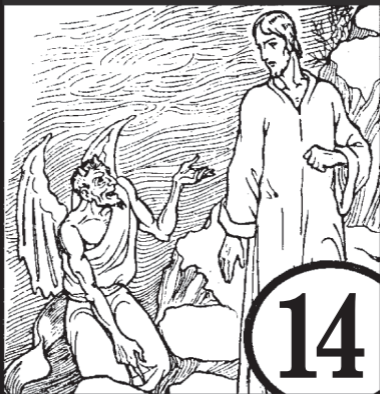
* * *

Gizonagan beezko txarrera jokerea izan arren, Salbatzaille bakarra Kristo dogu eta onek emoten dautso beronen eriotzearen bidez grazia. Menpetasunik ezagaitik guztiak pekatari egin giñan lez, baten menpetasunagatik guztiak egin giñan zuzen.

* * *

Jesus'ek bere agiriko bizitzearen asieran bide egoia aukeratu eban: Ez ogia emote utsarena, ez aundike-riarena, ez agintaritzarena ...

ZEZEILLA (Otsaila)

Domekea

1495: Armentia'ko Ander deunaren otoiitz-etxea, Gas-teizko Andra Mari'ra. **1827:** Berriotxoa'tar balendin jaio zan Elorrio'n. **1904:** "Euzko Gaztedi Bazkuna" sortu zan Bilbo'n.

Adiskidetasunren eguna, Adolfo, Agaton, Ammonio, Anton, Auxenzio, Balendin, Bidal, Dionisio, Dunis.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XXXII)

IIn Karlos Txarretik datorrena

Neurri gogorrak artu bear izan ebazan lapurketa orreik bakezteko, batzuri lepoak moztu eta beste batzuk mii-luzeko zubitik urkatuz, batera, baserritarrak zirikituta andiki batzuen aurka joan zitezzen, geroago bere seme IIn Karlosek bakeztu bear izan ebena, andiki orreik ostera goralduta. Eginkizun orrein orde z ipini bear izan eben eutsienetik datorrela esaten dabe edestilari maltzur batzuk “Txar”rezko izen gaizto ori.

Ez da egia baiña.

“Txar”rezko ez izen gaizto ori, Frantziko erregetzatik, eta batez be Frantziko edestilari bidetik ta bera il zan ostetik datorrena da, oneik IIn Karlos amurru aundian euki ebelako.

IIn Karlos, Nafartarren andiki ta erritarren aldetik maitasun andian euki eben, naita bere izakera gogorragaz, biurkeriak egiteko al izan.

Badagoz beste gauza batzuk, Nafartarren bizitza geiago larrituko ebena, legezko eta sasiko semeen artean bekaizkeri aundi bitartez, beti borrokan ibiltako ondorio bidetik.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

16-2016-320

Eguzkia: 08:09etik 18:49ra

Ilargia: 12:31tik 02:52era

15

Astelena

1420: Juan I'ak Donosti'ri mezedeak. **1421:** Laudio erria Araba'ra. **1910:** Anjel Zabala'ren "Bizkai'ko Kondaira" zigortu eban Cadena y Eleta Goztaiñak. "Nihil obstat" bear.

Agape, Damian, Dekoroso, Domnina, Eusebi, Faustin, Jobita, Joseba, Jurdana, Kastula, Kepa, Kinidio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXXIII)

IIn Karlos Txarretik datorrena

Agramontes eta Beaumontesen alderdikeriak sortu ziralako, eta naita Europa osoan bardiñezkoa izan, Euskalerrarentzat eta batez be Nafartarrentzat oso kaltegarri izan ziran.

VIn Feliperen semea IIn Juan "Ona", 1.350/1.364 urte bitartean Frantziko errege zanak bere aitagiñarrebagaz batera, euren begikoa zan espainiar Alfonso de la Zerdaren Karlos semeari emon eutsoen Angulemako dukaterria, IIn Karlosen ingurukoak il ebena, IIn Karlo-sena zana, eukitearren.

Eta 1.351an Urtarrillaren 8an IIn Juanek epaitu ondoren, Loubreko dorrean giltzapetu eban IIn Karlos, bere ama IIn Juanak, VIn Felipegaz egin eben ongunde edo ebazpena ezereztuta.

II Juanen bekaizko ekintza onegaitik, andiki geienak jokatu eben IIn Karlosen alde, azken baten onek, ez ebalako geiagorik egiten, Frantzia eta Nafarroako erregetzagaz euki ebazan eskubideak zaindu baiño besterik, baiña espetxean euki eban 1.356ko Azaroaren 9rarte.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsailla)

47-2016-319

Eguzkia: 08:08tik 18:50ra

Ilargia: 13:18tik 03:53ra

16

Martitzena

1082: Lope'k eta Toda'k, Muxika'ko parrokia Donemiliane'ri emon eutsoen. **1082:** Bermeo'ko Portuko San Miguel ermiteagaz be bardin egin eben. **1547:** Bermeo'ko erriaren legedi barria.

Balente, Danel, Eleonor, Elias, Faustino, Flabiano, Honesto, Isaias, Jeremias, Julepe, Julen, Jon (Santua), Leonor, Makario, Onesimo, Panfilo, Paulo, Porfirio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XXXIV)

IIn Karlos Txarretik datorrena

1.352ko urtean ezkondu zan IIn Karlos, Frantziko errege IIn Juan “Ona” 1.319/1.364 urte bitartean bizi eta errege 1.354/64ko urtetan zana, eta bere emazte Luxenburgoko Bonaren alaba izan zan, Frantziko Juanagaz.

1.354ko urtean IIn Karlos, Frantziko IIn Juan bere aitagiñerrabagaz eriotzeraiño etsaituta egon zan, berak eukezan oiñordeakaz, nor izan zala uste ebalako Frantziaren erregetza eskuratzeko, eta orren itxaropenekin beren erreñua sendotzeko etsaien aurka, Ingalaterrako errege IIIIn Eduardogaz alkartu zan, gero 1.358an Frantziako Mertzal Etiennen iraultzari lagunduta.

Beartuta, Gaztelako I Pedro “Odol-zaleagaz” 1.334-1.369 urte bitartetan bizi eta 1.350/ 1.369ko urte bitartetan errege izan zanakin, eta Aragoiko IVn Pedro “Zeremoni zaleen” artean, artekari lez egin bear izan eban, eta gero denborak zelan etorten ziranean, batagaz edo besteagaz beinbanan alkartuko zan.

1.364ko Jorraillaren 8an il zan Londresen IIn Juan, Vn Karlos errege aulkira igonda.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

48-2016-318

Eguzkia: 08:06tik 18:52ra

Ilargia: 14:08tik 04:49ra

17

Eguastena

1878: Bilbo'ko Eres-etxea izango zan ikastegia zabaldu zan Bilbo'n. **1927:** Serafin Bazterra irudigillea il zan Bilbo'n. **1968:** Buenos Aires'en Tomas Yoldi gure kondaira-zalearen eriotza.

Andra Mariaren Zerbitzarien eguna, Alejo, Ales, Benedikto, Donato, Engrazia, Faustino, Fausto, Julen.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXXV)

IIn KarlosTxarretik datorrena

1.364an Loraillaren 16an Kotxerel erri ta Eure'ko ibai inguruan, Nafarroako errege IIn Karlosek galdu eben borrokagaz eta Vn Karlos Frantziko errege lez Loraillaren 19an Reimseko Eleiz Nagusian koroatu ebenean, amaitu jakozan IIn Karloseri, Frantziko erregetzagaz euki ebazan eskubide guztiak.

1.365eko urtean Saint Denisen Frantziako Vn Karlos eta Nafarroako IIn Karlosek egin eben elkargo bidetik, IIn Karlosek Frantziaren erregetzagaz euki ebazan eskubideak itzi bear ebazan, euren aldeko jaurkintzaren antolakuntzak erreztuteko euki ebazan jableduneko erriakaz truke eginda, eta IIn Karlosek egokitu jakon Montpellierreko erritarrakaz arazo aundiak eukinda, oneik ez ebelako gura Nafartarren menpean egon.

IIn Karlosen Nafarroako erregetza jarrera orretan lotuta eta Frantzia, Aragoi ta Gaztelako erregetzak gero eta indar geiagotan sartzen joan zirelako, Nafartar erregetzaren jabetasuna lortu gurean ibili ziran iru erregetza orreik, katolikotasunaren laguntza osoarekin.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsailla)

49-2016-317

Eguzkia: 08:05etik 18:53ra

Ilargia: 15:02tik 05:39era

18

Eguena

1894: Naparroa'n gamazdea. Gamazo agintariaren okerkeriak. **1925:** Jose Amann marrazkilaria il zan Bilbo'n: Bilbo'tik Algortarako trenaren arduraduna. **1981:** Il Jon Paul'ek, Manila'n, Domingo Erkizia ta Migel Araorza zoriundun egin zituan.

Alejandro, Aner, Artemia, Atika, Bernarda, Eladio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XXXVI)

IIn Karlos Txaretik datorrena

Euskalerriko lurralde nagusiak bananduta egon ziralako, denboraren etorkizuna izango zan bakarrik bear zana, baten edo besteko erreñu orren eskuetan jaustea.

Azken baten eta maltzurrezko-guzur utsezko denborak ziralako, Aragoiko IIn Fernando katolikua izango zan indar askoren keiñadakin eta ariñautik IIn Julio Aita Santuaren buldak eskerniatu ondoren, Nafarroako erregeak eleizatik kanpora bialtzea lortuko ebana.

1.378ko urtean gaztelarrak, 1.263an IIn Teobaldok Tiebaseko errian liburutegi eta idaz agirien gorde lekua izan edin, eraiki eben gaztelua erre eben, barruan euken artxiboaren arduradunezko zaindari eta paper guztiekaz.

IIn Karlos “Txarra” deritxon au: Izakera gogorre-kua, zori-zale, odol bizikoa, eta mendekaria izan zan.

Ez ziran izan gitxiago baiña, Gaztelako I Pedro “Odol-zale” eta Aragoiko IVn Pedro “Zeremoni zale”ak. Orduko denboraren ekandu eta lojikazko bide-giroak alan eskatzen ebalako.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

50-2016-316

Eguzkia: 08:04tik 18:54ra

Ilargia: 15:59tik 06:24ra

19

Barikua

1310: Azpeiti'ri erri-nortasuna emon eutson IV Fernando'k. **1477:** Isabel eta Fernando'k Donosti'ri ez da inoz euskalduna izango, gaurko legeak diñoanez.

Agaton, Albaro (Kordoba), Barbato, Dositeo, Elisabet (Picenardi), Eukeni, Gabino, Julen, Kasiano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XXXVII)

II In Karlosek euki zituzen seme/alabak auek ziran:

Nafarroako Maria 1.360/1.420 urte bitartean bizi zana, ta 1.393an Aragon eta Jimeneztar Alfoso Aragoiko errege eta Ribagorzako kondea zana gaz ezkondu zana.

III In Karlos “Biotz Andikoa” 1.361/1.425 urte bitartean bizi eta Nafarroako errege izango zana.

Nafarroako Bona 1.364/1.389 urte bitartean bizi zana.

Nafarroako Pedro 1.366/1.412 urte bitartean bizi zana eta 1.411 Alezongo Katalinagaz ezkondu zana.

Nafarroako Felipe 1.368/?

Nafarroako Juana 1.370/1.437 urte bitartean bizi zana, lenengo esteguetan bere lengusu Bretañako IVn Juan, eta 1.403ko urtean bigarrenez Ingalaterrako IVn Enrikegaz ezkondu zana.

Eta Nafarroako Blanka 1.372/1.385eko urte bitartean bizi zana, eta Frantziako VI In Felipegaz ezkondu zana.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

51-2016-315

Eguzkia: 08:02tik 18:55era

Ilargia: 16:58etik 07:03ra

20

Zapatua

1876: Alfontso XII'ak Bergara'n gudari guztien agintaritzea berak artu eban. **1907:** Bixente Saralegi jaio zan Leiza'n. Euskaltzain laguntzaillea.

Social Justiziaren eguna, Amada, Didimo, Eleuterio, Eukerio, Frantzisko, Jazinta, Kristobal doatsua (Milan), Leon, Maite, Marto, Nemesio, Nilo, Patxi.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GARIZUMAKO II DOMEKEA

Jaungoikoaren erriaren asieran Abraan zintzoa agertzen jaku. Jaungoikoaren deiari egokiro erantzuten. Bere ondoren erri aundia etorriko da eta beragan izango dira bedeinkatuak erri guztiak, Kristo'ren bidez.

* * *

Barri Ona zabaltzako guztiok artu bear doguz nekeak: Kristo'k ondatu dau eriotzea eta Barri Ona'ren bidez agertu dau bizia ta illeziña.

* * *

Jesus'ek mendi Santura igo eban bere iru adiskiderik aundienakaz eta an Moises barri baten antzera antzaldatu egin zan.

Legea eta Igarleak bere inguruan dagoz eta bere barria emoten dabe.

ZEZEILLA (Otsaila)

Domekea

1890: Txanka bertsolariaren jaiotza Orio'n. **1823:** Naparroa'ko Gares (Puente la Reina)'n Arrieta musikalaria jaio zan. **1967:** Ikastolen sortzailleetakoa zan J. M. Villalonga il zan Biarritz'en.

Ama Izkuntzaren eguna, Berulo, Damian, Lai, Luzio, Maksimiano, Felix, Fortunato, Kepa Damian, Klaudio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXXVIII)

Eta legezko ezkontzatik kanpo.

Lizaso'tar Katalinagaz:

Leonel edo Lionel Muruzabal'eko konde ordea eta Nafarroako erregearen sasi/kumea, 1.378/1.413 urte bitartean eta ezkondu barik, Lunako Epifaniagaz bost seme/alaba euki zituzenak.

Eta Joana, Nafarroako erregearen sasi-kumea, 1.413 urtetan bizi zana, eta 1.378an Bear'eko Joanegaz ezkondu zana.

1.387an Urtarrillaren 1ean il zan IIn Karlos "Txar" au, bear eztan zorigaitz baten: Bera etxean egonda eta burua joan jakon alako baten, zelaira jausi zan, eta osagilleari deituta, onek, koñakagaz bustitako zapiekini ingurutu egiela beren gorputza agindu eban, eta eskuko su-argiagaz egon zan morroien kriseillutik, su edo txingar tanta bat jausita, beren gorputza sua artu eban, eta itzaldtu edo amatau ezinik, berton erreta il zan. Beragaitik osteko surrumuruak, askoz txarragoak izan ziran etsai ta saltzailleari esker, berak bere bizitzan egin ebazanek baiño. Beren ekintzari geienez, egia ta zuzentasunak laguntzen eutsoezelako.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

52-2016-313

Eguzkia: 08:00etik 18:57ra

Ilargia: 18:56tik 08:12ra

22

Astelena

970: Gartzia Santxez Naparroa'ko erregea il zan. **1612:** Naparroa'k Logroño'k Inkisizioñari jaramonik ez. **1741:** Iruña'ko errilegeetan gizabide latza agertzen da.

Abilio, Atanasio, Diego (Carvalho), Eleonor, Eukeni, Isa, Kepa apostularen gotzain-aulkia, Leonor, Makario, Margarite (Kortona), Papias, Paskasio, Rainiero.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XXXIX)

Ondorio labur bat lez

Nafarroako IIⁿ Karlos onen erregetza eta ekanduzko bizi giro aiekaz konturatzeko, nai ta katolikotasunezko erlijioan batzangotzeko alegin aldetik egiten ebazan inkizizio edo ta fede zainduak, errietako jabetasunaren aldakuntzak, espetxeratzeak, erbesteratzeak, pozoitasunak ta sarraski, edo ta egiten ziran ilketak ez dodaz ekarten, edeslan onen kondaira lar luzea litekelako.

Orduko errigizartearentzat orokorrezko edesti ori, oso garrazkeriko zigorpekua izan zan eta katolikotasun alderdikerizko arrazoietan edozer gauza gaitik griñatsuki ezartzen ba-ziran izilpeak, sinistu ezinekoak izanda be, gaurko denboretaraiño iraun dabe.

Ekintza orren esan naia da, asierazko edo ta IVⁿ gizaldian artu ziran erabagiak, nai oker edo zuzenezkoak izan, ezer aldatu barik etorri dirala gure gaurko denboretaraiño.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

54-2016-312

Eguzkia: 07:58etatik 19:59ra

Ilargia: 19:54tik 08:43ra

23

Martitzena

1594: Lekeitio'ko dominikak etxe barria Ermuan. **1855:** Mariano Arostegi jaio zan Otxandiano'n: Muskalaria ta Eskorial'eko organularia. **1875:** Karlos'en irudiaz bidalgo-ilurrak.

Andoni, Felix, Florentzio, Lazaro, Marte, Milurga, Ordoño, Peli, Polikarpo (gotzaiña), Primiano, Rafaela (Ibarra doatsua), Romana, Sereno (Sireno) Zelso.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XL)

Ondorio labur batetik datorrena

Orregaitik ez gara arrigarritu bear, Kolonen Nortasunezko izatasun arloetan etorri diran ertzeko edo gogorrezko iziltasunagaitik, Europa osoaren berezko erriak euren nortasunera itzartu edo ta arduratuta itzuli ez zitezen, menpearen arrazoizko baldintza orreik orain be bizi bizirik daukaguzelako gure artean erlijio lez, eta erreza dalako ostonduta ekartea edestitik zear, egun baten asmatu ziran Batzangotasunezko sasikatolikotasunaren mendeko arrazoi orreik, guda indarkerizko keiñu edo meatxuekaz lagunduta etorri ba dira, gaur ikusi leiken lez.

Edo ta, ala uste dabe menperatzaille orreik, Kolonen izatasunezko nortasunekin batera, argituko doguzenak.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsailla)

55-2016-311

Eguzkia: 07:57tik 19:00ra

Ilargia: 20:51tik 09:12ra

24

Eguastena

1335: Bilbo'ko zubiaren lenengo barria Lerma'n: Juan Nuñez jaunak. **1514:** Fernando Katolikuak Gipuzkoa'rako gotzain berezia eskatu eban. Azkoiti'n biziteko. **1525:** Juan Urbieta, "Bizkai'ko Gudariak' Prantze'ko Franzisko I'a atxillotu.

Aiora, Baldomero, Biktoriko, Domiziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XLI)

III In Karlos “Biotz Andikoa”

Nafarroaren Ebreuxeko leiñuaren II In Karlos “Txarra” eta Baloiseko Juana aita/ama bidez jaio zan Frantziko Mantesen Joliko errian III In Karlos au 1.361eko Uztaillaren 22an.

1.375ean, Gaztelako errege II In Enrrikereren alabagaz, Trastamarako Leonorrekin ezkondu zanean, bakeztu ebazan Gaztela ta Nafarroarren artean egon ziran eztabaidak, gero I Juan eta III In Enrrikerekin iraun ebenak.

III In Karlosek, Trastamaratar Leonorren ezkontza bidetik, seme/alaba oneik euki ebazan:

Juana Foixeko konde-andrea, Foixeko III In Juan kondeagaz ezkondata, eta 1.383/1.413 urte bitartean bizi zana.

Nafarroako I Blanka, Nafarroako erregetzan bere aita III In Karlosen ondorengoa izango zana eta 1.385ean Iruñan jaio eta 1.441ean Jorraillaren 3an Santa Maria de Niebasen il zana.

ZEZEILLA (Otsaila)

56-2016-310

Eguzkia: 07:55etik 19:01era

Ilargia: 21:47tik 09:42ra

25

Eguena

1874: Somorrostro'ko gudaldia. Don Karlos, bertan. Baionetaz. 2.000 liberal eta 600 karlista il ziran. **1903:** "Diario de Navarra" egunkaria sortu zan. **1940:** Atano pelotari-egunkaria sortu zan. **1940:** Atano bertsolariaren eriotza Azpeiti'n.

Abertano, Aparizio, Balberga, Balerio (Astorga).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XLII)

III In Karlos ta Trastamaratar Leonorrek euki zituzen seme alabetatik datorrena

Maria, 1.388ko urtean jaio ta 1.425ean il.

Margarita, 1.390ko urtean jaio ta 1.403an il.

Beatriz, Martxeko konde-andrea, II In Jaime Martxeko kondeagaz ezkondu zanetik, eta 1.392 jaio ta 1.415ko urtean il zana.

Isabel Armañakeko konde-andrea, Armañakeko kondea IV In Juanegaz ezkondu zanetik.

Karlos, 1.397an Dagonillaren 31 In Iruñan jaioa, 1.398ko urtean Nafarroako erregearen ondorengo izendatu ebena, eta 1.402an Dagonilaren 12an Lizarran il zana.

Luis, 1.401ean Oliten jaioa eta 1.402an Urrillaren 14an il zana.

Eta Esparzatar Maria Migelegaz, ezkontzaren kanpoko sasiseme/alaba auek euki ebazan:

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

57-2016-309

Eguzkia: 07:54tik 19:02ra

Ilargia: 22:43tik 10:12ra

26

Barikua

1422: Bermeo'n Izaro'ko Andra Maria'ren eleizatxoa Kalagurri'ko gotzaiñak. Frantzisko'tarrai, 5 urte geroago konbentu egin eben (27'an). **1881:** Euskaldunak Paris'en lenengo ikurriñagaz (27'an). **1943:** Zengotita lekaide, asantu-usetean il zan Berriz'en.

Agrikola, Alexander, Ander, Arnoldo, Auspizio, Bitor.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XLIII)

Eta ezkontza kanpotik Maria Ezparzagaz:

Nafarroako Juana, 1.396an Ortiz de Zuñigatar Iñigoren lenengo ezkontza bidetik Sada ta Eslabako andrea zana, eta 1.424an Beaumont'tar Luisegaz bigarrenez ezkontuta Leringo konde-andrea izan zana.

Lanzelot, 1.386an jaio ta 1.420an Urtarrillaren 8an il zana eta 1.408-1.420ko urte bitartean jabetasun barik egon zalako, Iruñako apezpikutegian gotzaiñaren ordezkoa izan zana.

Godofredo, Korteseko Kondea eta Arellanoko Teresagaz ezkontuta egon zana.

Leonell, 1.441eko urtearen ostetik il zana.

Eta Maria, lekaimea izan zana.

1.378ko urtean bere aitaren aginduz, IIIIn Karlos, Frantziko Vn Karlosegana joan zan ordari/gizon baten buru zana gatz itzegiten.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsaila)

58-2016-308

Eguzkia: 07:52tik 19:03ra

Ilargia: 23:38tik 10:44ra

27

Zapatua

1597: Indietarko itxas-ontziak oso barriak, arizezkoa ez dan mastea, lema bi, 300 toneladakoak, Felipe II'aren aginduz (26'an). **1918:** Alejandro Larrakoetxea jaio zan Zeanuri'n. Aita Ipolito edo Legoaldi (26'an).

Akundio, Alejandro, Antigono, Baldomero, Basilio, Elias, Euno, Fortunato, Gabirel Ama Nekatsuarena.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GARIZUMAKO III DOMEKEA

Urik-eza samintasun aundia da basamortuan zear doazen gizonentzat eta orrelan izan zan Israel-entzat be, baiña atxak ura emon eta erriak naikoa edan eban.

Bateo'ko ur grazi-emoillea Kristo'gandik etorri jaku basamortuko bidearen antzeko bizitza onetan.

* * *

Bateoak ez dauko indarrrik sinismena bizi ez ba'da, baiña sinistu ezkeru, Jaungoikoaren maitetasuna gure biotzetan isurita dago.

* * *

Jesus bera be Samaria'ko osiñaren ondoan egarri izan zan, baiña erak ekarri euskun, egarria betiko kentzen dauskun ur bizia, sinismena.

ZEZEILLA (Otsaila)

Domekea

1419: Ziarrotza'ko abategia Don Juan Bizkai'ko jaunaren ardurapean. **1450:** Bilbo'n, Santi Mamiñe lekaidexea. **1758:** Julian Txurruka euskalzale itsuaren jaiotza Motriku'n: Paradisuan, euskeraz.

Aberzio, Aitor, Andoni, Barso, Basilio, Daniel (Britier doatsua), Justo, Kaio, Makario, Pupulo, Roman.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XLIV)

III In Karlosetik datorrena

Vn Karlosek ez eban ontzat artu III In Karlosek bere aitaren aginduz eroaten eban mezua eta atxilotuaz gain, bere aita II In Karlosek Frantziko lurraldean euki ebazan jabetasunak kendu eutsezan Txarburgokoarenak izan ezik, auek ondo babestuta euki ebazalako.

Vn Karlosek, III In Karlos zipertu edo oñazkatutako galdeketara bialdu ebanean, II In Karlos Logroñoiko Uria bereganatzeko ibili zala jakin eban Frantziko Vn Karlosek, eta Gaztelako II In Enrikeri esanda, onek Nafarroa erasotzeko agindu eban, II In Karloseri beartuz Brioneseko ongundea siñatu egian.

1.380ko urtean Frantziko Vn Karlos il zanean, VI In Karlosek askatu eban Nafarroako III In Karlos.

Orainarte be bai, baiña emendik aurrera, Nafartarren gortekoak geiago begituten eben Frantziko gortera Gaztelatarren gortera baiño, Frantziko gortea jakituriz eta artu/emoneko arremanetan garbiagoak izan zirelako, Aragoiko gortekoaren antzera.

Atutxa

ZEZEILLA (Otsailla)

59-2016-306

Eguzkia: 07:49tik 19:05ra

Ilargia: 00:34tik 11:18era

29

Astelena

** Julio Zesar'ek ipiñi eba bi-sei urtea zezeillan 29 egundituala. * Gregorio XIII Aitasantuak galduta egozan amar egun aurreratu ebazan eta gizaldi-asakenak bi-seiak ez izatea erabaki, Trento'ko Batzarraren eskari betetuz.*

Hilario, Eusebio, Kasiano

Bizkai-ko Foru-Aldundia

“OSAGILLENEAN”

—Osagille jauna, emoidazu mesedez, zeozer agiñentzat.

—Min aundia dozu...?

—Ez, gose naz.

“BEI TXAPELDUNA”

—Esan dauste, urtean esnerik geien emoten dauan erri onetako beiari, idune inguruan lorezko lepoko bat ipinten dautsoela.

—Bai, urtero egiten dogun oiturea da.

—Eta aurten, zein bei saritu dozue...?

—Erriko iturria.

«ISILLAREN URREA»

Mutil batek lagunari auxe esan eutsan.

—Isiltasuna urrea dalakoaren ori, guzur utsa da.

—Zergaitik?

—Ara... nire azken ikastetxeko azterketa, urre ori erabili neban, eta kalera igorri ninduen.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

61-2016-305

Eguzkia: 07:48tik 19:07ra

Ilargia: 01:29tik 11:56ra

1

Martitzena

1292: IV. Santxo erregeak Zumaia'ko Andra Mariaren eleiza Orreaga'koaren ardurapean jarri eban. **1735:** Santutxu'ko ermitea egiteko baimena. **1921:** Karmen'go parrokia sortu zan Bilbo'n.

Abundanzio, Adriano, Albino, Amanzio, Antonina,
Dabid, Donato, Eudoxia, Exikio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"**

(XLV)

Eta Nafarroako IIIIn Karlos erregeak emendik aurrera, sendotu ta bizkortu ebazan Nafar izakizunezko almenak, bakean, eder/lanetan eta jaurkintzari, aurrerakuntza aundiak emonda.

Aurrerakuntza onegaz, Gaztela, Aragoi, Frantzia eta Ingalaterrakin bakeztu ebazan arremanak, eta neurri orreitan euren arteko lankidetasuna be bai, erregeen arteko ezkontzari ta Abiñon'eko Aita Santuari lagunduta. 1.380an Uztaillaren 1ean amaitu ebazan Iruñako Eleiz Nagusiaren konponketak, eta Tafalla ta Oliteko errege jauregiak be eraiki ebazan.

1.387an Urtarrillaren 1ean, bere aita IIIn Karlos il zanean igon eban Nafartarren erregetzazko aulkira, eta Ebreauxeko konde ta Nemourseko dukea izendatu eben.

1.388an Gaztelako errege ta Bizkaiko Jauna zana I Juanek, bere seme Gaztelako errege izango zan IIIIn Enrike, Lankasterreko Katalinagaz ezkontzeko ibili zanean, Asturiaseko Printzerria sortu eban, eta eurok izan ziran lenengo Asturiaseko printzeak edo errege-erregiñ gai, Gaztelako erregetza ondore lez jaurkitzeko.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

62-2016-304

Eguzkia: 07:46tik 19:08ra

Ilargia: 02:24tik 12:39ra

2

Eguastena

1491: Granada eskuratzen laguntzeko Gazteiz'ko lagundi bat joan zan eta urte bete egin eban an. **1930:** Tolosa'ko zezenplazan aizkolarien jokia Naparroa Aiñeta nagusi.

Absalon, Androniko, Atanasia, Basileo, Basilio,
Flueko Nikola, Fridolino, Heraklio, Ines doatsua
(Praga), Jenara, Jobino, Kepa (Zuñiga), Lorgio, Luzio,
Paul, Sekundila, Sinplizio, Zeada, Zuriko.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XLVI)

III In Karlos Nafarroako erregetik datorrena

1.402an Aragoiko erregetzagaz bakeak lortzeko, bere alaba Blanka Siziliako IIna eta Aragoiko errege izango zan I Martin gaztea “Gizabideko” deritxonagaz ezkondu eban, eta elkarrizketa bardin antzeko baten ibili zan Ingeles eta Frantzikoarekin.

1.404ko urtean III In Karlosek, Pariseko alkargoaren bitartez eta Txanpaña ta Brieko jabetasunak frantzezari itxi ondoren, Frantziko VI In Karlosegaz garbitu ta argitu ebazan Frantziko lurraldeetan euki ebazan Ebreauxeko Nafar jabetasunak, bere nafartar adizkideak Frantziko gortearen leku garrantzienetarako izendatzea lortuta.

1.409ko urtean Bartzelonan il zan Nafarroako I Blankaren senarra, “Gizabideko” deritxon Siziliako IIna eta 1.396ko urtean izendatu eben Aragoiko I Martin erregea.

1.412ko urtean Granadako moruen erregetza menperatzeko alegiñetan be ibili zan Gaztelatarrei laguntzen, eta aukera orretan Antekerako Fernando Gaztelako errege/semearen semeakaz ezkondu ebazan Isabel eta Maria bere alabak.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

63-2016-303

Eguzkia: 07:45tik 19:09ra

Ilargia: 03:18tik 13:28ra

3

Eguena

1375: Miravalles erriari nortasuna Ugao'n (4'an). **1386:** Juanek Ziarrotza'ko abadetegiari Bolibar'go eleizearen eskubidea emon eutson. **1614:** Eriotzarako zigorra, Olanda'ko barkuetara doazen euskaldunai.

Asterio, Antselmo, Basilisko, Emeterio martiri euskalduna, Eutropio, Felix, Fortunato, Kleoniko.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(XLVII)

III In Karlos Nafarroako erregetik datorrena

1.413ko urtean III In Karlos onen zeregiñ onenetan, Goieneko Auzitegia sortzea izan zan.

1.415eko urtean III In Karlosek, bere alaba Blanka Aragoiko I Martinen alarguna, norekin ezkonduko arazoan aurkeztu zan.

Eta Foix etxeakoak, euren alaba Juana il zanen alarguna III In Juan aurkeztuta, Aragoiko I Fernandok bere bigarren seme Aragoiko II In Juan izango zana aurkeztu eutsoen, eta Blanka baiño 12 urte gazteagoa izan arren, III In Karlosek, len Foixekoakaz sortu zana Nafartarren erregetza Frantziko erregetzagaitik iruntsita geratzeko arrizkuan ostera sortu ez egian, bigarren aukera artu eban ontzat, eta Aragoiko II In Juanegaz ezkontzeko geratu ziran.

Eta ezkontza au aurrera eroateko, 1.419an Azaroaren 6an Olitin, eta 1.420ko Otsaillaren 18an Guadalajarako egiunetan aukeratu ziran baldintzak, oneixek izan ziran:

a) Nemurseko dukadoa artu ondoren, Nafarroako erregetza, I Blankarentzat eta beren ondorengo izatea.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

64-2016-302

Eguzkia: 07:43tik 19:10ra

Ilargia: 04:09tik 14:22era

4

Barikua

1471: Haro'ko kondeak Castro Urdiales Bizkai'tik banatzeko agiria emon eban. **1873:** Eujenio Bengoa, Ereño'koa, jaio. Txina'tik idazten eban Euzkadi'ko al-dizkarietara. **1933:** Donosti'ko pelota-leku "Moderno" suak artu eban.

Adrian, Agatodoro, Akazio, Arkadio, Arlelao, Basili.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XLVIII)

III In Karlos Nafarroako erregetik datorrena

b) Nafarroako erregetzan iñungo lurralderik ezin zala zatitu, eta erbesteko erregetza baten menpe geratu.

d) Nafarroaren jaurkintzazko gortearen ardurazko lan tokiak, Nafartarrentzat bakarrik izan zitezela.

III In Karlosek neurri orreikaz, naita Nafarroako erregetza Trastamarako etxeagaz ezkondu arren, bere erregetzazko eskubidearen izatasuna ondo lotuta gura eban, Nafartarren erreinua baldintza sendoakaz, askatasun guztiegaz irautea gure ebalako.

1.423ko Urtarrillaren 20an III In Karlosek, I Juan Gaztelakoa Asturiasen egin eban antzera, Bianako printzerria sortu eban Nafar erregetzaren ondorengotzat, eta beren billoba IVn Karlos izango zan lenengo errege-gaia, Bianako erakunde barri orrek izendatuko ebena.

1.425ean Iraillaren 8an Oliten il zan Nafarroako III In Karlos “Biotz Andiko” errege au, Nafarroako jaurkintzaren alde alegiñ-on aundiak egin da gero.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

65-2016-301

Eguzkia: 07:42tik 19:11ra

Ilargia: 04:59tik 15:22era

5

Zapatua

1483: Errege katolikuaren aginduz, burdiñoletako alkaterearen ebatzien aurka ez dau jokatu korregidoreak.

1585: Diego Irusta Ziarrotza'ko abat egin zan. Berak barriztu eban ango ostatua.

Adrian M., Adriano, Afrika, Birgilio, Eleder,
Eulampio, Eulogio, Eusebi (Palatino), Focas,
Gerasimo, Gergorio, Gurutzeko Jon Joseba, Jon.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GARIZUMAKO IV DOMEKEA

Samuele'ek orioaz igurtzi eban Dabid, Orio ori Kristo'gan eta bateoren bidez gugan dagoan Espirituaren ezaugarria da.

* * *

Bateoan artu genduan fedeak argia emon dausku eta ori iragarteko ipinten da bateatu-barrien eskuetan argi iziotua iñoiz amatau bear ez dan fedearen argia.

* * *

Argiaren bide onetan Barri Onak itsu jaio zanaren ezaugarria ipinten dausku: Begiak Bialduaren uretzan garbitu bear izan ebazan ikusteko.

EPAILLA (Martia)

Domekea

1361: Eduardo erregeak Rotxel'en egozan itxastarrak bere ardurapean artu ebazan. **1875:** Maurizio Ravel'en jaiotza Ziburu'n. Musikalari euskalduna. **1876:** Zaldibar'ren Bitor Garaitaonandia jaio zan ARGIA'ren zuzendari ta sortzaillea.

Agapio, Basilio, Bassa, Biktorino, Birgilio, Bitor.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XLIX)

I Blanka, Nafarroako erregiña

Nafarroako “Biotz Andiko” errege zan IIIen Karlos eta bere emazte Trastamarako Leonor, IIen Enrrike Gaztelako erregearen arreba zanaren bidetik, Iruñan jaio zan Ebreuxeko leiñuko zana Nafarroako I Blanka au 1.385eko urtean.

Nire maisu eta lagun andia izan zan San Sebastianar Jose Marik (**Latxaga**) esaten eustan Nafarroako I Blanka erregiñagaitik, bera izan zala andra eder ta politena Nafarroa osoan.

I Blankaren bizi kondaira

1.401eko urtean il zan Siziliako erreinuaren jabe izan zan Maria, Aragoiko erregearen seme I Martin gazteagaz ezkontuta egon zana, au Siziliako erreinuagaz jabe geratuta, naita Siziliako jabeduna bere lenengo emaztea izan arren.

1.402ko Urtarrillaren 21ean Nafarroako IIIen Karlosek, Aragoiko erregetzagaz bakeak lortu gurean, bere alaba I Blanka, Siziliako Iina eta Aragoiko errege izango zan I Martin “Gizabidekoa” deritxon seme gazteagaz ezkontzea erabagi eban. Atutxa

EPAILLA (Martia)

67-2016-299

Eguzkia: 07:39tik 19:13era

Ilargia: 06:28tik 17:35ra

Astelena

1842: Burdiñolaren erromata Berastegi'n. Indarra gal-tzen dabe. **1933:** Bilbo'n gizarte-Unibersidadea sortu zan. **1942:** Felipe Etxebarria idazlearen eriotza.

Eubulo, Felizitas, Filemon, Gaudioso, Jon, Julen, Manex, Paulo bakarra, Perpetua, Rebokato, Satiro.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(L)

I Blankaren bizi kondairatik datorrena

1.402ko Loraillaren 21ean Kataniako Urian ordezko legean ezkondu ebazan, Nafarroako Bakedanotar Diego ta Mosentar Lionel, I Blankaren ordezkariak zirala.

1.402ko Azaroaren 9an Bernardo de Kabrerak bideratzen eban itsasontzi baten joaten da I Blanka Siziliako Ugartera.

1.402an Abenduko 26an ezkondu ebazan Migel Mari lekaideak, Nafarroako I Blanka ta Aragoiko I Martin gaztea.

I Blanka, Sizilian egon zan bitartean, ez eban artu arrera edo jardunbide onik, eta bere aita III In Karlosek berari emoten eutsoen arrera orregaitik atsekaberatuz, serbitzariari leporatu eutsen, Blankak ezkontzatik illabete gitxi barru euki eben ume-galtzea, eta baita Siziliako gortekoai salatu, bere alaba Blankari ezkontzaren ordezko sariak ez eutsozala emoten.

1.404an Uztaillaren 17an emon eutsozan ezkontzako sari orreik, Paterno, Mineo, Lentini, Frankabilla eta Bizzini'ko erriaren jabetasunagaz.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

68-2016-298

Eguzkia: 07:37etik 19:14ra

Ilargia: 07:08tik 18:47era

8

Martitzena

1740: Aldundiak abemari-osteko erromeriak galazo zitu-
tuan. **1801:** Ondarru'tarrak Loiola'ko Ignacio zaindari
lez artu eben (8'an). **1921:** Dato'ren eriotza. Amaren
aldetik arabarra.

*Emakume Langillearen eguna, Andere, Andoni,
Apolonio, Arnoldo, Beremundo (Iratxe).*

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(LI)

I Blankaren bizi kondairatik datorrena

1.404ko Urrillaren 22an “Vicaria” edo erregetzaren ordezkoa izendatzen dabe I Blanka, bere senarraren alde egite edo ta urruntzerakoan.

1.405ean I Martin Aragoira joaten da aldi baterako eta I Blanka berak jaurkitu eban Sizilia bere aolkularitzazko ordezkariaren laguntzagaz.

Eta 1.405ean Dagonillako illean I Martin itzuli zanean amaitu ziran I Blankaren errege ordezkoak.

1.406an Abenduaren 17an euki eben euren lenengo semea, Martiñen izena ipini eutsoenai Aragoiko aita ta aititeri euki eutsoen begirune edo omenagaitik.

1.407ko Dagonillaren illean eta zortzi illabete eukezala il jakien, Aragoi ta Siziliako ondorengoa izan bear zan Martin umea.

1.408an Dagonillaren 13an I Blanka osteria izendatzen dabe erregetzaren ordezkoa, bere senar I Martin Zerdeñaren Ugarteko erreñura joateko asmoa euki ebalako bere gudalozte indartzuakaz.

1.408an Urrillaren 3an urten eban Sizilatik I Martin Zerdeñako Ugarterantza.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

69-2016-297

Eguzkia: 07:36tik 19:15ra

Ilargia: 07:47etik 19:59ra

9

Eguastena

1481: Gupuzkoa'ren eta inglesen arteko ituna bizkaitarrakaz. **1533:** J.A. Irazusta il zan. Lima'n gerratean erbesteratua. Au be idazle.

Benito, Bidal, Boloniako Katalina, Frantziske
Erromatarra, Gergorio Niseno, Kandido, Kirino,
Pantxika, Paziano, Urpasiano, Zirion.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(LII)

I Blankaren bizi kondairatik datorrena

Eta 1.409an Uztaillako 25ean il zan I Martin au, Kagliariko errian sukargaitzak artuta.

1.409ko Dagonillaren 7an I Blankaren aitagiñerraba Aragoiko I Fernandok “Arteza” edo “Antekerakoa” deritxon onek, on artu eban bere seme I Martin gazteak agindu ebana, eta I Blanka ostera “Vicaria” izendatuta aurrera egin eban Siziliako erregetzaren ordezkotzagaz.

III In Karlosek, laster asi zan I Blanka ezkontzeko ardurakin eta 1.409ko urtea amaitzen egoala, Frantziko Isabelen nebeagaz, Babierako-Ingolstadt’tar Luisekin ezkontzeko asi ebazan atonketak. 1.410eko urtearen asieran apurtu ziranak.

1.410eko urtean beste ezkontza bat be atondu outsoen I Blankari, Bar’eko I Roberto Dukearen seme Eduardorekin, ezerezean geratu zana.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

70-2016-296

Eguzkia: 07:34tik 19:17ra

Ilargia: 08:26etik 21:12ra

10

Eguena

1447: Enrike IV.ak Gernika'n lege zarrak zanez onartu zituan. **1844:** Pablo Sarasate, violin-jotzaille azkarraren, jaiotza. **1889:** Antonio Trueba'ren eriotza Bilbo'n.

Ainize, Alejandro, Anekto, Atalo, Biktor, Dionisio,
Droktoko, Emiliano, Kaio, Kandido, Kreszente.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(LIII)

I Blankaren bizi kondairatik datorrena

1.410ean Loraillaren 31n I Blankaren senarra izan zana eta “Biotz onekua” deritxonai I Martin Aragoiko errege izateko zana il zan, eta I Blanka Siziliako erregetzan bere zeregiñ onagaitik, Siziliatarrak erregearen ordezkotzan iraun egiala gura eben eta IIIn Federiko Siziliako errege izan zan ondorengo bategaz Peraltako Nikolasekin ezkondu gura eben.

Portugaleko I Juanek be, bere seme bategaz ezkondu gura eban, Siziliako ugartearen jabetza berak gura ebalako.

Monikako Konde Kabreratar Bernardok be gura eban beragaz ezkondu zedin, ta I Blanka indarrez arrapatu gurean ibili zan.

1.411ko Loraillaren illean Kabreratar Bernardo bere matxintasunezko alegiñagaitik epaitu ebenean, erregeen aolkularitzazko erakundeak I Blanka erregiñagaitik esan eban, erregiñak Siziliako eztabaidagitik bere Nafarroako senideai sekula ez eutsela eskatu laguntzarik, auek Siziliako arazoakaz ez ebelako euki ezer ikusirik.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

71-2016-295

Eguzkia: 07:32etik 19:18ra

Ilargia: 09:05tik 22:24ra

11

Barikua

1617: Begoña'ko Amari erregua Bilbo'tarrak, arraiña eskatzeko. Lortu eben. **1623:** Lekeitio ta Ondarroa'ren artean akordua: arrapatutako baleak bien artean banatzeko. **1920:** Gaskue musikalariaren eriotza Donosti'n.

Artesa, Aurea (Oria), Benito, Bernardo, Bindiziano, Bingen, Eulogi, Eutimio, Fermin, Firmo, Gorgonio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LIV)

I Blankaren bizi kondairatik datorrena

1.412an Bagillaren 28an Aragoiko errege Antekerako I Fernandok, XIIIan Aita Santu Beneditoren laguntzagaz eta Kaspen egin ziran antolabideakaz, beraganatu eban Siziliako erregetza.

Eta 1.412ko Azaroaren 21ean Siziliako gortekoak koroatu eban Aragoiko I Fernando Siziliako errege lez.

1.413an Uztaillako illean I Blankaren aizta Juana, Foix Konderriaren jabe eta Nafar erriñuaren ondorengo zarrena seme/alaba barik il zanean, guztiz aldatu ziran I Blankaren bizi ekintzak, bere aita IIIan Karlosek, bere ondora joateko eskatu eutsonean.

1.415eko Jorraillan I Blankak, ia 13 urte ordezko lanetan ibilita urten eban Siziliatik, Nafarroaren gortekoak aukeratu ebazan, Pierres de Peraltatar Mosen eta Asiaintar Juanen laguntzagaz.

1.416an Urrillaren 28an Nafarroako errege IIIan Karlosek Oliten, bere alabaren eskaerari baimena emonda gero, Nafarroaren erregetzazko ondorengo lez izendatuta, ziñez itz emon bear izan eutson I Blankak.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

72-2016-294

Eguzkia: 07:31tik 19:19ra

Ilargia: 09:45tik 23:35ra

12

Zapatua

1619: Gazteluzar idazlearen jaiotza Ziburu'n. **1622:** V. Paulok Loiola'ko Iganzio ta Xabier'go Frantzizko santutzat artu ebazan. **1936:** Txirrita bertsolariari omenaldia Erenderi'n.

Abraham, Alexander, Beñat, Bernardo, Duno, Egduno, Fina, Geraldo, Inozenzio I (Aita santua), Kepa.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GARIZUMAKO V DOMEKEA

Jaungoikoak gure illobiak idegi eta berbizkundera emongo dausku.

- Neure Espiritua isuriko dautzuek eta bizi barria emon.
- Nik Jaun onek esan eta egin egiten dot.

* * *

- Fededuna ez da aragi-bidean bizi, espiritu bidean baiño.
- Jesus illen artetik biztu dauanak berak biztuko gaitu.

* * *

- Zu emen izan ba'ziña, nire nebea ez zan ilgo.
- Zure nebea biztuko da.
- Nik sinisten dot Zu zarala Kristo Juangoikoaren Semea.
- Askatu egizue eta itzi egiozue ibilten.

EPAILLA (Martia)

Domekea

1397: Gipuzkoa'ko batzarrak urte birik baten eta, txandaka, amazortzi erritan izango dira. **1443:** Oñaz'tarren buru zan Butron'go jaunak, Ganboa'tarren Martin Ganboa'gaz bakea. **1810:** Bilbo'k ondasun asko saldu bear izan zituan Franze'tarrak ipiñitako zergea ordaintzeko.

Ansobino, Arabia, Basilio, Errodrigo, Eufrasia.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LV)

I Blankaren bizi kondairatik datorrena

Eta 1.419ko Azaroaren 5ean Nafartar gortekoak, Aragoiko erregearen seme Peñafieleko Duke, Mayorgako Konde, Larako jaun eta geroago errege izango zan II In Juanegaz atondu eben I Blankaren ezkontza, Nafarroako erregetzaren alde euki bear ebezan jabetasunezko baldintzarekin.

1.419an Abenduaren 5ean Oliten, ordezkotza bidez ezkondu ziran.

Eta 1.420an Bagillaren 18an Iruñako Ama Zuriaren Eleiz Nagusian ezkondu ziran eurak, I Blankak 35 urte zituela eta II In Juanek 22 urte gaz (1.397an Bagillaren 29an Kanoko Medinan jaioa).

Blankak Aragoiko II In Juanegaz euki zituzen seme/alabak, oneixek izan ziran:

Baleiteke, 38 euki ebazan urteak eukitea 35 baiño.

1.421-1.461eko urte bitartea bizi zan *IV In Karlos*, Bianako Lenengo printzea, Borgoñako Dukea ta III In Feliperen loba Kleberis'tar Ines'ekin ezkondata egon zana.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

74-2016-292

Eguzkia: 07:27tik 19:21ra

Ilargia: 11:15etik 01:46ra

14

Astelena

1725: Kalagurri'ko inkisiziñoak, siniste-ausle lez salatuak izen ziran euskaldunen epaia egin eban. **1855:** Peyrocelli asmatzaillearen argia biztu zan Igeldo Mendian. **1912:** ELA'ren millagarren bazkidearen izena artu zan (16'an). Afrodisio, Agno doatsua, Alexander, Arnaldo, Baleria, Eba doatsua (Ebelina), Erramun naparra, Eutiki.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LVI)

Blankak, IIn Aragoiko IIn Juanegaz euki zituzen seme-alabetatik datorrena

1.423-1.425eko urte bitartean bizi zan *Juana*.

1.424-1.464ko urte bitartean bizi zan *Blanka*, eta Gaztela Leongo errege izan zan IVn Enrikegaz ezkondata egon zana.

1.425-1.479ko urte bitartean bizi zan *Leonor*, Nafarroako erregetzan ondorengoa zana eta Foix'eko IVn Gaston, Foixeko Konde ta Bearn'eko Kondearen ordezkoa izan zanarekin ezkondata egon zana.

Edestiaren aria osterartuta.

1.421eko Lorailaren 29an I Blanka ta IIn Juan Peñafielan egon zirala, jaio jakien lenengo seme Karlos, eta 1.419ko urtean ezarri ziran baldintzakaz, bera izendatu eben Nafarroaren erregetzazko ondorengoa, ama, I Blanka ilten zanean.

Jaiotzatik lau illabetera, Olmedoko Urian bateatu eben IVn Karlos, bere besoetako-aitak edo aitabitxiak, Gaztelako errege IIn Juan aita ta Luna'tar Albaro Gaztelako Kondestablea.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

75-2016-291

Eguzkia: 07:26etik 19:22ra

Ilargia: 12:05tik 02:44ra

15

Martitzena

1553: Barinaga'ko san Pedro parroki egin zan. Len Xemein'en menpean. **1869:** Olabide Biblia'ren itzultzaillaren jaiotza Gazteiz'en. **1976:** Fagoaga abeslarien eriotza Donosti'n.

Adyuto, Aize, Aristobulo, Espezioso, Eutikia, Fiteroko Erraimundo, Kepa, Klemente M^a (Hofbauer).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LVII)

I Blankaren bizi kondairatik datorrena

1.422ko urtean I Blankaren aita Nafarroako errege IIIIn Karlosek deituta, irurak joan ziran Nafarroako errege Tafalla ta Oliteko errege jauregietan bizitzera.

1.423an Urtarrillaren 20an Tudelan izenpetu zan agiriagaitik, IIIIn Karlos Nafarroako erregeak, Bianako Printzerria sortu eban, bere billoba Karlos izanda erakunde orren leen printze edo ondorengoa.

Eta urte onetan jaio zan bigarren alaba Juana.

1.424ko Bagillaren 9an, Blanka irugarren alaba jaio jakien.

1.425ean Otsaillaren 2an Leonor jaio jakien.

1.425ean Dagonillaren 22an il jakien Juana alaba nagusiena.

Eta 1.425ean Iraillaren 8an, I Blankaren aita Nafarroako errege IIIIn Karlos Biotz Onekua ilda ostean, I Blanka geratu zan Nafarroako erregiña lez.

1.425eko Azaroaren 29an geratu zan izendatuta IIIn Juan, Ribagorza ta Balentziako Konde lez.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

76-2016-290

Eguzkia: 07:24tik 19:23era

Ilargia: 12:58etik 03:37ra

16

Eguastena

1518: Leon Amargarrenak, bulaz, Amoroto, Gizaburua-ga ta Izpaster Lekeitio'tik banandu. **1834:** Zumalakarregi jenerala Gazteiz artu-gurean eta ezin.

Abraam, Agapito, Balendin, Bonifazio, Damian, Dionisio, Eusebe, Felix, Gabirel, Heriberto, Hilario, Julen, Karlos, Keretano, Klemente, Kolunba, Largo, Natalia, Patrizio, Petronila, Taziano, Xaxi, Ziriako.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(LVIII)

I Blankaren bizitza Nafarroako erregiña lez

I Blankaren bigarren senarra Aragoiko II In Juan onek, bera baiño 10-12 urte gazteago izanez gain, izakera gogorrekua izan zan, ta Aragoi ta Gaztelako lurraldetan euki zituzen jabetasun aundien norkeriagaz, Gaztelako lurraldeetan sarritan euki ebazan borrokazko esku sartzeak.

1.425ean Iraillaren 8an il zan Nafarroako errege III In Karlos “Biotz-Andikua” eta bertan geratu zan izendatuta I Blanka Nafarroako erregiña lez.

1.427an Dagonillaren 9an Nafarroako gorteak barriztu eben zinezpena IV In Karlosen alde ondorengo errege lez.

1.428/1.429ko urte artean II In Juanek bere guda indar alegiñakin, eta Aragoiko mugaren lurralde batzuk galduta gero, gaztelarrek andik bota eben orduan, deitu eutson I Blankak Nafarroako errege lez koroatzea atzeratzen euki ebalako, eta alan urbildu zan bere ondora.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

77-2016-289

Eguzkia: 07:23etik 19:24ra

Ilargia: 3:55tik 04:23ra

17

Eguena

1857: Bilbo'tik Madrid'era tren egiteko diru-batzea.

1877: Florentino Ogara, josulaguna ta idazlea, jaio zan Etxano'n. **1920:** Jaurgain'en eriotza Ziburu'n. Frantzesez euskal jaiak idatzi zituan.

Agrikola, Alexander, Aton, Desiderato (Deseado),
Dionisio, Gabriel (Lalemant), Gaxuxa, Gertrudis.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LXIX)

I Blankaren erregiñazko kondairatik datorrena

1.429an Lorailaren 15ean lau urte beranduago erregetzara igon ebanetik koroatu ebezan Iruñako Eleiz Nagusian Nafarroako I Blanka ta Aragoiko IIn Juan. IIn Juan erregiñaren ezkon-lagun lez.

1.439an Otsaillaren 17an I Blanka Nafarroako erregiñak il orduko bere borondatezko azkenai idatzi eban agirian, bere seme IVn Karloseri eskatzen eutson: ez egiala erregetzazko ardurarik artu, bere aita IIn Juanek esan arte, eta I Blanka ama il zanean, aitaren ordezkoko agintaritza artuko eban.

1.441ean Jorraillaren 1ean il zan I Blanka Nafarroako erregiña, bere alaba IIn Blanka Gaztelako IVn enrikegaz Epaillaren 31n ezkondata urrengo egunean, ta Nafartar gortekoak Jorraillaren 3an Segobian Niebako errian, Erregearen Santa Maria Eleizan illobiratu eban.

Bere arri-illobia gaur, beren lekutik kenduta Kukullaren San Millaneko gela illun baten baztertuta dago, beste Napar errege askoren antzean.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

78-2016-288

Eguzkia: 07:21tik 19:25ra

Ilargia: 14:52etik 05:04ra

18

Barikua

1285: Haro'ko D. Lope'k Alboniga Bermio'ren menpean jarri eban. **1500:** Euskal itxastarrak Cadiz'en pilotoen eskolea jarri eben. **1805:** Durango'ko agustindar lekaideak sermoiak garizuman egiteko lana eben.

Alexander, Antselmo, Edorta, Eukarpi, Felix, Frigidiano, Gaizka, Nartziso, Salvador (Horta).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

JOSEBA DEUNA

San Jose edo Joseba deunak itzaltsun berezia dauka gure artean. Apaltasun eta maitekortasun aundia agerten dau Santu onek.

Lana, laguntza, illuntasuna ta arrokeirik-eza, baur bera-bearreko diran oroimenak dira. Gaur geienok iñok lan egitea, laguntza artzea eta geure irudia ondo agirian ipintea nai izaten doguz eta arrokkeria ta aundikeria zabal dabiltz.

Ikasi dagigun bizitza illuna ta lantsua iaro ondo-ren. Eleiza guztiaren zaindari beste mundutik dan santu onengandik.

EPAILLA (Martia)

Zapatua

1552: Arrona'ko eleizea egitea ebatzi zan gaurkoz.
1884: Jean Saint Pierre, Kartago'ko gotzain laguntzaillea, jaio zan Laburdi'ko Millafranga'n. Idazlea.
1890: Gabriel Manterola jaio zan Zeanuri'n (18'an).

Alkmondo, Amanzio, Apolonio, Jon, Joseba (Andra Mariaren Senarra), Kandido, Kinto, Kintila, Kuartila.

JAUNAREN NEKALDIKO ERRAMU EGUNA

- Joten ninduenai lepoa neutsen.
- Es dautset arpegia alboratu irain eta txistuai.
- Jaungoiko Jauna dot laguntzaille ez naz lotsatuko.

* * *

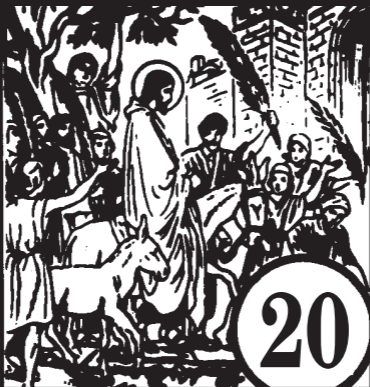
- Kristo Jainkoa izan arren bereaz utsitu egin zan, morroi-antza artuta.
- Eriotzaraiño menperatu zan kurutzean ilteraiño.
- Gero Jainkoak goratu egin dau: Min guztiak aitortu begie “Jesus jauna dala”.

* * *

Jesus'en Nekaldiaren une nagusiak:

- Orio-mendiko otoitza
- Anas'en aurrean.
- Kaifas'en aurrean: Erlejiño-epaia.
- Pilatos'en aurrean: Erri-epaia.
- Erodes'en aurrean.
- Kurutzean.

EPAILLA (Martia)

Domekea

1552: Arrona'ko eleizea egitea ebatzi zan gaurkoz.
1884: Jean Saint Pierre, Kartago'ko gotzain laguntzaillea, jaio zan Laburdi'ko Millafranga'n. Idazlea. **1890:** Gabriel Manterola jaio zan Zeanuri'n (18'an).

Alejandra (Sandra), Ambrosio S., Anatolio, Biktor, Daniel (Donetsk), Eufrasia, Eufemia, Eukeni, Fozio.

ASTE SANTUA

Gaurko gure mundu onetan eta bakoitxaren barruan agertzen diran jokabideak alkartzeko borroka aundia sortu da.

Aste Santuan, esaterako, sortzen da inguru onetan gizonen barruan borroka ori.

Aste Santuan jaiak egin bear dira, kristiñauen misteriorik andienak ospatzeko, batez be eguenetik asi eta astelenera.

Baiña egujn orreitan lanik egiten ez dalako, atsenden-egunak artu eta ibilaldiak eta adiskideen edo eretxikideen batzarrak egingo dira.

Akartu dagiguzan geure arruko eztabaide isillak, bide egoki bat billatuz.

EPAILLA (Martia)

81-2016-285

Eguzkia: 07:16tik 19:28ra

Ilargia: 17:46tik 06:45ra

21

Astelena

1897: “HERMES” aldizkariko idazle izan zan Jose Arregi jaio zan Arboleda’n. **1917:** Eijo y Garai Gazteiz’ko gotzain. **1960:** Jose Antonio Aguirre’ren eriotza Paris’en (22’an).

Arrazakeriaren Aurkako eguna, Birilo, Domnino, Elias, Endeus, Fabiola, Filemon, Justiniano, Lupizino.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LX)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

Antekerako I Fernando eta Gaztelako Urrakatar Leonorren semea izan zan.

1.397ko Bagillaren 29an, Gaztelako Medina del Kanpon jaio zan, eta bere bizitzan artu ebazan andiki izenak: 1.425-1.479 urte bitartean Ribagorzako Kondea, Peñafieleko Duke ta Nafarroako errege, eta 1.458-1.479ko urte bitartean, Aragoi, Zerdeña ta Siziliako errege.

1.427ko dagonillaren 9an IIn Juanek, bere begiko alaba izan zan Leonor izendatu eban ondorengo Iruñako gorteetan, bere beste seme IVn Karlos eta alaba IIn Blankarekin orren ostean, maltzur eta guzurraren azpikerizko jokuetan asita.

1.429ko udan, IIn Juan "Guzurti Andi" onek, antza, Nafarroako jaurkintzan ez ebalako euki zeregiñik, bere Aragoiko anaiaren diru ta ondasunezko irabazkiari laguntzeko prestatu zan.

EPAILLA (Martia)

82-2016-284

Eguzkia: 07:14tik 19:29ra

Ilargia: 18:43tik 07:14ra

22

Martitzena

1553: Urdaneta agustindarren artera sartu zan Mexiko'n.

1583: Juan Garai'ren eriotza Buenos Aires'en. **1876:** Euskal Foruen aurkako iragarkia atera eban "El Imparcial"ek.

Uraren eguna, Abito, Basilisa, Bienbenido (Scotivoli - gotzaiña), Deograzias, Epafrodito, Erlinda, Eukeni.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LXI)

*Aragoiko errege II In Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

Enareseko ibarretatik sartu zan Gaztelako lurraldeetara, eta Jadrakeko inguruan borroka antolatzen egoala, bere arreba Maria, Gaztelako II In Juanegaz ezkontuta egon zana sartu zan lez bitartean, or amaitu ziran Gaztelako lurraldeetatik Aragoiko II In Juanek egingo zituzen txangoak, eta urrengo urterako Gaztelako II In Juanen aurka antolatuta euki eban guda.

1.435eko urtean laguntza bardiñean ibili zan bere anai Aragoiko Vn Alfonso erregeak Napoleseko erreinuaren jabetasuna lortu egian, baiña utsegite andi baten amaitu zan.

1.436an Uztaillaren 30ean II In Juanek, Leonor bere begikotasunezko alaba ariñautik Foixeko IVn Gaston Kondeagaz egin eban ezkontzeko elkargoa baieztatuten dau, berentzat ezkon-sari lez Miranda, Larraga eta Falzeseko urien kontuan 50.000 florin emonda.

Eta guri geien arduratu egiten gaituelako, bere bizi kondaira, bere emazte I Blanka 1.441eko urtean il zanetik artuko dogu.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

83-2016-283

Eguzkia: 07:13etik 19:30ra

Ilargia: 19:39etik 07:44ra

23

Eguastena

1366: I. Pedro Ankerra il eban Trastamara'ko Enrike'k. Bizkai'ko jauntza Ingalaterra'ko erregeari eskeiñi eutson.

1587: Errege agindua: Terranoba'ko ingurueta doazen ontziak izkilluz ondo orniduta joateko.

Akila, Azibar, Basilio, Benito, Biktoriano, Deograzias, Domizio, Felix, Fidel, Frumenzio, Joseba (Oriol), Julen, Lea, Liberato, Pelagi, Rebeka, Toribio (Mongrobejo arzobispo), Zakarias.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

EGUEN GUREN

Ona emen jai gogoangarri bat!

Jesus'ek, ilgo zan aurreko egunean, bere jarraitzaileak azken apartean egin eban.

Guk be egun onetan alkartu eta ospakizun ori barriztu egin bear dogu.

Judas, zertara ezean egoala, edo aurkako aritxia aukala, jkarraitzaile zintzoakaz alkartu zan, baiña andik urten ebanean Jesus'ek bere biotza oso-osoan idegi eutsen.

Azken-aparia egin ondoren, salmuak abestu ebezan. Guk be salmoak abesten doguz eleizan, batez be irakurgaien artean.

Eta gero Orio-Mendira nekaldira urreratuz.

EPAILLA (Martia)

Eguen Guren

1630: Urbano VIII.aren aginduz, zaintzailleak erriak aukeratu bear ditu eta ez jauntxoen artean. **1849:** Jose Manterola, foruzalea jaio zan Donosti'n. **1863:** Antonio Gortazar arkitektoaren autespena.

Agapito, Benito, Berta, Diego Joseba doatsua (Cadiz),
Dionisio, Epigmenio, Fidel, Flabio, Idaira.

BARIKU GUREN

Jeus mundua obetzera etorri zan eta orretarako bere Barri Ona zabaldu eban.

Gai nagusiak oneik dirala:

Jaungoikoaren Erreiñua, txiroena da.

Jaungoikoa Aita Ona dogu.

Legea gizonarentzat da, ez bestera.

Tenplu au apurtu egizue ta barria egingo dot.

Baiña laster agertu jakozan arerik eta salatu egin eben: Nastatzaillea zala, biraoa esan ebala bere burua Jaungoikoaren Seme egiñaz, legea ez dauala beteten.

Eta etxuraz ondamendirik aundiena etorri jaken Jesus'eri ta bere jarraitzailleari. Jesus il egin eben kurutze baten jositia. Eta bere Aita ona be isil-isilik egoan bere alde urten barik.

EPAILLA (Martia)

Barikun Guren

1787: Deba'n konsuladua sortu dau Gaztela'ko konseilluak. **1869:** Serafin Albizuri izkuntzalaria jaio zan Arteaga'n. **1896:** Segundo Olaeta musikariaren jaiotza Gernika'n. Baleta sortu eban.

Esklabotzen biktimen eguna, Abel, Asuncion, Baronzio, Deïne, Desiderio, Dimas lapur Ona, Dula.

ZAPATU GUREN

Bariku Guren eguna illuna izan zan Jesus'en lagunentzat, ez zan inondik argirik ikusten. Jesus il eta lurperatu eben eta kito.

Baiña ori ez zan orrelan gelditu, Aitak berbiztu egin eban Jesus. Ortik sortu zan bere lagunen fede sendoa ta itxaropena ona.

Orixe da gau onetan gure eleizetan ospatzen dogun eskutukia. Zelan?

- Argi barria Jesus berbiztuaren ezaugarri.
- Munduaren kondaira gogoratu Biblia irakurriaz.
- Berbizkundera gogoratu. Barri Ona irakurriaz.
- Gure bizi barriaren ezaugarri dan Bateoa barriztu uraren liturgiaz eta bateoan emondako berbea barriztatuaz.
- Mai Santuan pozezko batzarra.

EPAILLA (Martia)

26

Zapatua Guren

1515: Bilbo'n Gizakund edo Enkarnaziñoko eleizearen bedeinkapena. **1884:** Alejandro Bilbao'ren jaiotza Maruri'n. Idazle ugaria. **1885:** Jose Garmendia bertso-laria jaio Altza'n.

Ammonio, Basilio, Braulio, Diego Jose, Dimas, Eutikio, Felix, Gillermo, Jobino, Kasiano, Kastulo.

**PAZKO EGUNA
BIZTU DA KRISTO, ALELUIA!
GUREGAN DAGO, ALELUIA!**

Jainkoak bai dau,
Gaur Kristo biztu, aleluia!
Bere indarrez
Biztuko gaitu, aleluia, aleluia.

* * *

Gure gorputza
Dau egon-leku, aleluia!
Orain berekin
Bai egin gaitu, aleluia, aleluia!

* * *

Gorputza dogu
Kristo'ren zati, aleluia!
Erosi gaitu
Benetan karu, aleluia, aleluia!

* * *

Jaunari kanta,
Goresmen emon, aleluia!
Bai biotz eta
Bai gorputzean, aleluia aleluia!

EPAILLA (Martia)

Domekea

1809: Jose Juan Santisteban musikalaria jaio zan Donosti'n. Oriamendi ereserkia egin eban liberalentzat. Gero karlistak aurkitu eben eta artu.

Alejandro, Anfilokio, Augusta, Berkario, Erruperto (Works gotzaiña), Felipe, Fileto, Frantzisko (Fara de Bruno), Gelasio, Imanol, Jon, Kasian, Kepa, Kronidas.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGĒEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LXII)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

IIn Juan bera izan zan bere 82 urtekin XIV-XVeko gizaldi bitartean, geiago bizi edo ta zarrenetarikoa erregea izango zana, 1.479an Urtarrillaren 20an Bartzelonan il zan arte.

1.441eko Jorraillaren 1ean, I Blanka il zanetik eta berak azkenai lez bere seme IVn Karloseri borondatez idatzita agindu eutsonagaz, IIn Juanek naspilduta euki eban bere seme IVn Karlos Nafarroaren erregetzazko zeregiñetan, IVn Karlos bere semea ezkeronekoa eta esanekoa izanez gain zordun be agertzen zalako, agindu orreik I Blanka amaren esanetan eroan ebazan, arik eta IIn Juan aitak ostera ezkontzen zala esan arte.

1.442ko urtean eta I Blanka ama il zan ostetik IIn Juanek, Leonor bere alaba txikerra eta Foixeko Gaston Kondea ezkondu ebazan, berau bere senarragaz Bearn'era bizitzen joanda.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

89-2016-277

Eguzkia: 08:05tik 20:35ra

Ilargia: 00:22etik 10:55ra

28

Astelena

1840: Bizkai'ko ordezkariak txarto artuak Madrid'en.

1879: Jose Mari Arregi, musikalaria, jaio zan Areatza-Villaro'n. **1899:** Juan Iruretagoiena, antzerkigillea, jaio zan Zarautz'en.

Alexander, Doroteo, Gontran Erregea, Gundelinda (Güendolina), Itsaro, Kastor, Lier, Malko, Prisko.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LXIII)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

1.444ko Jorraillan ezkondu zan Nafarroako IIn Juan, Gaztelako amiral Enrikez'tar Fradike, ta Fernandez de Kordoba ta Ayalatar Marianaren alaba, Enrikez eta Fernandez de Kordoba ta Ayalatar Juanagaz 19 urte euki ebazala, bere aundizale, ospezale ta dana gura ebenagaz.

Emendik aurrera ta I Blankaren azkenai bidez, IIn Juanen jardunbidea bere seme IVn Karlosegaz gogortu egin zan ezin besterarte, bere emazte Enrikezta Juana Lizarrara bialduta, IVn Karlosen erregeordezko zeregiñak nastu ta oztopatzeke alegiñean, Nafartar erritarren artean asarre aundiak sortu ebana, eta IVn Karlos bere aitaren aurka asi zanean al eben gogortasunean, Nafartar erria zati bitan banandu ebana, beamontarrak Karlosen alde kokatuta, eta agramontarrak IIn Juanen alde, 1.451n anaien arteko gudara eroan ebazanak.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

89-2016-277

Eguzkia: 08:03tik 20:37ra

Ilargia: 01:16etik 11:35ra

29

Martitzena

1487: Joan Beaumont, Biana'ko errege semearen laguntzaillea, il zan. **1490:** Isabel erregiñearen aginduz, bere diruak balio dagiala Gipuzkoa'n.

Akazio, Armogastes, Barakisio, Beatriz, Bertoldo, Biktorino, Erruperto, Eustasio, Gillermo (Temperio).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LXIV)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

1.445eko urtea baiño ariñautik IIn Juanek, bere Gaztelako errege IIn Juan koñatua ta onen guda agintari nagusi Albaro de Lunagaz, betiko lurraldeen nagusitasunezko jabetasunetan ibilita, Atienza ta Torrijako Uriak artu eban, baiña urte onetan talde biak Olmedon aurrez aurre aurkeztu ziranean, Nafarroako IIn Juanek naita Aragoitar guda lozteekaz batera egon, astiñaldi gogorra artu eban, eta borroka orregaz amaitu jakien aragoitarrai gaztelaniako gauzatan euki ebezan indarrezko eragipen guztiak.

Nafartarren anai-arteko guda

IVn Karlos Gaztelara joan zan, Asturiaseko Printzea ta Albaro de Luna kondestablearen laguntza eskatzera, oneik argi itxita, eurak ez zirala Nafarroagaitik borrokatzen, IIn Juanen aurka baiño, ta gaiñera zirikatzen dautsoe, aitag emoten eutson arrera txar ta otzagaitik, obeto ibiliko zala gaztelarrakin alkargotuta, bide batez oartuazota, zelan bere ama ordea aurdun egonda, ekarriko eben ondorengoakaz.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

90-2016-276

Eguzkia: 08:01tik 20:38ra

Ilargia: 02:10etik 12:20ra

30

Eguastena

1861: Baiona'ko itxas-lapurrari buruz liburua Lampaignere'k. **1874:** Olo, karlisten jenerala, il zan Bilbo'n. **1912:** Ziarrotza'ko lekaide-etxea Bizkai'ko Oroitete izendatu dabe.

Apolonio, Bittor, Dezio, Domnino, Euskakio, Garazi, Irene, Jon (Klimako), Jonas, Julio (Alvarez), Kirino, Klinio, Mamertino, Osburga, Pastor.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(LXV)

*Aragoiko errege II In Juan “Guzurti-Aundia”ren bizi
kondaira*

Ondoren, Asturiaseko Printzeak Albaro de Luna Kondestableari itaun au egin eutson: “Guk baiña, zer lortzen dogu Nafartarrai laguntzeagaz?”. Kondestable jaunak erantzun da: “izten dautsagun 40 urteko anaiguda”.

1.451n Iraillaren 8an IVn Karlosek eurakaz, alkarrezko ituna sinatu egiten dau, eta Asturiaseko printzea ta Luna Kondestable oneik, inguratuta euki eben Buradoneko gaztelua itzultzen dautsoe.

1.451ean Urrillaren 23an borrokatu ziran talde biak Aibarreko zelaietan, eta IVn Karlosek astiñaldi andia artuta, II In Juanek atxilotu eban Beaumot’tar Luis Nafartar Kondestableagaz batera.

1.452ean Epaillaren 10ean Enrikeztar Juana IVn Karlosen ama orde, ariñeketan urten bear izan eben Lizarratik, bere semea Aragoiko legeak agintzen eben eran, Aragoien jaio zedin, eta or ibili zan larri, Nafarroaren mugako Sos erritxoan jaio zalako egun orretan, gero Aragoiko II In Fernando katolikoa izango zana.

Atutxa

EPAILLA (Martia)

91-2016-275

Eguzkia: 08:00tik 20:39ra

Ilargia: 03:01etik 13:11ra

31

Eguena

1702: Felipe V.ak Gipuzkoa'ko Lege Zarrak ziñez onartu ebazan. **1827:** Donosti'ko Plaza zarrean eguzki-erlojua.

Agilulfo, Amadeo, Amos, Anartz, Anesio, Balbina, Benjamin, Bitor, Dabid, Esteban, Felix, Gillermo, Joab, Juan, Kirino, Kornelia (Nelida).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LXVI)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

Eta Juana Enrikez onek, euken amurru aundiena erakutsiko eban emendik aurrera, bere seme/alaba ordearen aurka, Leonor txikerrenagaz izan ezik, bere senar IIn Juaneri alegiñ orregaz bultzatuta, IVn Karlos eta IIn Blanka bere seme/alaba oneik erregetzatik alboratu egiezen, eta 1.455eko urtean IIn Juanek Nafar-erregetzaren ondorengoak ez diran lez aldarrikatu ondoren, biak pozoituta il ebazan.

Guda au ezan amaituko arik eta 1.512an IIn Fernando katolikua Iruña menperatuta, I Karlosek 1.522an Mayan, ta 1.523an Ondarribin, Nafartar askatasunezko Ikurrak menperatu arte.

Aragoiko jaurkintza.

1.454ko urtean IIn Juanen anaia Aragoiko Vn Alfonso, Italia ta Siziliaren egoaldetik jaurkitzen egoala bere erreinua, IIn Juan izendatu eban Aragoi ta Kataluñako ordezkotzat.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

92-2016-274

Eguzkia: 07:58etik 20:40ra

Ilargia: 03:50etik 14:07ra

1

Barikua

1811: Mina, gudalburu euskaldunak, Arlaban'en 600 frantzetar il ebazan beste 600 atxillotu. **1823:** Frantzetarra Donosti esitu. **1850:** Durango'n Aita Bartel errimixiolari ospetsuaren jaiotza.

Balerio, Benantzio (gotzaiña), Binebaldo, Bittor,
Demetrio, Dodolino, Esteban.

BFA
DFB

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(LXVII)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

1.455eko urtean IIn Blanka bere neba IVn Karlosekin batera, bere aita IIn Juaneri, Nafar erregetzan eurak euki ebazan errege/erregiñ izateko eskubideak eskatu eutsoezan, eta onek, ondorebage biak itzi ta irugarren alaba Leonor 30 urte ebazala ondorengo lez izendatuta, Nafarroitarren arteko anai-guda biztu eban.

1.458an Uztaillaren 15ean Aragoiko Vn Alfonso erregea ondorengo barik il da, IIn Juaneri egoki jakon Aragoitarren erregetzazko aulkia.

Eta 1.458an Uztaillaren 25ean IIn Juanek, naita batera Kataluñako jaurkintza bere seme IVn Karloseri emon bear, bere seme Fernando Montblankeko Duke ta Ribagorzako Konde izendatu eban Balagerreko Uriaren jauntzagaz batera.

1.460an IVn Karlos atxilotu eben bere aita IIn Juanen aginduz, eta Kataluñan IIn Juanen aurka egon ziran erakundeak, La-Biga, errien andiki, zaldunak eta eleizako abade ta agintari batzuk matxinatuta, anai arteko guda antzeko bat asi eben.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

93-2016-273

Eguzkia: 07:56etik 20:41ra

Ilargia: 04:36etik 15:07ra

2

Zapatua

1562: Azpeiti'ko errian, Patxi Zarate abade ta kapillauen begiratzaille. **1874:** Bilbo'n ogi barria: % 60 gari-urunez eta % 40 baba-urunez. **1874:** Erauskin edo Patxi Errota bertsolaria jaio zan Zaldibi'n.

Autismoaren kontzientzia artzeko eguna, Abundio, Anfiano, Apolonio, Arkaitz, Azekiel, Bernardo.

BFA
DFB

Bizkai-ko Foru-Aldundia

PAZKO-ALDIKO II DOMEKEA

- Lenengo kristiñauak zintzo irauten eben. Apostulu-
luen irakatsietan anai-alkartasunean, ogi-zatitzean
eta otoitzean.
- Bat egiten eben eta euken guztia guztientzat izaten
zan.
- Pozik eta telesbako biotzaz bizi ziran.

* * *

- Jainkoak Jesukristo illen artetik biztueteaz barriro
sortu gaitu.
- Poztu gaiezan: Estu ta naigabeetan bizi ba'gara be:
orrelan gure sinismena garbitu egingo da.

* * *

- Jesus berbiztuak bakea dakarsku
- Tomas'ek ezin sinistu izan eban, baiña Jesus'ek
bere sinismera sendotu egin eban.

JORRAILLA (Aprilla)

Pazko Domekea

1811: Arantzazu'ko lekaide guztiak, bat izan ezik, baitu zituen Franze'tarrak. **1879:** Ixaka Lopez Mendizabal jaio zan Tolosa'n.

Agape, Benigno, Bulpiano, Ebagrio, Engratzia, Estanislao, Felipe, Irene, Ixaka, Jema (Galgani), Kiona, Nizetas, Pankrazio, Rikardo.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(LXVIII)

*Aragoiko errege IIn Juan “Guzurti-Aundia”ren bizi
kondaira*

1.460ko urtean Katalan gorteak Leridako Urian batzartuta, aske itzi egiela bere seme IVn Karlos eskatu eutsoen IIn Juaneri.

Eta 1.461ean Katalanek IIn Juaneri, Penedeseko Billafrankaren ongunea onartzen beartu eban, berari debekatuta Kataluñan sartzea bertoko agintarien baimenik gabe, Kataluñako jaurkintza IVn Karlosen ardurapean itxita, naita lan ori Kataluñaren Orokorrezko edo Generalitateko arduradunak egin, IIn Juan IVn Karlosen aita, beti ibili zalako beren atzetik atxilotu naian.

1.461eko urte berean IIn Juanek, gogogabeko aldarrikapen bat egin eban, IVn Karlosen erregetzazko eskubidearen jabetasunak onartuta.

Eta 1.461eko Iraillaren 23an il zan IVn Karlos, Enrikeztar Juana IIn Juanen emazteak pozoituta.

IVn Karlos il ostean Katalanak, aurrera eroan eben IIn Juaneri Kataluñan sartzen ez iztea, bertoko arduradunaren baimenik gabe.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

Astelena

1819: Araba'k, Bizkaia'k eta Gipuzkoa'k, Monarki barruan besteen beste eskubide. **1836:** Egia gudalburu karlos'tarra lekeitio'ra sartu zan. **1978:** Lekeitiarrak Benezuela'ra arraintzarako.

Aurren prostituzioaren aurkako eguna, Agatopode, Ambrosio, Benito baltza (Palermo), Bittor, Damian.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXIX)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

1.462ko Otsaillan baiña, IIn Juanek Penedeseko Billafrankaren ituneri jaramon egin barik Kataluñan sartuta, katalanen anai arteko guda asi eben, remensako payes nekazaritzaren iraultzagaz bateratu zana.

Kataluñako matxintasunaren aurka IIn Juanek lortu ebana, Aragoi, Balentzia ta Siziliaren zintzotasuna zan.

Katalanek baiña, IIn Juan errege lez ez ebelako ontzat artzen, erbesteratutako bat izango zan lez euki eben.

Kataluñako Jeneralitatearen gudalozteak Pallarestar Rojerren aginduz, Enrikeztar Juana eta bere seme Fernando Jeronan egon ziran gazteluan, inguratuta euki ebazan lau illabetetan, arik eta IIn Juan frantzezaren laguntzarekin askatu arte.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

96-2016-270

Eguzkia: 07:52etik 20:44ra

Ilargia: 06:39etik 18:32ra

5

Martitzena

1372: Arriaga'ko kofradia sortu eban urte onetan errege naparrak. **1794:** Muñagorri gudalaria jaio zan Berastegi'n. **1936:** Durango'ko triskaltzea, bonbaz.

Alberto (Montekorbino), Benantzio, Bizente (Ferrer),
Didimo, Estepan, Emilia, Gerardo, Irene.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXX)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

XIn Luisen Frantzez laguntzagaitik erabagi ziran ordaiñak, 200.000 urre-gorritzko otxin edo dolbekoa zan, IIn Juanek urte baten barruan ordaindu bear ebana, eta ordainketa orren bitartean Zerdeña ta Rosellon emon ebalalako baikuntzan, Frantzezaren jabetasunera aldatu ziran, 200.000 dolbeko dirutza ori IIn Juanek, sekula ez ebalako ordaindu.

Guda luze onetan Katalanak, Gaztelako IVn Enrikeri eskeiñi eutsoen Bartzelonako konderrria, eta izendatu be bai, baiña Frantzezak bitartean sartuta IIn Juanek zor eutsozan ordaiñak eskuratu gura ebalalako, gaztelatarrak nai aleginduarren be, ez eben Bartzelonako konderrri ori artu.

IIn Juanek denbora oneitan bere maltzurtasunezko trikimaillu guztieagaz, Nafartar erreñua bere bigarren ezkontzako seme Fernandoren eskuetan izteko ibili zan, maltzurrezko joku orretan bere alaba txikerra Leonorren alde ibili zalakoan, bere lenengo alaba IIn Blanka erregetzatik zelan aldendu alegiñetan ibili zalako.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

96-2016-269

Eguzkia: 07:50tik 20:45ra

Ilargia: 22:48etik 09:32ra

6

Eguastena

1372: Arriaga'ko Kofradia sortu eban urte onetan errege naparrak. **1794:** Muñagorri gudalaria jaio zan Berastegi'n. **1936:** Durango'ko triskaltzea, bonbaz.

Amando, Diogenes, Eutikio, Frantzisko, Geramaro, Gillermo, Ireneo (gotzaiña), Kepa (Berona), Leopoldo, Makario, Martzelino, Maksimo, Platonides, Prudentzio, Samuel, Teodosia, Timoteo, Urban.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXI)

*Aragoiko errege IIn Juan "Guzurti-Aundia"ren bizi
kondaira*

Baiña denboraren igarotzeak erakutsiko eban, ori be guzur utsa izan zala, azken baten Leonorren aurka be ibili zalako.

1.462an Jorraillaren 12an IIn Juanek Oliten, bere alaba Leonor eta bere senar Gastonekin sinatu eban alkargo bat, Leonor bere urrengoa izendatuta bere zenarra be ondorengo lez artu ebana.

Eta orretarako II Blanka benetako erregiñaren eskubideen gaiñetik egin bear ziran lez gauza orreik, bereala asi ziran azpikeriz beren ilketa antolatzen.

1.462ko urtean IIn Blanka bakarrik eta bere aitaren naikerizko aginduan Oliten atxilotuta egoala, IIn Juan Frantziko XIn Luisekin Agurainen batzartuta egon zirala, alkargo bat egin eben, IIn Blanka 38 urte eukezala, Frantziko XIn Luisen 16 urteko seme txikerra Berri'ko Dukea izan zanaren Karlosegaz ezkondu zedin, eta IIn Blankak ezetza emon eban lez, aita asarre, Foixeko IVn Gaston bere suiñen agindupeko Monkada dorrean atxilotzea erabagi eban.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

98-2016-268

Eguzkia: 07:48tik 20:46ra

Ilargia: 07:56etik 20:58ra

7

Eguena

1491: Sevilla'n Pedro Urresti ondarrutarra epaitu eben, itxasoan arabiarren lagun zalako. **1871:** Julio Urkijo euskalzalearen jaiotza Deustu'n.

Osasunaren eguna, Afraates, Akilina, Aratz, Benito, Donato, Egesipo, Epifanio, Errikardo, Errufino.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(LXXII)

*Aragoiko errege IIn Juan “Guzurti-Aundia”ren bizi
kondaira*

1.462an Jorraillaren 23an eta IIn Juanek aginduta, Mosen Pierres Peraltakoak IIn Blanka, mendi ostera atxilotuta eroan eban, eta Orreagako lekaretxean egon ziranean, IIn Blankak: “bere Nafar erregetzaren eskubideak ezereztu naian, atxilotuta eroaten ebalda aldarrikatu eban, bere ordezkari Leonor aizta txikerra eta Fernando ugaz-neharen mesede”.

“Eta olan izan ez balitz, arduradunak baliobage itzi egiezala beren salaketa orreik, olango zeozer egiterakoan, bere borondatea Gaztelako errege IVn Enrike bere lenengo senarra zanean, Armeñak Kondearen zainpean iztea zalako euki ebazan eskubideak eta”. 1.462ko

Dana dala, Leonor jaiotzen zanean, aitaren tresna bihurtu zan beren seme/alaba IVn Karlos eta IIn Blakaren aurka egiteko.

Eta 1.464ko Abenduaren 2an il zan pozoituta IIn Blanka, IIn Juan bere aitaren aginduz Frantziko Orthez errian.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

99-2016-267

Eguzkia: 07:47tik 20:47ra

Ilargia: 08:36tik 22:12ra

8

Barikua

1674: “Amabiren Anaidia”, Uxue’ra zuriz jantzita joa-
teko gaur araudia onartu eben. **1937:** Gudan, Otxandio
ta Olaeta galdu ziran. **1965:** “Mondragones” pelotaria
il zan.

Agabo, Alberto, Amanzio, Asinkrito, Dionisio, Edesio,
Erodion, Faibe, Filarete, Flegonte, Gualterio, Jenaro.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXIII)

Oarrezko labur baten bidez, emen ikusten doguna

IIn Juanek bere bigarren emazte Juana Errikezegaz batera, IVn Karlos eta IIn Blanka euren erregetzazko eskubidetik aldentzeko, Nafarroako anai-guda eurok sortu ebela ikusten dogu, eta trikimaillu guztiak ibilita be ezinean agertu ziranean, pozoitu ebezala biak, Nafar erregetza, euren azkeneko seme Aragoiko IIn Fernadoren eskuetan izteko alegiñean.

1.463ko urtean eta Kataluñako borroka luze au aurrera joan zala, katalanak IVn Enrikeri egin eutsoen Eskeintza bardiña egin eutsoen Portugaleko Pedro konde ordeari, baiña au urte bi beranduago il zan lez Kalaf'eko borrokan, gero Aragoiko errege izango zan IIn Fernando katolikua 13 urte bakarrik euki ebananaren aurka, or geratu zan aukera ori.

1.466ko urtean Katalanak Anjou'ko Renato'ri be egin eutsoen eskeintza bardiña, baiña orrek be ez eban aurrerakuntzarik euki.

1.468an Otsaillaren 13an bulerreko min-biziagaz il jakon Erriketar Juana emaztea IIn Juaneri.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

100-2016-266

Eguzkia: 07:45tik 20:48ra

Ilargia: 09:19tik 23:24ra

9

Zapatua

1644: Axular idazlearen eriotza, Sara'n. "Gero" bere liburua. **1765:** "Real Sociedad Bascongada de Amigos del País" en araudia onartu Karlos III.ak. **1866:** Arriola musikariaren eriotza Elorrio'n.

Akazio, Anastasio, Axular, Basilio, Demetrio,
Diogenes, Eugenio, Errufino, Eusikio, Gautxorio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

PAZKO-ALDIKO III DOMEKEA

- Apostoluak arraintzara doaz, bear ba'da euren sinismena erdi-galduan dabela.
- Baiña Jesus euren sinismena biztuteko arduraz dabil.
- Juan da lenengo federa eltzea lortzen dauana: "Jauna da".
- Jesus'ek eukazan arraiñak eta apostoluak arrapatutakoak batera dagoz Maian.
- Eta mai-inguruan, maitasun-giroan apostoluen fedea sendotu da.
- Eta fededunen arduradun, ardien eta bildotsen zaindari, Kepa geratzen da.

JORRAILLA (Aprilla)

Domekea

1234: Naparroa'ko Santxo erregearen eriotza Musikaria'n (Tudela'n). **1481:** Isabel Erregina Katolikuak Lege Zarrak ziñez onartu zituan Bermio'ko Santa Eufemia'n. **1506:** Xabier'eko Frantzisko'ren jaiotza.

Afrikano, Alejandro, Andoni (Neyrol), Donato, Edormon, Eritz, Ezekiel, Fulberto.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXIV)

Oarrezko bidez, emen ikustekotik datorrena

1.468ko urtean In Juanek, Iruñako gotzaiña Txabarri'tar Nikolas bere alaba Leonorren aolkulari zana il eban.

1.469an Epaillaren Sean Aragoi ta Nafarroako In Juan erregeak, bere seme Fernando Gaztelako I Isabelegaz ezkontzeko alegiñetan ibili zala, ariñautik il zan In Pio Aita Santuen bulda bat eskarniatu eban, I Isabel eta Fernandok euki eben leen maillako lengusutasuna ezereztuteko, eta an egon ziranak jakin arren gertaera ori, Leridako lurraldearen Zerberako Urian siñatu eban ezkontzaren alkargo orren agiria.

Eta 1.469an Urrillaren 19an Balladolizen Biberoko jauregian ezkondu ziran Gaztelako I Isabel eta bere leen maillako lengusu Aragoiko erregetzaren ondorengo, Siziliako errege ta Jeronako Printzea zan In Fernandogaz.

1.469an Abenduaren 16an Lorenako Dukea il jakien katalanari, eta In Juanek Bartzelona inguratu ondoren, bakezko ongune batera eldu ziran alde biak.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

102-2016-264

Eguzkia: 07:42etik 20:50era

Ilargia: 10:56etik 01:35ra

11

Astelena

1356: II. Karlos, Naparroa'ko erregea, Frantze'ra espetxeratzeko eroan eben. **1854:** Goikoetxea musikalaria jaio zan Aramaio'n. **1899:** Labayru seme maitetzat artu eban Bilbo'ko udalak.

Antipas, Barsanufio, Beatriz (Belmonte), Bixente (Ferrer), Domnion, Estanislao (gotzaiña), Eustorgio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXV)

Oarrezko bidez, emen ikustekotik datorrena

1.472an Abenduaren 22an, IIn Juan bere zitalkerizko irurogeita-amabost urte euki zituzenean ta ia itsu egon arren, bere seme Fernandoren laguntzakin, Bartzelonan sartzea lortu eban, eta egin eben ongune bitartez, danari parkamena emonda, Kataluñaren Foru ta askatasunari ziñez itz emon ondoren, Kataluñako anai guda luze ori, Predralbeseko elkargo orregaz amaitu zan.

IIn Juanek bere askenengo borrokakaz, Rosellon ta Zerdeña be berrezkuratu gura ebazan, baiña XIn Luisek ez eutson ezer emon, diru askoren zorrak euki ebazalako beragaz.

Nafarroako I Blanka eta IIn Juanek lenengo ezkontza bidez euki zituen seme/alabak, oneik izan ziran:

1.421-1.461eko urte bitartea bizi zan *IVn Karlos*, Jerona ta Bianako Lenengo printzea, Borgoña, Gandia eta Montblankeko Dukea, ta IIIIn Feliperen loba Kleberis'tar Ines'ekin ezkontuta egon zana.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

102-2016-264

Eguzkia: 07:41etik 20:51era

Ilargia: 11:50etik 02:32ra

12

Martitzena

1876: Errege-aginduz, uriburuak Bilbo, Donosti ta Gazteiz baiño ez dira. **1881:** Iparragirre'n eriotza Zozobarro Itxaso'ko baserrian. **1892:** Agirresarobe musikalariaren jaiotza Orio'n.

Bizia, Bittor, Dabid, Damian, Eguene, Florentino, Gillermo, Jon, Julio I (Aita Santua), Konstantino.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXVI)

Nafarroako I Blanka eta II In Juanek lenengo ezkontza bidez euki zituen seme/alabetatik datorrena

1.423-1.425eko urte bitartean bizi zan *Juana*.

1.424-1.464ko urte bitartean bizi zan II In *Blanka*, eta Gaztela Leongo errege izan zan IV In Enrikegaz ezkontuta egon zana.

1.425-1.479ko urte bitartean bizi zan I *Leonor*, Nafarroako erregetzan ondorengo ta gero erregina zana, eta IV In Gaston, Foixeko Konde ta Bearn'eko Kondearen ordezkoa izan zanakin ezkontuta egon zana.

II In Juanek Gaztelako Enrikeztar Juanagaz bigarren ezkontza bidez euki zituen seme/alabak, oneik izan ziran:

1.448ko urtean, *Aragoiko Leonor*.

1.452ko urtean bere ondorengo izango zan Siziliako errege, Aragoiko izenean *II In Fernando*, eta *Gaztelako erregeginaren bizi-lagun lez V In Fernandoren izenagaz ezagutuko zana*.

Eta 1.454ko urtean Aragoiko *Juana*, Napoleseko errege I *Fernandogaz* ezkondu zana.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

104-2016-262

Eguzkia: 07:39etik 20:52era

Ilargia: 12:47etik 03:21ra

13

Eguastena

1812: Poffe Almirante inglesaren zemaia Ondarroa ta Lekeitio aurrean. **1829:** Angulema'ko Dukearen gudariak Bilbo'ra sartu ziran. **1968:** Juan Migel Seminario izparlariaren eriotzea Irak'en.

Agatodoro, Agatonika, Dadas, Eleuterio, Ermenejildo, Eukene (Kordoba), Justino, Karpo, Kintiliano, Martin I (Aita Santua), Maksimo, Papilo, Teodosio, Urso.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(LXXVII)

Eta IIn Juanek legezko ezkontzatik kanpo euki zituzen seme/alabak, oneik izan ziran:

1.439/40ko urtean *Juan*, Zaragozako gongotzain edo artx-apezpikua izango zana.

1.417ko urtean *Alfonso*, Kalatrabako maillan nagusia izango zanaren alaba Eskobartar Leonorregaz euki ebana.

Nafartar Leriñeko II Konde Beaumont'tar Luisen andreagaz euki eban Aragoiko *Leonor*.

Eta 1.455ko urtean, *Maria*.

1.479ko Urtarrillaren 20an 83 urte eukezala II zan IIn Juan “Andia” esaten eutsoena baiño, andinai, lapur, guzurti, ta maltzur aundi bat izan zana, Nafartar euskal errigizarte ta erregetzari ainbat kalte egin ondoren, eta bere seme IIn Fernandori errege-bizi ekintzarako erakutsi eutsozan maltzur ta amarrukerizko guzurrak beren aolku ta ikaspide zikiñakin, bizitz onetan andikerizko ergelkerietan ibili zedin eta baita aaztu barik, Nafar erregetzagaz geratu zedin.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

105-2016-261

Eguzkia: 07:37etik 20:53era

Ilargia: 13:46etik 04:04ra

14

Eguena

1627: Xemein'go torrea egiten, baiña Juan Agirre irudigille azkoitiarrak beste era bat agertu eban. **1723:** Kalagorri'ko Gotzaiñak, Durango'ko Santa Ana'ri buruz agindua. **1871:** Mokoroa autzerkigilearen jaiotza Tolosa'n.

Abundio, Andoni, Ardalion, Baleriano, Balerio,
Domnina, Eustaki, Fronton, Jon, Justin.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXVIII)

Balls'tar Karrerak esaten dau, Argai'zar Gregorio'ren "La perla de Cataluña" liburuan, 104ko orrialdean: "Manuscrito he leído en lo que confesò la reina al tiempo de morir el rey D. Juan su marido que avia dado veneno al principe D. Carlos". (Carrera Valls, Cataluña, Descubridora d'Amèrica, pag, 159).

Fernandez de Kordoba Ayala ta Enrrikez'tar Juana.

1.425eko urtean Medina de Riosekon jaio zan Enrrikez eta Kordobako Fernandez'tar Juana au, 1.431ko urtean Fernandez de Kordoba ta Ayalatar il zan Mariana ama, eta Enrrikeztar Fradike Gaztelako Amiralaren bitartez.

Mendiko Kasarrubiosen Vn Jauna, Nafarroako erregearen bizi lagun ta erregiña lez 1.447/1.468 urte bitartean, ta Aragoiko erregiña lez 1.458/1.468 urte bitarteetan izan zana.

Gaztelako amiralgo nagusi baten alabea izanda eta gazte gazterik ama-bage geratuta, andinai edo ta andizale, buru arin, buru-gogorreko maiñatsu edo apetatstu ta sutsuzko agintzaillea zan andre au, bere senar In Juaneri ainbeste okerkeri egiten lagundu eutsona.

JORRAILLA (Aprilla)

106-2016-260

Eguzkia: 07:36etik 20:54era

Ilargia: 14:45etik 04:42ra

15

Barikua

1875: “El Noticiero Bilbaino”ren asiera, arpidea illean lau errial. **1922:** Elorrio’k trenbidea eskatu eban. **1959:** Beorlegi antzezleriaren jaiotza Donosti’n.

Anastasi, Basilisa, Biktoriano, Dadas, Damian (Veuster), Eutiki, Kintiliano, Kreszente, Maksime, Maron, Maksimo, Olaia, Olinpiades, Paterno.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXIX)

1.444-1.445eko urtean bigarrenez ezkontzen zan Aragoi ta Nafarroako IIn Juanegaz ezkondu zan, eta euki zituzen seme/alaba, oneixek izan ziran:

1.452an Epaillaren 10ean, Aragoiko legeakaz adoz egoteko, ia denbora barik edo ta doitasunezko denboran elduta Nafarroagaz muga egiten dauan Sos'eko erritxoan (gaur Errege Katolikoaren Sos erria deritxonai) jaio zan, gero katoliko ez izenarekin esagutuko zan Aragoiko *IIn Fernando eta Gaztelako I Isabelekin ezkondata Vn Fernando lez.*

Eta 1.455eko urtean *Juana*, Aragoiko IIn Fernandoren sasi-lengusu eta Napoleseko I Fernandoren izenagaz ezagutu zanakin ezkondu zana.

Enrrikeztar Juanaren zeregiñak erregiña lez

1.458ko urtean Aragoiko Vn Alfonso il zanean ondorengo barik, bere anaia eta orduan Nafarroako errege izan zana izendatu eben Aragoiko errege IIn Juanen izenagaz, eta Juana, Nafarroako erregetzan naita lapur edo ta guzurrezkoa izanda eta Aragoien benetakoa, erri bi orrein erregiña lez agertu zan.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

107-2016-259

Eguzkia: 07:34etik 20:55era

Ilargia: 15:43etik 05:16ra

16

Zapatua

1418: Uriola aundia Bilbo'n: Txalupak Santiago'raño.

1848: Iriondo ereslaria jaio zan Elgoibar'en. "Ongi Zerutik" sortu eban.

1931: Bizkai'ko Gobernadoreak, udalen batzarra galazo eban.

Ume esklabotzaren aurkakoeguna, Baudilio, Benito,

Benito Jose Labre, Bernadita (Soubirous), Bizente

(Ferrer), Engratzi, Fruktuoso, Geaxi, Irene, Jokin.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

PAZKO-ALDIKO IV DOMEKEA

- Ardiak Jesus'en Artaldean, Barri ona entzun bear dabe.
- Jauna ezagutu bear dabe.
- Jaunaren atzean joan bear dabe, Bera eredu lez artuta.
- Eta Jesus'ek bizi barria, betiko dan bizia oraintxegandik emongo dautse.
- Jesus'en eskutik ez dauz iñok kendu al izango bere ardiak.
- Aitak emonak dira eta orregaitik ez dautsoz iñok kenduko.
- Aita ta Jesus bat dira.

JORRAILLA (Aprilla)

Domekea

1808: VII Fernando'k Araba'n lege zarrak zin egin eta Bizkaia'n aurkako legea emon. **1896:** Olano idazlea jaio zan Altzo'n: Eusko gogoaren aztertzailea. **1955:** Tolosa'n aizkolariak: Aizkoraz Yurrebaso nagusi, ariñeketan Txikia.

Ainara, Akazio, Anizeto (Aita Santua), Elias, Erroberto, Estepan, Fortunato, Hermogenes, Inozenzio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXX)

Enrrikeztar Juanaren zeregiñetatik datorrena

Juana sutsuzko ekintza baten agertu zan beti, bere gizonaren lenengo ezkontzako seme nagusia ta Nafartarren benetako errege izan zan IVn Karlos Bianako Printzearen aurka, eta geiago, Juanak jakin ebenean bere semearentzat gura eben emaztea, Gaztelako IVn Enrrikereren arreba I Isabelekin ezkontzeko, Karlos aurreratutako alegiñ sakonetan egoala.

Enrrikeztar Juana au, ez zan geratuko iñoz, IVn Karlos, II n Blanka, eta irugarren alaba Leonorregaz, ezkontza bidez bere arduraren orde zko seme/alabak ziranak eta Nafartarren erregetzan ondorengo lez benetako errege erregeiñaren aurka, arik eta euregandik pozoituta, lenengo biak il ebezan arte.

1.461eko urtean IVn Karlos il eben ostetik, Juana bere seme Fernandogaz, onek 11 urte eukezala, Barzelonara joan ziran errege orde lez, Fernandoren 11 urte orreikaz al izan ebelako Aragoien ondorengo izan eta tituludunezko errege Nafarroan.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

109-2016-257

Eguzkia: 07:31tik 20:57ra

Ilargia: 17:37tik 06:17ra

18

Astelena

1812: Kadiz'ko korteetan Txurruka'ri omena. **1875:** Etxebarria'tar Juan, bost margolari onenen arteakoa, jaio Bilbo'n. **1937:** Begiaga komandantearen eriotza Sebigain'eko gudaldian. Illearen 11'tik 15'erako burrukaldia.

Abrahan, Aia, Alots, Ander (Hibernon doatsua), Antia, Apolonio, Atanasia, Bixente, Dunis, Eleuterio, Eukeni.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXXI)

Enrrikeztar Juanaren zeregiñetatik datorrena

Juanak, bere senar IIn Juaneri laguntzen Kataluñako jabetza lortu egian, aurka ipini ebazan erritarrak Kataluñako Generalitatearen jauntxoakaz, eta remensako payes nekazari eta jauntxuen artean asarre ori zabaldua, anai arteko borroka latza sortu eben, ain basati ta odoltsua izango zana katalanarentzat.

IVn Karlos pozoitzeko agindua emon ebalako salatuta, Jeronako gotzai ta remensarenaren gaztelura joan ziran babesaren billa, an Aldundiko gudaloztearen erasoari eutsi bearrean agertuta.

Juana andre onen amets aundiena, bere seme Aragoiko IIn Fernando, Gaztelako I Isabel erregiñagaz ezkondata ikustea zan, eta 20 illabetegaitik ez eban ikusi.

1.468an Otsaillaren 13an Tarragonako Urian il zan bulerreko min-biziaren gaixorekin Enrrikeztar Juana au, eta bere ostein biziko ziranentzat, matrakarako ainbat bide zabalik itxi ebazan.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

109-2016-257

Eguzkia: 07:30tik 20:58ra

Ilargia: 18:34tik 06:47ra

19

Martitzena

1372: Bizkai'ko arrantzaleak Bretaña'ko kai inguruan arrantzan egiteko ituna. **1838:** Muñagorri'k bakearen aldeko deia Karlos erregeari. **1866:** Mardura pelotaria jaio Azpeitia'n.

Ander, Apolonio, Aristoniko, Artzai, Bixente, Dionisio, Eleuteri, Elfego, Emma, Expedito, Galata, Galdino.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(LXXXII)

Nafartarren Bianako Printzea IVn Karlos

1.421ean Lorailaren 29an Balladolizeko lurraldean ta Peñafieleko Urian jaio zan Bianako Printzea izango zan Nafarroako IVn Karlos au.

Beren ama Nafarroako erregiña I Blanka, eta aita Aragoiko erregearen seme txikerra II In Juanen semea zan.

1.423an Urtarrillaren 20an IVn Karlosen aitite III In Karlosek, bere billoba jaio ta urte bi beranduago Bianako Printzerria sortu eban, iñoren arazo barik Karlos gaztea, Nafarroako errege eskubide guztiekaz izan edin.

Eta barregarria dana, nor eta bere aita, Aragoiko II In Juan izan zana izatea IVn Karlosen erregetzazko bide ta eskubide guztiak, moztu egingo eutsozanak.

Zeozer jakin ote eban III In Karlosek?

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

111-2016-255

Eguzkia: 07:29tik 20:59ra

Ilargia: 19:30tik 07:16ra

20

Eguastena

1404: Erregeak Lizarra'n, emakumeen apainduri larregia debekatu eban. **1574:** Cuzco'ko gotzaiña zan Domingo Lezo'ren eriotza Sevilla'n. Lezo'tarra. **1903:** XIII. Leon Aita Santuak, Begoña'ko Ama Bizkai'ko zaindari izendatu eban.

Andoni, Azindina, Bitor, Bizente, Domnino, Ines (Montepulziano), Itxaso, Kristoforo, Martzelino.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXXIII)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

Oliteko erregetzaren jauregian asi ta bere azkuntzaren jakintasunezko arlo guztiak bete zituzan: bost izkuntz ondo ikasita, gizabidean, eraman onaren arloan, gudarako buruzagi ta zaldunezkoa izateko, erregetzaren jaurkintzarako, elerti ta eder-lanetan trebea ta jakintsua izateko, bitartean arraunlari, eizan ta zaldi gainean ibilteko ardura andiko ikasketarekin bete ebazanak, gazte paketsu ta jakituna izateko.

Aberetasunaren zaletasun aundia euki eban, mota askoko abel-baratz aundi bat euki arte, eta soiñu-zale aundi bat be, berak bere maniura edo arpa ta kitarrea jotzen ebazenentzako ereszatiak idazten ebazalako.

1.427ko Dagonillaren 9an Nafarroako gorteak, ostera ziñez itza emon eutsen Bianako printzeari Nafarroako erregetzaren ondorengo lez.

1.439an Iraillaren 30ean Klebes'tar Ines, Klebeseko I Adolfo Dukearen alaba ta IIIIn Felipe Borgoñako Dukearen loba zanarekin ezkondu zan IVn Karlos 19 urte zituzela.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

112-2016-254

Eguzkia: 07:27tik 21:00ra

Ilargia: 20:25tik 07:46ra

21

Eguena

1457: Jauntxoen torreak laburtuteko agindua Enrike IV.ak. **1524:** V. Karlos'ek areioai parkamen osoa, baiña egitekoak egin eta gero. **1937:** Euzkadi'ko dirua zabaldu zan Bilbo'n.

Abdekalas, Alaia, Alejandra (Sandra), Ananias,
Anastasio, Antselmo (Kanterbury gotzaiña), Apolo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(LXXXIV)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.441ean Lorailaren 1ean IVn Karlosen ama I Blanka il zanean, bera geratu zan Nafarroako erregetzaren ondorengo Bianako Printze lez eta bere aitite IIIen Karlosek Frantzian irasitako Nemours'eko konderriaren jabetasunagaz.

Zoritxarrez baiña, IVn Karlosen amak bere azkenaian, baldintzazko aolku bat emoten eutson Karloseri: “Erregetzazko izenik ez egiela artu, arik eta bere aitak bere bedeinku ta baimena emon gabe” IVn Karlosek, erregetzaren ordezkotza bakarrik artuta.

Amak, gogamen onegaz uste eban, bakeak lortuko zituzela aita ta semearen artean, azken baten eziñ-ikusiarren ta elkartu-eziñezko gorroto-bizi baten geratu zana, bata nortasunaren legez eta bestea norkeriz, biak sinistu egiten ebazan eskubideetatik ez ebelako urten gura.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

113-2016-253

Eguzkia: 07:26tik 21:01ra

Ilargia: 21:21tik 08:19ra

22

Barikua

1795: Aita Alustiza'ren eriotza Bolonia'n josulagun erbesteratua, ango nagusi. **1876:** Arriandaga'ren jaiotza Elantxobe'n. **1937:** Bilbo itxasoz esituta. Gosea ta bildurra.

Lurraren eguna, Azepsimas, Aitala, Alexander, Apeles, Bikor Danel, Elimenas, Hugo (Grenoble).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXXV)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

Nafarroako erregiña I Blankagaz ezkondua, eta bere bizi-lagun lez bizi zana Aragoiko I Fernando errege seme ta Gaztelako I Juan erregearen billoba In Juan onek, ia bere gaztetako denbora guztia iraun eban Gaztela aldetik borrokan, Aragoitarrak gaztelanian ondorengo jabetasunean euki zituzen lurraldeagaitik.

Ez gitxiago Gaztelako gortean euki gura eben erapenagaitik, lenengotan lortu ebana arik eta Lunatar Albarok Gaztelako jaurkintzan goi maillako agintarira igon arte. Nafarroako erregiñaren bizi lagun In Juan onek, bere matxin-zale edo ta errinaslearen bere betiko zeregiñekin ibilita ez eban lortu leku guztietan, gorrotogarri izatea baiño: Gaztelaniako gauza guztietan eskua-sartuz borroka ugari, Aragoien bere erritar eta lurraldeak guztiz jaramon egin barik euki ebazalako danak asarre, Kataluñan anai arteko guda luzeak, eta Nafarroako erregetzatik, beste biak ordeztzeko, Nafarroako dirutik ordaindu egiten eban lez, eukezan erregekerizko andinaien bidetik, anai arteko guda ugari.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

114-2016-252

Eguzkia: 07:24tik 21:02ra

Ilargia: 11:17tik 01:55ra

23

Zapatua

1462: Napparroa'ko Zuriñe, bere gogoaren aurka, Orthez'era. **1540:** Paulo III.ak Oñate Ikastetxe Nagusia egiteko bulea emon eban. **1967:** On Manuel Lekuona'ri omenaldia Oiartzun'en.

Liburuaren eguna, Adalberto (gotzaiña), Akiles, Etelredo erregea, Felix, Fortunato, Gerardo, Gorka.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

PAZKO-ALDIKO V DOMEKEA

- Azkenengo apartik Judas'ek urten ebanean nasaitasun eta gozotasun geiagoaz egiten dautse berba Jesus'ek: Orixe jazoten zan lenengo kristiñauen batzarretan be edozelako batzarkideak sartzen ziranean.
- Jesus'en aintza laster etorriko da: Joan'en Ebanjelioan nekaldia ta berbizkundera batera-antzean, gurutzeko Jesus be aintzatua da.
- Eta Ebanjelio onetan be alkar maitasuna agertzen da, Joan'en Barri Onaren ardatz dan agindua.

JORRAILLA (Aprilla)

Domekea

1550: Elbira Otalora'k Klaratarren lakaimetxea ipiñi eban Durango'n. **1682:** Garro euskalduna Txile'ko Santiago'n gobernadore. **1921:** Garitaonaindia Zaldibar'tarrak "Argia" aldizkaria sortu eban Donosti'n.

Alejandro, Benito (Menni), Boba, Diosdado, Doba, Egberto, Eusebi, Fidel (Sigmaringa), Gergorio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(LXXXVI)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.447an IVn Karlos eta bere aita II In Juanen artean, gogortu egin ziran euren arteko gorrotoak, eta geiago, Nafartarren gortekoari ezer esan-gabe eta onen asarre bizian, II In Juan aita, Gaztelako erregearen sasikumeko adarretik etorten zan Enrikez eta Fernandez de Kordoba'tar Juanagaz Kalatayuz'en ezkondu zanean.

1.448an Jorraillaren 6an II jakon IVn Karloseri 27 urte euki zituzela bere Klebes'tar Ines emaztea, 9 urte ezkondata gero, ondorengo seme/alaba itxi barik.

Gaiñera Juana onek, bere aita Enriketar Fradike Gaztelako amiralgoren laguntzarekin, bere senarra II In Juan bakera bideratu barik eta berari, Fernando katolikuaren izenagaz ezagutuko zan semea emonda, *kuku txoriak egiten dauan antzera, Nafarroako abian egoan arrautza bota eta berea ipini gura eban*, bere ugazume edo seme-ordea Nafarroako IVn Karlos, Nafarroako erregetzan “Sarkoi” bat izan bazan lez erabilia.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

116-2016-250

Eguzkia: 07:22etik 21:04era

Ilargia: 23:12tik 09:34era

25

Astelena

1823: Prudentzio Ualde, Bonaparte erregesemearen laguntzaillea izkuntza-arloetan, jaio zan Bidangoitz'en.

1937: Eibar Franco'tarren menpera jausi zan. **1937:** Gernika erre eben egazkin alemanak.

Agatopode, Aniano, Basilio, Ebodio, Esteban, Filon,
Herminio, Hermogenes, Isidor, Kalixta, Kleto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXXVII)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

Juana berak bultzatu eban bere senarra II n Juan, Nafarroan benetako erregea zanaren IV n Karlosen aurka, bere seme Fernando Aragoi eta Nafarroako errege izan zedin.

Dana dala, Europa, Erdi Ugarte au eta beren Ipar Nafartarrekoentzat batez be, orekaren ekandubako goibeltasunezko denbora ekaiztsuak izan ziran ezkontza orren bidez agertu ziranak, eta alan sortu zan gero etorriko ziranakaz.

Bianako Printze IV n Karlos onek, nai ta bere aitaren agindutara ipini bazan be, eta onek lege arloetan berak asmatzen ebazan arrazoiakaz, egitik urriñ ibiltzen zalako, gaztelatarrak eurak eskeiñi eutsoen II n Juan errege au, naita bere aita izan arren, Nafarroako erregetzatik botatea.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

117-2016-249

Eguzkia: 07:20etik 21:05era

Ilargia: 00:06tik 10:17era

26

Martitzena

1307: Angosto'ko Ernando artzainari Andra Maria agertu ei jakon. **1793:** Frantze'tarrak Luzaide (Valkarlos) erre. **1932:** Euskalerriko Aldundiak Gasteizen batuta Iruña'ko batzarra ebatzi eben.

Anakleto (Kleto), Andra Mari Aolku onekoa, Arnaiz, Basili, Errafael, Estepan, Exuperanzia (Esperanza).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(LXXXVIII)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

Gaztelar oneik baiña, IVn Karloseri argi ikusiazko egiten dautsoe: “Eurak ez zirala borrokatzen Nafartarren aurka, IIn Juan arrotza Nafartarren erregetzatik botateko baiño”, eta IVn Karlos alegintzen dabe, bere ekanduzko egilletasunaren sorburutik, kendu edo aldendu egiezala, bere aita IIn Juanen lapurtzazko asmakizunak.

1.451n Iraillaren 8an sinatu eben IVn Karlos Naparra, IIn Juan gaztelatar erregearen seme Asturiaseko Printzea ta Albaro de Luna kondestableak, Aragoiko IIn Juan Nafarroatik botateko elkargo orren agiria, beaumontesen alderdia IVn Karlosten alde kokatuta, eta onek euki zituzen nafartar gudalozteak I Leringo Kondearen agindutara ipinita, eta gudalozte biak borrokatu ziran garrantzi andiko ondorio barik.

IIn Juanek bere agintaritzari indarra emoteko, bere emazte Enrikeztar Juana bialdu eban Nafarroara, gortearen jaurkintza bere seme IVn Karlosekin batera eroan egien.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

118-2016-248

Eguzkia: 07:19etik 21:06era

Ilargia: 00:57tik 11:05era

27

Eguastena

1512: Juana erregiñeak batzar guztiak Gernika'n egiteko agindua emon eban. **1741:** Iturriza, kondaira idazlea, jaio Berriz'en. **1862:** Gazteiz'era lenengo gotzaiña.

Anastasio, Antimo, Armengol, Estepan, Jon, Kastor, Kepa (Armengol), Kepa (Kanisio), Mª Antonia (Bandres), Montserrat Andra Mari, Teodoro, Teofilo, Tertuliano, Unax, Zite, Zoismo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

PRUDENTZIO DEUNA

Gure anai arabarrak gaur euren jai aundia ospatzen daukaguz: Armentia'ko Prudentzio deuna.

Armentia aldi aretan erri aundi bat zan eta arabiarrak aurrean egoaldetik ekarritako kristiñau askok osotzen eben erri ori.

An jaio zan Prudentzio, gero Tarazona'ko Gotzain izango zana.

Eleiza zar polita, oraintsu oso ondo egokitua dago Armentia'n eta eleizearen atzeko aldean diran erromaniku-tankerako .

JORRAILLA (Aprilla)

119-2016-247

Eguzkia: 07:17tik 21:08ra

Ilargia: 01:47tik 11:58era

28

Eguena

1366: Don Tello'k Gernika irasi eban Luno'ko lurraldean. **1937:** Gotzon Urrutia Nabarniz'tarra il zan Donosti'n. Gorlitz'eko umeakaz gerratean Oloron'en egon zan.

Afrodisio, Agapito I (Aita Santua), Akazio, Baleri, Bidal, Cabeza (Andra Mari), Camino (Andra Mari).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(LXXXIX)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorena

Juana onek baiña, bere agindu-naiaren eraso gogorrekin ibilita, beaumontes-nafartarren gorroto eta ezin-ikusi biziak beren aurka sortu ebazan, eta Nafar ta gaztelatarrak IVn Karloseri esan eutsoen, ordua zala IIn Juan errege maltzur ori Nafarroatik atarateko.

Beaumontarrak Juana inguratu eben Lizarrako jauregian, baiña laster askatu bear eben ingurutasunori, IIn Juan bere gudalozteakaz agertu zalako.

1.452ko urtean aurkeztu ziran Aibarren gudalozte biak borroka latz baten, eta IIn Juanek Aragoi, Frantzez, eta Nafar Agramontesaren laguntzarekin garaipenduta, bere seme IVn Karlos Tafallako gazteluan atxilotu eban, gero Tudela, Mallen eta Monterrey ta Saldubako gazteluetatik ibili ondoren, atxilotutako azkeneko toki onetan 20 illabete bete zituzen IVn Karlosek.

IVn Karlosek atxilotasunetik urteteko, bere aita IIn Juaneri esan eutson, aurrerantzean berak ez ebalta errege titulorik artuko bera ilten zan arte, eta onek aske itzi eban.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

120-2016-246

Eguzkia: 07:16tik 21:09ra

Ilargia: 02:33tik 12:56ra

29

Barikua

1844: Miguel Urruzuno abade idazlea jaio zan Elgoibar'en.

1864: Erregineak Bizkai'rako Irakasle Eskole emon eban.

1939: Franco'tarrak Lekeitio'tik Gernika'ra.

Agapio, Andone, Emiliano, Erroberto, Gazteiza, Hugo,
Kataliñe (Siena) Europako Zaindaria, Kepa, Paulino.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”

(XC)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.452an Epaillaren 10ean jaio zan Aragoiko Fernando, gero katolikoa izango zana.

1.453an Bagillaren 23ko asken egun arte ez eban askatuko II In Juanek bere seme IVn Karlos euen atxilotasunetik.

II In Juan erregea gogaituta, bere suin Foix'eko Gaztonekin ordurarte IVn Karlosen alde egon zanagaz, erabagi onetara eldu ziran, bere seme IVn Karlos Nafar erregetzaren ondorengotzatik kendu eta Leonor II In Juanen lenengo ezkontzaren alaba txikerrena bere zenar Gaztonekin batera, Nafarroaren erregetzan leen ondorengotzan ezarri.

IVn Karlosek Lizarran egin eban askeneko alegiña bere aitaren aurka, eta galdu ondoren, Iruña, Paris eta Erroman Aita Santu III In Kalixtogaz egonda, Napolesera joan zan bere maitasun aundian euen osaba Vn Alfonso “Biotz Andikoa” esaten eutsoenaren babesera, 1.457ko urtean elduta, eta Vn Alfonso au, bere loba IVn Karlosegaz lilluratuta eukezan gizon itxura ta jakintzagaitik, beren Napoles eta Siziliako ondoengoa izendatu eban.

Atutxa

JORRAILLA (Aprilla)

121-2016-245

Eguzkia: 07:15tik 21:10ra

Ilargia: 03:15tik 13:57ra

30

Zapatua

1566: Baztan, orain arte Baiona'ko gotzaintegikoa, gaurtik Iruña'ra. **1831:** Bilintx, liberala erromantikua, bertso-laria, jaio zan Donosti'n. **1915:** Guridi'ren "Mirentxu" antzeztu zan Madrid'en.

Afrodisio, Amador, Bendita, Donato, Eneritz,
Erkonbaldo, Eutropio, Genesto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

PAZKO-ALDIKO VI DOMEKEA

(Jn 14, 23-29)

- Maite izatea, Jesus'en aginduak betetea da.
- "Aitak be olakoa maite izango dau".
- Eta olakoa Jainkoaren bizi-leku izango da.
- Gauza guzti oneik ulertzeko, Espiritu Santuaren argitasuna etorriko da.
- Jesus'en bakea ez da munduaren bakearen antzekoa.
- Jesus ba-doa baiña ez gaitu bakarrik izten, Bera gugaz izango da mundua mundu dan artean. Eta ez bakarrik Eukaristian, bi edo iru bere izenean batzen garanean antxe dago Bera gugaz.

ORRILLA (Maiatza)

Domekea

1937: Italiarrak Bermio'n Bizkaia ta Gipuzkoa guda-ontziak jo ebezan bonbaz. **1958:** Erremijo Muxika, Iruña'ko Abesbatzaren zuzendaria, il zan Iruña'n.

Langilleen eguna, Amador, Andeolo, Anonimata, Arnulfo, Asaf, Berta, Domardo, Errikardo, Grata, Igone, Isidora, Jeremias, Joseba Langillea, Julene.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(XCI)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.457ko Epaillan Beaumont'tar Juan, Nafarroako jaurlaria Bianako Printzearen izenean, Iruñan batzartu ebazan gorteko arduradunak, eta oneik IVn Karlos aldarrikatu eben Nafar errege lez.

Eta 1.457an Bagillaren 26an Napoleseko errege Vn Alfonso, IVn Karlosen osaba ta IIn Juanen anaiak, IVn Karlos aldarrikatu eban Aragoi, Balenzia, Mallorca, Zerdeña, Sizilia eta Kataluñako printzerriaren errege lez, bere aita IIn Juanen ostean, Napoleseko erregetza IIn Juanen seme Fernando Kalabriako Dukearentzat itxita.

1.458ko Bagillaren 27an il zan Vn Alfonso Aragoiko erregea, eta bere aita IIn Juan Aragoiko errege koroatu ebenean, onek IVn Karloseri Napoles eta Siziliako koroak emon eutsozan, IV Karlosen bake aldiak amaituta.

IVn Karlosek, bere osaba ilda, Napolesetik Siziliara aldatu zan, eta egon zan urte oso baten bitartean, Portugaleko erregeak bere arreba Katalina eskaiñi eutson IIn Juaneri bere seme IVn Karlosekin ezkontzeko, ez zana aurrera joan.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

123-2016-244

Eguzkia: 07:12tik 21:12era

Ilargia: 04:34tik 16:10etara

2

Astelena

1585: Amibi guda-ontzi barri egiteko eskatzen dautsoe Bizkaia'ri. **1817:** Mariano Luis Urkixo'ren eriotza Paris'en. Napoleon'en ministroa zan. Eun millioi pezeta ta 600 botella arda on itzi zituan ilterakoan.

Antonino (Pierozzi), Arazeli, Atanasio (gotzaiña),
Danel, Eukeni, Exuperio, Felipe apostolua, Felix.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(XCII)

Nafartarren Bianako Printzea IVn Karlos

1.458an Uztaillaren 15ean IVn Karlosen aita IIn Juanek, Aragoiko erregetza artu eban bere agintaritzan.

1.459an 38 urte euki zituzela eta bere aitagaz adizkidetu ondoren, ostera etorten da Nafarroara, eta Beaumont'tar Juanen bidez alkarrizketak asten dira IVn Karlos, Gaztelako

IVn Enrike erregearen 9 urteko ugazarrebagaz ezkontzeko, gero I Isabel katolikua izango zanarekin.

Denbora onetan ia batera, Portugaleko erregeak, IIn Juaneri eskeiñi eutson bere arreba Katalina, IVn Karlosegaz ezkondu egien.

1.459ko Uztaillaren 23an IVn Karlosen gogoan, bere aitak emendik aurrera seme bat lez ondo artuko ebalá, Siziliatik urten da, Kataluñaren Salouko itsasportuan lurreratu zan.

IVn Karlos bere aita IIn Juanegaz euren politikako gauzatan alkar egonda, Karlosek aitari eskatu eutson, Gaztelako 9 urte zituzen Isabelegaz ezkontzeko euki eban egitarau edo montioa aurrera eroan egiela.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

124-2016-242

Eguzkia: 07:11tik 21:13era

Ilargia: 05:11tik 17:20etara

3

Martitzena

1435: Kastresana'ko zubia amaitu eban Peru Ortiz lekeitiarrak. **1576:** Bartolome Karrantza naparraren erio-tza Erroma'n. **1897:** "Bizkaitarra" aldizkariaren orde-z, Sabin'ek "Baserritarra" atera eban.

Prentsa askatasunaren aldeko eguna, Alejandro, Atanasio, Biola, Bioleta, Diodoro, Ebencio, Elpidio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(XCIII)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.459an Dagonillaren 28an IVn Karlos itsasora urtenda Mallorkara joan zan, Palmako Eleiz Nagusiaren ondoan egon zan Almudaina errege jauregian, erritarren poz eta su-gurpill pesta-bidez kokatuta, gero baiña aitak, Felanitx'eko aitz gaiñean eginda dagoan SANTUERI eta San Salvador Santutegiaren urbil dagon gazteluan atxilotuta lez euki eban.

IVn Karlosek, emen euki ebezan Margalidagaz bere laztakerizko artu emonak.

1.459an Urrillaren 28n eguna baiño ariñago, IVn Karlosek oartu zan Margalinda aurdun geratu zala, eta Mallorkako jaurlariari idatzi utson eskutitz bat gertakizun orreikaz arduratu zedin, eta denbora baten barru, IVn Karlos jakin ondoren Mallorkako agintariak bere ardurak bete zituzela, eskutitz au idazten dautse: “Agradecemos mucho lo que fecho haveys en recomendaciòn de MARGARITA, la verdad de la cosa mostrara lo que haveys sentido de ella ser prenyada”.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

125-2016-241

Eguzkia: 07:10tik 21:14ra

Ilargia: 05:48tik 18:31ra

4

Eguastena

1296: Ondarrabi, Donosti, Getari, Bermio, Castro, Laredo, Santander eta Gazteiz'en artean anai-itunbena. **1388:** Bermio'ko arrantzaleen arauak onartu ziran parrokian batuta. **1864:** Txomin Agirre'ren jaiotza Ondarroa'n. Andoni, Antonina, Arazeli, Benerio, Florian, Floriano, Godeberto, Jose M^a (Rubio), Hiart.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(XCIV)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.459an Azaroaren 22an IVn Karlos bere 38 urteaz Santueriko gazteluan atxilotuta egon zala, bere aita II n juaneri eskutitz bat bitartez parkamena eskatu eutson, aitak emon eutsona.

Eta 1.460an Epaillaren 20an IVn Karlos bere aita II n Juanegaz, Bartzelonan aurkeztu zan.

1.460an Epaillaren 28an Baldonzellako lekaidetxean, Bartzelonako aolkulari nagusien gandik onartuta, Epaillaren 31n Bartzelonan agintari lez sartu zan.

IVn Karlos Loraillan alkartu zan bere aita ta amaordeagaz Igualadan, eta ostera aurkeztu eutson bere aitari Gaztelako Isabelegaz ezkondu gure ebala.

“1.460ko Bagillan, IVn Karlos eta Margalindaren seme Kolontar Kristobal semea jaio zan”.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

126-2016-240

Eguzkia: 07:09tik 21:15ra

Ilargia: 06:26tik 19:45ra

5

Eguena

1587: Durango'ko Santa Susana'ren lekaime-etxea sortu zan. **1657:** Oñate'ko sagardao saltzailleak edari one-ri ura egiten eutsoela autortu eben. **1841:** Felipe Arrese Beitia'ren jaiotza Otxandio'n.

Aingeru, Amador, Arazeli Andra Mari, Arkelao,
Eulogi, Eutimio, Geronzio, Gotzon, Gergorio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(XCV)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.460ko Abenduaren 2an IIn Juan, bere seme IVn Karlosegaz Leridan egon ondoren, oartu zanean zelako garrantzi aundiak eukiko ebezan I Isabel IVn Karlosekin ezkontzeko gora beran, Beaumont'tar Juanek Gaztelako IVn Enrikegaz euki zituzen elkarrizketak, IIn Juanek I Isabel, bere 7 urteko Fernando semeagaz ezkondu gura ebalako, eroaldi gogor bat emon baeutsen lez, bere seme IVn Karloseri atxilotzeko agindua emonda, lenengo Lerida, Aitona, Fraga, Zaragoza eta askenez Mirabent ta Morellako espetxetatik ibilita, txorakeri onen ondore, Kataluña ta Nafarroako erritar guztiek IVn Karlosen alde matxinatu ziran.

IIn Juanek ez eban askatu gura, IVn Karlosek ez ba ebezan Aragoi ta Nafar erregezko izen-buruak ukatzen.

Eta 1.461eko Otsaillaren 8an Kataluña osoa matxinatuta, eta matxinatuak IIn Juan ta bere emazte Juanaren atzetik ibilita, larri aldendu ziran oneik, euren eskuetan jauzi ez egiteko.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

127-2016-239

Eguzkia: 07:08tik 21:16ra

Ilargia: 07:07tik 20:58ra

6

Barikua

1355: D. Tello'k Markiña'ri erri-nortasuna, gipuzkoarrakandik erria zaintzeko. **1707:** Urkiola'n lapurrak 9.723 erreal ostu. **1937:** Bilbo'ko 2.400 ume Frantze'ra.

Alberto, Benerio, Benite (Benedikta), Benusto,
Demetrio, Donato, Ebodio, Edberto, Erremigio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(XCVI)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

1.461ean Otsaillaren 25ean II In Juan bildurrez, IV In Karlos aske itzi eban erritarren poz aundiagaz.

Beaumont'tar oneik II In Juan erregetzaren aurka matxinatuta, eta II In Juanek Frantziko XI In Luiseri beti lez laguntza eskatzen eutselako, II In Juanen zorrak 200.000 urre-gorritzko otxin edo dolbaraiño igon eben, eta Frantziko XI In Luisek Rosellon ta Zerdeñagaz geratu zan zorraren baitura lez.

1.461ean Epaillaren 12an IV In Karlos Bartzelonara eldu zanean, erritarrak goratarrezko ongi etorri andi bategaz artu eben, eta ikur bat lez geratu zan katalan ta baita beaumontar Naparrentzat, II In Juan errege lez baztertuta, Rosellon ta Zerdeña, diruagaitik baituta itxi etutsozelako Frantziko errege XI In Luiseri.

1.461eko Bagillaren 21ean IV In Karlos, Penedeseko Billafrankan egin zan elkargoagaz, eta II In Juanen seme nagusia izanda, Aragoi ta Kataluñan matxinatutako erritarrengandik ondorengo errege lez artu eban, eta Kataluñaren betiko ordezko lez sinatu eban.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

128-2016-238

Eguzkia: 07:06tik 21:17ra

Ilargia: 07:52tik 22:10ra

7

Zapatua

1845: Labayru'ren jaiotza Filipiñetan. **1854:** Arturo Kanpion jaio zan Iruña'n. **1937:** Sollube Franco'tarren eskuetara lenengoz.

Agustin, Alberto (Bergamo doatsua), Augusto, Amets, Benedicto II (Aita Santua), Domitila, Domiziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

JAUNAREN IGOKUNDEA

(Lk 24, 46-53)

- Jaunak, guztiak ikusten ebela igon egin eban eta odei batek gorde eutsoen euren begietatik.
- Zuen artetik zerurako kendu jatzuen Jesus ori, olantxe etorri be egingo da andik.

* * *

- Goi-Espiritua emon eta gure biotzeko begiak argitu dagizala Jaunak.
- Jaunaren almena indartsu ibili da Kristo berbiztutean.
- Gauza guztiak bere oinpean dagoz eta Bera da Eleizearen buru.

* * *

- Zoaze ta ikaste egizuez errialde guztiak.
- Ni zuekaz naukazue mundua mundua dan artean.

ORRILLA (Maiatza)

Domekea

1573: Oñate'ko Korpus kofradiaren arauak. **1587:** Bizkaia'n ba-dagoz izkilluak, baiña salneurria aurretiaz ordaindu bear FelipeII.ak. **1906:** "Aberri" astekaria 1923'an egunkari.

Gurutze Gorriaren eguna, Akazio, Aintzane, Antigua (Andra Mari), Benebaldo, Benito, Biktor (Milan).

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(XCVII)

Nafar Bianako Printzea IVn Karlosetik datorrena

I Isabelekin ezkontzeko alegiñean IVn Karlosek, Gaztelako errege IVn Enrike Isabelen neba-orde edo ugaznebagaz asi ebazan alkarrizketak ostera, baiña IIn Juan bitartean sartuta, ezereztu ebazan ongune orreik.

Eta emen oartxo bat lez esan bear dot

Katalanak, IIn Juanen seme IVn Karloseri egindako goratzarrezko ongi etorri oneik bere baimenik gabe, IIn Juan asarratu ebala ezin besterarte eta IVn Karlos bere aita ta amaordeari belauniko eta lotsatasunezko izaera audienean parkamena eskatuta, baita danok pozik eta batera Bartzelonara joan, bertan egon ziranean, IIn Juanek, IVn Karlos bere lagun eta berritzaille ona zanakin batera atxilotu ebezala.

Atxilotasunezko bidetik, borroka sortu zan eta IIn Juan astiñaldi ederra artuta, Nafarroara joan zan, bere emazte Juana, Kataluñako agintari lez itxita.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

130-2016-236

Eguzkia: 07:04tik 21:19ra

Ilargia: 09:36etik 00:20ra

9

Astelena

1611: Ondarribi'n sorgiñen aurkako batzarra. **1900:** Bergara'ko Martzel Agirre irudigillearen eriotza. **1937:** Errigoiti Franco'tarren eskuetara.

Andone, Beato, Benito, Duban, Egidiano, Estepan, Gergorio (Berruela euskalduna), Gergorio Ostiense, Geronzio, Hermas, Igone, Isaias, Jon, Luminosa.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(XCVIII)

Oarretik datorrena

Juana izan zan, gero IVn Karlos atxilotuko ebena Mallorkako Felanix erritxoan, atz-gaiñean egindako Santueri gazteluan, eta inguru areitan egon zan etxalde gorriko Kolontar Juanen sendia ezagutu ondoren, bertan Margalida alabeagaz sortuko zirala Kolonen jaiotza erazi eben gertakizunak.

1.461eko Iraillaren 21ean, IVn Karlos eta beragaz euken barrizaille lagun aundia, biak larritasun aundiz gaisotu zirala batera.

Eta 1.461ean Iraillaren 23an IVn Karlos, 40 urte, iru illabete eta 26 egun euki zituzela il zan, bere berrizaille lagun ona, urrengo egunean Bartzelonako errege jauregian il da, IVn Karlosen ama-orde Enrikeztar Juanak, biak pozoituta.

IVn Karlos bere goi maillako jakintasunean, bost izkuntz, musika edo ta eresi arloetan jakin sakonak, edestilari ta elerti-zalea zan, bai Aristoteleseki idatzi ebazanek ekandu edo etikazko arloan gazteleratu be, Nafarroako erregearen kondaira, Exzelsiseko San Migel lekairtxeko mirariaren kondairak, eta elerti arauzko idazki bat beste askoren artean, euki zituzen.

ORRILLA (Maiatza)

131-2016-235

Eguzkia: 07:03tik 21:20era

Ilargia: 10:33tik 01:14ra

10

Martitzena

1937: 2.400 ume ta zar Bilbo'tik erbestera. **1937:** Euskadi'ko gudariak lau "dibiziño"tan banatu ziran.

1937: Muxika Franko'tarren eskuetara.

Afrodasio, Agaton, Amaro, Aureliano, Blanda, Damian (Molokai), Dioskorides, Doniansu, Epimako, Felix, Filadelfio, Gergorio (Berrueza), Gordiano, Job.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(XCXIX)

IVn Karlosek euki zituzen seme/alabak

1.439ko Iraillaren 31n ezkondu zan Klebeseko Inesekin, eta 1.448an il zan seme alabarik euki bage.

Ez zan ezkondu geiago, naita Gaztelako IVn Enrike erregearen I Isabel katolikua izango zanaren arreba ordeagaz, montio edo asmo batzuk egin arren.

In Juan eta bere emazte Enrikeztar Juanak, asarre aundiekaz ezereztu egiten ebena, Isabel neska ori euren Fernando semearentzat gure ebalako, IVn Karlosentzat Portugaleko I Eduardoren alaba Katalinagaz ezkontzeko alegiñetan ibilita.

IVn Karlos Bianako Printze onek, emakumezko maitale batzuk euki zituzen: 30 urtekin, Armendariz'tar Maria, bere arreba Leonorren neskamea zana, eta beragaz ezkonduko zala seme bat emoten ba eutson, esaten eutsonai.

–Baiña neska bat euki eban: Nafarroa eta Aragoiko Ana, 1.451-1.477 urte bitartean bizi, eta De la Bega ta De la Zerdatar Luis Medinazeliko Vn Konde eta I Dukeagaz ezkondu zana.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

132-2016-234

Eguzkia: 07:02tik 21:21ra

Ilargia: 11:33tik 02:01ra

11

Eguastena

1634: IV. Felipe'ren semea zan Franzisko il eben Eibar'en. **1864:** Elantxobe ta Bermio'ren bitartean itxas-ekaitza, arrantzaleen kaltez.

Bidezko Merkataritzaren eguna, Alazne, Anastasio, Andrea, Anparo, Antimo, Bernabe, Berta, Bertila, Demetrio, Dorotea, Ebelio, Eleuterio, Eliseo, Esteban, Estela, Fabio, Florentzio, Frantzisko, Gualterio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"

(C)

IVn Karlosek euki zituzen seme/alabatik datorrena

Napolesen egon zanean, Bega'ko Baka'tar Brianda andre ederragaz, ta bere bizi guztian Batzelonan il arte lagunduko eutsonakin maitemindu zan, beragaz seme bat eukinda:

–Felipe, 1.456-1.488 urte bitartean bizi zana, Beaufort'eko Konde ta Palermoko gongotzai edo artxapezpikua izango zana, askeneko lan au ez ebena beteko, Bere osaba II In Fernando katolikuak Montesako nausigo edo zaldungo ardurak bete egiezan eskaini eutsolako, eta Kordoba moruetatik berrezkuratzeko egonda, bertan il zalako.

Beste seme bat be Nafarroan bertan:

–Nafarroako Juan Alfonso, San Juan de la Peñako lekaretxearen apaiz-buru zana.

IVn Karlos ilteko larrian egon zanean eta De la Bega'ko Briandarekin ezkontzeko, lagunak, bere Felipe semea ondorengo lez izendatu egian ibili ziran, baiña bere arreba II In Blankari iztea erabagi eban, ume ori ondorengotasun orregaz, Nafarroa anai guda gorri baten erdian kokatzen ebalako.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

133-2016-233

Eguzkia: 07:01tik 21:22ra

Ilargia: 12:34tik 02:42etara

12

Eguena

1384: Pedro Markina Ziarrotza'ko abat jaunak onartu ziotuan Igokunde Kofradiaren arauak. **1890:** Bilbo inguruan ogei milla langille oporreatan.

Akiles, Akileo, Baronzio, Deseado, Dionisio, Emilio, Epifanio, Felipe, Gemma, German, Grato, Iñaki, Kasio, Kasto, Kirtrudis euskalduna, Maksimo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CI)

IVn Karlosek euki zituzen seme/alabatik datorrena

Sizilian, Kappa neskatxo xume bategaz be, euki eban beste seme bat: Juan Alfonso, 1.459-1.529ko urte bitartean bizi zana, eta San Juan de la Peñako lekaretxearen apaiz-buru izanez gain, Ueskako gotzaiña be izan zana.

Bere serbitsuan egon zan beste neska bategaz be maite mindu zan Sayas'tar Giomar, beti urbil euki ebena.

Baiña guri arduratu egiten dauskuna, IVn Karlos Mallorkan egon zanean, Felanitxeko errian Anjoutar Renatoren serbitsura egon zan Kolon'tar Margalidarekin, 1.460ko Jorraillan euki eben semea da, Verd ta Martorelltar Gabrielen esanetatik, Amerikako lurralde zabalak azaldu edo argitan ipini ebazan Kolontar Kristobal izan zalako.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

134-2016-232

Eguzkia: 07:00tik 21:23era

Ilargia: 13:34tik 03:18era

13

Barikua

1860: Aprika'ko gudatik euskaldunak etxera. **1968:** Rufino Arregi idazlearen eriotza Buenos Aires'en. **1974:** Eloi Garai, antzerki egilea, il zan.

Agripa, Akilina, Ander (Huberto Fournet), Argentea, Baleriano, Eutimio, Fatimako Andra Maria, Flabio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CII)

IVn Karlosek euki zituzen seme/alabatik datorrena

Eta Kolontar Kristobal iziltasunezko ongunde ori egon zalako, iñork ez ebalako aipatzen, beste edestilari batzuk: "IVn Karlos egi zalea izateagaitik, ez zala ostonduka ibilten zan gizona, eta ori kontuan eukinda, aur-galdu edo ta jaio barritan il zala ume ori esaten dabe, naita IVn Karlosek euki zituzen seme alaba guztietatik, lau ontzat artu zituzenetik, jakinda Kolon'tar Kristobal euren artean egon zala.

Baiña ez dabena esaten, Margalida bera zelangoa zan gauza orreikaz, eta nortasunaren arloan zelango zentzunagaz bizi zan berak egiten ebazanakaz, il edo ta bizi bazan ume ori guk jakin daigun.

Edo ta Kolon, bere ama Margarita judu ondorengotzatik agertu ezkeru, IVn Karlosen semea izanda, iruditu geinkez orduko denboratan sortuko ziran arazo gogor ta larriak, adibidez: Kolontar Kristobal, Fernando katolikuaren loba zala esaterakoan?

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

135-2016-231

Eguzkia: 06:59etatik 21:24ra

Ilargia: 14:33tik 03:51ra

14

Zapatua

1580: Kolindres eta Linpias'eri Bizkai'ko errien mese-deak. **1864:** Bidasoa'ko Beran Ignazio Larramendi abar-ketaria ta olerkaria jaio zan Orio'ko barra aurrean.

Bitor, Bonifazio, Eliseo, Enedina, Felix, Gema, Isaac, Isidoro, Justa, Justina, Klaudio, Korona (Estefania).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

PENTEKOSTE DOMEKEA

(Jn 20, 19-23)

- “Artu egizue Espiritu Santua”
- Espiritu Santua Eleizan dago eta Kristo’ren jarraitzaileen batasuna egiten dau.
- Suaren irudipean agertu da, maitasuna adierazteko.
- Aize indartsuaren antzera agertu da, gutzat indarra dala adierazteko.
- Argia ta indarra beti doguz bearrezkoak Kristo’ren jarraitzaile onak izan gura ba’dogu.

“Beroan Zu ozgarri
nekean Zu atsedean
Zu, miñen gozagarri”.
“Zatoz otza galdatzen
gogor dana samurtu
gaiso sana osatzen”.

ORRILLA (Maiatza)

Domekea

1260: Alfonso X. Jakintsuak erri-nortasuna Arrasate'ri.

1892: Ansorena, txistularien maixua, jaio zan Ernani'n.

1955: Txirrita bertsolaria il zan Pasaia'n.

Familien eguna, Esikio, Eufrazio, Isaias (Kiev), Isidro nekazarien zaindaria, Indalezio, Joana (Lestonnac).

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CIII)

IVn Karlosten ilketa

Pozoiak errez ibilten ebazan denbora aietan, eta laster konponduko ebezan arazo orreik, alango izkutuzko itzarmen gogor bategaz ez ba-ebezan isilduten.

1.461ean Iraillaren 23an Bartzelonako errege jauregian egon zala il zan IVn Karlos 40 urte 3 illabete eta 26 egun euki zituzela, eta bere jaunezko izen artean: “Jaiotzatik, Nafarroa ta Aragoiko errege semea zan, 1.423an bere aitite IIIIn Karlos biotz onekua, Bianako printze lez aurkeztu eutsen Nafarroako erritarrai, 1.439-1.461eko urte bitartean Gandiako Dukea, 1.458-1.461eko urte bitartean Biana ta Jeronako Printzea eta Montblank’eko dukea izan zan.

IVn Karlosten II-otoizketak, Bartzelonako Eleiz Nagusian ospatu ziran, bere seme Nafarroako Felipe buru zala, eta 15.000 giza-semeen laguntzagaz.

Bere gorpua Eleiz-Nagusi orreitan egon zan illobiratuta 1.472ko urterarte, gero Pobleteko lekaidetxera eroanda.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

137-2016-229

Eguzkia: 06:57tik 21:26ra

Ilargia: 16:27etik 04:40ra

16

Astelena

1735: Paraguay'n Asteasu'ko Juan Lizardi il eben inditarrak. Oroitarria bere errian. **1824:** Juan Agirreaundia, idazlea, il zan Asteasu'n. **1937:** Beldarrain eusko gudarien buru.

Adan, Akilino, Ander (Bobola), Ander Humberto (Fournet), Argilo, Audas, Aureliano, Biktoriano, Bitor.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CIV)

1.515eko urtean ango eleiztarrak “sainduetsi” gura eben, azkenean baiña, ez zan aurrera eroan.

IVn Karlos, aitagaz euki ebazan eztaibadagaitik ezagutzen da geien, bere bizitzan olan sortu ziralako gauzak, eta atzeratuagoak izan ziralako Gaztela ta Aragoiko gorteari begitu barik, Frantziko gortera begituten eban, jakitunezko maillan gizon andia izanda, eta bai lan ederraren babesle aundi bat, bere aitagaz euki ebazan eztabaida gogor orreik, jakitasunezko gauza oneik illundu arren.

IIn Blanka Nafarroako Erregiña

1.424an Bagillaren 9an Oliten jaio zan Trastamara eta Ebreux'tar IIn Blanka.

Nafarroako erregiñaren I Blanka eta bere senar Aragoiko IIn Juan, orduan Peñafieleko Dukea zanaren ezkontzako bigarren alaba izan zan IIn Blanka, eta irugarrena I Blanka amak euki zituzen lau seme/alabetatik.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

138-2016-228

Eguzkia: 06:56etik 21:26ra

Ilargia: 17:23tik 05:19ra

17

Martitzena

1256: Motriku'k arresiak edo inguruko ormak izango ditu, X. Alfonso Jakintsuaren baimenez. **1430:** Artzeniega'ri Bizkai'ko ta Araba'ko eskubideak onartu eutsozan Juan II.ak.

Telekomunikabideen eguna, Adrian, Akilino, Artemio, Basilia, Bitor, Bruno, Dunixe, Heraklio (Eradio), Ismael.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CV)

IIn Blanka erregiñaren bizi kondaira laburra

1.436ko Azaroaren 22an Majanoko onguneagaz 6 urteko guda amaituta, Toledon sinatu eben bakea Gaztela ta Nafarroako erregeak.

12 urte ebazan Nafarroako IIn Blankak orduan, eta Gaztelan gero IVn Enrike izango zanarekin gurasoakaz elkar adituta euren seme/alaba oneik ezkontzeko, Nafar erregeak gudan galdu zituzen gaztelu ta uriak berrezkuratu ebazan.

1.440an Iraillaren 16an Nafarroako erregiña I Blankak, bere alaba IIn Blankari 15 urte zituzela lagundu eutson Balladolizera, Gaztelako IVn Enrikerekin ezkondu zedin, eta 1.441eko Epaillaren 31n ezkondu ziran.

1.441ean Jorraillaren 1ean, IIn Blanka bere alaba ezkonduetako urrengo egunean il zan I Blanka Nafarroako erregiña, IIn Juan bere gizona Gaztelako lurraldetatik euki ebazan eztabaidak bakezten egoala.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

139-2016-227

Eguzkia: 06:56tik 21:27ra

Ilargia: 18:19tik 05:49ra

18

Eguastena

1489: Antzuola'n erruki-etxea sortu eban Pedro L. Gallastegi'k. **1500:** Sevilla'n Errege Katolikoak egin-dako agiriz, Cadiz'ko "Bizkai'tarren Piloto Ikastegia" onartu eban. **1931:** Mateo Mujika, Gazteiz'ko gotzaiña, lenengoz erbestera.

Alejandra, Agnelo, Arsenio, Benantzio, Erik, Eufrasia, Felix (Valois), Ibon, Irune, Jon I (Aita Santua), Julita.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CVI)**

1.453an Lorailaren 2an, Nafarroan IVn Karlos eta bere aita II In Juanen artean anai arteko guda sortzen zan bitartean, II In Blankak ezkontza barragarri bat eroan eban Gaztelako IVn Enrikegaz, onen esanetan: kaltegarritzko eragipenagaitik edo itzalkeriaren indarragaitik, bien artean ez zala egon arremezko artu-emonik, berak bere emaztegaz barrendu ezin ebalako. Egia baiña, bere antxu edo algabetasunagaitik izan zan antza.

1.455eko urtean II In Blanka bere neba IVn Karlosekin batera, euren aita II In Juaneri, Nafar erregetzan euki ebazan errege/erregiñ izateko eskubideak eskatu eutsoezan, eta onek, ondorebage biak itxita, irugarren alaba 30 urteko Leonorren eskuetan itxi eban ondorego ori. Ekintza onegaz, Nafarroako beste anai-guda barri bat sortuta.

1.461ean Iraillaren 23an IVn Karlosek il orduko, beren azken naiak idatzi ebazan bere aizta nagusiena orduan II In Blanka zanaren alde, 1.439an Otsaillaren 17an bere ama I Blankak idatzi eban baldintza bardiñekaz, Nafar erregetza ondorengo seme-alaba nagusien izatasunetik iraun egien beti lez.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

140-2016-226

Eguzkia: 06:55tik 21:28ra

Ilargia: 19:15etik 06:21ra

19

Eguena

1571: Legazpi Almiranteak Manila artu eban. **1857:** Bilbo'ko Bankua sortu zan, 24 milloaren errealak aterateko eskubidez. **1937:** Jata mendia artu eban Franco'tarrak.

Adolfo, Aurora, Bernardo, Dunstan, Ebonio, Frantzisko (Coll), Grazia, Ibo, Ibon, Josefa, Kalozero.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CVII)**

1.462ko urtean IIn Blanka bakarrik eta bere aitaren naikerizko aginduan Oliten atxilotuta egoala, IIn Juanek Frantziko XIn Luisekin Agurainen batzartuta egon zirala, alkargo bat egin eben, IIn Blanka 38 urte eukezala, Frantziko XIn Luis'en 16 urteko Karlos seme txikerra Berri'ko Dukea izan zanagaz ezkondu edin, eta IIn Blankak ezetza emon eban lez, bere aita asarre, alaba txikerra Leonor eta Foixeko IVn Gazton bere suiñen agindupeko Monkadako dorrean atxilotzea erabagitzen dau.

1.462an Jorraillaren 12an IIn Juanek Oliten, bere alaba Leonor eta bere senar Gastonekin sinatu eban alkargoan, Leonor itzi eban bere ondorengo lez.

Eta orretarako IIn Blanka benetako erregiñaren eskubideen gaiñetik egin bear ziran lez gauza orreik, bereala asi ziran azpikeriz bere ilketa antolatzen, IIn Juanek bere suin Gaston eta alaba Leonorren zainpean ostera atxilotu egien aginduta.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

141-2016-225

Eguzkia: 06:54etik 21:29ra

Ilargia: 20:11tik 06:55ra

20

Barikua

1906: Pio XI.ak Elorrio'ko Balendin Berriotxoak zori-ondun izendatu eban. **1910:** Julian Apraiz'en eriotza, Arabar jakintsu ta euskalzalea. **1917:** Arrijasotzaileen erronkak: Arteondo giputzak Berriz'ko Egaña'ri irabazi.

Alexander, Anastasio, Asterio, Aurea, Basila, Baudillo, Bernardino (Siena), Elia, Eutikio, Hilario.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CVIII)**

1.462an Jorrailla'ren 23an IIn Juanek aginduta, Mosen Pierres Peraltakoak IIn Blanka mendi ostera atzilotuta eroan ebenean eta Orreagako lekaretxean egon ziranean, Blankak, idatzitako aldarrikapen bat egin eban: "Beren Nafar erregetzaren eskubideak ezereztu naian bere aizta Leonor eta Fernando bere ugaz-nebaren mesede, bere borondatearen aurka eroaten ebala eroaten eben lekura".

"Eta olan izan ez balitz, arduradunak baliobage itzi dagiezala beren salaketa orreik, olango zeozer egiterakoan, bere borondatea, Gaztelako errege IVn Enrike bere lenengo senarra zanaren zainpean iztea zalako euki ebazan eskubideak".

1.462an Jorraillaren 30ean IIn Blankak Saint-Jean-Pied-de Port'en idatzi eban azkenai ori, len bere senarra izan zan Gaztelako IVn Enrikeren alde.

1.462an Jorraillaren 30ean IIn Juan bere aita asarre, alaba txikerra ta IIn Blankaren aizta zana Leonor eta onen senar Foixeko IVn Gastonen gazteluan Monkadako dorrean atxilotzea erabagitzen dau.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

142-2016-224

Eguzkia: 06:53tik 21:30era

Ilargia: 21:07tik 07:33ra

21

Zapatua

1521: Loiola'ko Iñigo Iruñan zauritua. **1910:** "Mendi Mendiyan" Usandizaga'ren eres-antzerkia lenengoz antzeztu zan Bilbo'n.

Garapenerako eta alkarrizkeratako kultur anitzaren eguna, Ander (Bobola), Balente, Baron, Biktorino, Biktorio, Birginia, Donato, Eutiki, Gisela, Gloria, Isidoro, Konstantino erregea, Kristobal (Magallanes), Manzio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

IRUTASUN DEUNAREN EGUNA

(Jn 16, 12-15)

Jaungoikoa munduaren egillea dogula gure adimenak iragarten dausku eta Liburu Santuan argi agertzen jaku.

Kurutzean il, berbiztu eta Aitaren etxean dagon Jesus Jainkoaren Semea dala argi agertu dausku pazkoaldi onetako liturjiak.

Eta Kristo'ren Alkartean Berak bialdu euskun Espiritu Santua dogula argitzaille ta onerako bultzagille, geuk somatzen dogu.

Orra or Jainko bakarraren Irutasuna. Bere fedea bero bizi dauan kristinauak ulertu ez arren ain maite dauan Jaungoikoaren ezkutukia, misterioa.

ORRILLA (Maiatza)

Domekea

1880: Henri Gavel'en jaiotza Prantze'n. Fonetika aztertu eban. **1920:** Guridi'ren "Amaia" antzeztu zan Bilbo'n. **1968:** Madrid'eko gobernuaren aginduz, Ikastetxe Nagusia Bilbo'n.

Amaia, Amanzio, Aton, Ausonio, Basilisko, Benusto, Elene, Emilio, Faustino, Fulko, Fulgentzio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CIX)

Dana dala, Leonor jaio zanean, aitaren tresna biurtu zan beste seme/alaba IVn Karlos eta IIIn Blakaren aurka egiteko.

Eta 1.464ko Abenduaren 2an il zan IIIn Blanka bere aizta Leonorrek pozoituta Frantziaren Orthez'eko urian Monkadako dorrean IIIn Juanen aginduz.

Leskarreko Eleiz Nagusian obiratu eben.

Foix'eko I Leonor Nafarroako Erregiña

1.425eko Dagonillaren 22an Nafarroako IIIIn Karlos erregearen Juana, alaba nagusiena il zan, eta Iraillako 8an IIIIn Karlos bera.

Gertakizun oneik I Blanka kokatzen eben ondorengo lez, eta Nafarroako erregiña koroatu eben, bere senar Aragoiko IIIn Juan, ezkon-lagun lez errege koroatuta.

1.426an Otsaillaren 2an Oliten jaio zan Ebreaux eta Trastamaratar Leonor, Nafarroako I Blanka eta Aragoiko IIIn Juanek euki zituzen lau seme/alabetatik, alaba txikerrena izan zana.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

144-2016-222

Eguzkia: 06:52tik 21:32ra

Ilargia: 22:55tik 09:02ra

23

Astelena

1883: Robustiano Ortuzar'en jaiotza Bermio'n. "Oroigariak" liburua idatzi eban. **1909:** Orkolaga'ko bikarioak (Zarautz'en) ekaitza izango zala esan arren, joan ziran arrantzaleak. 13 ondarrutarrak ito ziran.

Almerinda, Basileo, Bixente, Desiderio, Epitazio,
Eusebio, Eutikio, Florentzio, Jakob.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CX)

Foix'eko I Leonor Nafar erregiñatik datorrena

Eta bere anditasunezko izenaren artean, 1.426-1.479 urte bitartean Nafarroa ta Aragoiko errege/erregiñaren alaba, 1.462/1.472 urte bitartean ezkontza bidez Foix'eko Kondea, 1.462/1.479 urte bitartean Jaurleri lez, eta Nafarroako erregiña lez 1.479ko Urtarrillaren 28tik Otsaillaren 12rarte.

Leonor, bere aita Aragoi ta Nafarroako IIn Juanen alaba kuttuna izan zan, IIn Juanek bere maltzurrekeriak beste seme /alabaren aurka eroateko, panpiña bat lez ibili ebalako.

1.427an Dagonillaren 9an lortu eben IIn Juanek, Leonor Nafarroako errege/erregiñaren zerrendan, IVn Karlos Bianako Printzea eta IIn Blanka neba/arrebaren ostetik ezartzea.

1.434ko urtean I Blanka eta IIn Juanek, Foixeko IVn Gazton Kondearekin itzarmendu ziran euren alaba Leonor txikerrenagaz ezkondu zedin.

1.436an Uztaillaren 31an onetsi eben ostera I Blanka eta IIn Juanek itun ori, Leonorrek Aragoi aldetik 50.000 florin ezkon-sari lez artuta, Miranda, Larraga eta Falzes'eko Uriaren kontura. Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

145-2016-221

Eguzkia: 06:51tik 21:33ra

Ilargia: 23:45etik 09:54era

24

Martitzena

1582: Gernika'ko Batzarra atzeratu zan euria zalako eta arizpean egin eziñagatik. **1682:** Maria Ana erregiñak Loiola'ko ikastetxea zabaltzeko baimena emon eban.

Afra, Amalia, Andra Mari Kristauen babesle, Asier, Bizente (Lerins), Diokles, Donaziano, Ester, Estrada (Andra Mari), Felix, Florentzio, Genadio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXI)

Foix'eko I Leonor Nafar erregiñatik datorrena

1.442ko urtean, I Blanka ama il eta gero ezkondu ziran eleizatik Leonor eta Bearn'eko IVn Gazton. Leonor bere senarrakin ortik aurrera, Bearn'era bizitzen aldatuta.

1.455eko urtean II In Juanek, bere seme IVn Karlos eta II In Blanka alabea Nafarroa eta Aragoiko erregetzari buruz, ondorengogabetasunean itzi ebazanean, Leonor 30 urte euki zituzela, bere aita II In Juanen panpiña izatera aldatu zan, onek bere beste seme alabaren aurka egiteko, itxura orreitan ibili ebalako.

II In Juanek, erregearen ondorengo lez, Leonor eta bere senar IVn Gazton izendatu ebazan.

Gauza oneik Nafartarren anai arteko borroka gogorrak sortu ebezan, erreinuko jaurkintza oso latz biurtuta, eta eskerrak Martin eta Peraltako Pierres agramontesei, auek izan ziralako Nafarroako jaurkintza zuzendu ebenak.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

146-2016-220

Eguzkia: 06:50tik 21:34ra

Ilargia: 23:45tik 09:54era

25

Eguastena

1194: Santxo Jakintsu, Napparroa'ko erregeak, eskubi-deak zabaldu eutsozan Biasteri edo Laguardia'ri.

Afrikaren Aldeko eguna, Aldelmo, Balenzio, Beda

Agurgarria, Bizenta M^a (Lopez Bikuña doatsua euskalduna), Bonifacio IV (Aita santua), Dionisio,

Emma, Genadio, Gillermo, Gregorio VIII (Aita Santua),

Jesus Biotzeko Andra Mari, Lesmes, Loitzune.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXII)

Foix'eko I Leonor Nafar erregeñatik datorrena

1.462an Jorraillaren 12an Oliten IIn Juanek, Leonor bere alaba eta bere suin IVn Gazton kondeagaz, elkarpede bat egin eben, eta bertan siñatu, zelan IIn Juan Nafarroako errege lez onartuta, berak bere aldetik onartzen ebalaba bere alaba Leonor, Nafarroako erregetzaren ondorengo lez. Ongune onek eskatzen ebena: 1.461eko Iraillaren 23an IVn Karlos Bianako Printzea bere ugazama Juanak pozoituta il ebenetik, Leonorren aizta IIn Blanka ikusmenetik kentzea, eta lazter antolatuko eben onen pozoitutasuna, Berarn'en Foix konderriko gazteluaren Monkada dorrean 1.464ko Abenduaren 2an egin ebena. Ekintza orren ostean Leonorrek, Nafarroako erregetzaren ordezkotza bere izenean lortu eban. 1.465eko urte onetan Leonorrek, gudako eten bat siñatu eban beamontesarekin, eta bere jauntzako izenetan eroaten ebazan izenburuak: Nafarroako erregetzaren ondorengo leen printzea, Aragoi eta Siziliako erregearen alaba, Foix ta Bigorrako Kondesa, Bearneko Andrea, eta bere aita IIn Juan Nafarroko erregearen, orokorrezko ordezkoa izatea, izan zian.

ORRILLA (Maiatza)

147-2016-219

Eguzkia: 06:50tik 21:34ra

Ilargia: 00:32tik 10:50ra

26

Eguena

1800: Gipuzkoa'ko Aldundiak Tolosa'n etxea. **1890:** Bixenta Lopez eta Bikuña, "Etxe Mirabeen" sortzaillea jaio Naparroa'ko Kaskante'n. **1941:** Toribio Alzaga'ren eriotza Donosti'n.

Albino, Berengario, Eleuterio, Felipe (Neri),

Felizisimo, Heraklio, Iker, Kuadrado.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXIII)

Foix'eko I Leonor Nafar erregiñatik datorrena

Aita IIn Juan eta alaba Leonor biak lapurrak zirala ta, batak edo besteak aukerea bakarrik lortu bear Nafarroako erregetzagaz geratzeko, eta 1.462ko Jorraillan Oliton Leonorrek ez ba eben siñatu IIn Juan errege izateko ongundea, Leonor bera izango zan Nafarroako erregiña, eta ez ziran piztuko, Leonor beamontesarekaz lagun eta IIn Juan agramontesarekin piztu ziran borrokak Nafarroako erregetzagaitk.

1.467ko urtean Leonor bere beaumont'tar kondestablearen alegiñ bidez, geldiune bat egin eban IIn Juanen agramontesekin.

1.468ko urtean IIn Juanek, Leonorren lenengo aolkulari eta Iruñako gotzaiña Txabarritar Nikolas il eban, gero Leonor bera, beren erregetzaren orokorrezko ordezkotzatik kenduta eta ardura ori Leonorren seme Gaztonen eskuetan itzi ondoren, eztabaida orren nasketak azken muturraren mugaraiño elduko ziran.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

148-2016-218

Eguzkia: 06:49etik 21:35ra

Ilargia: 01:16tik 11:49era

27

Barikua

1712: Larra'ko lekaidetxea irasi zan. **1726:** Balmaseda'n eleizako torre barria asi. **1895:** Bizkai'ko Aldundiak Labayru'ri omena.

Agustin (Kanterbury), Akazio, Alizia, Alipio, Arnulfo, Bruno, Elias, Estratoniko, Eutropio, Federiko, Hildeberto, Jul, Julen, Kerman, Kuadrado, Luziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXIV)

Foix'eko I Leonor Nafar erregiñatik datorrena

1.471n In Juanek osterata itzuli bear eutsoezan Leonorreri bere ordeztako ardurak betirako, naita, In Juanek Leonorreri ipini eutsozan Aragoiko eskubideetatik alde egiteko baldintzak, balio aundirik euki ez, borrokarren gogortasunak txikiagotzeko.

1.472an Uztaillaren 10ean il zan Leonorren senarra Foixeko Gazton Kondea, Bearneko gudaletzekaz bere emazteari laguntzen joan zanean.

Nafartarrentzat aldikada oso txarra izan zan egoera au, Frantzia, Aragoi eta Gaztelatarrak itxaroten egon ziralako, euren musturrak Nafartar erreinuan sartzeko.

1.472an Dagonillaren 2an saldukeri ta judaskeriak geiegian egon ziran lez, Beaumontes kondestable Trebiñoko Laratar Manrique kondea, Gipuzkoako oñazekoakaz alkartu ondoren, Nafarroaren mugetako, Lekunberri, Laiza ta Gorritiko gazteluak ezereztu ebazan.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

149-2016-217

Eguzkia: 06:49tik 21:36ra

Ilargia: 01:56tik 12:52era

28

Zapatua

1871: Donosti'ko Asilo Matia sortu eban Jose Matia'ren eriotza Cadiz'en. **1879:** Bilbo'tik Durango'ra trena egiteko laguntza Bilbo'ko udalak.

Aimar, Bernardo, Bittor, Dioskorides, Eladio,
Elkonida, Emilio, Eukeni, Feliziano, Felipe (Neri).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KORPUS KRISTI EGUNA

Altarako Sakramentuaren erri-aurreko gorespeneren eguna dogu gaur. Sakramentu onek alkar-maitasuna gogoratzen eta begien aurrean ipinten dau eta orregaitik egun au alkar-languntzaren eguna da.

Sakramentu onek ez dauko ezelako zentzunik Mezeagaz zer-ikusian ez ba'dago eta orregaitik da Eleizearen jaia.

Ez dau asko balio eleiz-bide ederrak egiteak, barruan dan benetako maitetasunaren ezaugarri ez ba'dira.

Jai onen girotik aundikeri ta gogorker-itxura guztiak kendu bear dira.

Gari-garau askok ogi bat eta matsgarau askok arda bat egiten daben lez, kristiñau askok Kristo bat, Eleiza bat, egiten dogu.

ORRILLA (Maiatza)

Domekea

1890: Juan Basurko bertsozalea jaio zan Ondarrabi'n.
1909: "Maitena" antzerki lirikua antzestu zan Bilbo'n.
1914: Bilbo'ko "Campos Eliseos" antzokian "Urlo"
Azkue'ren opera abestu zan.

*Energiaren eguna, Alexander, Amon, Ander, Bona,
Boto, Eleuterio, Felix, Genzio, Jose Gerard.*

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXV)

Foix'eko I Leonor Nafar erregiñatik datorrena

Eta Leonor eskubideko erregiña eta Nafar erreinu osoaren ordezkotzako jaurkintzaren aginduan egoala, Leringo Kondeak, agiri gogor bat atara eban, San Juanen lekaidetxeko jauna eta Luxako Juan beaumontarrak, eriotzera eta ondasunaren baiturara zigortzen ebanak, ortik aurrera eta azkenerarte beaumont'tarrak Fernando katolikuaren aldera aldatuta.

Ariñautik be, Nafarroako erregeak askatasunezkoak izan ba ziran be, saman beaumont' tarren lepokoa eroaten eben, Fernando katolikuak ondo baiño obeto erabilten ebana.

Nafarroako erregeak beste aldetik, Frantzian laterritasunezko jabetasunak euki ebazalako, Frantziako erregearen agindutara egon bear ziran. Eta geiago, oneik etenbako auzian ibiltzen ziranean Foixeko leiñuaren ondorengotasunagaitik.

Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

151-2016-215

Eguzkia: 06:48tik 21:38ra

Ilargia: 03:10tik 15:04ra

30

Astelena

1902: Arana Goiri espetxera, Cuba'ri emondako askatasunari buruz egin eban teleidazkiagatik. **1910:** Guridi'ren "Mirentxu" antzerki lirikua antzetzutu zan Bilbo'n.

Anastasio, Ausonio, Basilio, Benanzio, Emilia,
Erlantza, Estela, Exuperanzio, Felix I (Aita santua).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXVI)

Foix'eko I Leonor Nafar erregiñatik datorrena

Nafarroako erregetza orregaitik, Frantzia, Gaztela ta Aragoien arteko oreka larrian bizi izan bear izan eben beti, nafar erregetzaren eriotzea, oreka orreik apurtzen ziranean sortuta. Eta Fernando katolikua, Aita Santu IIIIn Pio, IIIn Julio, XIn Leon, VIIn Adriano, eta VIIIn Klemente maltzurkerizko gauza orreitan paregabeko maisuak izan ziran lez, 1.512an sortu zan, danak ariñautik jakin ebena sortuko zala.

1.479an Urtarrillaren 19an il zan IIIn Juan 82 urte beteteko euki zituzela.

Eta 1.479an Urtarrillaren 28an Leonor erregiña lez izendatuta, Tudelan egoala Otsaillaren 12an il zan, 15 egun erregiña lez bakarrik bete ondoren.

Eta ilteko egon zala, bere neba IVIn Karlosek euki ebazan eskubide guztiak eskatu ebazan bere semearentzat, bere ama I Blankak agindu eban lez.

Leonor eta Foixeko Gazton Kondeak euki zituzen seme/alabak:

Gazton 1.444an Libournen jaioa eta 1.470ean Azaroaren 23an il, Bianako Printzea, eta Kastelboneko Konde ordea zana. Atutxa

ORRILLA (Maiatza)

152-2016-214

Eguzkia: 06:47tik 21:38era

Ilargia: 03:45tik 16:12ra

31

Martitzena

1874: Urte onetan asi eta 1876'ko urtarrillera 8.584 bonba Ernani gaiñera. **1875:** Ernani kalea Donosti'n.

1891: Juan Jose Goikoetxea, mixiolari ospetsua, jaio zan Zeanuri'n.

Tabakorik bageko eguna, Abelina, Alejandro, Amelia, Anastasio, Andre Mariaren Ikustaldia, Bidal.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXVII)

Leonor eta Foixeko Gazton Kondearen seme-alabetatik datorrena

Frantziako Madalena VIIIn Karlosen alabeagaz ezkondata, I Febotar Franzizko ta Katalina seme alabak euki ebazan, biak Nafarroako erregetzaren ondorengoak izango ziranak.

Pedro 1.449an Otsaillaren 7an Pau'n jaioa eta 1.490ean Dagonillaren 10ean Erroman il zana, bere bizitzan Arles'eko artx-apezpiku ta kardinala izan zana.

Juan 1.450ean Etanpes'en jaioa ta 1.500ean Azaroaren 5ean il, bere bizitzan Etanpes'eko Konde eta Narbonako Konde ordea izan zana.

Juan au, Frantziko XIIIn Luisen arrebagaz, Orleanseko Mariarekin ezkondata, eta biok euki eben alaba Foix'eko Jermana, Fernando katolikuaren bigarren emaztea izan zan lez, IIn Fernando katoliko onek gero, bere emaztearen eskubide orretatik eskatuko ebazan, Nafar erreñuaren eskubideak.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

153-2016-213

Eguzkia: 06:47tik 21:39ra

Ilargia: 04:22tik 17:23ra

1

Eguastena

1897: Juan Sarasola bertsolaria jaio Lezo'n. **1930:** Lenengo Olerti eguna Errenderi. **1935:** Autarkia euskaldunen alde emotea ontzat Gazteiz'ko gotzain, Mateo Mujika'k.

Anibal, Argi, Benito, Enero, Esteban, Felino, Firmo, Floro, Gaudenzio, Gerardo, Gratiniano, Iñigo abata,

Jon gudaria, Justin, Justino, Jubenzio, Kandida, Klaudio, Konrado, Laura, Lia, Paul, Segundo, Simeon.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXVIII)

Leonor eta Foixeko Gazton Kondearen seme-alabetatik datorrena

Emen, argi ikusten dogu, IIn Fernando katolikuak alegiñ guztiak eginda, aukera ori be erabili ebala Nafarroako erregetzagaz geratzeko, eta emen ez daukie ezer ikusirik, espainiar aberriaren asmoak, Fernando orko aldetik sekula ez zalako ibili.

Gauza orreik, Zisneros, eta 325ean Nizeako batzar nagusian Erromako katolikotasunetik datoza Mundu osoko batzangoaren asmokeriakaz begitu bear jakie.

Or dagozelako faziztaren erpe-nagusi zabal ta sakon orreik, mundu onetan, Europa, Asia ta Afrikan batez be menperatzeko alegiñetan, ainbat eta etenbako odoljariozko kalteak egin dabezanak. Eta ez arritu, oraindiño be, ortze dabizelako.

Maria 1.452ko urtean Karkasonan jaio eta 1.467an Kasalen il, 1.465ean Montferrateko VIIIIn Gillermo markesagaz ezkondata egon zana.

Juana 1.454an jaio ta 1.476ean Otsaillaren 10ean Pau'n il zana, 1.469an Armañak'eko Vn Juan Kondeagaz ezkondata egon zana.

BAGILLA (Ekainilla)

154-2016-212

Eguzkia: 06:46tik 21:40ra

Ilargia: 05:00tik 18:34ra

2

Eguena

1333: Bilbo, Arrigorriaga, Galdakao ta Zaratamo alkartu mugarriak ipinteko. **1806:** Astarloa P.P. il zan Madrid'en.

Alexander, Amelia, Atalo, Biblides, Blandina, Diktino, Erasmo (Elmo, Telmo), Eukeni I (Aita santua), Gogor.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXIX)

Leonor eta Foixeko Gazton Kondearen alaba ta semetatik datorrena

Margarita 1.458an jaio, eta 1.486eko Lorailaren 15ean Klisson'en il, 1.471ko urtean Bretañako II In Frazizkogaz ezkontuta euki eben alaba Ana, Bretañako Dukea izanez gain, birritan izan zan Frantziko erregeña, VIII In Karlos, XI In Luisen semea zana eta XII In Luis, Orleans'eko Karlos dukea ta Klebes'eko Ana'ren seme eta Frantziko erregeak ziranakin ezkontuta egon zalako.

Katalina 1.460an jaio ta 1.494ko urtean il, 1.469an Foix'eko II In Gazton Benauges eta Kandaleko Kondea zanakin ezkontuta egon zana.

Isabel 1.462ean jaio eta 1.479ko ostean il zana, Guy Pons'eko Jaunagaz ezkontuta egon zana.

Ana 1.464ko Urtarrillan Iruñan jaio, eta 1.464an Otsaillaren 3an Iruñan il zana.

Leonor 1.466an jaio ta 1.480ko urtean il, Medinazeliko Dukeagaz ezkondu baiño apur bat lenago.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

155-2016-211

Eguzkia: 06:46tik 21:40ra

Ilargia: 06:27tik 20:56ra

3

Barikua

1548: Irarkola Ameriketara eroan eban Frai Juan Zumarraga'ren eriotza Mexiko'n. **1893:** Sabino Arana'k Larrazabal'go itzaldi ospetsua egin eban. **1937:** Mola il zan Burgos-aldean.

Alberto, Atanasio, Dionisio, Hilari, Hipazio, Isaak, Jon Andia, Karlos (Lwanga), Klaudio umeena.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXX)

*Leonor eta Foixeko Gazton Kondearen seme-alabetatik
datorrena*

Jaime 1.470ean jaio eta 1.500enean il, Kortés eta Monfort'eko Kondea, bere lengusiña Foix eta Peraltako Ana, "Mosen Pierres **Gaztearen**" alabagaz ezkondata lenengo aldiz, eta auek banandu ziranean, Lerin'eko Kondearen alaba Beaumont'tar Katalinagaz ezkondu zana.

Oar txiki bat

Gaztelako I Isabel eta Aragoiko II n Fernando katolikuaren bizi kondairak luzeak izango litzakezelako, IV n Karlos Nafarroako errege ta Kolon'tar Kristobal'ekin zer ikusi daukiezan zeaztunetaraiño bakarrik aipatuko dodaz.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

156-2016-210

Eguzkia: 06:46tik 21:41era

Ilargia: 06:27tik 20:56era

4

Zapatua

1076: Peñalen'go Santxo'aren eriotza. **1432:** Zorrotza'ko Juan lekaide Burtzeña'n. Moroak il eben Baeza'n. **1610:** Felipe III.aren aginduz, gipuzkoar guztiak leiñargi edo "noble".

Erasoaren errubageko biktima diran umeren eguna,
Alexander, Alonio, Dagano, Ekain, Eliseo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO X DOMEKEA

- Jesus'en berbea entzuteko gogoa jentetza aundiak dauka.
- Bere senideak, ostera, burutik eginda dagoala usted abe.
- Bere arerioak. Txerrena daukala barruan diñoa, eta bere izenean Txerrenak bota.
- Eta Jesusen bere burua zuritu bearra ikusten dau: Txerrena zelan egon daiteke bere aurka ?
- Jesusek bere jarraitzalleak artzen dauz amatzat eta senidetzat. Jangoikoaren nai egiten ba'dabe askenengo au pozgarri da berari siñistuta bere alde jokatu gura dogunontzat.

BAGILLA (Ekainilla)

Domekea

1584: Urkiola'ko bidearen premiñak aztertu Bizkai'ko batzarrean. **1765:** Orduña'tik Burgos'erako bidea ontzat.

1893: Almandoz musikalaria jaio zan Astigarraga'n.

Ingurumenaren eguna, Adalaro, Apolonio, Baleria, Bonifazio (gotzaiña), Doroteo, Eutikio, Faustino, Felix, Florentzio, Igor, Klaudio, Julen, Luperzio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXI)

Aragoiko IIn Fernando Katolikua

1.452an Epaillaren 10ean Enrrikeztar Juanak, bere senar IIn Juanen aginduz Nafarroaren Lizarrako gorteetatik IVn Karlos bere ugazsemearen jaurkintzazko eskubideak lorrintzen eta ume barri bat itxaroten egoala, berak gura ebalako edo ta Aragoiko legeak alan eskatzen ebalako, larri aldi bateko ariñeketa baten joanda, Nafarroakin muga egiten dauan Aragoiko Sos erritxoan eta euren senideko Sada etxean jaio zan IIn Fernando “katolikua” deritxon elementu au.

Nafarroa eta Aragoiko IIn Juan erregea bigarrenez ezkondata Enrrikez'tar Juana'rekin, euki eben lenengo semea zan.

1.458an Uztaillaren 25ean Fernandok 6 urte eukezala, bere aita Aragoi ta Nafarroako erregeak, Montblank'eko Duke, Ribagorzako Konde eta Balagerreko jaun izenakaz jantzi eban.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

158-2016-208

Eguzkia: 06:45etik 21:42era

Ilargia: 08:15tik 23:01ra

6

Astelena

1712: Errietako bideak konponduta ez baegozan, Ordezkaria ez zan artuko batzarrean. **1716:** Amar urte aurrez bizkaitarra ez zana, ezin sartu batzarretara. **1867:** Etxaniz bonberua il zan Delmas irarkolako sua amatetan ebillala.

Alejandro, Amanzio, Artemio, Bizente, Bonifazia (Rodríguez Castros), Egoitz, Erroberto, Eustorgio, Felipe, (gotzaiña), Hilarion gaztea, Jon, Justo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXII)

Aragoiko IIn Fernando Katolikotik datorrena

1.461an Urrillaren 6an Bianako Printze ta Nafarroako erreñuan eskubideko errege zana eta Aragoien erregearen ondorengoa IVn Karlos, bere ugazama Enrikeztar Juanak pozoituz il ebenean, IIn Juan bere senar eta Nafarroa ta Aragoiko errege, IVn Karlos eta Fernandoren aitak, 15 egun beranduago bakarrik, Fernando Aragoiko Katalayuzen, Aragoiko ondorengo errege izendatu eban, andik gero Kataluñara eroanda, katalanak ondorengo errege lez onartu egien.

1.462ko urtean IIn Juanek, Fernando semea Kataluniaren jaurkintzan, beren Orokorrezko ordezkoa izendatu eban.

1.468ko urtean IIn Juanek, Siziliako errege izendatu eban Fernando.

Eta 1.462-1.472 arteko urteetan Kataluniako anai arteko gudan, Fernandok bere aita IIn Juanek aginduta, Kataluñaren gorteko zeregiñakaz arduratu zan.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

159-2016-207

Eguzkia: 06:45tik 21:43ra

Ilargia: 09:16tik 23:53ra

Martitzena

1287: Lanestosa erria sortu zan Bizkaia'n. **1397:** Getaria'ko koruan Gipuzkoa'ko batzarra: 60 lege. **1886:** Arantzazu'ko Ama'ren burezkundea.

Abenzio, Akazio, Alderiko, Antonio M^a (Gianelli), Balentin, Benanzio, Erroberto, Eugenia, Felipa, Isaak (Kordoba), Jeremias, Jesusen Biotza, Jon, Kandido.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXIII)

Aragoiko IIn Fernando Katolikotik datorrena

1.468ko urtean Fernandoren lengusua, Gaztelako IVn Enrike erregearen seme Alfonso il zanean, IV Enrike erregeak, bere ugazarreba Isabel artu eban ondorengo lez Gaztelako erregetzan.

1.469ren Urrillako urtean, IIn Juan Nafarroa eta Aragoiko erregeak maltzurkeriz, Balladolizeko gortean lortu eban, bere seme Fernando, gero Gaztelako erregeiña I Isabel izenagaz ezagutuko zanarekin, ezkontzazko onguneak siñatzea.

Eta maltzurkeriz esaten dot, ariñautik Fernando Patxekotar Juanen alabeagaz ezkontzeko, itzemanda egon zalako.

Jaun andi guzti oneintzat, zer ote ziran LEGEAK?

1.469an Epaillaren Sean Aragoi eta Nafarroako IIn Juan erregeak, bere seme Fernando Gaztelako I Isabelegaz ezkontzeko alegiñetan ibili zan.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

160-2016-206

Eguzkia: 06:44etik 21:44era

Ilargia: 10:18tik 00:38ra

8

Eguastena

1288: Alfaro'ko batzarra: Castilla'ko erregea ta Bizkai'ko aundikiak. Batzar negargarria. **1862:** Begara'ko edo Beasain'go Martin Santu. **1877:** Paulo Zamarripa idazlea jaio zan Laredo'n.

Ozeanoen eguna, Bitorin, Biktorino, Diana doatsua, Eustolio, Eutropio, Filian, Fortunato, Gaudenzio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXIV)

Aragoiko IIn Fernando Katolikotik datorrena

Eta IIn Juan ezkontza ori konpontzen ibili zala, IIn Paulo Aita Santuak ezkontza orretarako ez ebalako emoten baimenik, Karrillotar Alfonso artx-apezpikuak ariñautik il zan IIn Pio Aita Santuen 1.464ko urteko bulda bat eskarniatu eban, I Isabel eta Fernandok euki eben leen maillako senidetasunaren eragozpenak ezereztuteko, ta an egon ziranak jakin arren gertaera ori, Leridan Zerberako Urian siñatu zan ezkontzaren alkargo orren agiria.

Eta 1.469an Urrillaren 19an Balladolizen Biberoko jauregian ezkondu ziran Gaztelako I Isabel eta bere leen maillako lengusu Aragoiko erregetzaren ondorengo, Siziliako errege ta Geronako Printzea zan IIn Fernandogaz.

1.471ko Abenduaren 1ean IVn Sixto Aita Santuak bulda bat agertu eban, I Isabel ta Fernando artean euki ebezan odolkidetasunezko debekuetatik, parkatu edo salbuetsi egiten ebezanak, Erromatik Borjatar Rodrigo, gero Aita Santua VIIn Alejandro izenagaz izango zanak ekarri ebena.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

161-2016-205

Eguzkia: 06:44etik 21:44ra

Ilargia: 11:20tik 01:17ra

9

Eguena

1606: Buenos Aires'en Martin I. Loiola'ren erio-tza Kalifornia'ra eldu zan. **1818:** Bilbo'ko "Escuela de Comercio" sortu. **1973:** Luis Elizalde jaio zan Bergara'n. Amai (o Enneim), Ananias, Biotz, Bixente, Diomedes, Efren, Errikardo, Errikarto, Feliciano, Jorge, Jose (Antxieta), Julen, Kolunba, Kuadrado, Mariana, Marta.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXV)

Aragoiko IIn Fernando Katolikotik datorrena

1.474ko urtean baiña, Gaztelako erregetzan IVn Enrrike il zanean, anai-guda sortu zan, I Isabel aukeratu ta IVn Enrrikeren alaba Trastamaratar Juana “La Beltraneja” ez izenarekin ezagutzen ziran alderdikidearen artean.

Juana Portugaleko errege Vn Alfonso “Afrikanoaren” laguntza eukinda, onek Juanagaz ezkondu gura ebalako, Portugal eta Gaztelako erregetzak alkartu gurean.

1.475eko urtean Fernandok asko zirikatuta, Segobian Adizkidetasunezko batzarra ospatu zanean, lortu eban I Isabelek euki ebazan eskubide bardiñakin Gaztelako “errient-kide” (edo corregente) izatea, eta ortik aurrera Vn Fernando izenagaz ezagututa, berak artu eban guda onen zuzendaritzazko ardura, 1.476an garaipena lortuta eta gero Santiagoren maileko diruaren zuzendaritza artuta 1.477ko urterarte.

Anai arteko guda au, Juana “La Beltraneja”ren ondamenakin amaitu zan.

1.476ko urtean katoliko errege oneik “Anaidi Santua” irasi eben.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

162-2016-204

Eguzkia: 06:44tik 21:45ra

Ilargia: 12:21tik 01:52ra

10

Barikua

1247: Ximenez de Rada'ren eriotza Napparroa'n. **1835:** Zumalakarregi Bilbo inguratzen. **1937:** 1.745 euskal ume Errusia'ra.

Alexander, Amantzio, Aresio, Asterio, Aureliano, Bardon, Benjamin, Biktoriano, Blanco, Diane, Diosdado.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXVI)

Aragoiko IIn Fernando Katolikotik datorrena

1.478ko urtean gaztelanian inkizizio edo fedezaindia sortu eben, Aragoien 1.249ko urtetik egon zan bardiñ antzekoa.

1.479ko urtean Alkazobasen egin zan itun edo elkargo bitartez, Juanak, Gaztelako erregeagaz eukezan eskubideari uztea erabagi eban, eta Koinbrako lekaretxe baten sartu zan.

1.479ko urte berean eta Urtarrillaren 20an Aragoi eta Nafarroako errege IIn Juan il zanean, IIn Fernando errege eginda, Aragoien emakumearen aurka “Salikako Legea” egon zan lez, I Isabel ezin eben “errient-kide” izendatu, Aragoien IIn Fernandoren agintaritza bardiñagaz erregeña izan zediñ, eta Gaztelarrak txartxat artuta, aurrerantzean Gaztelako agintaritzarako I Isabeleri garrantzi aundi edo aintzindaritza emon eutsoen.

1.480ko urtetik aurrera eta Aragoi ta Gaztelako gorteak antolatuta, zuzendaritzaren aginpidea ipini eben, erregeak antolatzen eben erri ta lurralde guztietan.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

163-2016-203

Eguzkia: 06:44tik 21:45ra

Ilargia: 13:21etik 02:23ra

11

Zapatua

1333: Portugalete irasteko agiri barria. **1580:** Juan Garai'k Buenos Aires irasi. **1799:** Elantxobe'ko eleizearen lenengo arria.

Umeen lanaren aurkako eguna, Aleida, Alejo, Alizia, Apolo, Bernabe apostolua, Felix, Hugo, Irune, Jon.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XI DOMEKEA

(Lk 7, 36 al 8,3)

Jakiña da Jesus errukitsua eta pekatariak onartzen ona zala.

Ori agertzen da gaur ebanjelioan: Jesus'ek Maria pekatariari parkatzen dautso eta fasisearrak Jesus'en jokabide ori onartu egin eban eta gaiñera esan eban: “Asko parkatzen jako asko maitatu daulako”.

Ez gaitazan ibilli besteen jokabide txarrak billatzen, guztiai errez parkatzen baiño, eta orduan bete al izango da arako Jesus'ek esan eban beste esaldia: Zeuek neurtzen dozuen neurriaz izango zaree neurtuak.

BAGILLA (Ekainilla)

Domekea

1380: Ziarrotza'ko kanonikuen araudia onartu Santo Domingo de la Calzada'ko gotzaiñak. **1937:** Bilbo'ren Burdiñezko Gerrikoa apurtu. **1971:** Jose Maria Iribarren, idazlea, il Iruña'n.

Anfion, Antoniñe, Basilides, Bidane, Egiptoko Onofre, Eskilo, Gereboldo, Jon (Sahagun), Lion.

PADUA'KO ANDONI DEUNA

Gure errietan oneraspen berezi-berezia izan dautso-
gu aspaldi danetik Padua'ko Andoni Deunari.

Or daukagu lekuko lez Urkiola'ko Santutegia, in-
guruکو errietatik ara egiten diran arrentzak edo erroga-
tibak, atsedena artzeko eta oneraspena agertuz bertan
egiten diran bedertzi-urrenak, euskerea ikasteko ara
joaten diranak, bertan dan ostatuan ikastaldiak egiteko
egunak igaroten dabezan gazteak, ainbeste ezkontza ta
bedeinkapen urte-barruan... eta beste agerpen asko.

Urkiola'n esan eban bere meza-barria Txomin Agi-
rre Idazle ospetsuak, Euskalerrian izan dogun eleberri-
gillerik onenak, eta Garoa bere eleberrian gogoratzen
dau Urkiola'ko jaia.

Abereen eta kanpoentzat bedeinkapena eskatzen
jako santu oneri eta ezkontzarako maitasunaz be zer-
ikusia dauala uste dabe askok.

BAGILLA (Ekainilla)

165-2016-201

Eguzkia: 06:44tik 21:46era

Ilargia: 15:15etik 03:22ra

13

Astelena

1834: Euskal ikuriña lenengoz zabaldu zan. **1931:** Lizarra'n Udalkide euskaldunen batzarra. **1937:** Gaminiz (Plentzia) artu eben Franco'tarrak.

Abentino, Ana, Antipatro, Antton, Akiliñe, Arnobio,
Argenides, Askirion, Belfito, Fandila, Feliziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXVII)

Aragoiko IIn Fernando Katolikua

1.481eko urtean Gaztelan, Zaldun agintariak bideratuta, Errege-Diruak antolatzen dira.

1.481eko urtean errege katolikuak, Granadako moru-erregetzaren menpekotasuna lortu nai guda asi eben, eta guda onek euki eban bereizgarritasunezko arriskutik alboratzeko,

Fernando katolikuari guda orren agintaritzak kendu eutsoen.

1.492an Urtarrillaren 2an amaitu zan guda onek, ospe ta indar aundia emon eutsen errege katolikuari, *naita nire ustez geiago munduaren katolikotasunezko batzangotasuna beti lortzeko ibiltzen ziran eleiztarrai, ortik aurrera itxaropenezko baikortasun erak zabaldu egin zaielako erregearen agindu gaiñetik, euren izkutuko aolkularitzaren lan nagusi guztiak batzangotasun orreitarra bideratzeko.*

1.492an Epaillaren 3an erdi-ugarte edo peninsula onetatik, kanporatu egin ebazan ez ziran bateatuten Juduak.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

166-2016-209

Eguzkia: 06:44tik 21:46ra

Ilargia: 16:11etik 03:51ra

14

Martitzena

1823: 500 gudariko taldea Bizkai'an. **1900:** Kornelio Garai, Langintzagizona il zan Donosti'n. **1911:** "Ortzurri", Azkue'ren eres-antzerkia antzeztu zan Bilbo'n.

Anastasi, Balerio, Digna, Eliseo, Errikardo, Eterio, Felix, Fortunato, Gerasimo, Gerboldo, Kinziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXVIII)

Aragoiko IIn Fernando Katolikua

Eta Nafarroako erregetza be sartzan dabe Gaztelako jaurkintzan, Tudelan 1.476ko urtean egin zan ongune bidez.

Eta Amerikako lurraren agerketak, gure Kolon'en ausardiagaitik.

1.492ko urtetik aurrera Fernando katolikua, naita bere maltzur izaeragaz danetarako almena euki, euki eben gaztelatar eskubidetik baiño, geiago asi zan begiratzen beren aldeko Aragoiko errege eskubidetik, eta Italia ta Afrikaren Iparraldeari ain zuzen be.

1.493ko urtean Bartzelonako ongundearen bidez, Frantzezaren eskuetan 1.463ko urtetik egon ziran Rosellon eta Zerdeña berrezkuratu eban.

1.495eko urtean Fernandok, Napoles eta Siziliako erreinuak Frantzezak eurenganatzeko egiten egon ziran alegiñak ezerezituteko, "Biltzar Santua" antolatu eban, eta eurakaz lortu eban Napoles eta Siziliako erregeak botatea.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

167-2016-199

Eguzkia: 06:44tik 21:47ra

Ilargia: 17:07tik 04:22ra

15

Eguastena

1300: Bilbo sortzeko agiria D. Diego Lopez de Haro'k.

1574: Fortu idatzi barria sortzeko erabagia. **1937:** Ner-bion igaro Franco'tarrak.

Alberiko, Amos, Benilde, Bernardo (Menton),

Bito (Guy), Dulas, Erasti, Esikio, Eutropia, Felipe,
Germana (Cousin), Jerman, Kreszentzie, Landelino.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXIX)

Aragoiko II In Fernando Katolikotgik datorrena

1.496an Abenduaren 19an VI In Alejandro Aita Santuak, Fernandoren bildur beren agintaritzazko lurraldeagaitik “Si Convenit” bulda atarata, katolikozko izenak ipini eutzezan Fernando ta Isabeleri, ortik aurrera Gaztelako errege guztiak, nai Austria edo ta Borboi izan, danak ondorengo lez ekarri dabenak, gaur I Karlos izanda izen orren arduraduna.

1.502an Otsaillaren 14ko agiri baten bidez, katolikotasunera ez ziran aldatzen Granadako moru guztien oilketa edo kanporatzea, aginduten ebana.

Eta 1.504ko urtean Frantzezak Napoleseko luraldetik kanporatuta, Napoleseko erreñua Aragoiko koroara aldatzea.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

168-2016-198

Eguzkia: 06:44tik 21:47ra

Ilargia: 18:03etik 04:55ra

16

Eguena

1399: Enrike III.ak Balmaseda, Limpias eta Kolindres saldu eutzosan Jon Belasko'ri. **1560:** Elgobiar erre zan.

1937: Bilbo gogor ekin barik iztea ebatzi zan.

Adrian, Alina, Armando, Aure, Aurelian, Benon,
Berbabe, Bibranda, Domnolo, Ferreolo, Ferruzio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXX)

Aragoiko II In Fernando Katolikotik datorrena

1.504an Azaroaren 26ko eguerdian I Isabel il zanetik, eta 1.512ko urtean Nafarroako erregeztaren menpekotasuna guda bidez lortu ondoren, erregearen gogamenean ez, eurak ez ebalako jakin, baiña mundu onetan aginduten eben eleiztar gogamenetan bai, Europa osoa 325n urteko Nizeatik katoliko batzangotu ezinik ibilita euren ustezko espainiar lurraldea lez, ortik aurrera euki eben oldozmeneko almenak aukera baten billa ipini ebalalako, 1.789ko urtean Frantziko iraultzagaz aurkitu ebena, eta eleiztar ta merkantilistak lagun alkartuta, iraultza ori egokitu eben, orko urtetik aurrera Europako lurralde osoak laterritzeko asmoakin, errege baktzaren antolabidezko lurraldeak laterrituta, bereztasunezko aberri edo errigizarteak etenbako guda-erasoko keiñada bategaz menperatuta.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

169-2016-197

Eguzkia: 06:44tik 21:47ra

Ilargia: 18:59etik 05:31ra

17

Barikua

1284: Orduña'ri erri-nortasuna Haro'ko Diego Lopez'ek. **1343:** Deba'ri erri-nortasuna Alfonso XI.ak. **1819:** Kalagurri'ko gotzaiñaren agiria jaiegunari buruz Bermio'ra.

Basamortutzearen aurkako eguna, Antidio, Artizar, Baleriana, Basilio, Buralls, Felix, Gergorio (Barbarigo).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXXI)

Aragoiko IIn Fernando Katolikotik datorrena

Eta 2.000 urte geroago, menperatzaill zale oneik ez dira konturatzen, Jainkoak, gure gizatutako arimak gai-bereztutako Ludi edo mundu onetara bialduta, askatasunezko legean berezkotu euskunetik, bakeak ezin dirala menpekotasunezko norkeriekin lortu, mundu fisiko onetan sutauts edo lerrautsari, poxpolloa urbiltzea lez dalako.

1.505eko Urrillaren 19an Fernando 53 urte euki zituzela, 18 urte euki zituzen Foix'eko Germanarekin ezkondu zan.

Fernando katolikuaren gogoak emendik aurrera, Erromako eleiztarren espainitasuna lortu baiño geiago, euki zituzen guda-indar eta almen guztiagaz egiten ebazan oarkuntzak, Erdi Ugarte onen Ekialdeko lurraldeak, Aragoien agindupean ipintea zan, orko bidetik urbilago ikusten ebazalako beren nagusikerizko kaizar ametsak.

1.509ko urtean Fernando eta Foix'eko germanak, seme bat Juanen izenagaz bateatu ebena euki eben, baiña, andik ordu gitxira il zan.

BAGILLA (Ekainilla)

170-2016-196

Eguzkia: 06:44tik 21:48ra

Ilargia: 19:55tik 06:12ra

18

Zapatua

1735: Begoña'ko batzarrean Begoña'ko Ama Bizkai'ko zaindari artu zan. **1882:** "Euskaldun Leguia" astekaria sortu zan Bilbo'n. Errepublika edo Elkar-zale. **1937:** Bilbo'ko azken larrialdiak.

Amando, Ekizio, Elisabete, Emilio, Erasmo, Eterio, Felix, German, Hipacio, Krispin, Leonzio, Markos.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XII DOMEKEA

(Lk 9, 18-24)

- “Nor nazela diño jenteak? –itaundu eutsen Jesus’ek ikasleai”.
- Guk zer erantzungo genduan? Ezagutzen dogu Jesus dan lakoa?
- Pedro’k agertu eban argien Jesus nor zan eta onek be goiko argitasunak argi eginda.
- Jesus nor dan Pedro’ren Eleizan ikusiko dogu, baiña goitik datorren argitasunaz.
- Jesus’en Jainko-Seme ta Mesias izate ori neke aundiak igaro-bearraz alkartzen dau eta Berari jarraitu gura dautsoenak, orduan kristiñau barriak, neke asko eroan bearko dabez.

BAGILLA (Ekainilla)

Domekea

1514: Bilbo barruan izkitilluak aztertzea debekatu zan.
1920: Xalbador jaio zan Urepel'en. **1937:** Bilbo arrapau Franco'ren soldaduak.

Alina, Ander, Aurora, Bonifazio, Bruno, Diosdado (gotzaiña), Erromualdo, Gaudenzio, Gerbasio, Hur.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXXII)

Aragoiko IIn Fernando Katolikotik datorrena

Eta zer sortuko ote zan gaztelaniako asmoetan mutil ura il ez bazan?

Gaur, espainiar asmakuntzazkoak guzurra da esaten daben guztia, Fernandoren amets edo irudikerian ez zalako agertzen espainiarren irudirik inñundik be.

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikua

Gaztelako IIn Juan erregea eta bere lenengo emazte Aragoiko Mariaren artetik, Enrike, gero errege lez IVn Enrike "Antxua" ez izenarekin ezagutuko zana jaio zan 1.451ean Jorraillaren eguen guren'eko 22an, Zelaiko Medinaren Andienetariko Dorreak egon ziran Madrigaleko errian jaio zan I Isabel, aita Gaztelako IIn Juan eta bigarrenez ezkondata Portugaleko Abiz'tar Isabel amaren bidetik. Eta 1.453ko urte bi beranduago, bere anai Alfonso jaio zan.

1.454ko urtean Isabelen aita IIn Juan Gaztelako erregea il zanean, Isabel bere ama Abiz'tar Isabel eta bere anai Alfonsogaz Arebaloko errira aldatu ziran.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

172-2016-194

Eguzkia: 06:45tik 21:48ra

Ilargia 21:41tik 07:48ra

20

Astelena

1928: J. M. Barandiaran'ek Urtiaga leizea aurkitu eban Deba'n. **1947:** Jorje Agirre josulanguna il New York'en. Luis'tarren lagun-tzaillea.

Errefuxiatuen eguna, Aldegunda, Bertoldo, Bizenta Gerosa, Demetrio, Elia (Öhren), Eusebio, Florentzia.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXXIII)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

1.461eko urtean IVn Enrike Gaztelako erregeak aginduta, bere ugazarreba Isabel eta bere ugazanai Alfonso, Segobiako gortera eroan ebazan, denbora orreitan IVn Enrike eta bere emazte Portugaleko Juanaren alaba jaioteko egon zala.

Eme-ume oneri gero “La Beltraneja” deituko eutsoen, IVn Enrike’ren antxutasunean, bere emazteak, Beltran de las Kuebas’eko laguntzarekin euki ebalako alaba ori, eta ortik ipini eutsoen Juana’ri “La Beltraneja” izen ori.

1.462ko urtean IVn Enrike Gaztelako erregearen alaba “La Beltranejatar Juana” jaio zan, bere jaiotasuna legeztasunezko zalantzan ipini zana, Kobatar Beltranen alaba zala gortean esaten zalako, eta orregaitik esaten eutsoen “Juana la Beltraneja”.

1.466an IVn Enrikek, Isabel 16 urte euki zituzela, Patxekotar Juanen anai ta 43 urte euki zituzen Kalatrabako Jirontar Pedrorekin ezkondu gura eben, baiña Isabelengana joan zanean ezkontzeko, bidetik doala, este muturreko gaixoak (apendicitis) jota il zan.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

173-2016-193

Eguzkia: 06:45tik 21:48ra

Ilargia: 22:31tik 08:43ra

21

Martitzena

1833: Bonet margolaria jaio Baiona'n. **1923:** Eijo y Garay Gazteiz'tik Madrid'era gotzain. **1959:** Aita Donosti'ri Oteiza'k irudia.

Albano, Apolinar, Basilisko, Demetrio, Eusebio, Florentiñe, Luis Gonzaga, Leutfrido, Martín, Marzia.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXXIV)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

1.468ko urtean Gaztelaren gorteko gizon andien norkeri bidetik, aurkan ipini zituzen IVn Enrrike erregea ta bere ugaz anai Alfonso, eta urte onetan Alfonso pozoituta il eben arazo orreik amaitu zitezen.

1.468an Iraillaren 19ko urtean, gauza oneik olan ibili arren, Isabelek ez eban artu gura erregiñaren aginterik, arik eta bere ugaz anaia IVn Enrrike bizirik egon zan bitartean, baiña bere ugaz anai IVn Enrrikeren eskutik “Toros de Gizandoko ongunean” lortu ebena, Asturiaseko printzea izendatzea zan, Gaztelako errege/erregiña izateko bear bearrezkoa izan zana, eta eztabaida oneitan Gaztelako gortekoak, bere loba Juana La Beltranejaren aurretik ipini eben erregetzaren ondorengotasunean.

Isabel emendik aurrera Okañako Urian, Patxekotar Juanen etxe batera bizitzen joan zan.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

174-2016-192

Eguzkia: 06:45etik 21:49ra

Ilargia: 23:16tik 09:43ra

22

Eguastena

1858: Trenbidearen asiera alaia Tolosa'n. **1871:** Epaltza'tar Gabino irakastearen eriotza Bilbo'n. **1966:** Blas Fagoaga iztegiilea il zan Errazu'n.

Adan, Albano, Aron, Domiziano, Elorri, Flabio, Galazion, Heraklio, Inozentzio V (aita santua), Jon (Fisher - gotzaiña), Jon, Klemente, Konsorzia, Lanberto abate, Liberto (gotzaiña), Nizetas, Paulin (Nola gotzaiña), Ponpiano, Saturnino, Tomas Moro (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXXV)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

Isabel iru urte euki zituzenetik, Nafarroa ta Aragoiko errege IIn Juanen alegiñagaitik, bere seme Fernandogaz ezkontzako itzarmendukoa zan, eta Gaztelako errege IVn Enrikek itzarmen ori apurtuta, I Isabelen lengusua zan Nafarroako IVn Karlosegaz itzarmendu eban.

Ez ziran aurrera joan IVn Enrikek euki zituzen asmoak, Nafar ta Aragoiko errege IIn Juanek egin ebezan aurkako alegiñak gogorak izan zirelako, eta beste leku batera begituta IVn Enrikek, Portugaleko Vn Alfonsogaz ezkondu gura eban, baiña Isabelek ikusita euren artean adiñeko aldia 20 urtekoa zala, berak ezereztu eban ezkontza ori.

Nafarroa eta Aragoiko errege IIn Juanek ostera saiatzen da Fernando bere seme ta Isabel ezkontzen, baiña senidezko eragozpen andi bat euki eben biak, euren aititek Antekerako Fernando eta Gaztelako IIIIn Enrike, anaiak ziralako.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

175-2016-191

Eguzkia: 06:45etik 21:49ra

Ilargia: 23:58etik 10:45era

23

Eguena

1484: Sixto IV.ak bula bat emon eban Ondarru ta Motriku bitartean frantzizkotarren lekaidetxea egiteko.

1937: Bizkaia ta Gipuzkoa “probintzi” aurkalaria Franko’ren agirian.

Agripina, Alizia, Ardames, Aristokles, Atanasio, Baraklas, Demetriano, Ekien, Etelreda (Ediltrudis).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

San Juan de la Portaletaña,
sapatu arratsaldean,
hamalau atso tronpeta joten
motroiko baten gainean.
Urra, urra, urra, San Juanetan,
dantzan egingo gu ipar haizetan
ujuju, San Juanera goaz gu

San Juan de la Portaletaña.
sapatu arratsaldean,
deune jone eltxo ta sorginak
guztiak dira erretan,
soroetako landara onak
garbi garatu daitezana.
Ujuju, San Juanera goaz gu.”

BAGILLA (Ekainilla)

Barikua

1835: Zumalakarregi'ren eriotza. **1868:** Batzarrak gaurko eguna jai osoa izatea eskatu eutsan Aita Santua'ri. **1904:** Jon Zugazaga bertsolari gaztea il zan Laukiniz'en.

Agilberto, Agoardo, Bartolome, Eros, Farnazio,
Fausto, Fermin, Firmo, Gunardo, Iban.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXXVI)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

Aragoiko Fernando, Trastamaratarren ondorengo mutil bakarra izan zalako, “La Beltraneja” eta Isabelen aurkako estabaidak nastatu gurean, bera be agertu zan Gaztelako erregetzaren errege-nai lez, Portugaleko Alfonso erregeagaz ezkontuta egon zan “La Beltraneja”tar Juanaren aurka, baiña ez eutsoen onartu eta or geratu ziran bere alegiñak.

Eragozpen orren bitartez ezkontza au aurrera eroateko, In Pio Aita Santuaren bulda bear ebela ta onek, Frantzia, portugal eta Gaztelako erregetzakin etsaitasun aundiak sortuko ziralakoan siñatu gura ezean agertuta, gero Aita Santua VIn Alenjandro izenagaz izango zan Borgiatar Rodrigo bialdu eban arazo orreik konpontzeko.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

177-2016-189

Eguzkia: 06:46etik 21:49ra

Ilargia: 00:37etik 11:49era

25

Zapatua

1319: D. Juan Bizkai'ko jauna beroak il eban Granada'n. **1704:** Tabako-arazoa Bizkai'ko batzarrean. Euskeraz azaldu bear izan zan. **1937:** Lauaxeta il eben Gazteiz'en.

Adalberto, Agaton, Amando, Bodoaldo, Diogenes,
Emiliano, Febronia, Felix, Galikano, Gillermo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XIII DOMEKEA

(Lk 9, 51-62)

Jesus Jerusalem'era joialako, Samaritarrak ez eutsoen ostatsdurik emon.

Ikasleak maite eben Jesus eta leku guztietan onartua izatea nai eben. Orregaitik oso asarre agertu ziran Samaritar arein aurka.

Bengantzea artzeko eskaria be egin eutsoen Jesus'eri: Zerutik sua jatsi eta olako erriak erre.

Baiña Jesus beti agertzen zan gogorkeriaren aurka eta emen orrelantxe agertzen da: "Ez dakizue zelako Espirituarenak zaren!"

Gero berari jarraitzeko bear diran baldintzak agertzen dauz Jesus'ek ebanjelioan: Non etxunik be ez dauko! Beste arazo batzuk itzi egin bear dira: "Itzi egiezu illai illak obiratzen. Eskua goldeari jarri ezkeru, ez dago atzera begiratzerik!"

BAGILLA (Ekainilla)

Domekea

1860: Aranburu musikalaria il zan Agurain'en. **1901:** Bizkai'ko Labe-Aundiak sortu ziran. **1937:** Alfredo Espinosa, Euskal Gobernuako ministroa il.

Drogen aurkako eguna, Antelmo, Birgilio, Dabid, Jon, Jose M^a (Escriva), Jokin, Jon ta Paulo anaiak.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXXVII)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

Moruen aurka egiten ebelako eta beartasun bidez agertuko ziran lanagaitik, eleiztar onein atsegiñezkoa izan zalako eskontza au, Karrillo de Akuñatar Alfonso Toledoko artx-apezpiku edo gongotzaiñak, IIn Pio baiño ariñagoko IIn Juan Aita Santuak 1.464ko urtean atara eban bulda, berak eskerniatutako antz baten agertu eban, eta or inguruan egon ziran guztiak, zer gertatzen zana danak jakin arren, ontzat artu eben, eta Isabel ta Fernandoren artean egon ziran senidetasunaren debekatuzko lege guztiak ezereztuta geratu ziran.

1.469an Epaillaren 5ean Isabelek baietza emon ondoren, Zerberako Urian siñatu ziran ezkontzako elkargo orreik.

1.469ko Maiatzen Isabelek bere anai Alfonsoren illobia ikustera joan zalakoan, bildurrez Okañara iges egin eban, Patxekotar Juanen babesera.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

179-2016-187

Eguzkia: 06:47tik 21:49ra

Ilargia: 01:48tik 14:02ra

27

Astelena

1577: Bizkai'ko konsuladutzak zorrak ordaintzeko ondasunak saldu zituan Brujas'en. **1707:** Bizkai guztian 11.777 fogera. **1882:** Leon Kortazar mixiolaria jaio zan Zeanuri'n.

Adelino, Alizia, Anizeto, Benedikto, Benigno, Irineo, Jon, Kreszente, Krispiniano, Krispo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXXXVIII)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

1.469an Urrillaren 19an, Fernando igeslari baten antzera, iñork jakin barik Balladolizera joanda, Biberotar Juanen jauregian ezkondu ziran 19 urtegaz Isabel, eta Fernando 18 urte euki zituzenean, IVn Enrike, I Isabelen ugazneba oso asarre agertuta.

Ezkontza onein sare arteko azpikeriak ez eben beste asmorik euki, Isabel Portugaleko Vn Pedrorakin ezkondata, IVn Enrikeren alaba Juana “La Beltraneja”, Portugaleko Vn Pedro ondorengoen seme Juanegaz ezkontzea baiño, Portugal eta Gaztelako lurraldeak alkartzeko.

Isabelek ez eban ezkondu gura Pedro onegaz len esan dogun lez, IVn Enrikek Frantziko errege XIn Luisen anai Guyenako Dukeagaz ezkontzeko antolamenduak eginda.

1.470eko urtean egin ziran Medinako Zelaietan itzarmenduzko ezkontza oneik, baiña ez eben ezertxo be lortu, frantzez Guyenako Duke au baleiteke 1.472ko urtean, iñork ez dakien nortzugaitik, pozoituta il zalako.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

180-2016-186

Eguzkia: 06:47tik 21:49ra

Ilargia: 02:23tik 15:10ra

28

Martitzena

1350: Iruña'ko II. Karlos koroatu eben. **1743:** Bilbo'ko San Nikolas eleiza zarra botatea ebatzi zan. Ura sartzen zan. **1879:** Martin Uriarte idazlea jaio Zeanuri'n.

Aiala, Argimiro, Basilides, Benigno, Eraida, Geron, Heraklides, Heron, Irineo (gotzaiña), Jon, Ladislao, Leon, Marzela, Papio, Paulo I (Aita santua), Plutarko.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KEPA DEUNA

“Kepa (Arria) zara zu eta arri orren gainean eregiko dot nik neure eleizea.”

Galilea’ko arrantzale bizi-bizi au ososoan beretzat artu eban jaunaren Go-go Deunak.

Euskalerrria’n toki askotan egiten da santu onen jaia, batez be arrantzaleen errietan.

Gogotsuen jai au ospatzen dauan erria, Mungia da-la esan lei batez be, lenengo eguna erri guztiakaz batera eginondoren, bigarrenenan, San Pedrotxu egunenana, izaten zan Mungia’ko egun aundia: Azoka-eguna, pelota jokoaldiak, bazkari ederrak... danetik euken egun orretan Mungiarak

BAGILLA (Ekainilla)

Eguastena

1522: Irun'en San Martzial'go garaitza (30'ean). **1879:** Pedro Lapatza osagille maitatua il zan Bilbo'n. **1965:** Zeferino Jemein idazlearen eriotza Laudio'n.

Anastasio, Benite, Emma (Gurk), Kasio (gotzaiña),
Kepa, Koka, Maria Markos-en Ama, Martzel, Paulo ta
Kepa apostoluak, Siro.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXXXIX)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

Eta 1.471ko Abenduaren lenengo eguna baiño ariñautik, IVn Enrikek Isabelen aurkako lanean ibilita, Borgiatar Rodrigok agertu eban buldako legearen indarra ezerezean edo ta ebagita itxi ebalako, Toledoko artx-apezpiku Karrilloren lan bitartez, IVn Sixto Aita Santuak baieztu eban barriz ezkontza ori urte onetan, Simankasen agertu eban buldarekin.

1.474an Abenduko 12an IVn Enrike ilda, 13an koroatu eben gaztelarren Isabel erregiña lez, Gizandoko Zezenaren Urian *Eleizako aginduari bere menpetasun osoa siñatuz*, bere IVn Enrike ugaz anaiakin elkar-aditu ebezan baldintzakaz, eta indar andiko erregiña izan zan euki eben aolkularitzaren bitartez, askoren andikerizko eritziaren aurka, zentzu aundiz aurrera egin ebalako Amerikako lurraldeak argitan agertzeko be.

I Isabelek, oso osoan sinistu eutsozan Kolon'eri iñoz ikusi ez ziran itsas-osteko lurraldearen burupideak, bere aitorle ta aolkulari Talaberako Ernando lekaideari sinistu eutson lez, eta Kolon'tar Kristobal, senide lez be onartu eban.

Atutxa

BAGILLA (Ekainilla)

182-2016-184

Eguzkia: 06:48tik 21:49ra

Ilargia: 03:37tik 17:28ra

30

Eguena

1400: Enrike III.aren aginduz, aurrera be Balmaseda, Limpias eta Kolindres Bizkai'koak. **1521:** Naxera'ko dukeak Noain'en Frantzerrak azpiratu. **1936:** Larrabeiti bertsolaria il zan Galdako'n.

Alpiniano, Alriko, Androniko, Apolo, Beltran
(gotzaiña), Donato, Emiliana, Erremundo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXL)

Gaztelako I Isabel erregiñ katolikotik datorrena

Eta onarte ekarten dogu I Isabelen bizi kondaira, emendik aurrera Kolontar Kristobalegaz asten dalako biok euki eben adiskidetasunezko edesti ederra.

*Mallorka ugartearen asierazko edesti ta Kolonen al-
ditan bizi ziran jendearen jakituri ta nortasunezko
zeregiñaren aurkezpena*

Mallorkaren ugartea, beste ugarte bi Ibiza eta Menorka erdian kokatuta dago, bere 3.625 Km karratuekin, itsas-bazterren inguruak 300 km. daukazela, Puig Mayor mendiaren goi-aldiak 1.500 metrorekin, eta Erdi Ugarte edo peninsulatik 25 leko Bartzelonaren Ego-alderaiño dagozela.

524.980 biztanlekin, Palma bere Uri nagusiaren edertasunean, abelur-ikastetxe, zapataren langintza eta atzerrien txangoketaz, gaur bakez bizi diranak.

1.229ko urtean menperatu eban Mallorka Aragoiko I Jaime garaitzailleak eta 1.349ko urtean, IVn Pedro zeremoni-zaleak betiko lotu Aragoiko erregetzagaz.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

183-2016-183

Eguzkia: 06:48tik 21:49ra

Ilargia: 04:40tik 18:37ra

1

Barikua

1883: Bosteun naipenezko guda-mutil liberal alkartu ziran Eibar'en eta Maria Anjela Agirregomezkorta'ri kale-izen bat ipiñi. Euren bazkaria egiteko 1.500 pezeta emon zituan. **1935:** Santander eta Ondarroa'ren artean arrarintza laguntzarako ituna.

Aaron Moisesen anaia, Anastasio, Argi, Arnoldo, Basilio, Bidatz, Domiziano, Ester erregiña, Galo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXLI)

Mallorkako ugartearen edestitik datorrena

XVn gizaldian Mallorkako Ugartea, Aragoiko lurraldea zan eta ez eban ezer ikusirik Gaztelako erreinũarekin, Kolon gaztelaniko gortetara joaten zanean atzerritar bat izan bazan lez joaten zalako.

Mallorka Ugartean baleiteke urriñetik etortea itsasoko jakintzak eta mapagintzazko zaletasunak, K.a. 1.300 urte inguruan ejiptziarrak euren jakiturizko mailla audienean egonda, eta Greziarrak orduan ezagutzen zan mundu guztiko itsasoetatik asi ziranean ibilten, K.a. 1.000 urte gitxi gora-beran, Euskalerrian “Triku-Arri, eta eurak gaur “Talayots” esaten dautsoen jendekuntzatik datorrela esaten dabe batzuk.

Baiña Mallorkaren nortasunezko jakintza, ezin da ulertu Lull, edo Llull’tar Raimundo frantzizkotarra barik, eta kondaira luzea dalako, zati aundi baten murriztuko dogu.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

184-2016-182

Eguzkia: 06:49tik 21:49ra

Ilargia: 05:07tik 19:43ra

2

Zapatua

1379: Orio'ri erri nortasuna. **1841:** Zamakois margolariaren jaiotza Bilbo'n. **1916:** Villarreal, aurrerantzean, Villarreal de Urretxua.

Adiosdado, Andoni (Baldinucci), Ariston, Bernardino (Realino), Bidal, Eutikiano, Frantzisko (Jeronimo), Isabel, Jon Fko. (Regis), Julen Maunoir, Jubenal.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XIV DOMEKEA

(Lk 10, 1-12)

- Barri ona zabaltzen irurogei ta amabi bialdu eban Jesus'ek: Gari asko dago batzeko baiña beargin gitxi.
- “Bildotsak otso-artera lez bialzen zaituet”.
- “Etxe batera sartzen zarenean esan: Bakea etxe oneri!”
- “Ez ibili etxerik etxe, ondo artzen zaituen lekuan osatu gaisoak, eta esan: Jaungoikoaren erreinua ur daukazue...”.
- Irurogei ta amabiak pozez beterik etorri ziran eta Jesus'ek esan eutsen: “Poztu zaitetze zuen izenak Zeruan idatzita dagozelako”.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

Domekea

1568: Urdaneta'ren jaiotza Ordizia'n. **1682:** Barutia antzerkigillearen jaiotza Aramaio'n. **1848:** Bergara'ko ituna onartu ez ebalako, Joakin Alzaa il eben Zaldibi'n.

Amable, Anatolio, Beltren, Dartina, Dato, Eulogi, Eusebi, German (gotzaiña), Heliodoro, Idota, Ireneo.

BALENDIN BERRIO-OTXOA

Euskaldunen lurrean jaiorik
joan ziñen urrunera,
siñismenaren mixiolari
eta santu izatera;
ekintza orrek orduan aurki
ba zuen milla galera.
laster zintuzten gotzain eraiki
ta arriskutzan zuk aurrera,
zure kemena anboto irudi
kataiak gora beera,
gure zaindari Balendin, noizbait,
emon bazezko aukera.
Bizkaiko Elorrio zuk jaioterria,
dominiku jantziaz, gotzain martiria,
zeugan izan zenduan Kristoren egia,
zakigu errukior gure Zaindaria.
Gaztediarentazako zu zara ispillu,
biotza garbi eta bizitza eredu,
gaixorik dagoena bego zure esku,
anaitasun ederrez antola gaitzazu.
Vietnam'en zendun zuk odola ixuri
ta gure onerako Jaunari eskaiñi;
bizi iraun egiozu gure fedeari,
zaindu gura arimak, zaindu Euskalerrri.

(Itzak: Eusebio Erkiaga'k; Eresia: Bastida G. Mikel)

GARAGARRILLA

(Uztailla)

Astelena

1347: Zumaia'n erri-nortasun. **1632:** Paul Lejeune'ren edestian, "uztaillaren 3'an euskaldunen gordelekura eldu giñan" Baletokia. **1898:** Kuba'n, Bilbo'ko iru gudaontzi ondora.

Kooperatiben eguna, Ageo, Aitziber, Alberto, Albino, Antonino, Asklepia, Aureliano.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXLII)

Mallorkako ugartearen edestitik datorrena

1.232ko urtean Mallorkaren Uri Nagusia dan Palman, gaur bere Kale Nagusiko 5n zenbakian egon zan etxean Jaio zan Llull'tar Ramon teologu, izkutu edo mistiku, olerkari, jakin-zale edo ta bizitzaren eraman-ona edo filosofu mallorkindar au, eta ainbeste jakituri euki ebalako “Irakasle Argitsua”ren ez izenagaz esagutzen eben danak, bera izan zalako Katalanezko izkera zentzuntasunduagaz batera geiago idatzi ebena.

200 liburu baiño geiago dagoz gaur latin, arabiar eta katalaneraz idatzita.

Llull'tar Ramon au, I Jaime Aragoiko erregearen zerbitzura sartu zan 14 Urtegaz morroi lez, bere seme Pedro ta Jaimegaz lagun eginda.

Ezan geldirik egoteko gizona, eta Aragoi ta Kataluña ikusteko beren denborak eukezan.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

187-2016-179

Eguzkia: 06:51tik 21:48ra

Ilargia: 07:59tik 22:30ra

5

Martitzena

1334: XI. Alfonso'k eskubideak Bermio'ri. **1512:** Naparroa'ko erregeak eleizatik kampo geratzeko zemaia artu eben. **1608:** Amorebieta'ko parroki barrian lenengo Mezea.

Agaton, Andoni Mirena (Zaccaria), Anatasio, Aroa,
Balerio, Basilio, Doktrino, Domizio, Esteban.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXLIII)

Mallorkako ugartearen edestitik datorrena

Gero ezkondu be egin zan seme bat eta alaba bat eukinda, baiña erlijioagaitik deituta, geiago gura eben Kristoren barriak zabaldu misiolari lez, eta ekintza orreitan aleginduko zan, garrantzi aundikoa izanda, gurutzada santu gora beran Vn Zelestino eta Vn Klemente Aita Santuaren bitartean egon ziran beste Aita Santuakaz.

1.270-1.272ko urteko bitartean Konpostelako Santiagotik erromes ibilita, Mallorkara joan zan eta Arabiar eta Latiña ikasi eban, "El Llibre de Contemplacio" arabieraz idatzi ebana eta ain omentsu zan "Ars Magna", "Mestre" izena balio eutsona.

Ortik aurrera, bere idaz nagusi "Blanquerna" be idatzi eban.

1.295-1.296ko urte bitartean, bere beste idazlan garratzi aundiko zana be idatzi eban, "L'Abre de Ciencia" katalanez.

1.295ko urtean Frantzizkotarren lekaidetxean sartu zan, eta siñezbagekoak eskolatzen emon ebazan bere denbora aundiak, bere adierazko idazlanak izten eutsoen bitartean.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

187-2016-178

Eguzkia: 06:51etik 21:48ra

Ilargia: 09:02tik 23:12ra

6

Eguastena

1854: Manuel Iradier Afrika'ko ibiltarien jaiotza Gazteiz'en. **1937:** "El Correo Español-Diario de la Falange" agertu zan Bilbo'n. Gero "Pueblo Vasco".

Agilulfo, Antonino, Benedikta, Bertario, Diodoro, Dion, Domeka, Dominike, Gerbasio, Hugo, Isaias, Justo, Lutxia, Miren (Goretti), Nazaria Ignazia.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

IRUÑAKO SAN FERMIN

Gure anai naparrak jaiak ospatzen daukaguz, eta ez dira makalak, orretan asten diranean.

Antxiñakoa da Naparroa'n kristiñauen fedea, bear ba'da Euskalerra guztian antxe lenengoz agertu zan siniskera au.

Gaur gure anai naparrakaz ba-daukaguz gorabera batzuk, batez be politikagirokoak: Naparroa'k ez ei dau Euskalerra izan gura, edo obeto esateko, Euzkadi deritxon Alkartera ez ei dau sartu gura: Eta ulertzeko gauzea da Naparroaren kondairea ezagutu ezkeru, errezago ulertzeko gauzea litzake Bizkaia'k edo Gipuzkoak Naparroa'ko Buru edo Errege dana jauntzat artzea.

Dana dala, orreik politica-jokoak dira, eta ziur dakiguna auxe da: Naparrak euskaldunak dirala, gure anaiak. Zori txarrez geienak euskerea galdu dabe eta ori galtze aundia izan da euren jokabiderako.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

189-2016-177

Eguzkia: 06:52tik 21:47ra

Ilargia: 10:05tik 23:50ra

7

Eguena

1523: Karlos V.aren eskutitzak diñoanez, Bizkai guztian kartzela bat egoan. Bera Gernika ondoan. **1532:** Aulesti'n eleizako illobien banaketea: 176 illobi.

Amon, Angelelmo, Apolonio, Edda, Ediburga,
Erkanberto, Felix, Fermin euskalduna (gotzaiña),
Ilidio, Iruña, Jokunda, Julene, Klaudio, Luziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXLIV)

Mallorkako ugartearen edestitik datorrena

1.302-1.307ko urte bitartean, "Liber de Fine" beste liburu bat idatzita.

1.312ko urtean Bienako Eleiz Batzar Nagusia amaitu zanean, ostera joaten da Mallorkara.

1.314ko urte erdi ingurutik, Afrikaren lurraldean Iparraldeko itsas-ertzearen Bujia Urian lurreratuta, Tunezera joan zan mixiolari, eta itsas-ertzeko Bujiaren errira bigarrenez joanda, lenengo ostera egin eban antzera gogor arrikatu eban lez, oraingoan ez eban euki ainbesteko aldi onik eta 1.315eko urtean 83 urte eukezala, bertan, Bujiako errian il zan, gaur bere gorpuaren ondarrak, Mallorkako Palma Uri nagusiaren frantzizkotarren eleizan illobiratuta dagoz.

Berd eta Martorelltar Grabielek esaten dau, Llull'tar Raimundok itzi eutsoen ikerketako eta jakitunezko lan aundiak, oso garrantzi andikoak izan zirala itsas-araudietarako.

Llull'tar Raimundo onek, bere askotako liburuetan aipatzen dauz orduko itsas-eskutitz edo mapak, zelan izan ziran orduko itsakuntzarako oiñarrisko gidariak.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

190-2016-176

Eguzkia: 06:53tik 21:47ra

Ilargia: 11:06tik 00:23ra

8

Barikua

1633: Zuberoa'n Pedro Irigarai ta Gabriela Loitegi ezkondu ziran ta egun beratan gizona il, baiña emazteak etxean eukan gorpua. **1808:** Jose Bonaparte Irun'era sartu zan. **1931:** Juan Etxebarria margolari Bilbotar'aren eriotza.

Ondamendiaren eguna, Abdas, Abundio, Adrian III (Aita santua), Adriano (Forteskue -doatsua), Agresto, Akila.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXLV)

Mallorkako ugartearen edestitik datorrena

Bere denboran sartu ziran itsas-ontziaren gidari izateko "Gabeko Astrolabio" edo izarretatik ibilteko neurgailua, euren iguzki-orratz gailluekaz uartzetik izarrak ze goi-aldeko neurritan dagozan neurtzeko ta "Ipar Orratza", berari emonda sarrera orren irabazpide ori, eta baita bi-orratzeko eres/neurkiña (edo compasa) itsasoko-eskutitzetan aizeen sorrerazko aldi bitarteak neurtzeko.

Eta gaurko egunetan euren bitartez esan leikela, Llull'tar Raimundo bera izan zala orduan egon zan amesleri bakarra, borobiltasunezko mundu onetan, beste lurralde aundi batzuk be egon zirela asmatzeko, eta Mallorkan bere jakituri aundiagaz itsasoko-eskutitz edo mapa-gintzazko eskola ori sortu ebanak, Llull'tar berak esanda, 1.286ko urtearen baiño ariñautik asi zirala Mallorkako itsastarrak eskutitz orreik erabilten.

Ez gitxiago Kreskes judu-leiñukoak Ludi-mapagintzan egin ebenakaz.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

191-2016-175

Eguzkia: 06:53tik 21:47ra

Ilargia: 12:06tik 00:54ra

9

Zapatua

1388: Ziarrotza'ko zugazpean soloen izen-zerrenda.

1875: Barbier idazle Benabar'tarra jaio zan Donibane Garazi'n. **1887:** Zirilo Uribe olerkariaren jaiotza Durango'n. Bere olerkiak Olerti aldizkarian.

Agustin (Zhao Rong), Anatolia, Ander, Andoni, Audaz, Beltran, Beronike (Julianis), Biktoria, Eberilda.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XV DOMEKEA

(Lk 10, 25-37)

- Zer egin bear dot? Orra or Jesus'en aurrean egin geinken itaun eder bat, baiña itaun ori sinistedunen alkartean (komunidadean) arduradun danari egin bear daustogu: Nik zer egin bear dot alkarte onetan?
- Jesus'ek Jainkoaren eta urko lagunaren maitasuna eskatzen dautso.
- Ez da begiratu bear estu-aldian dagoana, gure laguntza bear dauana, zelakoa dan. Arerioa izanda be lagundu, samaritarak lagundu eban lez.
- Jauretxe edo "tenplu" aren zaleak ziranak orretan nagiak ziran eta ori ez dau onartzen Jesus'ek.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

Domekea

1622: Juan Castaños, 18 urteko Barakaldo'tarra, itxazeregiñetara sartu zan "grumete" lez. Gero 51 urteko "Almirante" izan zan. **1858:** Iruña'ko San Fermiñetan, 27 zezen eta 68 zaldi il ziran.

Amalberga (Amalia), Apatil, Apolonio, Axpe, Eton, Felix, Honorato, Imanol, Jenaro, Kanuto erregea.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXLVI)

Mallorkako ugartearen edestitik datorrena

Jafuda'tar Kreskes, judu mapagille aundi bat zan, XIVn gizaldi erditik XVn gizaldiko lenengo erdiaren urte bitartean bizi zana.

Kreskesek ainbat katalan izkuntzazko Ludi-mapak egin ebazan, danetatik 1.375ean egin ebena bakarrik izanda geratzen dana, eta bera Parisen, Frantziko aberriaren liburutegian erakusten dabena.

Jafuda'tar Kreskes bere aitagaz batera kristautu zanean, Ribes'tar Jaume'ren izena artu eban.

1.327-1.330urte bitartean Mallorkan beragaitik eginda eta esagutzen dan itsas-eskutitz zarrena dana, Londreseko “British Museum”ean dago Add. Ms.25691 asi-izkiekin.

1.339an Dulzert'tar Anjelino sinatzaille zala, Mallorkan lenengo ezagutu ta siñatu zan itsas-eskutitza “Pariseko Aberriaren Liburutegian” erakusten da.

Eta lenengoz sartu ziran “Aize-Arrosak” Katuluñan Jafuda ta Kreskes'tar Abrahamek egindako mapa sortan sartu ziran.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

193-2016-173

Eguzkia: 06:55tik 21:46ra

Ilargia: 14:01tik 01:53ra

11

Astelena

1334: Arrantzaleak orain arte arraiñen amarrena errirako.

Alfonso XI.aren aginduz, amazortziren bat baiño ez.

1379: I. Joan'ek erri-nortasuna Orio'ri. **1908:** Galerrena Kantauri'n: 27 Ondarru'tar eta 10 Bermio'tar ito ziran.

Biztanleriaren eguna, Alberto, Aleto, Amable, Benito abate Europako zaindaria, Beronike, Berrano, Drostan.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXLVII)

Juduak, itsasoko mapagintzan Mallorkako ugartearen jakiten ebana

Llull'tar Raimundok, eskolaren ereduzko jakituriz, katalanez idatzi ta margoztu ebezan itsas-eskutitz edo mapak, garrantzi aundienetarikoak dira, askoz geiago, itsas-osteko ardura orretan ba ziran, eta eginkizun orreik dira aurkezten dauskuezanak, Mallorkan egon ziran itsas-osteko ikerketaren zaletasunezkoak.

Kontuan artu bear dogu, juduak orduko denboran euki eben merkantil artu-emonakaz, mauri ta kristau mundu guztitik zabalduta aurkezten zirela, eta ondo baiño obeto ezagutzen ebezala Lur-Arteko itsasoa eta beste itsasoetatik ur gaiñean ibilteko bear ebezan orduko tresneri guztiak. Ez da arritzekoa ba, Kolonek alango Kristau sinismena ta itsas-zaletasunezko jakituria eukitea, Llull'tar Raimundo, Abraham Cresques eta bere seme Jafuda juduaren jakituri aunditik asko eukelako ikasita. 1.391kako urtean kristau zoro batzuk, Kall deritxon judu auzunea erasotu eben, eta 300 judu inguru il ondoren, galazo eutsoen judutarra kristautasunezko sinismenara itzuli zitezen edo bestela lur aietatik alde egien.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

194-2016-172

Eguzkia: 06:55tik 21:45ra

Ilargia: 14:57tik 02:23ra

12

Martitzena

1448: Oñaz'tarren eta Ganboa'tarren burruka gogorra Arrasate'n. **1866:** Gernika'ko Batzarrak errialde guztierako Unibersidadea eskatu eban.

Ander, Arduino, Ansaldo, Benito, Dagila, Desiderio, Endika, Felix, Fortunato, Hilario, Jason, Joan (Gualberto), Jones, Jon errusiatarren martiriak.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXLVIII)

*Juduak, itsasoko mapagintzan Mallorkako ugartean
jakiten ebenetik datorrena*

Sinismena aldatu eben artean, Kreskes'tar Jafuda be egon zan, eta izena aldatu bearrean agertuta, onek Ribes'tar Jaumerena artu eban.

Eta sinismena aldatu gura ez eben beste batzuk, Kolontarren antzera, Flandesera aldatu ziran.

1.391kako urtean, kristautasunezko sinismenara aldatu ziran judu artean, batzuk Kolonen izena artu eben, emendik Flandesera zabalduta.

Kolon Kataluñako abizen bat da, txori Kolonbus'en izenetik artuta dagoena, eta I Jaime Aragoiko erregeak ugarte au 1.229an menperatu ebenetik, eurak daukien oiturazko abizen batera biurtu zan.

1.394ko urtean Ribes'tar Jaume edo Jefuda'tar Kreskes onek, Bartzelonara joan zan mapagintzan.

Eta 1.412ko urtean, Portugaleko Itsasgizon'tar Enrike errege semeak deituta, Portugalera joan zan, bertan bideratzeko Enrikek sort-araziko eban mapagintzaren lantokia.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

195-2016-171

Eguzkia: 06:56etik 21:45ra

Ilargia: 15:53tik 02:55ra

13

Eguastena

1467: “Doctor Ondarroa”ren alabea zan Marina Saez Likona’ren ezkontzea. **1909:** Bilbo’ko iltegi erritarrean lenengo illobiratze “zibilla”.

Amagoia, Ander, Andes-etako Terese, Arnon, Endika erregea, Eukeni, Esdras, Fintan, Joel, Jobiniano, Justiñe, Magno, Milburga, Mildreda, Milgita, Sara.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXLIX)

*Juduak, itsasoko mapagintzan Mallorkako ugartean
jakiten ebenetik datorrena*

1.450eko urtean Mallorkako errigizartearen artean, auzitegikoak erritarren aurka matxinatu ziranean, merkatari aberatsaren artean askok, Anjoutar Renatori lagundu eutsoen, Aragoiko errege biotz-andiko Vn Alfonsoren aurka.

Eta merkatari aberats onein artean, Kasenabe'tar Guillaume eta Koullon'tar Kristobal, Kolontar Kristobalen osabak zirenak aurkezten ziran.

Dana dala emen agertzen da Kolontar Juan, igeslari bi ta andre Margalidaren aita.

Baiña, nor ote zan Margalinda ori?

Margarita andere-lagun bat izan zan, IVn Karloseri atxilotutako denboratan laguntzen egonekua.

1.459ko urte onen amaieran, IVn Karlos eta Margaritaren artean maitetasunezko laztankerietan ibilita, 1.460ko Bagillan seme bat jaio jakien, eta IVn Karlos berton ez egon arren, jakin eban aurdun egon zala.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

196-2016-170

Eguzkia: 06:57tik 21:44era

Ilargia: 16:49etik 03:30ra

14

Eguena

1974: Zirilo Artzubiaga'ren eriotza Begoña'n. Argitaratzailea, Euzkadiko umea'kaz Ingalterra'n izana.

Abenanzio, Agila, Angelina doatsua, Deotila, Errufino,

Fokas, Frantzisko (Solano), Gertrudis, Herakles,

Hilario, Justo, Kamilo (Lelis), Landariko (gotzaiña),

Maiorga, Markelin, Marziano, Onesimo, Optaziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CL)

Juduak, itsasoko mapagintzan Mallorkako ugartean jakiten ebana eta Margaritaren aurduntasuna

Eta jakin ebalako aurdun egon zala, Mallorkako gotzai ta erki edo gudu-jaurlariari idatzi eutsen eskutitz bana, gertakizun orren barriakaz arduratu zitezen, eta egia izan bear da, erki edo gudu-jaurlariak eta gotzaiñak ardura aundiz erantzun ebela, IVn Karlosek ostera idazten dautsielako beste eskutitz bat eskerrak emonez.

Eta jaio zan ume ori izan zan, Kolon'tar Kristobal, Amerikako lurraren agerketak lortu ebezanak

GARAGARRILLA

(Uztailla)

197-2016-169

Eguzkia: 06:58tik 21:44ra

Ilargia: 17:45tik 04:08ra

15

Barikua

1557: Gipuzkoa ta Bizkai'ko arrantzaleei barriro Terranoba'ra joateko baimena. **1800:** Gueñes eta Iturrioz'ko udalak barri Bizkai'ra sartu ziran. **1894:** Lenengo "Euskal Batzokija" Begoña'n.

Agripino, Antioko, Bito, Bladimiro, Buenabentura (gotzaiña), Eberardo, Esteban euskalduna, Felizisimo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KARMENGO AMA

Karmelo izena daukan mendi eder zoragarri bat dago Israel'go lurraldearen iparraldean. Antxe izan zan Elias igarleak eta Baal Jainko izunaren igarle izunak izan eben burruka miragarria.

Igarleen toki ori, gero, Karmeldarren sorleku izan da eta antxe dauke gaur be lekaide oneik euren eleiza zoragarria.

Karmen'go Ama'ri maitasun aundia izaten dautsoe arrantzaleak eta eleizbideak be egiten dabez aundikiro, esaterako Santurtzen eta Bermeo'n egun onetan.

Eta Lekaide Karmeldarrai asko zor dautsegu guztiok Eleizan eta munduan egin daben, egiten daben lanagaitik.

Euskalerrak be eskerrak emon bear dautsez lekaide onei euren artean len eta orain ainbeste idazle sortu diralako.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

198-2016-168

Eguzkia: 06:58tik 21:43ra

Ilargia: 18:40etik 04:52ra

16

Zapatua

1777: Zaldibi'n, Pedro Argaña "Urtesabel"en jaiotza, fraillea, Marageto lapurra atxilotu eban Toledo'n Goya margolariaren lauki bitan agiri da.

Abundanzia, Balendin, Bitaliano (gotzaiña), Edburga, Edit, Elbira, Elerio, Eustakio, Eustasio, Fausto, Goban.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XVI DOMEKEA

(Lk 10, 38-42)

- Marta'k ostatur artu eban Jesus eta arduratsu ebi-llan berari laguntzeko.
- Maria'k ostera Jesus'en irakatsiak entzuten eba-zan. Marta'k ez eukan orretarako astirik.
- Gaur be asko dira barri Ona, Ebanjelioa aztertzeko astirik ez daukenak.
- Olakoentzako dira Jesus'en berbak: "Gauza asko-tan zabiltz estu ta larri, baiña bat bakarra da bea-rrekoa".
- Denporea danerako dago. Garrantzirik geien daukan arazoari emoten dautsogu. Bakoitxak ikusi bear garrantzia zek daukan beretzat.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

Domekea

1593: Oñati'n gaztai-saltzaileen okerra zuzendu zan. Gaztaiak ur berotan sartzen ebezan, astunagoak izateko.

1714: Amar urtetan Oñate'ko Ikastetxe Nagusiko zuzendari izan zan Alejandro Astarloa jaio zan Durango'n.

Agardo, Alejo, Angelario, Antusa, Atarratz, Donata, Esperado, Generosa, Generoso, Jazinto, Justa.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLI)

3. ZATIAN

Oar txiki bat

Mundu onetan, eta gu "gizakitutakoak" sortzailleak ez garelako, gure gauza guztietarako egiten doguzan asmakizunezko egitarauetan, Jainkoak bereztuta ta danontzat bardiñak diran legearen baldintzak erabili bear doguz, tresneri edo ta oiñarrizko elementuak lez.

Eta ortik aurrera, zentzu ta ardura aundiz jaso edo ta gauzatu, gauzatu bear direnak bizi garen serbitzurako; bestela egiten dogun guztia, oker, anka-gora, zentzubage ta neurrian edozein gauza urtengo leukelako, beartsu edo onbear eta aberastuten diranen artean gaur sortzen jakun lez, orekak leku guztietatik galdu ondoren.

Bereztasunaren legezko baldintza orreik dira, gaurko Europaren politikuak kontuan artu bear dituzenak gauza guztietan, eta ardura bardiñakin, diruaren antolaketak egiten dabezenean.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

200-2016-166

Eguzkia: 07:00tik 21:42ra

Ilargia: 20:24tik 06:34ra

18

Astelena

1522: Amayur'go gaztelua menderatu eben. **1795:** Villot jenerala sartu zan Bilbo'ra. **1896:** Arana Goiri'tar Sabin'eri omenaldia galazo eben Txatxarramendi'n. Antiokia, Anub, Arnulfo, Arnoldo, Aure, Berta, Bruno, Emiliano, Federiko (gotzaiña), Fintan, Gundena.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLII)

Oar txiki batetik datorrena

Gaiak, beren Ludi irudiaren izaerarako, daukazan mukulluak orokorrezko askatasunean bananduta egonaz batera, bere eraikitasunean mukullu arteko-gintzan daukan erakarrezko indarra, eurak osagarritasunezkoak izan zitezken legea da, eta gurentzat eragilletasunezko bizi-tresneri bat izan daiten.

Orregaitik, "Jaioten garan guztien bear-bearrezko ordezkaritzan zor-eskubide arduran bardiñak izanda, Ludi onek daukazan bereztasundutako lege orreik dira, gure arduradunezko arima gizatuari, lege bardiñean osagarritzkoak izatera alegintzen dauzkuna, Jainkoaren legeagaz, zeregiñ bardiña daukagulako".

Eta egiten doguzan gauza guztiak Jainkoari begira, azturazko maitasun osoan egiten diran lez, bide orreitan eraikitako etxe, auzo, erri, eskualde edo lurralde, aberri, eta errigizartearen askatasunezko eskubide orreik dira oiñarri lez ipini bear dituguzenak, bizitza onetan askatasunezko orekan irautea gura ba-dogu.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

201-2016-165

Eguzkia: 07:01tik 21:41ra

Ilargia: 21:12tik 07:33ra

19

Martitzena

1880: “Euskal Erria” aldizkaria sortu eta 36 urtetan agertu zan. **1936:** Euzkadi'ren ondamendia izan zeitekean gudea asi zan España'n.

Amaiur, Ambrosio, Andoni, Arsenio, Aurea (Kordoba), Bernoldo, Epafra, Emiliane, Federiko, Justa, Lanpiros.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLIII)

Oar txiki batetik datorrena

Danon lotsagizunezko ardureak bear dituguzelako ortik aurrera, gai-gizaren bizitza onen egitamuak zentzuz gauzatzeko, eta elkar erabili bear doguzan osagarritasunezko bideen ulermenak, orekazko zentzun baten eroan dagiguzan.

Guzti orreik kontuan eukinda, ez bagaude lau gizaki nagusitasunezkoagaitik bideratuta, ainbeste urte menperatzailetasunezko agindupean egonda, ori be al izan leikena dalako, eta nire ustez "UTS EGIN BARIK".

Gaurko politikuak, gaiaren eta gizaren eskubideak ez dabez elako oiñarritzen, agindu egiten dabezan gauza guztietan, sortzen dan entrabaloaren eragipeneko indarragaz, gai-giza arloetan dana agertzen da nastuta lez.

Gaiaren-orekan: Itsas-errekako urak eta mendi-lur-aizeak zikinduta.

Eta gizaren arloetan: lan-eza, lapurtza, negarra, gozea, gaitzaldi, elde edo izurriteak, eriotza, borroka, aitu ezina, eta arduragabekerizko itsutasun aundi baten.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

202-2016-164

Eguzkia: 07:02etatik 21:40era

Ilargia: 21:56tik 08:35ra

20

Eguastena

1759: Aita Croce, josulagunak, Laramendi' ren "Corografia" liburuari akatsak aurkitu eutsozan. **1929:** Aizkolarien txapelketa ospetsua Donosti'n. "Errekalde" nagusi.

Ansegiso, Apolinar (gotzaiña), Aurelio (gotzaiña), Barsaba, Bikendi, Biktore, Bulmaro, Edelwita erregiña, Elias, Elis, Genebeo, Joseba Zuzena, Julen, Kasia.

Bizkaiko Foru Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLIV)

Oar txiki batetik datorrena

Bizitzeko egiten doguzan gauzaren mozkiñ guztiak, batzango edo agintari-zaleak euren kontrolpean eukiteko, guda-indarrezko keiñada gogorrek erabilia, nai gai edo ta danon giza eskubidearen ardurak kendu egiten dauskuez, eta ez gero eurak egiteko danok egin bear doguzenak, ostera guri beartzeko baiño, eurak gura daben eratara betetea, eten gabeko menperatzail ekintza baten.

Len, munduko borroka nagusi bategaz, dana utsezko zenbakian ipinita lez azten ziran ostera bizitzarako bear zan guztia eraikiten, euren poltzilluak beti berriñ beteta eukiteko, baiña gaur beste olango borroka bateri eurak be bildur direlako, demokraziaren indar bidez, maltzurrezko guzurak eten barik gero ta indar geiagorekin argitzen dira, eta orain 1.687 urte bereztasunaren aurka Nizean asmatu zan batzangotasunaren GOITIK BERAKO AGINTARITZAREN GIZA-GORPUTZA ORI, GUZTIZ USTELDUTA LEZ AGERTZEN JAKU.

Zergaitik?

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

203-2016-163

Eguzkia: 07:02etik 21:39era

Ilargia: 22:37tik 09:40ra

21

Eguena

1552: Fernando Jorje Herreros, Sevilla'ko gotzaiña, Karrantza'ko semea, il zan. **1876:** XII. Alfonso'k eta Canovas'ek Lege Zarren amaia ebatsi eben. **1936:** Otxandio'n gudako lenengo lerkia edo bonbea.

Abamon, Adrian, Arbogasto, Bitor, Danel, Domnino, Elio, Gexan, Gotiko, Iñaki, Jon, Julene, Justo, Klaudio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLV)

Oar txiki batetik datorrena

Gure bizitzaren epe laburrerako, Jainkoaren legeakin beartuta agertzen gara lez, argi erakusten jaku:

A) Osagarritasunezkoak garela jaioten garan guztiak.

B) Kundetzaille edo gai onen eragilletasunerako jaioten garela.

D) Gure eragilletasunean kontuan artu bear dituguzela, gai ta giza guztiaren eskubideak, bakoitzak, talde, leiñu, edo ta errigizarteak euren bereztutasunezko aztura bidetik izkuntzagaz sortu ebezan nortasunezko bereiztasunak, ezeren aitzakia barik.

E) Asmatzaillearen almenak bakarrik eukinda, gure almenean ez dauelako iñungo izatasunik: "irazale, sortarazle edo eta sortzailletasunezko arloetan", gure norkerizko alegiñetan, iñorentzat ezeren legerik egin barik, alegiñ guzti orreik Jainkoaren legeditik artu beardiranak diralako, euren kanpotik lege guzti orreik, menperatzailleak biurtzen diralako,

F) Ala... mundu oneitara, beste gauza baten bat egiteko etorri ote gara?

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

204-2016-162

Eguzkia: 07:03tik 21:39ra

Ilargia: 23:15tik 10:47ra

22

Barikua

1748: Bizkai'ko Batzarrak, urte birik baten, gaztuak urritzeko. **1918:** Bilbo'ko portu frankoa ontzat Madrid'en. **1931:** Gregorio Mujika izparlari onaren eriotza Errenderi'n.

Ander, Aton, Bandregisilo, Hilario, Maialen, Miren Madalene, Meneleo, Osen, Pankario (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLVI)

Edestiaren aria ostera agertuta

Mundu onen arrazoidunezko gizakiak izanda, eta Jainkoak gai oneri bereztu eutsozan legeak, guretzat, egiten dogun gauza gustiarentzat bardiñak diralako, arduraz, gogora ekarten dogun egitamuzko lan guztiaren aurrean egin beargeunken lez, aurkeztu doguz lan onentzat oiñarrizko baldintzak zeintzuk direzan, antzerki onetarako aurkeztu doguzan antzezlarien bizitzakaz, euren denborako giroan.

Orain, guazen Kolontar Kristobalen jaio ta bere bizitzazko ezjakiñak argituten, Berd eta Martorell'tar Grabielen laguntzarekin.

*Nortzuk izan ziran Kolon'tar Juan eta Kolon'tar
Margalida?
Aurkezpena*

Margalida mallorkinez, pitxi edo txirlarri'a dala esangura dau, eta Kolon'tar Juanen alaba izan zan, euren bizitza Felanitx erritxoan "ALQUERIA ROJA"ko lur ondasunean eginda (gaur Son Ramonet dana, Felanitx Uritik 2 km. ingurura eta SANTUERI gaztelu inguruan). Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

205-2016-161

Eguzkia: 07:04tik 21:38ra

Ilargia: 23:51etatik 11:54ra

23

Zapatua

1741: Martin Arzadun idazlearen eriotza Durango'n.

1762: Gemika'n ebatziak euskeratu bearra, euskaldunak ulertzeko. **1878:** Hilarion Eslaba musikalaria naparraren eriotza.

Apolinar, Apolonio, Bizente, Bodino (gotzaiña), Brigida (Suecia) - Europako zaindaria, Erundina, Eukeni, Felix.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XVII DOMEKEA

(Lk 11, 1-13)

- Jesus otoitz, oraziño-zale agertzen jaku Ebanjelioan, ez ainbeste “tenplu” an egiten ziran oikunezko otoitz eta oparietan, baiña bai bere Aitaren aurrean eta ikasleakaz.
- Ikasleak be otoitz egiten ikasi-gurea agertu eben eta Jesus’ek “GURE AITA” irakatsi eutsen: Jesus’en berbaldien muiña agertzen da otoiz orretan: Aita, Erreñua, Aitaren naia, eguneroko ogia, parkatzea, tantaldiak, gatxetik ateratea.
- Eskari-otoitza be ontzat artzen dau eta Aita ona dalako, eskatzen dautsoguna emongo dauskula diño.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

Domekea

1528: Bizkai'ko foruen liburua argitaratu Madrid'en.
1783: Simon Bolibar'en jaiotza Caracas'en. **1924:** Fernando Amezketarra'ren eungarren urtea.

Angeles, Argider, Arnulfo, Bingen, Blatmako, Bitor, Boris, Eufrasia, Fantino, Fergus, Frantzisko (Solano).

SANTIAGO APOSTOLUA

Galilea'ko arrantzaleen artean Jesus'ek Beragaz ibilteko aukeratu ebazenetariko bat Santiago dogu.

Barru-beroa zalako-edo, Jesus'ek Berak ipiñi eutson trumoiaren Semea izena, Juan bere anaiagaz batera. Beroaldi baten, Samaria'tarrak Jesus'eri ostaturik emon gura izan ez eutsoenean, euren aurka Zerutik sua jatsitea eskatu ebalako ezarri eutson izen ori.

Santiago izan zan bere fedeagaitik lenengo odola isuri eban Apostolua, Apostoluen Egiñak deritxon San Lukas'en liburuak diñoanez.

Antxiñako edesti zarrak diñoanez, España'ra etorri ei zan, Konpostela'ra, lurraren azken-mugara eta Zargoza'n Andra Maria agertu ei jakon oraindiño mundu onetan bizi zala. Edesti guzti au gaur ez dauke egitzat kondairazaleak, baiña Konpostela eleiz-ibiltarien elburu eundak urteetan dogu.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

Astelena

1394: D. Tello, Bizkai'ko jaunak, Juan Abendaño il eban Bilbo'ko plazan. **1834:** Eibar'eko kaleetan karlistak eta liberalak burrukan. **1870:** Ignacio Zuloaga, margolari ospetsuaren eriotza Eibar'en.

Jagoba, Apostolua

Ane, Balentiñe, Felix, Florentzio, Jagoba, Jake, Jazinto, Jokin, Kanut, Kristobal, Kukufate (Kugat).

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLVII)

Kolontar Juan eta Margalindatik datorrena

Eta nor ote zan Margalinda?

Margalinda, Nafarroako errege IVn Karlosten denbora pasa baten antzera eta bere aitagandik atxilotzeko itzaroten egon zan denboran, laguntzen eutson andre bat zan.

1.459ko urte azkenetan beragaz maitekerietan ibilita, 1.460ko Bagillaren illean seme bat euki eben, "TERRA RUBRAKO" Kolon'tar Kristobalen izena ipini eutsoenai, eta IVn Karlosek, lau seme alaba bere gain artu ebazanetik, Kolon'tar Kristobal izan zan bat.

Felanitx'en, Son Koloneko Kolontar Juan, Kolontar Kristobalen aitite onek, ia txirotu egin zan, bere etxe ta lurraren irabaziak Felanitx'eko zuzendari, idazkariari eta alkate biurdikatzailleai bir-erosi, erosari, edo aitzakia lez ainbat diru emon bear eutsoezelako, eukezan seme biak Kristobal eta Gillaume Kasenobe'tar Koullon oneik Probenzan atzerituta, Anjou'tar Renato Probenzako erregearen alde egon ziralako.

Margalida=mallorkinez perla dala esangura dau.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

208-2016-158

Eguzkia: 07:07tik 21:35ra

Ilargia: 01:01tik 14:10era

26

Martitzena

1586: Urkiola'ko bidearen erromata. **1879:** Naparroa'ko lenengo euskal-jaia Elizondo'n. Iparragirre bertan zala.

Andre Mariaren gurasoak Jokin ta Ana, Balente (gotzaiña), Bartolomea, Benigno, Doroteo, Erasto, Eusebia, Exuperia, Florentzio, Godon, Jazinto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLVIII)

Kolontar Juan Kasenobe ta Margalindatik dator

Kristobal eta Gillaume Kasenobe'tar Koullon oneik Anjou'tar Renato Probenzako erregearen alde egon ziralako, 1.450-1.453ko "Germanias"en iraultzan, auzitegiko ta erritarren arteko guda gogorra amitu zanetik.

Kolon'tar Juanen seme oneik, sekula ez ziran itzuli ostera Mallorkara, ziur bertan eriotzea itxaroten euki ebelako.

Baiña Kolontar Juanen seme ta Margalidaren neba auek jakiteko nortzuk ziran, esan bear da: "Guillaume de Kasenove Coullon", Italian "Colombo" lez eta espainitarren artean "Colon"en izenagaz ezagututakoak, Anjou'tar Renato Probenzako erregearen serbitzuan egon zirala, eta Frantziako itxas-jazarle edo itxas-lapurren ontzi-nagusi edo OntziNagusien Amirala izan zala Margalidaren neba au, eta Margalida ta IVn Karlosen seme Kolontar Kristobalek, bere Ontziren-Amiral osaba nagusi onegaz, ikasketa nagusiak egin eta gero, ainbat denboratan beragaz ibilikua zala, gero agertuko dan lez.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

209-2016-157

Eguzkia: 07:08tik 21:34ra

Ilargia: 01:39tik 15:18era

27

Eguastena

1855: Antonio Arza'ren eriotza Donosti'n. **1937:** Kozizamendiko burrukaldia gure gudariak. **1964:** Errexilbertsolari erbesteratua il zan Urruña'n.

Aurelio, Baleriano (gotzaiña), Desiderato, Dunis, Eterio, Felix, Galaktorio, Jokin Kukufate, Jokunda, Jorge, Julene, Jurji, Klemente, Konstantino, Liliosa, Maria Josefa (Rosello), Mauro, Natalia, Pantaleon, Salseteko martiriak.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLIX)

Kolontar Juan eta Margalindatik datorrena

Emen, Kolontar Kristobalen bizitza argitzeko oso garrantzi aundikoa dalako, Probenzako erreinüaren edestiko bizi kondaira labur bat azaldu bear dogu, eta baita legez zelako aldakuntza egon zan itxas-lasterkari odo itxas-jazarle, ta itxas-lapurren artean.

Probenzako erreinüa, Frantziko lurraldearen ego aldean, Rodano ibaia, Lur-Arteko itsaso eta Italiako lurraldeak inguratzen dabe, bere edestiko Uri nagusia Aix-en-Probenze izanda.

Beren lurraldea, Rodano ibaiaren agoak, Bar ibaia, Alpeseko bealdeak, eta Baukluse ta Itsastar-Alpeak osotzen dabe.

Paleolitiko-Neolitikotik, euskaldunak ziran lur orreitan bizi zirenak.

Eta Euskaldunai buruz, garrantzizko gauza da, 25etik 101eko urte bitartean bizi zan Silio Italiko olerkariak esan ebana: "Probenzako alor edo soroak leenengo landu ebezanak Auñamendi edo ta Pirineosetik bera joan zirenak zirala eta euren arteko ezagutzan ulertu zitezen lurraldearen izena aipatzea bearrezkoa izanda, *Sicanos* zirala esan eben. Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

210-2016-156

Eguzkia: 07:09tik 21:33era

Ilargia: 02:19etik 16:25ra

28

Eguena

1884: Nazario Oleaga jaio zan Bilbo'n. Euskalzale sutua ta Euskaltzaindikoa. **1893:** Portugalete'ko zubia, Palacios'ek egiña, asi. **1970:** Domingo Soubelet il zan Baiona'n. "Eskualduna" aldizkariaren zuzendari ta idazlea.

Akazio, Biktor I (gotzaiña), Bitor, Botbido, Dabid, Eustasio, Furadran, Gerardino, Iñozentzio I (Aita santua).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CX)

Kolontar Juan eta Margalindatik datorrena

“Sikano” berbea, baleike Auñamendietan dagon
“ZINKA” ibaiaren izena izatea.

Eurak esaten dabe ez dagozela ziurtasun guztiagaz,
baiña zeozer izan bear, beste ibairik ez dagoelako izen
orrekin.

K.a. VII-VIn gizaldietan, erria fenizioak irasi
eben.

K.a. IVn gizaldian griego fozenseak, Massaliako
Uria (Marsella) sortarazi eben.

K.a. IVn eta IIIIn gizaldian keltiarrak sartu ziran.

K.a. IIIn gizaldian, erromatarrak sartu ziran eta “Galia
Narbonense”ko lurraldeakaz osotu eben lurralde ori.

K.a. 123 urte inguru, fenizioak Marsellako Uria
berriztu eben.

K.o. Vn gizaldian, Bisigodoak menperatu eben. VIIn
gizaldian frankoak. Eta VIIIn gizaldian arabiarrek. Eta
Karlos Martelek Berduneko ongundearen bitartez 843ko
urtean berrezkuratuta, Lotarioren eskuetan geratu zan.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

211-2016-155

Eguzkia: 07:10tik 21:32ra

Ilargia: 03:03tik 17:31era

29

Barikua

1304: Otxandio'ri erri-nortasuna Diego Lopez de Haro'k. **1511:** Bilbo'ko konsul-etxea sortu zan. Europa'gazko artu-emonotarako. **1709:** Bilbo'ko Kristo Kurutzekoaren eleizan lenengo mezea.

Beatriz, Benjamin, Bite, Eufrasia, Eukeni, Faustino,
Flora, Gillermo, Hilaria, Kaliniko.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXI)

Kolontar Juan eta Margalindatik datorrena

Karlos Buru-soil'en eskuetan ondorengo geratuta lur inguru ori, onek Probenzako leen erreñuan biurtuko eban.

947ko urtean Borgoñako aginpean ipini eban, eta ondore 1.032ko urtean Kaizarren agindura.

1.125eko urtean ondorengo lez, IIIIn Berenger'tar Ramon Bartzelonako Kondea eta

Toulouseko Kondearen artean bananduta geratu zan.

1.246ko urtean Ajouko etxearen aginpean geratu zan, eta orren bitartez 1.277ko urtean Napoleseko erregetzagaz lotuta geratu zan.

1.266-1.285eko urterarte, Napoles eta Siziliako errege VIIIn Luisen seme, Anjoutar I Karlos izanda.

Eta I Anjoutar Karlosen errege denbora onetan Aragoiko IIIIn Pedrok, Sizilia menperatuta Aragoiko erregetzagaz alkartu eban.

1.284-1.309ko urte bitartean Anjoutar IIIn Karlos izan zan Napoles eta Siziliako erregea.

1.345-1.386ko urte artean, Anjoutar IIIIn Karlos, Napoles eta Ungriako errege.

Atutxa

GARAGARRILLA

(Uztailla)

212-2016-154

Eguzkia: 07:11etik 21:31ra

Ilargia: 03:52tik 18:331ra

30

Zapatua

1268: Ordizia'ri erri-nortasuna. **1268:** Bergara sortu zan Ariznoa tokian. **1935:** Bilbo'ko Sabin-Etxean euskal liburuen erakusketa lenengoz.

Abdon, Augusta, Braulio M^a (Corres), Donatila, Federiko doatsua, Gerardo, German, Imetiero, Juletxu, Kepa Krisoslogo (gotzaiña), Leopoldo (Castelnuovo).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XVIII DOMEKEA

(Lk 12, 13-21)

Jesus gaur diruaren aurrean agertzen jaku: Anai bi euren artean ondasunak banatzeko eskatzen, baiña ez dau Jesus'ek zeregin ori onartzen: Nok egin nau Ni zuen artean epaille edo erdibanatzaille?

Ondasunetan larregi ustea ipiñi ez dagigun, uzta ona batu eta pozik egoan gizonaren ipuiña dakarsku. “Bizi nasai, jan eta edan eta egin jai”, diñotso bere buruari, baiña “Gaur gauean datortzuz zure biziaren billa “entzun eban.

“Orixe jazoten jako Ondasunak berarentzat billatu eta Jaungoikoarentzat aberats ez danari”.

GARAGARRILLA

(Uztailla)

Domekea

1476: Errege Katolikuak Lege Zarrak ziñetsi Bermio'n.

1894: Eusko Alderdi Jeltzalea sortu zan. **1895:** Lenengo B.B.B. Sabin Arana ta Luis Arana anaiak burukide.

Loiola'ko Inazio Deuna

Banto, Beato, Benigno, Demokrito, Dionisio, Dunis, Eudozimo, Fabio, Firmo, Folamon, German, Goselino.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXII)

Kolontar Juan eta Margalindatik datorrena

Probenzako Anjoutarren azkeneko agintaria, Renato izan zan.

1.408an Urtarrillaren 15ean jaio zan Anjoutar Renato, IIn Luis erregearen seme au.

1.419ko urtean Napolezeko errege IIn Luisek, bere seme Anjoutar Renato ondorengo lez eta 11 urte euki zituzenean Lorenatar Isabelekin ezkondu eban.

1.434ko urtean I Renatok, eta Aragoiko Vn Alfonsok, borroka latzak euki zituzen Napoleseko erreñuaren gora beran.

1.442ko urtean, I Anjou'ko Renato aragoitarrak Napolesetik bota ebenean, Taraskonen auzotu zan.

1.450ko urtean Mallorkako auzitegikoak matxinatuta, Vn Alfonsori agindu eutsoen erregearen aulkia.

1.452an Otsaillaren 28an II zan Lorenatar Isabel erregiña.

1.454an Iraillaren 11n Anjoutar I Renato erregea, ostera ezkontzen da Labaltar Juanagaz.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

214-2016-152

Eguzkia: 07:12tik 21:29ra

Ilargia: 05:45tik 20:21ra

1

Astelena

1708: Sebastian Mendiburu idazlea jaio zan Oiartzun'en.

1839: Martin Gilbeau jaio zan Urruña'n. Osagillea, olerkaria, Loitzun'go alkatea.

Akila, Alfontso Mª Ligorio (gotzaiña), Almeda, Arkadio, Bono, Domiziano, Esteban, Etelwoldo, Eusebio, Exuperio, Fausto, Fe, Felipe, Itsaro, Itziar.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXIII)

Kolontar Juan eta Margalindatik datorrena

1.466an Dagonilaren 20an Katalanak, Mallorkakoak egin eben antzera, Aragoiko Vn Alfonsori eskaiñi eutsoen erregetza.

1.470ean Abenduaren 16an Anjoutar I Renatok, ostera agindu eutson bere seme Juaneri erregetza berrezkuratu egian, baiña Bartzelonan il zan.

1.471ko urtean Anjoutar I Renato, Taraskonera joan zan bizitzen.

1.479an Urtarrillaren 19an siñatu ziran Probenza ta Kataluñako bakeak.

Anjoutar I Renato erregeak, bere loba zan du-Maine'tar III Karlos Probenzako Kondea, ondorengo errege lez izendatu eban.

1.481eko urtean Probenzako lurralde au du-Mainetar III Karlos Konde onen jabetasunean egonda eta ez ebelako ondorengorik euki, Frantziko errege XIn Luiseri aldatu eutson ondorengotasuna.

Eta 1.486ko Urrillan du-Maine'tar IIIIn Karlos au il zanean, betiko aldatu zan Frantziko erregetzara, Probenzako Konderrri au.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

215-2016-151

Eguzkia: 07:13tik 21:28ra

Ilargia: 06:47tik 21:06ra

2

Martitzena

1325: Larrabetzu uri, D. Juan Bizkai'ko jaunak. **1376:** Mungia ta Errigoitia uriak sortu. **1909:** Lekeitio'n, arrain-lantegian, jabeen alkartea sortu zan.

Aingeru, Aingeruen Andra M^a, Alfonso, Auspizio,
Betario, Ebodio, Esteban, Eufronio, Eusebio
(Vercelli), Gillermo, Katalina.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXIV)

Itxas-lasterkari ta Itxas-lapurrak

Itxas-lapuraren irudia, ez zan itxas-lasterkariak irudizko izaeran euki eben antzekorik be, euren leen eta askeneko ardura, lapurretan egitea bakarrik izan zan.

Bigarrenaren ardura alderantziz, errege edo ta erriarteko agintaritzatik artzen eban eskugo edo baimenaz, etsaiezko erri baten itxas-ontziak erasotu, menperatu edo ta arrapaka kendu, eroaten ebazan egitamuzko argibide ta balio guztiak, izaten zalako.

Eta gure Kolontar anai biak, Kasenobe ta Kolontar Gillaume, Frantziko Aitor-sume edo etxeko seme ta Ordezko-Almirante oneri, Frantziko XIn Luis erregeak bialtzen eutsoen eskutizetan «dit Koulon» idazten eutson.

Kolontar Kristobal, Kolon'tar Kristobalen osaba, bere anaiaren antzera bardin ibili zan, baiña aiñ ospe aundirik euki gabe.

Gero eurak baiño ospe aundia artuko eban euren loba Kolontar Kristobalek, IVn Karlos Nafar errege eta Margarita'ren semea zanak, Ameriketako lurraren ezaguneraziakaz.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

216-2016-150

Eguzkia: 07:14tik 21:27ra

Ilargia: 07:49tik 21:46ra

3

Eguastena

1700: Felipe V.ak diru laguntza eskatu eutsen Bizkaia'ri. Iru milla ontza urre emon jakozan. **1764:** Bilbo'tik Pankorbo'ra bidea asi.

Abibon, Agustin (Kazotiz - gotzaiña), Aiago, Anpelia, Aspren, Azela, Balten, Dalmazio, Esteban martiria aurkitzea, Eufronio, Fausto, Flabia, Gamaliel, Gofredo, Gustavo, Jone (Chantal), Kepa, Leontzia, Lide, Lidia.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXV)

Kolon'tar Kristobal'en bizitza

Berd eta Martotorell'tar Gabrielekek esaten dauenagaitik, ainbat edestilari izan direla Kolontar Kristobal Felanitx'en jaio zala esaten dabenak: Benezuelako aita Nektario, Lopez ta Flores'tar Manuelek bardiñ, Madariagatar Salvador, eta Zerdatar Juanek Koloni buruz ankea sartu ba eben be “XUETA” (judio) deitu eutsolako, danak jakin eben eta dabe, bere sendia katolikua zalako, Kolon bera be katoliku sutsua zala, IVn Karlos Nafarroako errege ta Margaritaren bidetik, sinismen orreikaz bizitzan gizon eginda.

Eta Kolontar Kristobal ta bere anai Bartolomeri “Kolonbo de Terra Rubra” esaten eutsiela.

1.459ko urtean IVn Karlos Nafar erregea, Santueri'ko gazteluan egon zala atxilotuta.

1.459an Urrillaren 28ko idazt-eguna daukiela, IVn Karlosek, Mallorkako Gotzaiña ta Jaurleariai idatzitako eskutitzak, euri esanda “*margalida*” gaz arduratu zitezela, nezka gazte ura beragandik aurdun geratu zala ta.

1.460ko Bagillan jaio zan Kolon'tar Kristobal

DAGONILLA (Agustua)

217-2016-149

Eguzkia: 07:15tik 21:26ra

Ilargia: 08:51tik 22:21ra

4

Eguena

1513: Bilbo'ko Gizakunde (Encarnación) eleizea ta konbentua egiten asi. **1794:** Donostia Frantze'tarren menpera. **1899:** René Lafon jaio Merignac'en.

Agabio, Aristarko, Aton, Baldomero, Bentola, Berezi, Baros, Bibenziano, Bioleta, Elena, Eleuterio, Epifanio, Eudoxia, Isidoro.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXVI)**

1.461an Iraillaren 23an Nafarroako errege IVn Karlos il zanean, Kolon'tar Kristobalek urte bat eta iru illabete eukingo zituzen gitxi gora beran.

Eta agiri onen agerketa arazoa, XVn gizaldian Felanix'en jaio ziran umeen argibideak, ezin diralako inondik inora aurkitu, bateatuko egun eta bear ziran zeaztunak inundik ez diralako agertzen, nai Felanix'eko San Migel Goi-Angeruaren eleizakoak, ez eta San Salbadarren Santutegiko eleizakorik be.

Sendi ta gurasoen argibideakaz, bardiñ antzeko bat sortzen da Kolon'tar Kristobalen amaren sendiagaz be, bakarrik aurkitu direlako Kolonen aitite, Kolontar Juan aitarena, Kolontar Margaritaren amarena, igeslari euki ebezan iru itsas-ontziren jabe Anjoutar Dukearen serbitzura, Kolontar Kristobal, eta Frantziko lurraldean deitzen eutsoen Kasenobe ta Koullontar Gillaume itsas-ontzi Amiralaren osabarenak.

1.462ko urtean Bartolome, Kolontar Kristobalen anaia jaio zan.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

218-2016-148

Eguzkia: 07:16etik 21:25ra

Ilargia: 09:52tik 22:54era

5

Barikua

1433: San Anton, Bilbo'ko bigarren parrokiaren be-
deinkapena. **1550:** Mertzedetako lekaime etxea sor-
tu Berriz'en. **1864:** Resurrección Maria Azkue jaio
Lekeitio'n.

Afrika (Andra Maria), Agapito, Andre Mariaren Eliza
Sagaratzea Gasteizko Andre Maria Zuria, Abelardo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXVII)**

1.469ko urtetik aurrera Kolontar kristobal 9 urte gaz eta bere anai Bartolomek 7 urte gaz Frantziko osabaren etxera joan ziran, euren ikasketak Anjoutar Dukearen gortean egiteko asmotan, eta ortik aurrera sekula euren bizitzan ez ziran itzuli Felanitxeko erritxora, naita Kolonek itsasoaren beste aldetik Ameriketarren lur billa agertzen ziran Ugarte ta lurraldeari, bere ama ta beren erriko baselizaren izenak ipini. Kolontar Kristobalek 9 urtekin asita itsasontzietan ibili arren, 14 urte eta Bartolome bere anaiak 12 urte euki arte, ez ziran euren osaba Kolontar Kristobalen itsas-ontzietan ikasten ibili.

Eta, Kolontar Kristobalen bizitza bere asieratik adierazteko, ainbat itaunari emon bear dautzaguz erantzunak, eta ez edozelakuak.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

219-2016-147

Eguzkia: 07:17tik 21:23ra

Ilargia: 10:51tik 23:24ra

6

Zapatua

1526: Sebastian Elkano'ren gorpua itxasora. **1624:** Bizkai'ko Batzarrak ez dabe onartzen Ibarrangelu'ko ordezkaria, idazten ez dakialako. **1897:** Eibar'en lenengo oporra, "uelgea".

Agapito, Berta, Bizente, Estapino (gotzaiña), Estepan, Eusoio, Felizisimo, Getari, Hormisdas.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XIX DOMEKEA

(Lk 12, 32-48)

- Fededunak “artegitxua” dira, baiña Jainkoak euren eskuetan itzi dau erreñua.
- Eskuetan kruselua dogula bizi bear dogu, kruselua biztuta eta fedea argi.
- Ugazabari itxaroten zur dagoan morroiaren antzera.
- Asko emon jakonari asko eskatuko jako.
- Mundu zabalaren barruan eta fedez geroago ta otzago dan giroan, artalde txiki lez batzen ikasi bear dogu fededunak.
- Eta gure fedea geroago ta geiago billatu ta argitu, ez ostera naikoa dakigula uste izan eta lotan bizi.

DAGONILLA (Agustua)

Domekea

1533: Alonso de Ertzilla jaio Madrid'en. Jatorriz, Bermio'tarra. "Araucana"-ren idazlea. **1539:** Mugia'ko Matxin'en eriotza. **1592:** Oienart'en jaiotza Maule'n. Abel (Mesopotamia), Afra, Alberto (Sicilia), Biktrizio, Domezio, Donaziano (gotzaiña), Donato, Fausto, Julen, Justino, Kaiet, Kaietano.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXVIII)

Adibidez:

a) Bereztasunaren eta arrosoizko lege guztiaren aurka, errege/erregiña, gorteko aolkulari ta Kolonen artean ongunderatuta, Kolontar Kristobal jaio eta noren semea zan gora beran ostonduak egiteko ziñez itza emonda, araubidez egiten daben orokorrezko ezkutaldi zital ori, gogorra izan bear izan eban, Kolonen semeak be euren aita norena eta nungoa zan jakin ez egien.

Eta beren izatasunaren izkutu zital oneik aurrera eroateko, Kolonek gaztekerrian legez arrotz lez agertzen bazan, bere Aragoiren Mallorkako jaioterrikoa lez be, ostondu bear izan eban itzarmen orren bitartez.

Dana dala, ongunde edo itun orren inguruan, ziñez itz emonda egon ziran guztiak, Kolon bera be artean dala, ondo baiño obeto zaindu eben laterrizko elkarpide ori, idazkietan eta errigizartearen artean guzurrezko aztarnak zabalduta.

Baiña, zergaitik ote izango zan guzti ori?

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

221-2016-145

Eguzkia: 07:19tik 21:21ra

Ilargia: 12:46tik 00:24ra

8

Astelena

1427: Leonor, urte biko, Napparroa'ko erregina. **1915:** Juan San Pelayo'ren eriotza Karrantza'n. Mena ibarreko barriak idatzi ebazan. **1961:** Orixe'ren eriotza Añorga'n.

Domingo (Guzman), Eleuterio, Emiliano, Erroman, Esmaragdo, Gedeon, Gerbasio, Hormisdas, Julen.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXIX)

Mundu-gai-fisiko onetan badakigu, egiten direzan gauza guztiaren izenak, asmoak, edo ta arrazoiak, euren sorburuzko gogorapen lekutik kentzen ba dirala, beste leku batera aldatzeko direzala, eta egikera orreik norkerizkoak biurtzen diran lez, guzurra, naspiltasuna, lapur, edo naikerizko esabidearen adierazpenetan biurtzen dirala.

Ala, Erromatar Kaizar-katolikotasunaren sasi-jaintasunezko arrazoi biurtzeagaitik izango ote ziran alegiñ orreik?

Zertarako, “JAINKO AITARI, guda-indarrean odoljarioz eginda, menperatasunaren giza-batzango oneik eskeintzeko?

JAINKOAREN LEGEAK, nori emoten dautsoe alango baimenik?

Jesus, bere Semea gure artean egon zanean, aolku ederrak bakarrik emoten euskuzan, naita batzutan lukurrerizko-fariseoak ostikadaka ibili, Aitaren etxea saleros-legez ibiltzen ebelako.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

222-2016-144

Eguzkia: 07:29tik 21:20era

Ilargia: 13:42tik 00:55ra

9

Martitzena

1459: Portugalete'ko erri-arrauak idatzi ziran. **1522:** Alejandro Cesarini Kardenala Iruña'ko gotzain izendatu eben. **1897:** Arrasate'ko Santa Ageda'n, Canovas del Castillo il eban.

Indigenen eguna, Amor, Antonino, Benigno, Beremundo (gotzaiña), Beriano, Biator, Emilian.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXX)

Ostikada orreik fariseo andikiak ez ebelako parkatzen, Jesus gurutzean il eben, eta iltze orren ondorioz bere sinismeneko aolkularitza katoliko alderdikidetu eben, gai-mundu onetan Erromatar katolikotasuna, ziri edo ta zilborrharen ardatza izan zedin.

JAINKOA Goiko Zeruan dago, eta guri Berak gaisortarazitutako legezko baldintzakin bereztasun onetara, ez dauzku bialtzen norkerizko sasi jainkotasunean bizitzen, len, Beragandik gaiezko bizi au baldintzatuta dagoelako, eta bigarren, jaioten garenok ulertu dagigun baizik, nortasunez eta bakean bizi bear garela, bakotxaren beren eskubidetik zor jakezanak ardura audienean ordainduta.

Zenbat bider gogoratzen naz gure Euskal guraso zarrakin: “Berba gitxi ta zeatzak, iñor kaltetu barik, beti arduradun euren zorrak ordaintzeko, eta beti prest, gure *“euskal lege zarragaz oituratuta”*, beartsuari laguntzeko.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

221-2016-144

Eguzkia: 07:21tik 21:18ra

Ilargia: 14:38tik 01:28ra

10

Eguastena

1312: Nuño Lara, Bizkai'ko jauna, il zan Bermio'n eta Tala'ko eleizan illobiratu eben. **1868:** Isabel II. Lekeitio'ra eldu zan. **1926:** Santa Krutz abadea il zan Colombia'n.

Abraham, Agatonika, Asteria, Aurelio, Autor, Basa, Beso, Blanco (gotzaiña), Filomene, Hugo, Ireneo, Jakobo, Jon, Laurendi, Lorentzi, Paul.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGĒEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXI)**

b) Errege ta andikiak ortik aurrera, bereztasunezko legearen aurka egiten ebazanak eta gero itzuraz beintzat euren artean gizon/emakume on lez agertzeko, Santa Fe'n, eraiki eben Uria ezarri eben zilbor lez, txar egiñekoari ongunde bidez garbitzeko, oitura lez egiten ebazan erosleak edo busti-zaletasunezkoak, edo bakeak beste trikimmalluekin lortzeko, ta abar.

Eta begitu, gizon/emakume jakitun aundi oneik, len eta gaur be, zelan egiten dabezan ostrukaren buru-ostonkera lotsati auek, euren artean truke: “Diru, eleiz-sari, ogipide, opari, mesede, koipekeriz busti, keiñalari edo guda-indarrarezko keiñadakin” guztiak gogoz erabilten ebezanak, euren baitak itzuraz beintzat, bakeztuteko buruz.

Norkerian, ala Nortasunaren osagarritasunezko zor-ordezkaritzaren arrazoian egongo ote dira **JAINKOAREN LEGEAK?**

JAINKOAK, mundu onetara jaioten garan danori **BERE LEGEAKAZ**, nortasunaren ardurazko kundeatzaillak izan gaitezcan bialtzen gaitu iñungo zalantza barik. Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

224-2016-142

Eguzkia: 07:22etik 21:17ra

Ilargia: 15:33etik 02:05ra

11

Eguena

1801: Samaniego euskotarra il zan Laguardia'n.

1911: "Compañía Marítima Euskalduna" sortu zan Bilbo'n. **1940:** Donosti'ko Gros pelotalekuan, Atano'k Iraeta'ko Txikiari irabazi: 22-8.

Agilberta, Alexander iketzagille, Alexander, Argitxu, Digna, Donaldo, Ekizio, Eliano, Filomena, Gayo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXII)**

Mundu onetan orregaitik, iñor ez gagoz baimenduta iñungo legerik sortarazten, “BERAK ipinitako LEGEAK, ortxe daukaguzelako ardura aundiz erabilteko”.

d) Kolonek, I Isabel erregiñaren aldetik eukan babesa ta IIn Fernando erregearen aldetik gorrotoa.

Gorrotoa bai, baiña gorroto ori zergaitik?

Ala, IIn Fernando, IVn Karlosen ugazanaitasun aldetik Kolonen osaba izanda, eta bere aita ta berak IVn Karlos eta IIn Blankagaz Nafar erregetzan egin ebezan pozoitasun eta guzurretatik ostondu gurean, edo ta, euren alegiñez gain, Kolonen nafar ondorengotasunean, orokorrezko itsas osoa ta lur barri orrein agerketaren bere erregearen ordezeko agindupean legez artuta, Nafar erregearen edestiko adierazpenetan arritasun aundi orreik ez zitezen argiratu?

Badago beste bide bat, Kolonen jaiocerazko ixiltasun zital ori adierazpendu egiten dauena, eta nik esango neuke, ziurtasun aundiena daukana dala.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

225-2016-141

Eguzkia: 07:23tik 21:16ra

Ilargia: 16:28tik 02:45ra

12

Barikua

1277: Alfonso Jakintsua Eibar'en gudaketan Unzueta gaztelua artu nairik. **1546:** Frantzisko de Vitoria il zan Salamanca'n. **1820:** Iparragirre jaio zan Urretxu'n.

Gazteriaren eguna, Agilberta, Anizeto, Frantziska, Esteban, Euplo, Eusebio, Felizisima, Felix, Fotino, Gerardo, Graciliano, Goiatz, Herkulano, Ilari.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXIII)**

Ostondutasunezko ixiltasun zital orreik, Erromatar eleiztarrak, Katoliko batzangotzeko asmoaren aritik dakarrena dalako.

Bestela zelan ulertu, I Isabel ilda, II In Fernando bere kaizar edo aundienetariko errege izateko itxaropenean Foix'eko Germanagaz ezkondata, erdi ugarte onen ekialdeko Aragoi eta Napoleseko erregetzakaz ibili ebazan antolaketak?

Gaiñera, zelan ikusiko eben orduko erregeak aiiñ urrun, ia bertokoa be ez ba eben ikusten, euren arteko andinai ta eskubidearen naspiltasunezko borrokakaz.

Argi dago, egia bada Santa Fen katolikotasunezko-espainiar batzango orregaz itzarmendu ba-zirala, Erromako eleiztarren ardura bakarrik izan zala, euren gandik kanpo, iñork ez ebalako almenik ez ikusmenik euki, eurak esaten ebena, erregeak guda-indarrakin aurrera eroatea baiño, eta erregeak eleiztarren agindupean ez ba ziran ezartzen, VII In Fernandogaz sortu zan antzera, onen aginduz 1.810-1.823ko urteetan guda agintariak erregeen gaiñetik egin ebana baiño besterik egitea ez ebalako bear, katoliko-batzangotasun ori garaipentzeko.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

226-2016-140

Eguzkia: 07:24tik 21:14era

Ilargia: 17:22etik 03:31ra

13

Zapatua

1882: “Centro Vasco Navarro” zabaldu zan Madrid'en.

1912: Ekaitza itasoan: 143 arrantzale euskaldun ito ziran; geienak Bermio'tarrak. **1968:** Dario de Areitio il zan Getxo'n.

Antonino, Antioko, Ariolfo, Aurora, Barbastroko
Klaretar mixiolariak doatsuak ta martiriak, Bentola.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XX DOMEKEA

(Lk 12, 49-53)

- Jesus sua, lurrera ekarteko etorri da: Maitasunaren sua.
- Jesus'ek bateoa artu bear dau eta es-tu dago artu arte.
- Jesus'ek eztabaidea sortzen dau, gero ortik benetako bakea sortzeko.
- Eta bake ori lortu-arte, banakuntza sortzen da, etxean, sendian, eta bakearen bide bakarra guztiak Kristo'ren bidea onartzea da.
- Orduan bai esan al izango dau: Neure bakea emoten dautzuet, ez munduak emoten dauan lakoa.

DAGONILLA (Agustua)

Domekea

1825: Juan Bautista Elisanburu jaio zan Sara'n. **1860:** Txirrita jaio zan Ernani'n. **1968:** Juan Gorostidi musikalaria il Donosti'n.

Atanasia, Berenfrido, Betario, Birginia, Demeter, Eglon, Eusebio, Felix, Gariñe, Juniano, Kalixto (gotzaiña).

AGUSTUKO ANDRA MARI

Jai aundizat artu dau gure Erriak ainbeste erritan Zaindari dan Andra Maria'ren egun au. Begoña'n be jai aundia ospatzen dabe Bizkai'tarrak.

Andra Maria Kristo'ren Ama eta be-re jarraitzaillerik zintzoena dogu: Pozgarria benetan lenengo kristiñauen artean batzarrean eta otoitzean Ama au ikustea; Espiritu Santua etorri zanean an egoala diñosku Biblia'k.

Gero, antza dagoanez, Joan'en ardurapean, izan zan bere zartzaroan eta Efeso'n bizi izan ei zan. Ez zan txikia izango beragaz bizi ziran lenengo kristiñauen poza!

Zeruan daukagu guztiok gure ama zoragarri au.

DAGONILLA (Agustua)

Astelena

1338: Areatza'n, Billaro, sortu eban Haro'ko Juan Nuñez'ek, Maria Diaz de Haro'k emondako agiriz. **1810:** Donosti'n, Napoleon'en eguna ospatu zan. **1864:** Madrid-Paris trenaren asierea Donosti'n.

Andra Maria'ren Jasokundea

Alba Andra Mari (Argi-aste), Alkazar Andra Maria, Alfredo, Alipio, Alizia (Adela).

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXIV)

Ala noren aginduz egin eben guda-nagusi aiek, Kadizeko 1.810-1.812 Merkantil ta katolikotasunaren konstituziozko errigizarte batzango areik, gaur oraindiño keiñatzaille daukaguzenak?

e) Eta arrigarriena dana, Ameriketako bidai orren, azken mariñelaren ogi-bide, izen abizen ta jaio erriak jakinda, Kolonenak jakin ez?

f) Naita egia izan, Kolonek ixiltasun orretarako Erregeakin benetako ziñezpen gogor bat eginda itzarmendu bazan be, urrengo urte ingurutan Gaztelako gortetatik, al izango ote ziran alako iziltasunik aurrera eroateko?

Iñundik iñora ez zan gerta ditekena, eta gitxiago, odolzaleko inkisizioaren agintaritzazko denbora aietan.

Ixilezko zitaltasun ori adierazteko, leen kontuan artu bear dituguzenak, orduko gertakizun orreik edestirako idazten ebazan idazkariak dira, eta denbora aietan eleiztarren kontrolpetik kanpo, ez egoan iñor.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

229-2016-137

Eguzkia: 07:27tik 21:10ra

Ilargia: 19:50etik 06:20ra

16

Martitzena

1808: Frantze'tarrak Bilbo'n. Begoña'ko parrokoa il eben. **1841:** Naparroak soldadutzara joateko legea.

1893: Gernika'n Foru-Batzarra. Abertzaleak eta karlistak alkarren aurka.

Anbrosio, Aredio, Armagilo, Arsazio, Balsemio,
Basilia, Demetriano, Diomedes, Eleuterio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXV)**

g) 1.460ko Bagillan jaio zan Kolontar Kristobal Felanix'eko land edo oraindiño zutik dagoen basetxe-gorrian, eta egia izan bear da IVn Karlos Nafarroako erregearen semea zala, land-etxe orretan orain bizi diranak “Margalida”ren izena ibiltzen dabelako, eta izen ori gaur ainbeste urte igaro ta gero erabilteko, ez zan izango lenengo neskatilla gazte bat euki zitun ume bat lez, izen ori gaur azpimarratzeko beste bereiztasunezko gertakizun berezitik etorri bear daualako.

Kolonek, 1.498ko irugarren itsas-aldiko bidaiari, Benezuela aurrean ikusi eban ugarteari ipini eutson “Margalida” bere amaren pitxi-izen ori, Juan De La Cosa mapagilleak, Kolonek urte orretan bere itsas-eskutitzan ugarte ori izenduta ipini ebanetik aldatu ebana, eta gaur, Madrilleko itsas-erakustokian dagoena.

1.474ko urtean Kolontar Kristobalek 14 urte euki zituzela, itxas-ontzitarra igoten dau, bere osaba Kasenobe ta Kolontar Gillaume Amiraltearen agindutara.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

230-2016-136

Eguzkia: 07:28tik 21:09ra

Ilargia: 20:32etik 07:25ra

17

Eguastena

1082: Lope Iñiguez'ek Muxika, Gorozika, Tuda ta Bermio'ko San Migel eleizea Kukulluko Millan'eri.

1775: Jose Pablo Ulibarri jaio zan Okendo'n. **1911:** Donosti'tik Andoain'era argi indarrezko tranbia.

Akazio, Alipio, Anastasio, Beatriz (Silba), Benedikta, Bonifazio, Donato, Ernan, Eusebi, Eutikiano, Jazinto (Polonia), Julene, Karlomagno, Klara, Kuadrado.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXVI)

1.474-1.475eko urte bitartean Kolontar Kristobalek, Esporades ugartedian dauan Kio (*Greziako ugarte bat dana*) Ugartera egin eban osterata bat, bertan “Lentisko”aren zugaitza ezagututa (*txapar landara bat beti orlegi egoten dana eta egur gogorrekoa izanez gain, bere barrutik argitzeko ibiltzen zan olio bat ataraten eutsoena*), eta usai-gozo ta bizkorgarri lez be ibiltzen zan “Almaziga” zukea be, gero 1.492an Azaroaren 12an aipatzen dauana, Kubako Ugartean be aurkitu ebalako.

1.476ko udan Kolontar kristobal lenengoz eltzen da Portugalera, denbora onetan ondo baiño obeto ezagutzen eban Lur-Arteko itxasoa, eta baleiteke Atlant itxasoarekin amesetan ibiltea, Zipango (*Japon’eko ugartediaren antziñako izena*). ugarteak aztu barik.

1.476an Dagonillaren 13an ikaragarritzko itxas borroka bat egon zan erdiugarte onen San Bizente lur/beso aurrean, Jenobako lau itxasontzi ta Frantziko itxas/lasterkariaren artean, auek Kolontar Kristobalen osaba, Kasenobe ta Koullontar Gillaume agindupean egon ziranak.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

231-2016-135

Eguzkia: 07:29tik 21:07era

Ilargia: 21:12etik 08:33ra

18

Eguena

1468: Errege Katolikoak Gipuzkoa'ko Lege Zarrai itzaltasuna eutsela esan eban. **1834:** Rodil'en aginduz Arantzazu erre eben. Irudia aterata egoan. **1936:** Ramon Sota'ren illetea Bilbo'n. Franco'tarrak il eta gero be epaitu egin eben.

Agapito, Alberto (Hurtado), Alipio, Elena, Eliana, Eonio, Fermin, Filanzia, Floro, Franko, Hermas, Inan.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXVII)

Borroka onetan sua artu eban Kolonen itxasontziak, bera ta beren lagunakaz batera Jenobako itxasontzi bateri erasotzen egon zirala, ta uretara jausita arraun baten laguntzagaz, uger joan egin bear zuen Portugaleko izparter edo itxas/ertzean Lagos'eko ondartzara.

Eta Kolontar Kristobal gazte onek, Lagos'etik baleiteke 15 milla (*milla batek, gaztelera = nudo esan gura dau, eta 1.609m. daukaz*) edo 24,135 Km. egon ziran Sagres ta Sam Bizenteko lur muturretara joatea, Sagresen itsastar Enrrike Portugaleko erregearen semeak euki ebalako beren itxasoko eskutitz'gintza edo ta mapagintzaren lantegi/zilborra.

Borroka onen ziurtasuna, Kolontar Kristobalen aldi bereko, Ruy de Pina Portugesa, eta Palenziako Alonsok argitaratu eben, Vn Fernando katolikuak egiztatu ebana, Diego de Barela'tar Mosen'eri Iraillaren 5n egunean bialdu eutson eskutitzan.

Kolontar Kristobal borroka orretan, 16 urte euki ebazan.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

232-2016-134

Eguzkia: 07:30tik 21:06ra

Ilargia: 21:50tik 09:41ra

19

Barikua

1525: Lekeitio'n, Adan de Yartza ta Nikolas Arteita, eleizan zein non egon, asarre. **1930:** "Amaya" eres-antzerkia antzestu zan Buenos Aires'en. **1971:** Fidel Lejartza Zeanuri'tarra il Madrid'en.

Agapio, Ander, Badulfo, Balendin, Bartolome,
Bertolfo, Donato, Eladio, Enan.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXVIII)**

Vn Fernando katolikuak “Kolon’tar Kristobal”en izenagaz idazten dau eskutitz au, Kristobaleri oraindiño “Kristoforo Kolonbo” esaten eutsoenean.

1.477ko Otsaillean, Kolontar Kristobalek beren 17 urtegaz, eta itsasoaren jakiturizko arloetan Lull’tar Ramonen irakaspenak ondo ikasita, Islandiako bidean orduko Thule esaten eutsoen ugarteia ezagutzeko eta itsasbidai orren zeatzunak artzeko, urten eban itsasora.

1.477ko urte erdian Kolontar Kristobal itsasoaren zeatasunezko jakin barriekaz Lisboan aurkeztu zan, eta itsasoaren jakitun andiko gizonakaz alkarrizketan ibilita, bere aipu ta ospea gorantza joan ziran.

Kasastar Bartolome lekaideak Kolonengaitik esaten eban: Los Santos lekaidetxera joaten zala Mesa Santua entzutera, eta lekaidetxe onen iraspenna, Santiagoren zaldunezko gizon aundiaren emazte ta alabaren etxea izateko izan balitz lez eraiki ebela, gizonak gudan egoten ziran bitartean, neskato ta andre garbitasun, zintzotasun eta agindupeko ziñ-itza emonda, euren senar, senargai eta semearen alditarako urruntzean, berton itxaroteko zala. Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

233-2016-133

Eguzkia: 07:31etik 21:05era

Ilargia: 22:26etik 10:51ra

20

Zapatua

1572: Miguel Legazpi'ren eriotza Manila'n. **1864:** Al-sasua-Irun trenaren lenengo ibillaldia. **1897:** Angiolillo, Canovas'en itzaillea, il eben Bergara'ko espetxean.

Adbino, Adoindo, Amador, Bernardo C., Brigida,
Donorzio, Erberto (gotzaiña), Eudosia, Filiberto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXI DOMEKEA

(Lk 13, 22-30)

- Jesus Jerusalem'era bidean, irakasten.
- “Jauna, gitxi ete dira salbetan diranak?”
- Ate estutik sartzen alegindu zaiteze.
- Askok naiko dabe sartu, baiña kanpoan geldituko dira ate-joka.
- Sortaldetik eta Sartaldetik, iparraldetik eta egoaldetik etorriko dira eta Abraan'egaz maian jarriko dira... zuok barriz andik kanpora.
- Azkenengoak aurrerengo izango dira eta aurrerengoak azkenengo.

DAGONILLA (Agustua)

Domekea

1794: Eibar'ek Gipuzkoa'tik urten eta Bizkaia'n sartzea erabagi eban. **1873:** Nafarroa'ko Allo'n karlisten egitadagorrrak. **1938:** Teodoro Anasagasti arkitektoaren eriotza Madrid'en.

Agapio, Anastasio, Basa, Bonoso, Donato, Euprepio, Fidel, Julen, Kuadrado, Leontzio (gotzaiña), Luxurio.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXIX)**

Los Santos lekaidetxe ori, gudari elkargoko Santiagoren lekaimeak zuzenduta egon zan.

1.478-1.479ko urteetan Lisboan, Kolontar Kristobal lekaidetxe ontara joaten zanean ezagutu eban bere emaztea izango zan Moniz eta Perestrelo'tar Filipa, beragaz ezkondata.

Eta 1.479-1.480ko urte onetan jaio zan Kolontar Kristobalen seme Kolontar Diego, gero Itsas zabalaren ondorengo bidetik, tizas aundiaren bigarren Amirala izango zana.

Kolontar Kristobalen amagiñarrebak, bere gizonak eukezan itsasoko tresneri guztiak emon eutsozan Koloneri, onek poz aundia erakutsita.

Eta bere emaztearen sendi bidetik, Portugaleko andikitasunen arteko ate guztiak zabalik aurkitu ebazan.

Orren argibidea, Portugaleko errege ta andikitasunezkoak beragandik be zeozer jakin ebelako da:

a) Erregeen arteko mailan, ondo baiño obeto ezagutzen ziralako.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

235-2016-131

Eguzkia: 07:33tik 21:02ra

Ilargia: 23:40tik 13:10ra

22

Astelena

1522: Pedro Ayala, Agurain'go kondea, zigortua ta erioztzara epaitua izan zan. **1799:** San Antolin'en gorpuzkiña Plentzia'tik Lekeitio'ra. **1839:** Gorriti musikalaria jaio zan Uarte Arakil'en.

Agatoniko, Andre Miren Erregiña, Antusa, Atanasio (gotzaiña), Epikteto, Errose, Fabrizioano, Felipe.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXX)**

b) IVn Karlos Bianako printzea Portugaleko erregearen arreba Katalinagaz ezkonduko egon zanean, oso ezagutua ta onartua izan zalako gorteko andikitasunengaitik.

d) Eta batera, Nafarroako IVn Karlos erregearen seme, Vn Fernando katolikuaren loba, eta I Isabel erregiñaren lenengo maillako lengusua izanda, argi dago Kolontar Kristobalek, ez ebela ezereen eragozpenik euki erregearen maillan sendi aundi baten alabeagaz alkartzeko, eta beren sasoi ederrenetariko 19 urte zituenean ezkontzeko.

Eta gero, Madera ugarte ondoan, Portu Santuko Ugartera bere emazte ta semeagaz bizitzen joanda, andik itsasoratzen zan, Azores, Madera, Kanarias, Orlegi lur muturraren ugarteak eta Ginea ikustera joateko.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

236-2016-130

Eguzkia: 07:34tik 21:00ra

Ilargia: 23:40tik 13:10ra

23

Martitzena

1777: Juan Antonio Mogel, Peru Abarka liburuaren idazlea, Logroño'n Inkisiziñoaren epaimaiaren aurren.

1879: Balendin Zubiaurre jaio zan Madrid'en. Jatorriz Garai'koa.

Antoni, Apolinar, Arkelao, Asterio, Baleriano, Biktor, Donato, Eleazar, Eugenio, Felipe (Benicio), Flabiano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXXI)

1.480ko urte onetan Kolontar Kristobalek, irakurri bear izan ebazan, 1.474ko Bagillaren 25ean Florenziako fisikari ta matematiku aundia zan Toskanelli ta del Pozotar Paolok, Portugaleko erregearen senidea zan Martins'tar Fernando kalonje edo eleiz-legegizonari, bialdu eutsozan eskutitz ta mapa bereziak.

Toskanellik, Martins'tar Fernandori eskutitz eta mapa onegaz esaten eutson,: Itxasoko eskutitz edo mapa au, nire eskuekaz eginda dago, eta margoztuta dagoz zuen Portugaleko itsas-bazter ta ugarteak, lurbururainoko bitartean edo (*Lurbururainoko bitartea = distancia al Polo*) ta kontuan artu bear dozuen gauberdin-lerroa (*gauberdin-lerroa/linea equinocial*), bai zenbat leko (*leko = legua*) erabili bear dozuezan, ugari ta gozatsutasunezko aberats toki orreitarra eltzeko. Toki orreitatik asi bear zenuke zuen mendebalerantzako bidaia, eldu bear zareten lekuetara.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

237-2016-129

Eguzkia: 07:35tik 20:59era

Ilargia: 00:19tik 14:18ra

24

Eguastena

1857: Bilbo'n, Estufa kalean, Banco Bilbao'ren lenengo etxea. **1937:** Guriezo'n Sabin Egileor eta Raimundo Puja-na, alde batetik, eta Amilcare Fantani ta Bartolome Barba, besetik, eusko gudariak menderatzeko erea erabagi zan. Audoen, Aurea, Bartolome apostolua, Bergoi, Emilia (Vialar), Eutikio, Gorka, Jorge (Limniota), Kandido.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXXII)**

Ez arritu nire eskutizetan Mendebala esatea, onkailu, kanela, gazpiper, atsegintasunezko lur orreri, oiturazkoa daukagulako gauza orreik Ekialdetik datozela esaten.

Leku orreik, Itxasoaren beko boil-erdi edo lurrerditik Sartaldera bideratzen diranak, Mendebaletik aurkezten diralako, eta lurraren boil erdi edo goiko lurrerditik bideratzen diranak, beti Ekialdetik.

Kolonek eskutiz au berriz idatzi ta aldatu ebenean, Silbio ta Pikolomini'tar Eneasen “Historia rerun” egaz lotu eban eta “Kolonbina Liburutegian zaintzen da”, Sebillako Urian “Laran/Ondo Aterpe edo Bailan” kokatuta dagoena.

Kolontar Kristobal ez zan pozik geratu eskutiz ta mapa orretan ekarten ebenagaz, eta Toskanelli berari idatzi eutson beste eskutiz bat, zeaztasun orreik argi geiagoaz ulertzeko.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

238-2016-128

Eguzkia: 07:36tik 20:57ra

Ilargia: 01:02tik 15:24ra

25

Eguena

1355: Otxandio'ko gudaldia: Castilla'ko Pedro ta D. Tello bere anaiaren artean. **1803:** Motriku'ko parroki barriaren lenengo arria. **1891:** Luis Iruarrizaga'ren jaiotza Igorre'n.

Arnoldo, Bizente, Eusebio, Geronzio, Gines, Gregorio, Herminia, Joseba (Kalasanz), Julen.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXXIII)

Argi ikusten da Kolontar Kristobalek, al eban jakiturizko zeazpen ta zeaztasun guztiagaz batzen zituela eskutitz ta itsas-eskutitz edo mapatan aurkezten ebazan aurreko txeetasun ta oarketak, barnean euki ebazan egarrizko asmakizun aundiak, bere bizi denboretan bete gura ebazalako.

Kolontar Kristobalek, liburu, agiri ta idazki askotatik, ainbat gogaketa, galdeketa eta oarketa eginda gero, ondorio onetara eldu zan: Indiaseko lurrarteraiño peninsula onetatik, borobil mundu onen itzul-ingurutik (*de la circunferencia de este mundo*). 282° besarkatu egiten ebazala, eta 360°tik 282° kendu ezker, Katayo (*Katai edo Katayo = Txinari emoten jakon izena*) Erdi-Aroan ta Lisboako bitartea 78°koa zala.

Eta lur-gerrirantza 2/3, 78° oneik 56° edo 50 milla Kanariasen neurrian gitxi gora beran berentzat izan zirelako, Mendebaleko bidetik peninsula ontatik Indiaraiño, 3.900 milla edo 975 leko urtetan eutson Gomeraren obo, (*obo = latitud, paralelo*) edo Gomeraren obo-neurrian. (*o en la medida del paralelo de la Gomera*). Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

239-2016-127

Eguzkia: 07:37etik 20:56ra

Ilargia: 01:50etik 16:27ra

26

Barikua

1839: Espartero ta Maroto Abadeño'n Bergara'ko "besarkadea" gertatzen. **1901:** Unamuno'ren itzaldia Bilbo'ko Arriaga'n. **1937:** Laredo'n eta Santoña'n, euskaldunen aldetik gudearen azkena.

Abundio, Adrian, Alexander, Anastasio, Atiko, Biktor, Biktoriano, Eider, Errupin, Felix, Froilan, Ireneo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXXIV)

Eta utsegiteko bide ortatik, neurtasun orreikaz Indiaren Ekialdeko lurak, nai gabe Amerikaren Atlant-lurraldeetan kokatzen ebazalako, ez da arritzekoa bera Ameriketako lurraldeetara eldu zanean, Indiako lurraldeak zirala esatea.

1.478ko urtetik aurrera Kolonek bere ustean asi zan esaten, zeintzuk ziran tizas aundiaren zabaltasunezko neurriak, eta agertuko ziran gauzak bide orretatik, 1.484ko urterarte geratu barik egonda, beren gogoko gauza orreikaz.

1.483ko urtean Kolonek, ba eukazan asmakizunezko egitarau oneik mugatuz, idatzi ta erabagita, baiña, Itxas-ontzi ta mariñelentzako bear ziran ondasunak berak naikoak ez eukazalako, laguntzaren egarri aurkeztu zan, itxaropenezko gertaldi ori aurrera eroateko.

Eta orretarako, Kolontar Kristobalek euken egitamu ori, Portugaleko errege IIn Juaneri aurkeztea erabagitu eban.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

240-2011-126

Eguzkia: 07:37tik 20:54era

Ilargia: 02:41tik 17:24ra

27

Zapatua

1803: Araxes ibaiak ganezka egin eta kalte aundiak egin zituan. **1839:** Espartero jenerala sartu zan Begara'n. **1949:** Andres Arzeluz'en eriotza Baiona'n. Izlaria ta idazlaria.

Alexander, Antusa, Eulalia, Hoki, Hugo, Jon, Kepa,
Lizerio, Margarite, Martzelino, Monike.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXII DOMEKEA

(Lk 14, 1-14)

- Bazkaltzera daituak maian lenengo lekuak artzen dabez.
- Bizitzako jazokizun ori artuta, Jesus'ek irakatsi eder bar emoten dau, apaltasunarena.
- Ori da Barri Ona zabaltzeko era on bat.
- Bere burua goratzen dauana beeratua eta bere burua beeratzen dauana goratua.
- Nori deitu bazkaltzera? Orderik emon ezin dauanari, beartsuai, elbarriai, itsuai.
- Ordeak, zintzoak biztueran!

DAGONILLA (Agustua)

Domekea

1895: Sabin Arana espetxera. **1912:** Andoain'dik Tolosa'ra tranbia tximistindarrez. **1917:** Sagunto'ko burdin eta galtzairuen ola egiteko, Sota ta Aznar alkartu ziran Bilbo'n.

Agustin (gotzaiña), Alexander, Alfriko, Ambrosio, Antes, Barsabia, Bibiano (gotzaiña), Fortunato, Gaio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXXV)

Kolon, Portugaleko errege II In Juanegaz egonda, aurkeztu eutson zeregiñezko egitaraua, au izan zan: Mendebal edo sartaldeko bidetik Eguerdi edo itsas-zabalaren mugan eguzkiaren eguerdi edo eguzkia goialdi aundienean dagoenerantza joanda, lur zabal, ugarte eta zorientasunezko lur sendo ta aberatsak, urre-gorri, urre zuri edo zidar, pitxi edo txirlarri, arri/bizi edo arri/argi ta amaibako gizasemeak aurkituko ebazala.

Eta bide orretatik berak ulertzen ebala, Indiako lurraikin topo egingo ebala, baita Zipango ugarte aundiekin (*Japonen antziñako izena*) Marko Poloren esanetatik be, eta Kaizar edo Kan Andiaren erregetzagaz.

Aurkitutako gauza guzti orrein ordez, baldintza oneik ipini eutsozan Portugaleko II In Juan erregeari, bera gizatsu aundi lez jantziteko: leen, onartu egiela urre-gorritzko zalduna izatea.

Bigarreneko baldintza bera ta beren ondorengoai “Jaun” gorengo izenagaz deitzea.

Irugarren bearrezko baldintza: Itxas-zabalaren Amiral-Audiena izatea. Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

242-2016-124

Eguzkia: 07:39tik 20:51ra

Ilargia: 04:37tik 19:02ra

29

Astelena

1839: Bergara'ko "besarkadea". **1839:** Lekunberri'n D. Karlos, karlisten buruaren, berbaldia. **1953:** Arantzazu'ko eleiza barriaren bedeinkapena.

Adelfo, Adolfo, Alberiko, Ander, Basilia, Berona, Bonipazio, Eutimio, Feologildo (Canterbury gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXXVI)

Laugarren, gaiezko gauzetatik, erregeak artzen ebazan Urre-gorri, zidar, bitxi (*bitxi = joya, alhaja*), arri/bizi edo arri/argi (*pedra preciosa*), menasta (*menasta = mineral, metal en bruto*), onkailu (*abono*), pizkailu (*pizgailu edo pizkailu = producto, hierba o flor para reanimar*), gazpiperki (*salpimienta*), kanela ta beste onuratsuzko edozein gauza guztietatik 10ena berentzat izan daitela.

Eta askenez, joanaldi bakotzaren antolakuntza eta egiten ziran bidalgo guztietatik, berak ordezkatzeko eskubidea eukitea, ibilaldiko talde bakotzaren baliozko kopurutik zortzirena ordaintzeko.

Oar txiki bat zati onetan

Orainarte idatzita daukagunagaz eta orduko erregearen izaerakin, baten batek ulertu leuke Kolontar kristobalen ain lotsabageko eskaeraren eskeintzari, al-osokerizko sasi-jainko ta odol-ixurtzaille errege aiek, eriotzarekin ez bazan izaten, zigorkada edo astiñaldi gogor barik itxi ote leukiela?

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

243-2016-123

Eguzkia: 07:40tik 20:49ra

Ilargia: 05:38tik 19:43ra

30

Martitzena

1858: Iparragirre Buenos Aires'era. **1921:** Naparroa'k Aurrezki Kutxaren araudia. **1917:** "Compañía Naviera Euzkera"ren sorpena.

Desargetuen eguna, Adaukto, Agilo, Amaltrudis, Arosa, Arsenio, Bibiñe, Bizente (Gabanés), Bonifazio, Dasio, Esteban doatsua (Zudaire), Fantino, Felix.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXXVII)**

Argi dago Kolontar Kristobal Europan orduko andikitasunen artean, onartuta egoala, IVn Karlos Nafarroako errege ta Margaritaren seme lez, eta Fernando ta I Isabel katolikuaren leen maillako loba edo ta senidea izan zalako.

Zer gertatuko jakon, eskale bat edo ta, Jenobako be maillaren errikoi mariñel Kolonbotar Domeniko eta Fontanarrosa'tar Susanaren semea izan bazan, 1.470-1.473ko urtetan Jenoba eta Sabonako notari agirietan, illagintzaren bizibideekin agertzen zanari?

Ez dot ustegabe ona ekarten Jenobako Kolonbotar au, Jenobezak Kolontar Kristobalen aurka egiteko edo ta Kolontar Kristobalek Ameriketako lurraldearen agerketa bidez, artu e-bezan entzute eta ospe guztiak eurekandu, edo agerketa orreïn eginkariak eurak izan ba zi-ran lez agertu gurean, ille zaltzaille Kolonbotar au zala Amerikaren agertzaille esaten eban, Berd ta Martorelltar Grabielek egia argitara agertuaz, Jenobezaren naikeriak ezerezuta.

Atutxa

DAGONILLA (Agustua)

244-2016-122

Eguzkia: 07:41tik 20:48era

Ilargia: 06:39tik 20:20ra

31

Eguastena

1839: Espartero'k eta Maroto'k Begara'ko itunbena izenpetu eban. **1888:** Ramon Basterra olerkaria jaio zan Bilbo'n. Erderaz idazten eban.

Solidaritzaren eguna, Abundio, Adolfo, Agnofleda, Amnia, Aristides, Arnolfo, Dominguito del Val, Erramun Nonato, Errupiñe, Etxaun, Honorato, Joseba (Arimatea), Kenburga, Leonardo, Lupo, Markos, Marziano, Nikodemo, Optato (gotzaiña), Osorio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGĒEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CLXXXVIII)

Edesti onen aria osterā berrezkuratuta

Portugaleko errege II n Juanek, iru jakintsuen aolkularitzara eroatea agindu eban Kolonek aurkeztu eutsoezan eskeintzak: “erregearen osagille ta izarlari Rodrigo ta Josope judu bieri”, ta “gatzelako eleiztar Ortiztar Diego”, lenengo Zeuta eta gero Bizeu’ko gotzaia izan ziranai.

Jakintsu oneik, Kolonen eskeintza izarlari ta kosmografoakaz ikertu ta gero, ezetza emon eben, euren ustean Zipangoko lurraldea ez zalako kokatzen Atlaso zabalaren ostean.

Kolon 24 urte eukezala, bere emazte Moniztar Filipa il jakon, eta emen argi ikusi leike, bere bizitzan gertatu jakozenak, bere aita Nafarroako IV n Karlosen antzekoa zala, bere gorpua, Karmengo Ama Birjiñaren eleizan illobiratuta.

Kolontar Kristobal oartu zanean bere eskeintzat ez zirala onartuak izan, eragozpen aundi bat agertu jakon bere lau urteko seme Diegogaz, ezin ebalako beren egitarauen eskeintzakaz askatasunez ibili.

Atutxa

IRAILLA

245-2016-121

Eguzkia: 07:42etik 20:46ra

Ilargia: 07:40tik 20:53ra

1

Eguena

1209: Alfonso VII.ak, Motriku ta Getaria'ri erritasuna. **1589:** Pedro Malon mistiku euskalduna, il zan Bartzelona'n. **1596:** Inglesak Izaro ta Gaztelugatxe'ko eleizak ondatu.

Ane profetisa, Anmon, Arturo, Beatirtze, Berena, Biktorio, Bizente, Egidio (Gil), Gedeon lege-gizona.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CLXXXIX)**

1.485eko urtean geiago oldoztu edo arazo orreik buruan erabili barik, eta In Juan Portugalako erregearen beldur, edo zuurtasun andiz bai beintzat, erdi ostonkeran Uelbako Mugaren-Palos itxas-kai edo portura joan zan Diego bere semeak bosturte eukezala, eta lan asko egin ondoren, emendik asiko jakozan aukereak agertzen Koloneri, eukan burupidea aurrera eroateko, argitasunezko lenengo-izpiak Gaztelako lurraldeetatik asita.

Kolontar Kristobalek Uelbaren Mugako-Palos itsas-kaia aukeratu ba eban bere semeagaz joateko, Nieblako Konderrian koñatu bi euki ebazalako zan, Korreatar Pedro, Perestrellotar Iseu'rekin ezkondata, eta Mulyar'tar Migel, Muniztar Briolanja'gaz ezkondata egon zana, bide batez bere seme Diego zaindu egien, bere gauzakin ibiltezan bitartean.

Alderantziz be oldoztu leike, bertotik errezago euki ebazalako Gaztelako gortera bere joan etorriak egiteko.

Atutxa

IRAILLA

246-2016-120

Eguzkia: 07:43tik 20:45ra

Ilargia: 08:40tik 21:24ra

2

Barikua

1558: Santa Kurutze'ko lekaimeak bananduta. **1589:** Juan Zuazola, Azkoitia'koa, Astorga'ra gotzain. **1951:** Donibane'n. Doroteo Ziaurriz il zan, E.A.J.'ren lendakaria.

Agrikola, Ansano, Antolin, Brokardo, Diomedes,
Dorleta, Elpidio, Fakundino, Felipe.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXC)

Baiña Kolonek jakinda andik 6 kilometrura Rabidako lekaidetxea egon zala, bertara joan zan bere semeagaz, ta atea jo ta ogi zatibat eskatuta bere semeentzat, frantzizkotar lekaideak arrotz zaletasun guztiagaz onartu eban.

Eta emen Mallorkako Lulltar Ramon frantzizkotar jakintsua aipatu bear dogu, bere jakin aundiko ikerketaren bidez, itsas-mugimenduaren gora-berak adierazpendu egiten ebazanean,

Atlant itsasoko beste aldean lurrak egon bear zirela, esaten ebalako, gero Rabidako lekaretxearen Pereztar Juan eta Martxenatar Antonio frantzizkotar lekaideak aurrera eroan ebena.

Kolontar Kristobal Rabidan egoala, Pereztar Juan lekaideagaz aurkitu zan, eta bere asmo edo egin naiak berari adierazten egoala, au arrituta, lekaidetxeko osagillea zan Gartziatar Ernandezeri deitu eutson, eta biak geratu ziran txundituta, Kolonen adierazpenakaz.

Lekaidetxe orreitan, ospe andiko izarlari bat be egon zan, Martxenatar Antonio lekaidea, baiña ez zan egon Kolon egon zan egunean.

Atutxa

IRAILLA

247-2016-119

Eguzkia: 07:44tik 20:43ra

Ilargia: 09:38tik 21:54ra

3

Zapatua

1769: Urkiola'ko bidea egiteko batzarra Durango'n.

1877: Belaustegigoitia'tar Federiko'ren jaiotza Laudio'n. Euskaldun barri gogotsua. **1902:** Bilbo'ko Euskalduna'n lenengo itxas ontzia.

Aigulfo, Andoni, Antonino, Aristeo, Arrate, Basilisa, Cinta Andra Maria, Dorotea, Doroti, Erasmo, Eufemia.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXIII DOMEKEA

(Lk 14, 25-33)

- Lagun askok jarraitu gura dautsoe Jesus'eri, baiña berak jarraitzeko bear dabezan baldintzak egertzen dautsez.
- Orregaitik, torrea egiten asi-orduko amaitzeko bearco dan eralketea aztertu bear da, lotsagarririo amaitu eziñik geratu barik.
- Edo gudaldi bat asi-orduko, bear dan beste gudari dagoan ikusi bear da, ezin ba'da mandatariak bialdu bakea eskintzeko.
- Jesus'eri jarraitzera sartu orduko be argi jakin bear da au: "Daukazan guztiak izten ez ba'dauz, ez dauka nire ikasle izaterik".

IRAILLA

Domekea

1718: Aduanen arazoari buruz batzarra Bilbo'n. **1870:** Foralak sortzen dira Bilbo'n bakerako. **1885:** Pedro Egaña, foruzalea, il zan Zeztona'n.

Amiano, Bitaliko umea, Errose (Palermo), Gisilario, Julen, Kandida, Kasto, Kunialdo, Magno, Marin, Marino.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXCI)**

Kolonek Rabidako lekaidetxe orretan, etxe ta eskola eder bat aurkeztu eban bere seme Diegorentzat, eta lekaidetxera sarri joaten ziran ainbat mariñelekin, adiskidetasun aundiak aurkitu be bai.

Belaskotar Pedro izan zan alango adiskide mariñel bat, Koloneri beren 40 urte ariñagoko itsasoaren ibilkerak esaten eutsezanak, adibidez: Fayal ugarte ondotik aldatu ziranean eta 150 leko baiño geiago ibilita, Ipar-Mendebaleko aize zakar batengaitik eragozpenduta, itzuli bear izan ebela, ta bidean Loraren ugartea aurkitu ebela, lur-egazkiaren egazkadari begituta.

Kolonek, ez zala naikoa lekaidetxe orretan aurkitzen eban laguntzagaz eta bere pareko zaldun edo aundikiekin berba egitea erabagi eban, Guzmantar Enrike Medina Sidoniako dukearengana joanda, eta Kolonek beren gogoko asmoak adierazpendu ondoren, onek ez eutson onartu ezer.

Atutxa

IRAILLA

249-2016-117

Eguzkia: 07:46etik 20:40ra

Ilargia: 11:32tik 22:55etara

5

Astelena

1522: Elkano'k munduari bira osoa amaitu eban. **1837:** Araba, Bizkaia, Gipuzkoa Foru barik. **1870:** Kosme Etxebarrieta'k Bizkai'ko konbentu guztiak itxiko eskatu eutson Aldundiari.

Alberto, Aniano, Ansariko, Arkonzio, Artion, Bertin,
Biktorino (gotzaiña), Didimo, Donato, Eleuterio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXCII)**

Gero, de la Zerdatar Luis errege seme ta Medinazeliko Dukearengana joanda, eta au IVn Karlos Bianako printzearen alaba, Nafarroa eta Aragoiko Anarekin ezkondata egon zan ezkerro, nun agertu ziran koñatuak lez.

Eta Medinazeliko Dukeak emoten eutson laguntza, ez eutsala emoten Zalduneko aundiki bat izateagaitik, beren koñatua izategaik be laguntzen eutsolako, Berd eta Martorelltar Grabielek beren liburuetan ondo baiño obeto adierazpenduten dauan lez.

Kolontar Kristobal, urte bi inguru egon zan bere Nafar eta Aragoiko arreba Ana eta bere koñatu de la Zerdatar Luis Medinazeliko Dukearen etxean zalduneko arreragaz onartu ta zainduta, eta denbora onetan izango zan, bere koñatuak I Isabeleri idatzi eutsola eskutitz bat, esaten, zelango asmoak euki ebazan Kolonek itsasoaren bestaldera joateko.

Atutxa

IRAILLA

250-2016-116

Eguzkia: 07:47tik 20:38era

Ilargia: 12:28tik 23:27ra

6

Martitzena

1483: Isabel erregina Bilbo'n, euskaldun jantzia, foruak ziñatzen. **1865:** II. Isabel Motriku'n, Txurruka'ren oroitarra ipinten. **1981:** Eusko Ikaskuntzaren batzarrean, Oñati'n, Euskaltzaindia sortzea erabagi zan.

Dionisio, Donato, Donaziano, Eba, Eleuterio, Eukeni, Fausto, Fuskulo (gotzaiña), German, Jon (Ribera).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXCIII)**

1.486an Urtarrillaren 20an Kolontar Kristobal, IVn Karlos ta Margaritaren seme ta errege katolikuaren loba au, Kordobara joan zan bere koiñatu Medinazeliko Dukeagaz laguntzaille lez, onek I Isabelen aitorleari idazten eutsoezan eskutitzak eroaten, eta Talaberako Ernando I Isabelen aitorle oneri eroan eutsoezan eskutitz orreitan, idatzita joan zirala ezan leike, Kolonen errege-seme ta ondorengotasunezko zaldun izaera, ezkontza, jakituri ta eukezan asmo guztiak.

Eta Kolonek, bere koñatuaren aolku bidez, erregearen zenbatzaille nagusi Kintanillatar Alonsorengana joanda, onek, Gonzalez ta Mendozatar Pero Sebillako gotzaia eta gero Toledoko kardinala “irugarren errege” izenagaz ezagutzen zanarengana eroan eban.

Kolon, iru illabete inguru egon zan Kordoban, errege katolikuak Kordobatik itzuli arte, eta Kolonek, Jorraillaren askeneko gerta-egun orreitan ezagutuko ebazan bere izeko-osaba katolikuak.

Atutxa

IRAILLA

251-2016-115

Eguzkia: 07:48tik 20:36ra

Ilargia: 13:23tik 00:02ra

7

Eguastena

1834: IV. Karlos'ek Gernika'n Lege Zarrak ziñatu ziotuan. **1874:** Rejiño Ariz musikalaria jaio zan Iruña'n.

1879: Lenengo euskal jaiak Donosti'n.

Aizpea, Albino, Almundo, Alonso doatsua (Pacheco),
Anastasio, Bibenzio (gotzaiña), Bono, Erregiñe, Estepan,

Eukene (Picco), Fausto, Faziolo, Geron, Gilberto,
Gondulfo, Grato, Hilduardo, Jon, Kalzedonio, Karisima,
Klodoaldo, Lukas, Madelberta.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

ANDRA MARIA'REN JAIOTZEA

Euskalerrian enzute aundikoak dira Andra Maria'ren jaiotzea ospatzeko egiten diran jaiak. Erri txiki ta aundi askotan ospatzen da egun au. Donostian be bai, baiña jai onek bere ingurua ta giroa Arrate'n eta Arantzazu'n daukoz.

Zenbat edesti edo "leyenda" jai onen inguruan bazterretan. Or agertzen da erriaren erlejiñoa ta sinistea, bear ba'da aurreragoko jaien batzun ordeztan au ospatzen dala.

Baiña olako orbel gogoangarrien artean ez dagi-gun aitzu gaurko ezkutuki aundia: Andra zoragarri bat izango dana agertu da munduan: MARIA. Berak ekarri dausku ain bearrezkoa genduan Salbagillea: JESUS.

IRAILLA

252-2016-114

Eguzkia: 07:49tik 20:35ra

Ilargia: 14:18etik 00:40ra

8

Eguena

1573: IV. Paulo Aita Santuak, Arrate'ko jaia aldatu abendutik iraillera. **1837:** O Donell'ek Urnieta erre eban. **1861:** IX. Pio'k Gazteiz'ko gotzaindegia sortu eban.

Alfabetizazioaren eguna, Adela, Adrian, Anmon, Biktoria Andra Maria, Cinta (Andra Mari), Eusebio, Fausto, Fuensanta Andra Mari, Hugo (gotzaiña), Jaiokunde Andra Mari, Jaione, Kepa.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXCIV)

Kolon'tar Kristobal'en bizitza

Kolon, I Isabel eta Fernando erregearen gortera joan zanean, berak itsasoaren gora beran jakin ebazanak adierazi eutsezanetik, eta eroan eban itsasoaren eskutiz edo mapa erakutsi ondoren esan leike, Kolon emendik aurrera babestuta egon zala bere izeko-osabaren aldetik.

Errege katolikuak garrantzi aundia emon eutsoen asmo oneri, talde-buru bat antolatuta, Kolonek aurkezten eutsen egitaraua entzun eta ondoren ikertzeko.

1.486an Urtarrillaren 20an Kolontar Kristobal, IVn Karlos ta Margaritaren seme ta errege katolikuaren loba au, Kordobara joan zan bere koiñatu Medinazeliko Dukeagaz laguntzaille lez, onek I Isabelen aitorleari idazten eutsoezan eskutitzak eroaten, eta Talaberako Ernando I Isabelen aitorle oneri eroan eutsoezan eskutiz orreitan, idatzita joan zirala ezan leike, Kolonen errege-seme ta ondorengotasunezko zaldun izaera, ezkontza, jakituri ta eukezan asmo guztiak.

Atutxa

IRAILLA

253-2016-113

Eguzkia: 07:50tik 20:33ra

Ilargia: 15:11tik 01:23ra

9

Barikua

1851: Pelota-joko ospetsua Urruña'n. **1868:** Gorgonio Renteria, kapitai idazlea, alduna, Elantxobe'ko alkatea, jaio zan. **1885:** Donosti'ko kale bateri EUSKALERRIA izena.

Alejandro, Arantza, Arantzazuko Andra Mari, Audomaro (gotzaiña), Cabeza Andra Mari, Doroteo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXCIV)

Eta Kolonek, bere koñatuaren aolku bidez, erregearen zenbatzaille nagusi Kintanillatar Alonsorengana joanda, onek, Gonzalez ta Mendozatar Pero Sebillako gotzaia eta gero Toledoko kardinala “irugarren errege” izenagaz ezagutzen zanarengana eroan eban.

Kolon, iru illabete inguru egon zan Kordoban, errege katolikuak Kordobatik itzuli arte, eta Kolonek, Jorraillaren askeneko gerta-egun orreitan ezagutuko ebazan bere izeko-osaba katolikuak.

Kolon, I Isabel eta Fernando erregearen gortera joan zanean, berak itsasoaren gora beran jakin ebazanak adierazi eutsezanetik, eta eroan eban itsasoaren eskutiz edo mapa erakutsi ondoren esan leike, Kolon emendik aurrera babestuta egon zala bere izeko-osabaren aldetik.

Errege katolikuak garrantzi aundia emon eutsoen asmo oneri, talde-buru bat antolatuta, Kolonek aurkezten eutsen egitaraua entzun eta ondoren ikertzeko.

Atutxa

IRAILLA

254-2016-112

Eguzkia: 07:51etik 20:31ra

Ilargia: 16:03etik 02:11ra

10

Zapatua

1767: Murga markina, alduna, burdingin-tzaz ardurata. **1813:** Jose Larroka, dominikoa, Friburgo'ko Ikastearen sortzailea, jaio zan Donosti'n.

Agapio, Auberto, Bitor, Datibo, Felix, Izaskun, Job, Kepa (gotzaina), Liteo, Lukas, Luzio, Maravillas Andra Mari, Menodora, Metrodora, Nemesiano, Nikolas (Tolentino).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXIV DOMEKEA

(Lk 15, 1-10)

- Zergalariak eta pekatariak urreratzen dira Jesus'egana.
- Euren burua santutzat euken fariseoak eta idazlariak asarre egozan Jesus'ek olako lagunak artzen ebazalako: "Onek pekatariak artzen dauz eta jan be bai eurakaz". Baiña Jesus'ek ipuin-bidez argitzen dautse bere jokabidea zelakoa dan.
- Eun arditatik bat galtzen dauan artzaiñaren antzekoa.
- Amar drakma edo dirutatik bat galtzen dauan emakumearen antzekoa.
- Eta gaia obeto argitzeko, seme ondatzaillearen eta aita errukitsuaren ipuiña edesten dautse.

IRAILLA

Domekea

1885: Martin Zelaieta, Leon'go gotzaiñaren eriotza. Ikastegieta'koa. **1969:** Julio Beobide'ren eriotza Zumaia'n. Orduan Europa'ko irudigillerik onena.

Adur, Bizente, Buenabentura doatsua, Cueva Santa

Andra Mari, Daniel (gotzaiña), Didimo, Diodoro, Diomedes, Emilian, Itsaro, Jazinto, Pafnuzio, Paziente.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXCVI)**

1.486an Loraillaren 15ean Errege katolikuak orduko denboran moruekin guda gogorrean egonda, eta Fernando egun orreitan borrokara urten ebalako, Loraillaren ariñauko egunetan esan leike ikertasunezko talde-buru ori sortzeko erabagi ebela.

Talde-buru onen lendakaritza, ez eban euki edozeiñek, Talaberako Ernando au, I Isabelen aitorlea izanez gain, erregiñarentzat orokorrezko-ministru baten antzerakoa izan zalako, eta osotzen eben taldekideak be, Salamankaren Ikastetxe Nagusiko jakintsuaren ardurapean ipinita: Zakuto'tar Abraham izarlari aundia, Torres'tar Diego izarraren irakaslea, de la Yerbatar Nuñez eta Nebrija kosmografo, itsaslari, filosofu edo jakin-zale omnetsuakaz osotu zan.

Kolontar Kristobal Salamankan egon zan denboran, benetan gozatu eban, bere jakintza ta asmoak, Salamankaren goi maillako ikastetxe nagusian, ta dominiko lekaidearen ardurapean egon zan San Esteban lekaidetxean adierazten.

Atutxa

IRAILLA

256-2016-110

Eguzkia: 07:53tik 20:28ra

Ilargia: 17:40tik 04:02ra

12

Astelena

1256: Tolosa'ri erri-nortasuna X. Alfonso'k. **1335:** Elgeta'ri erri-nortasuna XI. Alfonso'k. **1866:** Kurutz Goienetxe jaio zan Elgeta'n. "Doctor Navarrus"-en argitzailla.

Apolinar, Autonomo, Baleriano, Bifredo, Dulze
nombre Maria, Estibaliz Andra Mari, Estraton.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXCVII)**

San Esteban lekaretxe onetan gero, Deza'tar Diego izango zan zuzendari, Torkemadatar Tomas inkisiziozko azterkai nagusiaren ondorengo lez, Kolonek lekaide onen babes guztia eukinda, 1.504an Azaroaren 21ean Sebillatik, bere seme Diegori idatzi eutson lez. Talde-buru onek, ainbat bider batzartu zan, eta danetan esaten eben eziñ-egiñezkoa zala Kolon Amiralak aurkezten ebana.

1.487an Loraillaren 5ean Kolon eta Diego lekaideak, Kordoban egon zan Granadako gudu abialekura lagundu eutsoen gaztelar gorteko kideai, eta Kolonek, orduan artu ebazan lenengo 3.000 marabedi, Uztaillaren 3an beste 4.000 marabedi, eta Dagonillaren 18an Malaga mauritarrei kendu eutsen osteko Dagonillaren 27an, 4.000 marabedi KOLOMOTar Kristobalen izenarekin, beren biziaren beartasunerako.

Ekintza onek bakarrik argitzen dau, Kolon, errege katolikuaren loba izan zala, bestela nundik emongo ote eutsien ainbeste diru, eurak beartasunean egonda Andaluziko lurraldeak morueri kentzeko alegiñean ibilita?

Atutxa

IRAILLA

257-2016-109

Eguzkia: 07:54etik 20:26ra

Ilargia: 18:24tik 05:05ra

13

Martitzena

1448: II. Juan'ek, Bizkaiko jaun lez, Lekeitio gaizkilleakandik garbitzeko agindua emon eban. **1622:** Loiola'ko Ignazio Santutzat artua.

Solidario ondarearen eguna, Amado (gotzaiña),
Baleriano, Benerio, Eulogio, Felipe, Israel, Jon
Krisostomo, Julen, Leontzio, Liborio, Makrobio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CXCVIII)**

1.487ko urte onetan Kolon Kordoban bizi zala, ez ebazan bakarrik beren bizitzazko bearraldiak asetu, baleiteke denbora onetan izatea, bere bigarren emaztegaia izango zan Enrikeztar Beatriz, Gaztelako Amiral Enrikeztar Fradikeren alaba, leku orretan ezagutzea, eta beren bidez, 1.488ko Dagonillaren 15ean bere bigarren seme Fernando euki.

Baiña, 1.487ko urtearen amaieran edo 1.488 asieran, Kolon bere bidaiaren gora beran ikerlariai ainbeste deboran itxaroten, ta erabagirik ez zalako agertzen nekatuta, Portugaleko erregeari idatzi eutso eskutitz bat, beren serbitzuak eskeintzen.

1.488an Epaillaren 20an idatzita artu eban Kolonek, In Juan Portugaleko erregearen adiskidetasunezko, bizkorgarri eta maitekorrezko erantzuna, In Juanek gogo aundiak euki ebazalako Kolon berriz bere serbitzuan artzeko.

Atutxa

IRAILLA

258-2016-108

Eguzkia: 07:55tik 20:25ra

Ilargia: 19:05tik 06:12ra

14

Eguastena

1579: Colindres eta Limpias'ek Bizkaia'ko izangurea agertu eben. **1837:** O'Donell murratua Andoain'en. **1865:** Jose Elizondo jaio zan Tolosa'n, izparlaria ta antzerkigillea.

Austrulfo, Biator, Bitor, Dominada, Eustakio, General, Gurutze Santuaren Gorapena, Kasiodoro, Kreszentziano, Kreszentzio, Materno (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CXCIX)

Kolontar Kristobalen itxarotezko asperraldi denbora oneitan, ainbat gauza kosmografia ta jeografiako liburuetatik irakurri ta idatzi ebazan, eta bere aita IVn Karlosen olerkari edo izneurlari oneko ondorengotik bere izaerazko zaletasunean agertuta, baita olerkiak be, bere “Iragarpeneko liburuan” agetzen diran lez.

Bai bere irakurketaren bidetik, oarketa asko idatzi be liburuko orrien idatzibako lekuetan, adibidez: Marko Polo, 1.489ko urtean irarritako Plinioren orokorrezko edestian, Plutarko, Ptolomeo ta abar. Baiña, Sebillako “Kolonbino erakustokian” dagozan liburuak 2.125 oarketakin: 1.485eko urtean argitaratuko “Marko Polo latino”, “Senekaren izu-antzerkiak”, “d’Allytar Pedro kardinalaren Ymago mundi, onek 1.410ean idatzi eban Jeografiaren orokorrezko liburuan esanda, Asia Ekialdetik urrun zabaltzen zala, eta mundu onen biribiltasunezko beste aurpegi aldetik, ez zala egon Europatik bananduta itsas-estu bategaitik baiño, eta azkenez, Silbio ta Pikolominitar Eneas, gero Aita Santua izango zana In Pio izenarekin idatzi eban “leku guztietan gauza guztiaren egindako edestia” dira (*historia rerum ubique gestarum*).

Atutxa

IRAILLA

259-2016-107

Eguzkia: 07:56tik 20:23ra

Ilargia: 19:44etatik 07:21ra

15

Eguena

1421: Zestua'ri erri-nortasuna I. Juan'ek. **1791:** Gaspar Jauregi "Artzaia" gudalaria jaio zan Urretxu'n. **1854:** Trino Quijano Iurriaga il zan Alicante'n. Osagille ona. Oroitarria dauka an.

*Demokraziaren eguna, Albino, Apro, Baleriano, Bien
Aparecida Andra Mari, Camino Andra Mari.*

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CC)**

Kolontar Kristobal, jakintza ta itsumenezko ardua aundiko gizona zan bere munduko biribiltasunari begira, eta ez ebanzan alboratzen libururik, kontu orreitan bere barruan aipamen txikerrena baiño ekarri ez arren.

Onez gain, Kolontar Kristobal gaztelanian egon zan denboran, oso babestuta egon zan, Kintanilla, Dezatar Diego, eta espainitarren Kardinala kontuan euki barik, Kabreratar Andres eta bere emazte Fernandez de Bobadillatar Beatriz, Moya'ko Markesak, I Isabel erregiñagaz adiskidetasun aundiak euki ebezanak, geiago, Malagako ingurutasunean batera egonda, mauritar batek Beatrizeri aitzokada sakon bat sartu eutsoenean berak galbidetik gordeta, bai eta Kabrerotar Juan erregearen gelazaiñ aldetik, eta abar.

Aragoi aldetik be, naita juduak izan arren, ba-eukazan beste adizkide laguntzaille batzuk, Santxeztar Gabriel diru zaiña eta Santanjeltar Luis idazkaria bezela.

Atutxa

IRAILLA

260-2016-106

Eguzkia: 07:57etik 20:21ra

Ilargia: 20:22tik 08:31ra

16

Barikua

1771: Gaurkoz, Luzuriaga Areatza edo Villaro'tarrak naparreriarren aurkako estiketak egin zituan lenengoz.

1774: Londres'tik Bilbo'ko Santiago'ren eleizarako ordulari barria.

Abundanzia, Abundio, Auxilio, Ellande, Eukene,
Eupeme, Geminiano, Jon (Macias).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCI)**

1.488an Dagonillaren 15ean jaio zan Kristobal eta Beatrizen seme Fernando, eta ezkondu ez arren, orduko denboran zalduneko aundikiari ez eutselako ardura aundirik emoten, edozein nezka bategaz ume bat eukiteagaitik, naita Beatrizek beren bizitza on eroan dagien, Kristobalek bere ardurazko gauzak ondo baiño obeto atonduta itzi, gero 1.502ko urtean azkenai lez bere seme Diegori agindu eutsonean bezela.

1.489ko urtean, Kolontar Kristobal, leku askotatik ibili zan itsasoz Gaztelako erregearen serbitzura, erregearen eskutitz bat beragaz eroanda beti, egoten zan leku guztietan ordezkatu bear ebazanak Gaztelako gortearen ordaintzeko ardurapean geratzen zirala, esaten ebana.

Eta emen, Kolonen zaldunetzotasun ta erregearen senitasunak agertzen dira ostera be, bestela nundik nora ulertu ainbeste eskubideko laguntza?

Atutxa

IRAILLA

261-2016-105

Eguzkia: 07:58tik 20:20era

Ilargia: 20:59tik 09:43ra

17

Zapatua

1794: Larralde'ko Madalen neskatillea gillotinan il eben Baiona'n Mugearen aurkako odol isurlea. **1900:** Eustakio Uriarte musikalaria il zan Mutriku'n.

Agatoklia, Ariana (Ariadna), Baleriano, Elias,
Erroberto Belarmino (gotzaiña), Estepan, Flozelo
umea, Gordiano, Hildegarda, Justin, Kepa.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXV DOMEKEA

(Lk 16, 1-13)

Munduko ondasumen arloan zur jokatu bear dogula adierazten dausku Jaunak eta zur jokatzea ez da asko aurreratzeko bideak artzea, ondasunak bear dan lez banatu eta zintzoen lagun izatea baiño.

- Etxe-zaiñaren ipuiña ori adierazteko: Ondatzaillea da, ugazabak lanetik bota egiten dau eta adiskideak etxean artu dagien, onei zorrak beeratuten dautsez.
- Ugazabak zurtasun ori goratu egin eban.
- “Mundu onetako umeak, argiaren umeak baiño zurragoak dira. Argiaren semeak Lukas’ek Barri ona idatzi ebanean, bateo artu ebenak ziran.

IRAILLA

Domekea

1357: Don Tello'k Orozko'ko gazteluari zatia kentzeko agindu eban. **1645:** Araba, Bizkaia ta Gipuzkoa'k burdiñezko armak egin eta Gaztela'ra saldu bearra. **1868:** Bigarren karlisten gudearen asierea.

Almodia, Ariadna, Biktor, Bonifazio, Eumenio, Eustorgio, Ferreolo, Fidel (Fuidio), Fortunato, Irene.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCII)

1.490eko urtean, Indiako bidearen gora beran urte ta egunak astiro baiña etenbako iraun aldian doiezela, Salamankaren batzarreko ikertaldearen erabagia agertu zan, Kolontzat ez ebena ekarten baimen eta gitxiago zorionik, Jakintsuen eritzian bidai ori ezinezkoa ta ezezkoaren merezimendu andienagaz baztatu egin ebalako.

Baiña erregeak, Kolonen aurkako erabagia euren eskuetan euki arren, eskutitz bat bialdu eutsoen Koloneri, ezeren itxaropenik kendu barik, eurak erabagiko ebela, Granadako guda amaitzen zanean.

Zoritxar andia Kolontzat, sendian banaduta egonez gain, bere biziaren egoera okertzen ebalako, 11 urteko Diego semea Uelbaren Rabidako lekairetxean, beste semea Kordoban bere amagaz, eta txarrena, Gaztelako gortearen laguntza kendu eutsoenean.

1.491ko Jorraillaren 11n Errege katolikuak Juan Printzeagaz batera, mauritarren aurkako borrokak asteko naian, Sebillarantza joan ziran, Fernando katolikuak bere emazte I Isabel eta seme Juan, Erregearen Alkalako urian izteko.

Atutxa

IRAILLA

263-2016-103

Eguzkia: 08:00tik 20:16ra

Ilargia: 22:17etik 12:06ra

19

Astelena

1893: Heraklio Fournier'en jaiotzea Gazteiz'en. **1927:**

Euskalerriko txistularien Alkartea sortu zan Eibar'en.

1931: "Bertsolariya" aldizkaria sortu zan Errenderi'n.

Alonso (Orozko), Desiderio, Dorimedonte, Dunis,
Elias, Emille Mª Guillermina (Rodat), Eustokio, Felix,
Festo, Frantzisko Mirena, Genaro, Jenaro (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCIII)**

Uztaillaren erdian I Isabelen larruzko aterpeak sua artu eban, eta beste aterpeetan su orrek triskantza aundiak egin eta gero, Fernandok ez daiten ostera alango gauzarik sortu eta beren gudalozteak ondo babestuta egon zitezen, iru illabetetan erri bat jaso eben Granadako ibar aretan, eta “Santa Fe” izena ipini eutsoen uri barri orreri.

Errege katolikuak beti lagundu ta babestu eutsoen Koloneri, baiña sekula ez eben bere izenik, jaio erria ta euki eben Nafarroako erregearen ondorengotasuna aldarrikatu. IIn Juanek eta bere seme Fernando katolikuak, bere aita IVn Karlosekin, errege lez euki zituzen leiak eta pozoitasunezko eztabaidagaitik izango ote zan?

Nik geiago sinistuko neuke, Fernando katolikuaren maltzurrezko guzurti ta gaizkatzaille izateagaitik, ez ebalá gura nai iñork jakin egian nor zan Kolon, berak eta bere aita IIn Juanek egin ebezanak, euren seme ta ugazanaiarekin ez zitezen ezagutu.

Atutxa

IRAILLA

264-2016-102

Eguzkia: 08:01tik 20:15era

Ilargia: 23:00tik 13:15ra

20

Martitzena

1321: Beotibar'eko gudaldia. **1475:** Errege Katolikuak Bizkaia'ri "Guzti zintzo ta jator" agertzeko eskubidea.

1919: Bitoriano Iraola ipuinlariaren eriotza Donosti'n.

Kotxerik bageko eguna, Agapio, Andres Kim Taegon,

Demetrio, Dionisio, Elias, Eustakio, Fausta, Felipa,

Filigonio (gotzaiña), Gergorio, Iharra, Imelda, Isabel.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCIV)

Orregaitik da izilpeko ongunde zarratu ta politiko zital bat, orduko denboratan Kataluña ta Euskalerrria edo ta Nafarroan ezagutu ba ziran Kolontar Kristobalen izen abizenak eta IVn Karlos Nafarroako erregearen semea zala, erri-biak euki ebezan eskubidetik, indar guztiekaz matxintasun bideetan sartuko ziralako.

Koloneri, Gaztelaren gorteko agiri guztietan emoten eutsoen arrera, ez zan Mallorca, Jenoba, edo ta alango beste izen bat eukiteagaitik, ez, arrotza izateagaitik baiño.

Eta au da nire ustez, Kolontar Kristobalek euki eban bene-benetako arazoa, errege katolikoak eleiztarren agintaritzazko kaizar aolku eta gaizkidetasunean euki eben almen guztiagaz, jakin ez-edin edo Aragoi ta Nafartar erregetzaren izenak ez egiezan agertu, ezezaguntasunezko illunpetasun baltzenetara sartu ebazan Kolonen izen-abizen ta ondorengotasunak.

Atutxa

IRAILLA

265-2016-101

Eguzkia: 08:02etik 20:13ra

Ilargia: 23:47tik 14:20era

21

Eguastena

1777: Juan Mateo Zabala jaio zan Bilbo'n. Alegi-idazlea.

1804: Godoy'k gudariak bialdu zituan Bilbo baketzeko.

1870: Mateo Mujika'ren jaiotza Idiazabal'en.

Bakearen eguna, Alexander, Bernarda (Tarantasia),

Eusebio, Gergorio, Ifigenia, Isazio, Jonas, Maider,

Mateo apostolua, Melezio (gotzaiña), Nestor, Panfilo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCV)

Bestela Granadan, Nizeatik katolikotasunezko batzangotasunaren asmakuntzan etorten zan iritziari bertan ziñez itz emon edo zinpetuaz ez ba eben berriztu, espainiar izenagaz erdiugarte edo peninsula au aberri katolikotasunean batzagozteko euki ebezan egin nai guztiak, pikutara joaten ziralako.

1.491eko urtean, Kolontar Kristobal ez zan kikildu eta Uelbara joan zan Rabidako lekaretxean frantzizkotarren babesa, eta Palos'eko mariñelaren laguntza billa.

Eta begitu non sortu leiken zoriona, bertan aurkitu ebalako, len berari ainbeste lagundu eutson Pereztar Juan, beste gizon bi barriekaz, Martxenatar Antonio ta Alonso ta Pinzontar Martin, berentzat ain garrantzizkoak izango zirenak.

1.492an Urtarrillaren 2an menperatu eben errege katolikuak Granadako Uria, eta emendik aurrera emon eben amaitutzat mauritarren aurkako guda.

Atutxa

IRAILLA

266-2016-100

Eguzkia: 08:03etatik 20:11ra

Ilargia: 23:47tik 14:20ra

22

Eguena

1593: Uriola ikaragarria Bizkaia'n. **1860:** Jose Mari Garate "Munisolo" idazlea jaio zan Berriatua'n. **1888:** "Astilleros del Nervion"en lenengo arria.

Bidal, Digna, Enmerano (gotzaiña), Emerita, Exuperio, Felix IV (Aita santua), Frantzisko (Posadas), Frantziska (Amezua), Inozencia, Irradies, Jonas.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCVI)**

Batikanoko inguruan Aita Santuak, Erromako San Pedro eleiz nagusian meza santuak eta jolas-jaiak ospatuta. Bai eta VIIIn Enrikek Londreseko San Pabloko eleiz nagusian, Islanen aurkako katolikotasunaren garaipena ospatuta.

Emendik aurrera azten dira Kolonen alkarrizketak Gaztelako errege katolikuarekin.

Eta Berak beren buruagaitik zer oldozten eban jakiteko, berak idatzitako berba auek aurkeztuko dautsuet: “Ni zer nintzala oldozten, nere apaltasunak naspillatu egiten eustan, baiña, izaeran eroaten nebana jantzita oldozten, koroi bi orren bardiñakua senditen nintzen”.

Eta len Portugaleko erregeagaz egin eban antzera, errege katolikuakaz batzartuta, bere eskaerazko baldintzak ipini eutsezan: agertuko ebazan lurraldearen “Errege ordea, Amiral ta Orokorrezko Jaurleri” izendatu egiela, eta azkeneko izen oneik Don izen-ondokoagaz betiko eroan egiezala bere ondorengoak.

Atutxa

IRAILLA

267-2016-99

Eguzkia: 08:04tik 20:10ra

Ilargia: 00:38tik 15:20ra

23

Barikua

1461: Biana'ko errege-semea il zan Bartzelona'n.

1631: Gatzaren arazo larria Bizkai'ko Batzarrean.

1905: Markiegi'tar Peli, antzerkigillea, jaio Deba'n.

Emakumeen esplotazioaren aurkako eguna,

Adamnana, Albina, Ander, Andoni, Benito, Biktoria.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCVII)**

Bai eta Indiasera baktzaren joan-aldirako prestatu egin bear ziranaren balio izaten zan diru guztitik, berari itzi eutsiela zortzigarrena ordaintzen, eta irabazi guztiko kopuruaretik berari, amargarrena ordaintzea.

Errege katolikuen eritziz, lar zala Kolonek eskatzen ebala ta ostera bota eben atzera Indiazeko asmo ori.

Kolon asarre, lagun guztiari agur eginda eta mando baten gainera igonda, Kordabarantza artu eban bidea, gero Frantzirantza joateko.

Moyako Kondesa, Kintanillatar Alonso, Cabrero ta beste lagunak, ez eben onartu Kolon Europako beste erregetza batera joan zedin, eta euki ebezan asmo on guztiak beste kanpotar batzuk gozatu ez egiezan, erregiñarengana joan ziran ostera, erregiñari esanda, ori gertatuten bazan, Gaztela ta Katolikotasunaren kalte izango zala.

I Isabel Gaztelako erregiñak ostera mezulari bat bialduta, eta Granadatik leko-bira “Pinos Puenten” aurkituta, ostera itzuli zan Kolon bere izeko erregiñak zer esaten eutson entzutera.

Atutxa

IRAILLA

268-2016-98

Eguzkia: 08:04tik 20:08ra

Ilargia: 01:33tik 16:14ra

24

Zapatua

1854: Angel Allendesalazar liburuzalea jaio zan Gernika'n. **1876:** Bilbo'tik Areeta'ra tranbia asi. **1977:** Lenengo Alderdi eguna Aralar'en.

Mesedeetako Ama

Anatolon, Andokio, Eskarne, Esteban (Serbia erregea), Eukeni, Felix, Jerardo, Maximo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXVI DOMEKEA

(Lk 16, 19-31)

- Munduko ondasunak Jainkoak guztien bear-izanak beteteko egin ebazan lenengo ta bein.
- Batzuk larregi artzen dabez eta beste batzuk gosez geratzen dira.
- Gai ori adierazteko ipuin eder bat.
- Gizon aberatsa, ondo jan eta jazten dana.
- Lazaro eskekoa ogi-birriñak jango leukazala. Txakurak miazkatzen dabez bere zauriak.
- Il zan eskekoa eta Abraan'en lekura joan zan.
- Il zan aberatsa, jatuna, lurpean sartu eben eta inpernuan oiñazetan egoan.
- Emedik orra eta ortik ona ez dago biderik.
- Igarleai entzun dagitsela.

IRAILLA

Domekea

1728: “Real Compañía de Canarias” sortu zan. **1863:** Jose Yanguas il zan Iruña'n. Kondairazalea. **1886:** Jesus Guridi'ren jaiotza Gazteiz'en.

Alberto (Jerusalem), Antilia, Arnolfo, Atanasio,
Aurelia, Baldobino, Bardomiano, Ermenfredo,
Errukizko Andra Mari, Eukarpo, Eukeni.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCVIII)**

I Isabel bere loba Kolontar Kristobalekin egonda, auxe esan eutson: “Eginkizun au, nire Gaztelako erreñuaren kontuan artzen dot, eta Gaztelako gortearen gorde-lekuan dirurik ez balego, nire bitxi ederrak salduta ordainduko dodaz”.

Emen ikustenda Fernando katolikuaren lenengo urruntasuna, I Isabel il zanean, eginkizun oneik, bere guzurrezko maltzurutasun ta norkerizko jokoakaz alkartzeko.

Eta errege katolikuak, Kolonen baldintza orreik agiri baten batzeko, Kolonen lagun andia izan zan Pereztar Juan frantzizkotar lekaideari agindu eutson agiri baten idatzi egiezala, eta onek Koloma’ko Juanen laguntzagaz egin eta gero, alde biak “Santa Fe’ko elkargo”an izenpetu ebezan. Eta Kolonek, asieratik artu eben zaldunezko arrera, errege seme-lez.

1.492an Jorraillaren 17an siñatu ziran agiri oneik Granadaren Santa Fe’ko Urian.

Atutxa

IRAILLA

270-2016-96

Eguzkia: 08:06etik 20:05ra

Ilargia: 03:31tik 17:43ra

26

Astelena

1857: Ernani'n bedar ebaketaren leiaketa, Polipaso ta Izurtzu ebagille. **1876:** Gueñes'ko ordezkaria asarre, Bizkai'ko Batzarretik Gernika'ra agurra bialdu ez zalako.

Amanzio, Bixente, Carlos (Garnier), Damian, Eltzeario, Eusebio, Garcia, Genaro, Jon, Justíñe, Kalistrato, Kolman, Kosme, Markos, Nilo, Senador.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCIX)**

Eta Kolonek, agiri orren baldintza baten, ipini ba eban Enrikeztar Alfonso Amiralaren bizibide edo mailla bardiñean izendatzea, baleiteke Enrikeztar Alfonso, Gaztelako IIn Enrike erregearen sasiko semea zalako izatea, eta bera beren mailla bardiñekua izanda, zer gitxiago berarentzat, eta alan egin eben Kolon, Indiako Amirala.

IIn Enrike Gaztelako errege au, Fernando katolikuaren birraitite izan zan.

1.492an Jorraillaren 30ean errege katolikuak Koloneri, aurkitzen ebazan lurralde ta ugartearen “Amiral” “errege ordezeko” ta “Jaurleri” izendatuz gain, berak bear eben guztia eskuratu egiotsiela agindu eben, bide orren asmoa, len bait-len lortu egian.

Eta erregeak, Palos’eko alkate Rodrigez ta Prietotar Diego eta erritarren artean erregearen aurka egon ziranai, agindu au emon eutsen zigor lez, kañoiakaz armadunezko itsasotzi-bi ipini egiezela erregearen urtebiko serbitzura, Kolonek bear eben lekutik ibilteko.

Atutxa

IRAILLA

271-2016-95

Eguzkia: 08:07tik 20:03ra

Ilargia: 04:31tik 18:21ra

27

Martitzena

1538: Mungia'ko Matxin Corfu'ko itxasgudaldian.

1908: Fermin Herran Foruzalearen eriotza. **1952:** Jose Berigistain, X dizdizak erabili zituan lenengo osagillea, il zan Donosti'n.

Adolfo, Antimo, Bingen, Bizente (Paul), Diosdado,

Elzeario kondea, Euprepio, Fidenzio, Fintan.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCX)**

1.492an Loraillaren 12ko Zapatuan urten eban Kolonek bere taldekideekin Granadatik Palos'eko Uriaren itsaskairantza.

1.492an Loraillaren 23an Kolonek, Palos'eko jaurlari ta erritarrai deitu eutsen, San Jorjeko eleizan batu zitezen, erregeak emon eutsoezan aginduak danori irakurriaz batera, itsaszontzi biak bere ardurapean ipini egiezen.

Eta Palos'eko jaurlariak erregearen eskari ori beteteko, itsaskaian egon ziran itsasontzi bi baitu ebazan, eta irugarrena De la Kosa'tar Juan kantauriko mariñelak eskeiñita eukan itsaszontziakin osotu zan Kolonen itsas-taldea.

Beste gauza bat izan zan itxasontziaren mariñeltza lortzea, ezau-bageko itsas uraren bildur, iñork ez ebalako gura itsasontzietara igon.

Kolonek egoera au ikusita, erregearen agintaritza erabiltzea erabagi eban, eta zigortzeko ziran gaizkilleari parkamenaren orde z deituta, lortu ebazan geienak beintzat.

Atutxa

IRAILLA

272-2016-94

Eguzkia: 08:08tik 20:01ra

Ilargia: 05:32tik 18:54ra

28

Eguastena

1237: Zarautz'eri rri-nortasuna III. Fernando'k. **1327:** Maria Diaz de Haro'k erri-izatea Ondarroa'ri. **1814:** Oxalde bertsolariaren jaiotza Bidarra'i'n.

Jakinduria eskubidearen eguna, Alariko, Alodio, Annemondo, Ausenzio, Bentzeslao, Doda, Eberardo, Eustokio, Exuperio, Fausto, Kariton, Lioba, Lorentzo Ruiz, Mikel Aozaraza doatsua, Martzial, Salonio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

MIKEL DEUNA

Euskaldunok geien gogoratzen dogun santuetariko bat dogu Mikel deuna, Aralar gainetik Erriaren Zaindари doguna.

Mikel txarkeriaren aurkako burrukatzaille ta onaren babesle! Bearko dogu bere laguntza ontasunari indarra emon bear ba dautsogu.

Eleiza asko dauz bere izenean, Mikel Deunak baiña ospetsuena Aralar'ekoa, Naparroa'n Teobaldo'ren edestiagaz alkartuta eta Olentzero'gaz be zer-ikusia dauala.

Eleiza oneri oneraspen aundia izan eutsoen errege euskaldunak eta emoitz baliotsuak egin be bai.

Lapurrak eroan ebezan antziña ez dala, baiña eskuratu dira berriro geienak.

D. Inozentzio abadea izan dogu an aspaldion Mikel Deuna'ren kapellau.

Toki zoragarria udako beroaldietan oporraldia igaroteko.

IRAILLA

273-2016-93

Eguzkia: 08:09tik 20:00ra

Ilargia: 06:31tik 19:26ra

29

Eguena

1869: Frantzisko Irazola'ren jaiotza Elorrio'n. Gotzai mixiolaria ta bide-egillea Peru'n. **1876:** Villabaso al-dunak euskerea irakasteko katedra bat eskatu eutson Aldundiari. **1888:** Donosti'ko Artzain Onaren eleiza egiteko lenengo arria.

Etorkinen eguna, Alariko, Dadas, Errapel Goiangerua.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXI)**

Agindu orregaz batera, Andaluziko agintari guztiari esanda, Kolonek bear eban guztia saldu eutsiela, zentzunezko ordain sari bidetik.

Kolonek ez eban lortzen berak gura ebena eta Rabidako lekaideak konturatuta, Pereztar Juan lekaideari agindu eutsoen Kolonegaz berba egin degian, eta onek Alonso ta Pinzontar Martinen laguntza eskaiñita Koloneri, onek Pinzonegaz diru kontuen gora berak erabagita lortu eban, Pinzon bera ta bere sendiaren lagunakaz itasontziaren mariñeltza betetea, eta baita Pinzonek berak diruz, 500.000 marauri maileguz edo aldikoz iztea.

Eta beste itsasontziren mariñel eza, atxilotuta egon ziran edo gizon-gaizkillearen gaiñetik, Palos, Uelba ta Mogerreko jendeakaz osotu ebazan.

1.492an Ekaiñaren 23tik, Dagonillaren 3rarteko bitartean Kolonek, Alonso ta Pinzon'tar Martinekin lortu eban bidai orretarako lortu bear ebena, eta Paloseko jaurlariak itzi eutsezan itsazontzi bien aldaketak beste aundiagoko itsasontziagaitik eginda, Palo'seko izenakin joan bear izan ebenak, “La Pinta, La Niña ta Santa Maria”ren izenak ipini eutsozan.

IRAILLA

274-2016-92

Eguzkia: 08:10tik 19:58era

Ilargia: 07:29tik 19:56ra

30

Barikua

1843: Espartero'k emakumeen gudari izangurea ontzat artu eban Eibar'ekoen eskariz. **1911:** Bizkai'ko eskola-bakoai buruz agiria. **1920:** Tolosa'n litografoen oporra asi eta 205 egunean iraun eban.

Antonino, Biktork, Biturniano, Garoña, Gergorio, Honorio (gotzaiña), Ismidon, Jeronimo, Kogan, Lauro.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXII)

“La Pinta” itsasontzia, Palos’eko Kinterotar Kristobalena izan zan, ta iruretatik azkarrena izan zalako, itsasontzi onetatik ikusi ziran leen Ameriketako lurrak. Itsasontzi onetan 26 mariñel joan ziran.

“La Niña” itsasontzia, Mogerreko Niñotar Juanena izan zan, eta Kolonek ontzi-oialetan egin eutsozan aldaketakaz, bestien bezelako azkarra biurtu zan. Eta itsasontzi onetatik bota eben lenengo tiroa Rodrighez ta Bermejotar Juanek (*Trianako Rodrigoren izenakin esagutzen zana*) lurra ikusi ebalako. Itsasontzi onetan 22 mariñel egon ziran.

“Santa Maria”, la gallega esaten eutsoenai, de la Kosatar Juan Santoñako izarlari aundi ta geroago onek egin eban Ameriketako mapa artean ospatsuena izango zanarena izan zan, Koloneri akuratu edo alokatuta. Itsasontzi onek 39 mariñel euki ebazan.

Itsasontzi oneik, izkillu sendo ta kañoiakaz tresnatuta egon ziran, eta lau Pinzon senditar aurkitu ziran ikertasunezko bidai onetan:

Pinta itsasontziren kapitaiña, Alonso ta Pinzontar Martin 45 urte ingurukoa.

Atutxa

URRILLA

275-2016-91

Eguzkia: 08:11tik 19:56ra

Ilargia: 08:27tik 20:25ra

1

Zapatua

1628: Gerrikaitz'en suak kale osoa erre eban. **1936:** Lenengo eleberri-eguna egiteko ustean, gudua sortu zan eta ezin. **1936:** Madrid'en korteetan Araudia onartu.

Adinduen eguna, Adiosdado, Babon, Berisimo, Bulgisio, Ebagrio, Erremijio, Terese Jesus Umearena, Julene, Kreszente, Maksime, Prisko, Remigio, Sebero.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXVII DOMEKEA

(Lk 17, 5-40)

- Fedea bear dogu eta orregaitik eskatzen dautsoe Apostoluak Jesus'eri: "Andiagoa egiguzu gure sinismena".
- Azi txiki baten neurriko sinismena naikoa litzake alatzak, mirariak, egiteko.
- Erreiñuko lanean gogotsu ekin ondoren geure egitekoa bete baiño ez dogula egin uste izan bear dogu: "Morroi ezererak gara".
- Erreiñuko lana, txiroai laguntzea, Barri-Ona zabaltzea, Kristiñau-alkarteak sortzea da: Eleiz-lana, katekesisa...
- Kristiñau guztiak izan bear dabe lan orretan gogotsuak, al dana egiteko.

URRILLA

Domekea

1607: Donosti'n, Franzisko Ganboa gotzaiñaren jaiotza. **1895:** Juan Alkain bertsolarien eriotza Aia'n. **1916:** Deustu'ko Salerosketa Ikastetxe Nagustian lenengo irakastaldia.

Aingeru zaindaria, Alderaldo, Bagamundo, Eleuterio, Gillermo, Kiroil, Leodegario (gotzaiña), Modesto.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXIII)

Itsasontzi onen bigarren agintaria, Pinzontar Franzizko Martin. Itsasontzi onetan be mariñel lez, Pinzontar Diego martin joan zan. Eta “Niña” itsasontziren kapitaiña Yanez ta Pinzontar Bizente 32 urtekoa. Diruagaz be, txarto ez, Pinzonek ipini ebanzan milloi erdiari, beste milloi bat gaiñeratu egin bear zalako errege katolikuak emon da.

Eta emen oar txiki bat

Eskerrak B. Gould'tar Alize ikertzaille edo aztertzailleari, iru itsasontzietan juan ziran 87 mariñel guztien izen abizen eta nungoak ziran datoz, Berd eta martorelltar Gabrielen liburu onetan. Orregaitik dakigu Murtziako bat eta amar galizia ta euskaldunen artean ziranetik kanpo, danak andaluzitarrak izan zirela.

Eta arrigarriena amen, zergaitik mariñel guztiaren izen-abizen eta baktzaren ogi-bidetik euki ebezan langintza eta eurengandik bear ziran zeaztasun guztiak jakinda, Kolontar Kristobalenak izen-abizen ta ondorengotasunik ez?

Ni itxaropenezko gizona naz, eta ez dakit noz, baiña uste dot agertuko dirala.

Atutxa

URRILLA

277-2016-89

Eguzkia: 08:13tik 19:53ra

Ilargia: 10:20tik 17:27era

3

Astelena

1870: Castelar Bizkai'ko Aita izendatu eben Gernika'ko Batzarrean. **1967:** "ZIGOR" opera lenengoz agertu zan Bilbo'n. **1968:** Euskerearen batasunari buruz batzarra Arantzazu'n.

Saairik bageko eguna, Areopagita, Andoni, Benito, Bidrado, Birila (Leire), Diodoro, Dionisi, Edmundo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXIV)

4. ZATIAN

Lenengo itsasaldia

1.492an Dagonillaren 2an Kolonek 32 urte euki zituzela, itxasontzietara igoteko agindua emon eban, eta Dagonillaren 3an eguzki aldetik egun orren argitasuna agertu egien ordu erdi bearrean egon ziranean, itxasontziak itsas-zabalera bideratuta, kariatik urtetako agindua emon eban.

1.492an Iraillaren 1ean Gran Kanariasen ugartediko Las Palmasetik urten eta Gomerako San Sebastian kaiara joan ziran.

Eta 1.492an Iraillaren 6an Gomera ugartearen San Sebastian kariatik urtenda, atzean itzi eben Europa zar au, itsas zabalaren bakartasunetan sartzeko.

Mallorkaren izarlaritzazko ikastetxetan ikesten ziran izarraren kokategietatik ibilten, eta ibili be ibilten ziran, euren artean ezagutzen ebazan itsasoetan, eskutitz edo mapa baten izarraren ezarmeneko zerumargoztutatik, Mallorkakoak gauza orreitan sakon sartuta egon zirelako.

Atutxa

URRILLA

278-2016-88

Eguzkia: 08:14tik 19:52ra

Ilargia: 11:16tik 22:01ra

4

Martitzena

1383: I. Juan'ek erri-nortasuna Urretxu'ri. **1556:** Asuncion (Paraguay)'n, ango Iraslea zan Domingo Irala'ren eriotza. **1970:** Bilbo'n "Museo Historico" edo Kondaira-Erakustetxea zabaldu zan.

Amnistiaren eguna, Azeptimas, Bonifazio, Dunis, Frantzisko (Asis), Isidoro, Joakin, Kaio, Kandido.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXV)

Eta bai Europa osoan be arduratzen ziran ikasten, baiña itsasoaren bazterretik ibilten ziran lez, itsaslariak ez eben eukiten itsasoko gauzatan, izarraren laguntza bear tresneri lez, arik eta Kolonen antzera, itsaso zabalaren bakartasunean sartuta, bear ebezan zeaztunak artzeko beste tresnerik euki ez, eta Kolon bera izan zan kosmografiaren tresnak leen ibili zituzenak.

1.492an Iraillaren 19an Santa Maria itsasontzi inguruan, sanga (*alcatraz, ave*). bat agertu zan, eta jakinda txori au ez zala urrunduten 20 leko tizas baztarretik, jakin eben lur sendo edo ugarte aundi batetik urbill egon zirala. 1.492an Urrillaren 11n aize gogorra ibilten zala, Pinta itsasontzikoak suagaz landutako makilla bat eta kañabera batzuk ur gainean ibilten zirala ikusi eben, eta baita urrunean sua be.

1.492ko Urrillaren 11n gabeko 2-3 ordu bitartean Kolon, Alonso ta Pinzontar Martin, Yanez ta Pinzontar Bizente eta iru tizasontziko mariñelaren neka eta larritasunezko otoitz eskaerak entzunak izanda, nun agertu jakiezan Amerikako Lurrak, naita eurak Indiako lurrak aurkeztu ebazala ustean egon.

URRILLA

278-2016-87

Eguzkia: 08:15tik 19:50ra

Ilargia: 12:10etik 22:37ra

5

Eguastena

1299: Diego Lopez de Haro'k erri-nortasuna Gaminiz edo Plentzia'ri. **1380:** Ziarrotza'n, gaurkoz, abereen zenbaketa urtero. **1626:** Bergara'n Juan de la Mesa'ren Kristo irudia artu.

Eskari eta esker onezko otoiz-eguna, Irakasleen eguna, Apolinar, Astiero, Atilano (gotzaiña), Aurea, Biktorino, Dibiziano, Donato, Eutikio, Firmato, Flabiana.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXVI)**

Orregaitik ango biztanleai Indian egon zalakoan Kolonek, indioaren izenakin deituta, gaur be orokorrean izen orrekin ezagutzen dira ango lurraren seme-alabak.

1.492an Urrillaren 12an Bahamas edo Lukayaseko ugartedian osotzen dauan Guanahani bertoko semeak deitzen eutsoen ugartean lurreratu ziran, eta Kolonek aunditasun guztiagaz, bere Mallorkaren Felanix'eko erriaren dagon San Salbadorreko baseliza gogoratu, “San Salbador” izena ipini eutson, iñori adierazpenik emongabe, errege katolikoakaz egindako itun edo elkarpidetik, ixilpekoa zalako.

San Salbador baseliza onen edesti laburra auxeda: 1.348ko urtean, udalako ziñegotziak Santueriko gaztelatarrekin batera, IVn Pedro Aragoiko erregeari eskeintza edo egin-nai au aurkeztu eutsoen, “itzi eutsiela mendiaren gaiñean otoi-gela bat egiten”, eta erregearen baimena artu ondoren, zazpi illabete baiño ez eben bear, mendi gaiñ orreitan lenengo baseliza euken patin edo urtegiagaz batera eraikiteko, gero aldakuntza asko euki ebazanak.

Atutxa

URRILLA

280-2016-86

Eguzkia: 08:16etik 19:48ra

Ilargia: 13:04tik 23:18era

6

Eguena

1841: Bilbo uriak galazota eukan bere ikurriña agertzeko eskubidea, lortu eban. **1876:** Antonio Trueba, idazlea, Bizkai'ko Aita lez artua Batzarrean.

Alberta, Apolinar (gotzaiña), Balduino, Bruno, Diego, Emilio, Godofredo, Koldo (S. Bitores), Maria Ana (Mogas), Miren Frantzisca, Martzel, Probo, Renato.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXVII)**

San Salvador basiliza ori, itsasotik goi-aldera 509m daukan San Salvador mendi gaiñean eraikita dago, eta XVn gizaldian, beren inguruko biztanleak zaletasun audikoak izan bear ziran basiliza orrek euken Ama Birjiñagaz, Kolon berak erakusten eban lez.

Kolon jaio zan Felanitx erriko etxe-gorritik San Salvador basilizara, 7km bakarrik dagoz.

1.492an Urrillaren 14an Kolon ostera itxasontziratu egiten da, eta Marko Polok esaten eban antzera, aberastasun aundia euki eban Zipangoko ugartearen billa urte eban.

1.492an Urrillaren 15ean Errugabeko Sorkunde ugartera joan ziran eta 16ko eguerdian Fernandinako ugartean egon ziran.

1.492ko Urrillaren 16ko eguerdian urtenda, Fernandina izena ipini eutson ugartera joan ziran, eta ugarte guztietan onartuak izan ziran lez, ugarte onetan Kolonek ariñautik ikusitako beste ugartetik gizon bat agertuta egoan, eta euren barriak emonda, itsasontzia guztiz inguratuta agertu zan euren potin edo kanua txikiekin, Kolonek eroan ebazan bitxikeriaren billa, eta eurak be eukezan gauzaren truke.

Atutxa

URRILLA

281-2016-85

Eguzkia: 08:18tik 19:47ra

Ilargia: 13:56tik 00:03era

7

Barikua

1450: Sorgiña zalakoa, amasei erritako ordezkariak erioztzara epaitu eben. **1618:** Alonso Idiakez, Naparroa'ko errege-ordea il Milan'en.

Adalgiso, Agurne, Apuleyo, Augusto, Bako, Elano, Errosarioko Andra Mari, Eterio (gotzaiña), Gustabo (Augusto), Julene, Justiñe, Kanoko, Cuarto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXVIII)**

Kolonek, emen erabagi eban gaxteluzka antzeko bat eraikitea, bertokoen esanetan urbil egon zalako berak gura eban urre-gorria.

1.492an Urrillaren 19an Kolonek Samoet'eko ugartera joan ziran eta Isabelen izena ipini eutson, bere izeko Gaztelako erregiña I Isabelen omenez, bera izan zalako ugarte ederrena.

1.492an Urrilaren 24an Kolonek, gaba-erdian Isabela ugartetik urten da, Zipango ugartera joan bazan lez, Kubako ugartera joan zan, bertoko semeagandik oartu ondoren, ugarte ori urre gorritan aberastasun andikoa zala.

1.492an Urrilaren 28an Kolonek, Gaztelako erregetzaren ondorengo Juana omenez, Juanaren izena ipini eutson ugarte oneri, eta aiñ ederra izan zan lez Kubanakaneko ugarte au, Kolonek Zipangora eldu zala uste eban, eta berton aurkituko ebala Kan aundi errege ori, Toskarellik bere itsasoko eskutitzetan esaten eban lez.

Eta Kolonek erreka orrek euken kaiari, bere ustez Kan Andiak sarritan etorten zan lekua zalakoan, San Salbadorren izena ipini eutson.

Atutxa

URRILLA

282-2016-84

Eguzkia: 08:19tik 19:45ra

Ilargia: 14:46tik 00:53ra

8

Zapatua

1550: Ziarrotza'n, abadeak 200 beor, Kortaguren'en berreun ardi ta arito. **1833:** Frantzisko Alza, oñatiarra, Karlos'en alde. **1876:** Fidel Sagarminaga, azkenengo foru-aldunari, omenaldia Bilbo'n.

Artemon, Badilon, Baleria, Benite, Benedikto, Brigida (Suecia), Baiona, Benite, Demetrio, Ebodio (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXVIII DOMEKEA

(Lk 17, 11-19)

- Jesus Jerusalem'era doa.
- Bidean amar legenardunak, lepradunak.
- Guztiak bidean joiazela osatu ziran.
- Bat baiño ez zan etorri eskerrak emon eta Jainkoa goratzera.
- Eta bakar ori atzerritarra zan: Jesus beti agertzen da atzerritarren eta baztertuen alde.
- “Zure sinismenak osatu zaitu”, sarritan esaten eutsen Jesus'ek osatuai. Kristiñau barrien fedea indartzeko eta eurak orretarako ardurea artu egien esan-bearrekoa zan ori.

URRILLA

Domekea

1522: Karlos V. Iruña'ra sartu. **1818:** Franzisko Navarro Villoslada'ren jaiotza Biana'n. **1936:** Euskadi'ko Agintaritzaren Egunerokoa sortu.

Abraam, Androniko, Arnoaldo, Atanasia, Dionisio (gotzaiña), Denis, Diosdado, Domnino, Dunis.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXIX)**

1.492ko Azaroaren 2ko barikuan Kolonek, Kubanakan'eko ugartera eldu zanean, lurralde au aundia zalakoan, gizon bi Jereztar Rodrigo eta Torrestar Luis beste bertoko gizon bigaz, errege-ordari lez bota ebazan Kan andiagaz egon zitezen itxaropenean, ugarte orren erdi ingururantz, sei egun barru itzultzeko agindupean.

1.492an Azaroaren 5eko gauan eldu ziran ordari biak, Kan Aundi, Uri, ta urre gorrizko aberastasunaren aipamenik gabe, bertokoagaitik onartuak izan zirela esaten, eta barri lez, ke-belar edo ke-belarraren barriak ekarrita, zelan mozkortzen ziran bertokoak orri orreik erre ta keiaren arnasa artukeran erakutsi eben, ke-belarraren orri orreri “Tabakos” deitzen eutsela esanda.

1.492an Azaroaren 12an itsasontziak konpondu ondoren Kolonek, Babeke ugartera joan zan, eta ainbat ugarte ikusita “La Mar de Nuestra Señora” Felanitx errian dagon San Salvador baselizako Ama Birjiñaren izena ipini eutson itsasoko orren inguruari, eta ango kaiari “Puerto Principe”.

Atutxa

URRILLA

284-2016-82

Eguzkia: 08:21tik 19:42ra

Ilargia: 16:17tik 02:47era

10

Astelena

1900: Bilbao Elorriaga'tar Franzisko, lekaide mungarraren eriotza. Filipinas'en, Mungia izeneko erria sortu eban.

Buruko osasunaren eguna, Anastasio, Aingeru, Bakartxo, Benantzio, Biktor, Danel Comboni (gotzaiña), Eulanpia, Florentzio, Hugolino, Kasio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

BEGOÑA'KO AMA

Dagonil edo agustuaren amabostgarren egunean ospatzen dabe Bilbao'tarrak eta Bizkaitar guztiak Begoña'ko Amaren eguna. Egun onetan egunsentia baiño lenago asita, beterik ikusten dogu Begoña'ko Eleiz aundi ta ederra. Andra Maria Zurueta jaso izan zan eskutukiaren ospakizuna da.

Urrillaren amaikagarren egunean, len Andra Maria'ren amatasun eguna ospatzen zan egunean be jai egiten da Begoña'n, baiña egun orretan ospatzen dana Andra Maria Bizkai'ko Zaindaritzat artua izan zan egunaren urte-urrena da.

Begoña Ama Bizkai'tar guztiok dogu zaindari, baiña batez be Bilbao uri aundiak. Bizkai guztiari dagokio egun onetan jai egitea.

URRILLA

Martitzena

1810: Agustin Chaho'ren jaiotza Tardets'en. **1909:** Aralar'en, Mikel deuna, E.A.J.'ren Zaindari artu zan. **1936:** Jaurlaritzaren irugarren egunean, 168 emakume espetxetik aske.

Begoña'ko Andra Maria, Bizkai'ko Zaindaria
Anastasio, Androniko, Bakarne (Torres Acosta),
Begoñako Andra Mari, Bizkaiko zaindaria, Benantzio.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXX)**

Kolonek emoten ebazan oinkada guztietan, beti aurkezten ebazan gauza barriak, landara, zugaitz, bestelako arraiñ edo arraiñ artean ezberdintasun asko eta zangurru edo karramarro aundiak.

1.492an Azaroaren 21ean Alonso ta Pinzontar Martinek agintzen eban Pinta itsasontzia, beste itsasontzi bien Ekialdetik aldendu zan, ugarte barrien lur zabalak, bai ta beragaz eroan eban bertako seme baten esanetan, Babeke ugartean urre gorri asko aurkitzeko, Kolonek leporatzen eutson lez, eta ez ziran alkartuko bariro, 1.493ko Urtarrillaren bigarren asterarte.

1.492an Abenduaren 6an Kolonek Kubako ugartean egon zanean, bertokoak Boio deitzen eutsoen ugarteagaitik esaten eutsoen, ango gizon/emakumeak txakurren aurpegi ta begi bakarrekuak zirala, eta Kubako ugartea itzi ta Boioko ugarterantza bideratuz Aitiko ugartera eldu ziran, bertan egon zan kaiari “Puerto Maria”ren izena ipiniko eutson, eta ugarteko beste aldean ikusi eban lur-mutur ederrari “Cabo Estrella”.

Atutxa

URRILLA

Eguastena

1605: Eklipsea Bilbo'n goizeko amaiketean. **1745:** Samaniego, alegi-zaleren jaiotza, Laguardia edo Biazteri'n.
1818: Bilbo'ko gaiso-etxearen lenengo arria.

Pilar'eko Andra Maria

Amelio, Amigo, Arbil, Domnina, Ebagrio, Edistio, Eustaki, Eustasi, Fiakra, Florentzio, Maksimiliano, Monas, Pilar Andra Mari, Prisziano.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXI)**

Ugarte au aiñ aberats ikusi eban lez “espainolaren” izena ipini eutson, eta “Puerto de la Konsepción” an egon zan kai ederrari, eta egin zan gazteluari bere goiburu aldean, gurutz aundi bat ipini.

1.492ko Abenduaren 16-17ko egunetan ugarte onein erregearen bitartez, urre gorri naiko asi ziran batzen. Baiña iñoz ez izango zan naikoa, eta sekula ez ziran asetu, guk dakigun lez. 1.492ko Abenduaren 21ean Kolonek, itsas-kai ederbat ikusi eban, eta bere mariñeltzaren 23 urtean ez ebala ikusi alango kailakorik esan eban. Esan orretatik atara leike, Kolon 1.469ko urtetik aurrera ibili zala mariñel lez.

1.492an Abenduaren 25ean Martitzeneko “Gabon Egunean”, urperatu zan “Santa Maria” itxasontzia, eta au da onen kondairak esaten dauana: Kolon ainbeste denbora lo egin barik, ontzi-gidariaren ardurak mariñel bateri itzi eutsezala.

Atutxa

URRILLA

287-2016-79

Eguzkia: 08:24tik 19:37ra

Ilargia: 18:14tik 06:06ra

13

Eguena

1375: Anso errikoak, Breton araneok ordaintzen daben iru beien emaitza, ordaintzen jarraituko dabe.

1884: Madalen Jauregyberri'ren jaiotza. Idazlea. **1961:** Txanka bertsolariaren eriotza Orio'n.

Aingeru, Aritz, Benantzio, Beyzym doatsua, Bertoaldo (gotzaiña), Danel, Eduardo III, Fausto, Florentzio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXII)**

Onek be, itxasoaren urbera andia egon zalako, eta naita Kolonek guztiz debekatuta euki, gabeko 12etan loegitera joateko alegiñean ibilita, itsasmutil gazte bateri itzi eutson ontzigidaritzaren ardura, konturatu barik urbizi edo uren lasterrak itsasontzia areetarantza eroaten ebala, eta ondartu aiñ errez egin zan lez, iñor ez zan konturatu zer gertatzen jakien.

Mutilla deika asita, danak agertu ziran ia zer gertatzen zan, eta batzuk ori ikusita iges egin gura ebalako beste itxasontzietara joanda, “Niña”ko Yañez ta Pinzontar Bizentek ez eutsien izten bere itsasontzira igoten, eta Kolonek ontziaren tantai aundia ebagiteko agindua emonda ta beste gauza batzukin arduratuta egon zan bitartean, itsasontzia urperatu zan.

Kolonek eguna argitzen egon zanean, Santa Maria itsasontzira joan zan, eta batel baten, Aranatar Diego itxas-ontzidiaren ertzaiña ta Gutierrezzar Pedro erregearen goxogillea bialdu ebazan ango Guakanagari erregearengana laguntza eskatzen, eta onek beren neska ta mutillakin laster utzitu eben itsasontzia eta gauza guztiak euren etxolatan gordeta itzi.

Atutxa

URRILLA

288-2016-78

Eguzkia: 08:25tik 19:36ra

Ilargia: 18:51tik 07:17ra

14

Barikua

1841: Muñagorri Foruzalea il eben Espartero'ren aldekoak. **1933:** Gabriel Aresti idazlearen jaiotza Bilbo'n.

1951: Azkue Bilbo'ko Ibaira jausi zan.

Bernardo ibiltari, Broden, Donaziano (gotzaiña), Ebaristo, Fortunate, Gaudenzio, Güendolina, Juan (Ogilvie), Justo, Kalixto I (Aita Santua), Karponio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXIII)**

Asko idatzi eban Kolonek errege katolikoarentzat, ango aberastasun andiko zuaitz, urre-gorri, landarak eta jende onein gora beran.

Eta bertokoak "Boio" deitzen eutsoen ugarte onetan euren babeserako, gaztelu antzeko bak eraikitea agindu eban Kolonek, erri lez "Villa de la Navidad" izena ipinita.

Kolonek ez eban euki eragozpenik lur auek erritzeko, mariñel batzuk lenengo egunetik, eskatu eutsoelako, ia bertan geratu leikezan.

Kolonek, Santa Maria itsasontzia urperatu zanean, beartuta geratu zan ostera peninsulara itzultzen. Niña itsasontziagaz bakarrik lur geiagoren ezagutzan ibilteko, arrisku edo galbide aundia ikusten ebalako.

Kolonek, 39 mariñel artu ebazanak gaztelu au zaintzeko, Aranatar Diegoren agindupean ipini ebazan izkillu ta kañoiekin ondo prestauta, Gutierreztar Pedro erregearen goxogille eta Segobiako Eskobedotar Rodrigoren laguntzarekin.

Aranatar Diego au, Kolontar Fernandoren ama, Enrikeztar Beatriz'en loba izan zan.

Atutxa

URRILLA

289-2016-77

Eguzkia: 08:26etik 19:34era

Ilargia: 19:29etik 08:31ra

15

Zapatua

1344: Soraluze Plazentzia'ri erri-nortasuna. **1936:** Jose Markiegi abandearen eriotza, izkilluz, Oiartzun'en. **1953:** Uriolak Bizkaia'n. Ondarroa'ko zubi zarra apurtu eben.

Landatar emakumeen eguna, Agileo, Aureli, Antioko, Bruno, Diosdado, Fortunata, Gualtiero, Kalixto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXIX DOMEKEA

(Lk 18, 1-8)

- Jesus bere egiteetan otoitz, oraziñozale agertzen jaku: Sarritan joaten da mendira bakarrik otoitz egitera azken-aparian otoitz luzea egiten ikusten dogu, nekaldi-aurrean orioondoan mendian be bai, kurutzean bertan...
- Ikasleai-beti egin bear dala otoitz, esaten eutsen eta orretarako epaikari alperraren ipuiña esan eban: nagia izan arren, zuzentasuna eskatzen eban aspergarri jakolako, egin eban zuzenkentea.
- Jainkoak ez dauz luzaro eukiko itxaroten zuzenbi-dea agertu barik, bere aukeratuak.

URRILLA

Domekea

1443: Pero Abendaño 'k Otxandio 'n torrea eta Armario 'n 26 etxe erre zituan. **1812:** Bizkai 'ko Batzarrak, Bilbo 'ko San Nikolas 'en, Cadiz 'ko Korteen Konstituziñoa onartu eban. **1880:** Jose Eginu Treku jaio zan Azkoiti 'n. Santander 'eko gotzain 32 urtean.

Elikaduraren eguna, Ambrosio, Beltran, Berkario.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXIV)

Kolonek, 39 gizon onen artean Torrestar Luis adieratzaillea be itzi eban, gizon auek antolatu ta bideratzeko, bera Ugarteerdi edo peninsula onetara itzultzen zan bitartean, eta ostera bertan agertzen zanerako, lur aiek ondo aztertu ondoren, urre-gorri, algodoi, ta bertako beste gauza batzuk moltzatuta euki egiezen aginduta.

Bertoko seme alabak, ondo artu eben mariñelaren erabagia, euren ugarte ederra beste ugarteko gizonagandik babestu egiten ebalako, eurak menperatzera juaten ziranean.

1.492an Abenduaren 31ko egunean Kolonek, Niña itsasontzia, egurra, ura, janari ugari, ta biderako bear ebezanakaz ondo apainduten ibili zan.

1.493ko Urtarrillaren 4an Kolonek, bertako errege Guakanarigaz egonda gero, itsasoratu zan.

1.493an Urtarrillaren 6an Kolonek, mariñel bateri agindu eutson, ontzi-tantai (*mastil mayor del navio*).

Aundien goiko aldera igon egiela, eta bertatik begitu lurra ia ikusten eban, eta Pinta itsasontzia izan zan urbiltzen ikusi ebana.

Atutxa

URRILLA

291-2016-75

Eguzkia: 08:28tik 19:31ra

Ilargia: 20:51tik 10:57ra

17

Astelena

1512: Aragoi'ko erregeak, Naparroa bereganatu ebalako, burrukara deia egin eban Juan Albret'ek. **1521:** Gaurtik, Frantze'tarrak eta Naparrak Ondarribi'n menperatuta.

Pobrazia desagertzeko eguna, Aitzol, Alexander, Balduino (Antiokia), Biktor, Dulzidio, Etelberto, Etelredo, Exuperia, Florentzio (gotzaiña), Heron.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXV)

Itsasontzi biak alkartuta bare egon zan itsas-bazter baten, Alonso ta Pinzontar Martinek Niña itsasontzira aldatu ondoren, zergaitik taldetik banandu zan bere aitzakiak esanda gero, ikusi ebezanak esan eutsoezan Koloneri.

Eta Kolonek, nai bere barnean asarratuta egon arren, ez eutson Pinzoneri asarrerik egin, onartuta berak esaten eutsozanak. 9an ostera itxasoratu zan, gauza barriak aurkezteko.

1.493an Urtarrillaren 13an ur-kolko zabal bat aurkitu eben, gero “Geziaren Ur-kolkoa” (*el golfo del dardo o de la flecha*), deituko zana, eta egon ziran lekuan lar agirian egon ziralako, Kolonek, beste geraleku bat aurkitu bear ebela esan eutson Pinzoneri, berak illa onen 17rako itxaroten eban Illetargi ta Eguzkiaren elkarte ikusita, ia Jupiter ta Merkurio elkar biltzeak zelan geratzen ziran jakiteko, elkarte orreik aurkakoak izanda, aize indartsuak eragiten ebezalako, ta bere ugarte-erdi onetara edo peninsulako itzulkeran, zelango aizeak eukiko ebazan jakingura ebalako.

Atutxa

URRILLA

292-2016-74

Eguzkia: 08:29tik 19:30ra

Ilargia: 21:38etik 12:07ra

18

Martitzena

1851: Kondordatoa izenpetu zan eta Gazteiz'ko Gotzaindegia sortzeko erabagia bertan. **1934:** Santiago Ramon y Cajal, jakitun naparren, eriotza. **1936:** Aitzol idazle Tolosa'rra ta euskalzale aundia, il eben Ernani'n.

Artemio, Asklepiades, Atenodoro (gotzaiña),
Biktoriko, Bitor, Florentzio, Honesta, Iñaki, Haitz.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXVI)

Eta beste babestoki obiagoa billatzen arduratu ziran, bertoko gizakiak oso basati ausartak eta trebeak izan ziralako, aurrekoak billurretan sartzeko eukezan gorputz guztiko margoak, zurezko ezpata zabalak, eta gezi-uztai andi ta gezi meekin (*flecha o arma arrojadiza*) edozein billurtu leukielako.

Indio oneik itassontzi ta mariñelak ikusi ondoren, laguntzaille ta adikor lez aurkeztu ziran, baiña une baten 8 mariñel eurekin artu emonak egiten ibili ziranean eta indio orreik mariñelak menperatuko zituzelakoan erasotzen asi ziranean, mariñelak eroaten ebezan zorrotz aundiko ezpatak atara ta euren aurka azi ziranean, baten batzuk zauritu ondoren, burdiñezko ezpata orreri bildur, iges egin eben andik, eta areik izan ziran Ameriketako agerketan, bota ziran leen odol-tantak.

1.943an Urtarrillaren 16an, Urrengo egunean, bakez eta atsegiñezko sari askokin erregea aurkeztu jakien, eta Kolon bere gauzakaz oparitu ta gero, iru gizon eskatu eutsozan euren aurrendari izateko urre gorria aurkitu arte, baiña ikusita mariñelak zelango gogoak euki ebazan etxeratxeko, aurrera egin eban.

Atutxa

URRILLA

293-2016-73

Eguzkia: 08:30tik 19:28ra

Ilargia: 22:29etik 13:12ra

19

Eguastena

1411: Juan II'ak, Bilbo'ri laguntzeko, Galdakano, Bedia, Zaratamo ta Arrigorriaga'ko biztanleai ango erritarizateko eskubidea emon eutsen. **1845:** Jean Ithurri gramatikalariaren jaiotza Larresoro'n.

Akilino, Baro, Beroniko, Etbino, Grat (Baiona), Grato, Isaak (Yogues), Jon (Brebeuf), Kepa (Alcantara), Laura, Luzio, Paul pasiotarra (Gurutze).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXVII)

Itzultzeko bidea oso ekaiztsua izan zan eta bildur ziralako, Kolonek mariñelak batuta, txitxirio edo ilarnabarrekin zozkatu eban (*hacer una rifa con garbanzos*), Guadalupe Ama Birjiñarengana nor juan bost liberako argizai lodi bategaz eskerrak emoten.

Zozketa barri bat egin eben Aita Santuaren Ankonako lurraldeetan dauan Loretoko Santa Maria Ama Birjiñarengana joateko, eta Bilatar Pedrori egokitu jakon, Kolonek esanda, bear eben diru guztia berak emongo eutsela.

Kolonek ekaiztsutasuna ez zalako bakezten billurrez beterik, beste zozketa bat be egin eban, Mogerreko Santa Klararen eleizara gaba oso baten otoizketak egiteko, eta Koloneri egokitu jakon lez, arkonda zuriekaz danak joatea erabagi eben.

Astuna izan bazan etorkerako bidaia, geiago gaitotu eban “Niña” itsasontziak, itsasoak eroan eutsezalako eukezan janari eta lasta (*lastre de piedras*) guztiak.

1.493an Otsaillaren 18an, Azoreseko ugarte batera eldu ziran eta arri-lastak, janari-edariak itsasontzietara igon eta gero, osteratonduten asi ziran peninsulara itzultzeko.

Atutxa

URRILLA

294-2016-72

Eguzkia: 08:31etik 19:27ra

Ilargia: 23:25tik 14:10era

20

Eguena

888: Gazteiz'en Bolibar'eko San Andres eleizan, atariko illarrian idazki au: "Obiit Abaro". Gotzaiña da.

1337: Araba'ko Dulantzi edo Alegi'ri erri-nortasuna Alfonso XI.'ak. **1807:** Burladan, Hilarion Eslaba musikalaria jaiotza.

Adelina, Agrikola, Aka, Ander, Artemio, Basilio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXVIII)**

1.493an Otsaillaren 19an Kolonek, ango baseliza batera bialdu ebazan mariñel erdiak Ama Birjiñari egin eutsoen eskeiñ itza beteteko, eta Berengana arkondara utzik eta ortozik joan ziranean otoi egiten egon zirala, Kastañedatar kapitaiñaren agindutara egon ziran zaldunezko portuges gudari batzuk, atxilotu ebazan.

Kolon otoiz egitera bialdu ebazan batelekoari itxaroten egoala, susmo txarra barruntatu eban ainbeste denbora zalako joan zirela ta ez ziralako agertzen, eta ugartearen bestaldera joateko asi zanean, batel bat ikusi eban portugezakin etorten zala, eta alkarrizketa gogor baten ostean, Kolon itxasoratu zan.

1.493ko Otsaillaren 20an, Kolonek ikusita beste ekaizte gogor bat etorten zala, itsas zabalera urten eban eta egun 2 geroago Santa Mariaren kaian lurreratu ziran.

Atutxa

URRILLA

295-2016-71

Eguzkia: 08:32tik 19:26ra

Ilargia: 23:25tik 14:10ra

21

Barikua

880: Gartzia Iñigez, errege naparroak, Lerida ta Aues'ko eskubideak Leire'ri. **1805:** Txurruka motrikuarraren eriotza. **1938:** Derio'n 13 gazte tirokatuak, gudearen ondorenez.

Akilino, Asterio, Biator, Dasio, Eufrosina, Ilarion, Goren, Griselda, Hilarion, Hugo, Isala, Kaio, Malko.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXIX)**

Kai onetan egon ziralá, ontziska txiki bat aurreratu jakien “Niña” itsasontzira, bertan abade bi, baratari edo agiri-idazle bat ta bost mariñel ekarten ebalá, eta onekin be alkarrizketa gogorra eukinda, Kolonek bere izatezko agiri ta Gaztelako erregearen aldetik eroaten ebazan aginduak erakutsi ta gero, dana amaitu zan bakez, portugesak lengo egunean atxilotu ebazan mariñel guztiak askatuta.

1.493an Otsaillaren 24ko domekan aizeketaren ekaitz gogorra zala ta, itsasontzia lastakin, ura ta egurragaz ornitu ezinik osterá itsasoratu egin ziran, 27ko egunean aizeak euren bidetik atarata.

1.493an Epaillaren 3an dana korapillatu zan osterá, denboraldia zakartu egin zalako ezin besterarte, eta Kolonek osterá beren mutillak batuta beste zozketaldi bat egin eban, Ama Birjiñari osterá euren taldetik baten batzuk erromes joan zitezen, edo Uelbako urian egon zan Zingolako Santa Mariaren eleizara erromes bat bialtzeko.

Atutxa

URRILLA

296-2016-70

Eguzkia: 08:34tik 19:24era

Ilargia: 00:24tik 15:00ra

22

Zapatua

1509: Etxebarri'ko San Estebantxe'ren parrokia sortzeko baimena. **1836:** Karlistarrak bigarrenez inguratu eben Bilbo.

Aberzio, Alejandro, Balerio, Berekundo (gotzaiña), Donato, Eusebio, Felipe, Heraklio, Hermetes, Hilarion, Jon Paulo II (Aita santua), Kordula, Leire.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXX DOMEKEA

(Lk 18, 9-14)

- Barri Onaren liburuetan Jesus'entzat guztiz gorrotagarri agertzen dira fariseoak, batez be agiriko erlejiñoa agertzen ebelako, barruko zintzotasunari larregi begiratu barik.
- Fariseoak izatez benetako Jainko-Zeleak ziran eta Israel'en sinismenak azkenera arte iraun ba'eban eurai eskerrak izan zan, baiña zalantza barik kanpoederkeri nabarmenetan jausi ziran.
- Zerga-Batzailleak, oster, alboratuak eta txartzat artuak ziran, euren lanbidea gorrotagarri zalako, eta onei Jesus'ek bere eskua luzatzen dause eta biurtzerako itxaropena emon.

URRILLA

Domekea

1507: San Ignazio'ren aita il erregearen serbitzioan.
1729: Xabier Munibe, Peñafiorida'ko kondea, "Amigos del Pais"-en sortzaillea, jaio Azkoiti'n. **1966:** Kirikiño'ri omenaldia Mañari'n. Bere jaiotzatik 100'garren urtea.

Benito, Benito, Bero (gotzaiña), Domizio, Giraldo, Graciano, Iñazio, Jon (Kapristrano), Jon Ona, Kerman.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXX)**

Eta 1.493ko Epaillaren asteleneko 4an Kolonek, Portugalaren aitzazko Zintra Tajoren ibai ondoko ingurua ezagututa bertora joan zan babes billa, eta babestu ondoren Kaskaeseko Urira joan zan, erritar guztiak berari begira egon zirala, aren ekaitz zatarraren erasotik, iñork ez ebalako ulertzen zelan urten eben bizirik, eta Portugaleko erregeari baimenaren mezua bialduta gero, Lisboako itsas-portuan sartu ziran.

1.493an Epaillaren 8an Kolonek, Portugaleko erregearen eskutitz bat artu eban berari ikustera joan egian, eta 9 an joan zan Portugaleko erregearengana.

1.493an Epaillaren 13an Kolonek Lisboatik urten eban eta 15eko arratsaldean Palos'eko portuan egon zan, Alonso ta Pinzontar Martin be egun orretan elduta, bera oso gaixorik egoala. 1.493ko Epaillaren 15ean Rabidako lekaretxean emon ziran Meza Santu ospatsu orreik, bertan, Kolon, Alonso ta Pinzontar Martin, Yanez ta Pinzontar Bizente, eurakaz joan ziran mariñel, ekarri zituzen indioak, urre gorri, bitxiak, eta Indian argiratu ebazan lurrarengaitik Ama Birjiñari ezkerrek emonda eskeintzeko.

Atutxa

URRILLA

298-2016-68

Eguzkia: 08:36tik 19:21ra
Ilargia: 02:25tik 16:23etara

24

Astelena

1529: Ardin Turkia'tarrak Rodrigo Portuondo, itxasgizona, il eban. **1896:** Delmas, bilbotarra, izparlaria, il zan Madrid'en. **1958:** Piñuabadea, landara-zalea, il zan Gipuzkoa'ko Arama'n.

Nazio Batuen Erakundearen eguna, Andoni Mirena Claret (gotzaiña), Aretas, Audakto, Balendin.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXXI)**

1.493ko Epaillaren 20an il zan Alonso ta Pinzontar Martin, eta Rabidako lekaretxean illobiratu eben.

1.493an Epaillaren 30ean errege katolikuak Bartzelonatik mezu bat bialdu eutsoen Koloneri zorionduz, Don, Itsaso Zabalaren Amiral, Ugarte aien Jaurleri ta errege ordezeko izen aundiakin omenduteko euren loba, eta etorriko ziran denboretan Koloneri aleginduten, bidai barriak antolatu egizan.

1.493ko Epaillaren 31n Kolon, Sebillako Urian sartu zan, 10 indiar, urre gorria ta papagai txori batzuk beragaz eroaten ebazala.

Kolon onen ostean, Bartzelonarantza joan zan, errege katolikuari erakusten andik ekarri ebazan gauzak, eta bidaiaren gora berak adierazpenduteko.

I Isabel erregiña baiña, oso arduratuta egon zan bere Fernando senarragaitik, oraindiño 1.492an Abenduko 7an, Fernando erregeak euki eban gaiztokeritik il edo biziko zorian egon zalako.

Atutxa

URRILLA

299-2016-67

Eguzkia: 08:37tik 19:20ra

Ilargia: 03:26etik 16:57ra

25

Martitzena

1729: Ernani'n eskribau aurrean, Gaztelumendi ta Agirre'ren arteko pelota-jokorako baldintzak. **1863:** Juan Ignazio Garmendia ipuinlaria jaio zan Errenderi'n. **1884:** Imanol Enbeita bertsolaria jaio Muxika'n.

Balendin, Bernardo C., Bizente (Vicuña), Bonifazio I (Aita santua), Daria, Engratzia, Frutos (Segovia), Jenaro.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXXII)**

A ta guzti, errege katolikuak gorteko ospe aundienean artu eban, gitxiri egiten eutsoen neurrian, alde batetik, erregeak zutunik kokatuta Kolonen eginkaritza goraltzeko neurrian artu eutsoelako, eta bigarren, erregeen eskuari mosua emonda gero, oinpeko edo oiñ-alki baten gainean kokatu ebanean.

1.493ko Jorraillaren 5ean, Portugaleko erregeak, gaztelaniako erregeakaz itun bidez lur barrien agerketaren gora beran egin ebezan banaketatik, Kolonen agerketa orreik, eurak egin eben elkargo edo itzarmenaren aurkakoak ziralakoan artu eben, eta ordezkari talde bat bialdu eben Gaztelako gortera.

1.493ko Jorraillaren 22an erregeak Bartzelonatik eta Portugaleko erregearen ordezkariak eurengana eldu barik egon zirala, eskutitz bat bialdu eutsoen Portugaleko IIn Juaneri, Kolonen indiaseko agerketaren barriak emoten, eta beragaz, bere menpekoak oartu egiezen, Indiaseko lurraldeak Gaztelako erregetzarenak zirala, eta ara ez ebala zetan iñor bialdu edo ta juan, eskubidez egin bear zan guztia ondo eginda egon zala ta.

Atutxa

URRILLA

300-2016-66

Eguzkia: 08:38tik 19:19era

Ilargia: 04:25tik 17:29ra

26

Eguastena

1287: Lekeitio'n, Andra Maria'ren eleizea bedeinkatu zan. **1521:** Lekeitio'ko eleizea sagaratu. **1866:** Kirikoño'ren jaiotza Mañari'n.

Alor, Amando, Atanasio, Balendin, Basilio, Beano, Daria, Derbilia, Dolgan, Eata, Ebaristo (Aita Santua), Eliabo, Engratzia, Felizisimo, Floro, Fulko, Gaudioso (gotzaiña), Heraklides, Heren, Josebiñe, Kutberto, Leptina, Luzian, Martziano, Paulina (Jaricot).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXXIII)

Alkazobas'eko ongundearen zortzigarren atalean agertzen da guzti au, mundu onetan egingo ebezan agerketak, euren artean bananduta euki ebazalako, eta 1.481eko "Aeterni Regis"eko bulagaitik berriz baieztuta, mundu erdi onen Kanariaseko lerrotik berantza Portugalena eta Iparralde guztia gaztelarrena izan zedin erabagita euki ebelako.

Eta guzti au ziurtzeko, begitu zer esaten dauan 371 urte geroago IXn Pio Aita Santuak 1.863an Jorraillaren 24an Kolonen gora beran:

"Cristobal Colón, inflamado por su celo hacia la Fé Católica, resolvió al emprender la más audaz de las navegaciones, descubrir un Nuevo Mundo, no para añadir nuevos territorios a la soberanía de España, sino con el fin de colocar nuevas tierras en el seno del reinado de Cristo, es decir de la Iglesia".

Dan guzti au ote da, espainiarren "El Destino En Lo Universal Del Facineroso Nacional Katolicismo?".

Atutxa

URRILLA

301-2016-65

Eguzkia: 08:39tik 19:17ra

Ilargia: 05:23tik 17:59ra

27

Eguena

1553: Miguel Servet'en eriotza Chanpel'en. Tudela'n jaioa, Calvino'k sutan erre eban. **1561:** Lope Aguirre'ren eriotza Peru'n. Oñatiarra. **1901:** "La Patria", Jelkideen aldizkaria sortu.

Alodia, Benantzio, Bizente, Desiderio, Donato,
Elesbaan erregea, Eroteida, Florentzio, Frumenzio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXXIV)**

Jesus'ek bere aolkularitzan, sekula ez ebelako agindu olakorik, eta Jainkoaren berezko lege gaiñetik gitxiago, iñoz ez ebalako irakatsi eta gitxiago alango alderdikeririk eraiki gura, bere izenean sekula ez ebalako gura iñoren menpekotasunik.

Emen argi ikusten da, mundu au katolikotasunean batzagotzeko asmo ori, oso gogorra izan zala. 1.493ko Jorraillaren 29an Bartzelonako Posatar Pedroren irarkintzan irarrita, Kolonek Santanjeleri idatzi eutson eskutitzaren irarpen bakarra, “New York Publik Library”ko gorde lekuan aurkitzen da.

1.493an Loraillaren 3an VIn Alejandro Aita Santuak “Inter coetera”ko “Bulda” argitaratu eban, Kolonek aurkitu eta aurkituko ebazan lurak gaztelarrentzat zirala, Afrikakoak len Portugaleri emon eutsezan lez.

Atutxa

URRILLA

302-2016-64

Eguzkia: 08:40tik 19:16ra

Ilargia: 06:21tik 18:28era

28

Barikua

1416: Napparroa'ko Korteak Oliten, Zuriñe erregiñea (Dª Blanca) aukeratu eben. **1876:** Bizkai'ko Aldundiak ez eban onartu Lege Zarrak zin egin nai ez bazan korrejidorea. **1937:** 42 Izkiluz illak Santoña'ko Dueso'n.

Alberiko, Anastasia, Anglino, Arkelaida, Esmaragdo, Faron, Firmiliano (gotzaiña), Gaudioso.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXXV)**

1.493an Lorailaren 4an Aita Santuak “Inter coetera”ko beste bulda bat argitaratu eban, andik aurrera munduan aurkituko ziran lurak, Portugal eta Gaztelaren artean erdibananduta izango zirala, iparburutik, egobururainoko erdi aldetik bitan bananduta, ori/urdiñeko lurmutur ta Azoreseko Mendebaletik eun leko’ra inguru, margoztu eben marra zuzenezkoa edo okerra izan bazan be, erabagi barik.

Gero Tordesillaseko alkartean, munduaren eguerdiko lerro edo marra ori bientzat bananduta erabagi zan.

Bulda bi oneik, Sebilla dauan “Indiaseko agirien gorde lekuan” dagoz.

Kontuan euki bear da, VI In Alejandro Aita Santu au, Balentziako lurraldearen Jatibako errian jaio zala, eta Aragoiko Fernando erregearen lurraldeak zirala denbora aietan.

VI In Alejandro edo Borjiatar Rodrigo au, III In Kalixto Aita Santuaren loba izan zan, eta orrek adierazten dau, zelan 1.492ko urtean Alejandro au egin eben Aita Santu, 61 urte bakarrik eukazanean.

Atutxa

URRILLA

303-2016-63

Eguzkia: 08:41etik 19:15ra

Ilargia: 07:17tik 18:58ra

29

Zapatua

1705: Mendarozko Juan Bta. Arizmendi'ren eriotza. Inkisidorea, Salamanca'ko erretorea. **1833:** Karlos V. erregetzat artu eben ondarrutarrak. **1833:** Isabel II., erregeña lez onartua, Donosti'n.

Balendin, Berlinda, Donato, Eulali, Eusebi, Feliziano, Fidel, German, Hermelinda, Honorato, Jazinto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXXI DOMEKEA

(Lk 19, 1-10)

- Jesus Jeriko'n palmondoen errian.
- Bera ikusi-gurean, Zakeo zergalariburua.
- Baiña txikia zan eta ezin ikusi Zakeo'k.
- Astigarrera igon eban, andik ikusteko.
- "Zakeo jatsi zaite arin, gaur zuenean gelditu bear dot-eta".
- Zakeo biurtu egin zan eta esan eban: "Neure ondasunen erdia beartsuentzat emoten dot, iñori ezer kendu ba'dautsot alango lau biurtzen dautsodaz".
- Gaur sartu da osasuna etxe onetara.
- Orra or aberatsa zelan salbau daiteken, Barri Ona'ren bide-barruan.

URRILLA

Domekea

1353: Iparraldeko eta Egoaldeko euskaldunak itxasoan alkar laguntzeko ituna. **1507:** Bilbo zergak ipiñi gurean, Bizkaia ordaindu gura ezik eta irabazi. **1937:** Amazazpi gazte izkilluz illak Dueso'n.

Arilde, Atanasio, Baio, Berat, Biktorio, Bitoriano, Gerardo, Irene, Klaudio, Lukano, Luperzio, Martzel.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXXVI)

Eta albiste au Frantziko gortera eldu zanean, VIIIⁿ Karlosek, bere serbitsura egon zan Kolontar Bartolome, Kolontar Kristobalen anaiari deitu eutson albiste barri ori emoteko.

Kolontar Bartolome au, ama bardiña euki arren, ez zan izan bere anai Kristobalen antzera zaldizko gizona, Kristobal izan zalako bakarrik IVⁿ Karlosten semea. 1.493an Loraillaren 14an inguruko egunetan asten dira Kolonen alde eta aurkako eritziak, eta batez be Bartzelonatik Martyr'tar Pedro'k, Borromeori idazten dautson eskutitz bidez: *“algunos días después un tal Kristobal Colón retornó a las Antípodas Occidentales; es un LIGUR* (perteneciente al país Italiko de Liguria en Génova, dando éste Pedro Martin, una de las primeras informaciones equivocadas, respecto ala procedencia de Cristobal Colon). *que, enviado por mis Reyes, con solo tres barcos penetró en aquella provincia reputada por fabulosa, volviendo con pruebas palpables, muchas cosas preciosas y en particular oro que aquellas regiones engendran de suyo”*.

Atutxa

URRILLA

305-2016-61

Eguzkia: 07:44tik 18:12ra

Ilargia: 08:09tik 19:01era

31

Astelena

1310: Don Tello Bizkai'ko jauna espetxera. **1825:** Labigerie Kardiñalaren jaiotza Baionan. Aita Zurién sortzaille. **1937:** Jean Etxepare, 24 urteko idazlea, il zan Jatsu'n.

Aurrekiaren eguna, Abaido, Alfonso, Alonso (Rodríguez), Andoni, Anpliado, Baudakario, Egberto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

DOMU SANTU EGUNA

Ona emen gure aurretikoen geroko bizitza gogoratzen dauskun eguna: Zen-bat lore ta lorezko uztai gure illerrietan!

Illen eguna, izatez, biarkoa da, baiña jai dalako-
edo gaur ospatzen da, aundikiro ta pozez geiago samintasunez eta negarrez baiño.

Itxaropena ta alkarren arteko bakea gogoratzen dauskuz egun onek, mundu barri baten bidean.

Domu Santu izen illun au latiñeko Omnium Santorum'etik dator.

ZEMENDIA (Azilla)

Martitzena

1360: Bermio erre zan. **1617:** Markiñarrak agertu ziran, Bizkaia'n lenenguak, Andra Maria'ren Sorkunde garbiaren alde. **1818:** Etienne Decrept Etchemaite idazlearen jaiotza Baiona'n.

Domu Santu eguna, Audomaro, Austremonio, Benigno, Bigor, Dazio, Diego, Jon, Julene.

ILLEN EGUNA

Gure illerriak lorezko txortaz eta makobillez, argiz eta otoitzez jantzi dira.

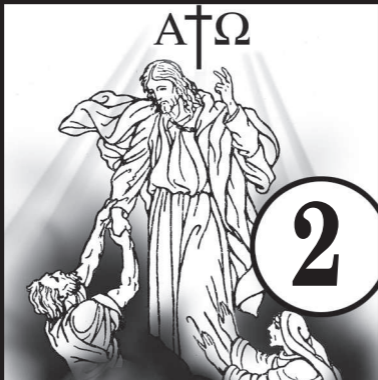
Gure eleizetan ainbeste eleizkizun egiten dira.

Nondik sortu ete da arimen izenak gogoratzen dauskun bildur-ikarea eta ortik sortu diran ainbeste ipuin bildurgarri?

Euskalerrria aberatsa da olako ipuin eta edestiz: ildakoen etxe-inguruan, illerrietan, baseleizetan, kanpai-otsa entzutean... danean aurkitu dabe gure aurretikoak olako ipuiña sortzeko erea.

Baiña arimak bakean dagoz!

ZEMENDIA (Azilla)

Eguastena

1931: Arboleda'n Franzisko Intxaurreaga abadea il eben eta Felix Zamalloa zauritu. **1949:** Bilbo'ko ta Donosti'ko gotzaindegiak sortu, Quo Commodius bulaz.

Illel Eguna

Ildako fededun guztien oroipena, Agapio, Agauno, Ambrosio, Amigo, Azindino, Bigor, Biktoriano, Biktorino, Daria (Bochana), Domnino, Ernio.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXXXVII)

Ligur, Italiako iparrekialdean dagon errialde bat da, Jenobako kolkuaren itsas-bazterretik doana *ribierako* izenekin, eta Kolon Mallorkaren Felanitx errikoa zan lez, emen asten dira edestian Kolonengaitik esan diran astokeriak, nai bera beren ospean beratzeko, eta bai beren nortasunezko ondorengotasuna zirriborrotuteko.

1.493an Loraillean 20an errege katolikuak Koloneri, Gaztelako errege maillakoak euren armarrietan eroaten ebazan Gaztelako gaztelua, Leoneko leoia ta ugarteak, mairuarri edo armariaren lauki edo laurden barrutietan eroaten ebala egin eutsoen, Kolonek beste gauzarik bear ote eban, bera erregearen semea zala esateko?

1.493an Lorailaren 23an Koloneri, 1.000 urrezko doblak emon eutsoezan.

1.493an Lorailaren 26an Koloneri baimena emon eta gorte guztiaren laguntzan, berak nai gura eben ostatura lagundu eutsoen, berari laguntzen eutsoen mariñelakaz.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

308-2016-58

Eguzkia: 07:47tik 18:09era

Ilargia: 10:52tik 20:59ra

3

Eguena

1303: Lekeitiarrak, Maria Diaz de Haro'k, gaurkoz agindu eutsen lez, epai billa Bermio'ra joango dira, ez gorago. **1325:** Lekeitio'ri erri-nortasuna. **1342:** Maria Diaz Haro'koaren eriotza. Larrabetzu'n obiratu eben.

Armengol, Balendin, Bidal, Domnino, Engratzia eta Zaragozako martiriak, Huberto, German, Ilario, Janti.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXXVIII)

Eta erregeagaz zaldi gainean joaten ziranean, erregeak aginduta, Kolon bere albo baten eta ondorengo Juan printzea beste aldean direla joaten ziran, erregezko odola eukiten ebenai bakarrik baimenduta egon zana.

1.493an Loraillaren 28an errege katolikuak Santa Fe'ko itunean Kolonek eskatu ebazan izenburu, eskubide, izen-on, Indiako bigarren itsasotzidiaren orokorrezko kapitaiña izatea, eta bere eskuaren ardurapean itzitako ainbeste gauza ortik aurrera sinatu ziran, eta denbora gitxian, berak egin ebazan arrigarrizko bidai orreik, Europa guztitik zabaldu ziran.

Eta egun berean erregeak, Kolon, indiazera bigarren bidaia egingo zanaren orokorrezko kapitaiña izendatu eben.

1.493ko Jorrail-Loraillaren ille onetako gertakisun bidetik argitu egiten dira, Kolon leen: “Zaldizko edo ondo-ikasitako giza-semea zala, errege katolikuak eta euren inguruko gortekoak adierazi egiten eban lez”.

Bigarren: “Kolonen izen berezia (*kolom*) izan zala”.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

309-2016-57

Eguzkia: 07:48tik 18:08era

Ilargia: 11:42tik 21:47ra

4

Barikua

1548: Errege-ordearen agiria agoteai euskeraz irakurri jaken. **1777:** Bergara'ko "Real Seminario" sortu zan.

1962: Atxondo'ko erri-etxea zabaldu zan.

Agrikola, Amantzio, Bida, Emeriko, Felix (Valois),
Karlos Borromeo (gotzaiña), Filologo, Hermas,
Juanizio, Karlos, Modeste, Nikandro, Patronas.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXXXIX)**

Irugarren: “Argituta geratzen dala, zergaitik gero beren izena, zelan alderazi egin gura eben beren berezko izenetik, Martyr’tar Pedrok, Borromeori idatzi eutsozan eskutitzetatik”.

Eta idatzi oneik izan zirala, Kolonen izen eta jαιο tokiak Jenobako artzain gazte baten izenakin nastu ebezanak.

Bai Kolon errege katolikuaren maian egonda, Kolonek lortutakoagaitik bekaizkor ziran gizonak maltzurtasunez, arrigarrizko egikari orrein garrantzi ta ospeak beratzeko, an egon ziranen arteko batek aurreratuta egin eutsozan itanduakaz: “Ia berak sinesten ba eban, beren bidai ori utsegite baten amaitu bazan, beste baten batek al izango zala bidai ori zorionez amaitzeko”.

Kolonek, beren asarrea barruan gordeta eta arrautz bat beren eskuetan artuta, au esan eutsen danari dei ginda, “arrautzea zutunik ipintea lez dala”.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

310-2016-56

Eguzkia: 07:50tik 18:07ra

Ilargia: 12:29tik 22:39era

5

Zapatua

1933: Estatutoaren alde, Bizkaia'n %84,44; Gipuzkoa'n %89,52; Araba'n %46,00. Guztiz: 459,225 alde, 14,196 aurka.

Angela Gurutzekoa, Domnino, Elisabet, Epistema, Eusebio, Felix, Fibizio, Filoteo, Galacion, Isabel, Jesus Lagundiko Santu Guztiak, Leto, Maria Rafols doatsua.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXXII DOMEKEA

(Lk 20, 26-38)

- Geroko bizitzea zelako dan zeatz eta garbi jakin gura genduke, baiña olako argitasun zeatzik ez da agertzen Barri onaren barruan, gure jakingurea ez da asetzen.
- Saduzeo'tarrak ez dauke geroko bizitzearen sinis-terik eta ezkontzea gai dala korapillo bat agertzen dautsoe Jesus'eri.
- Senar-emazteak izatea, mundu onetakoa da.
- Beste munduan biztutea merezi dabenak ez dauke olakorik.
- Ilterik be ez dauke, aingeruki bizi dira.
- Jaungoikoaren seme-alaba ta Biztuerearen seme dira.

ZEMENDIA (Azilla)

Domekea

1694: Nikolas Zubia'ren jaiotza Durango'n. "Doctrina christiana en bascuence" idatzi eban. **1876:** Urepel'en, omenaldia eskintzen eutsoen egunean, il zan Xalbador bertsolaria. **1896:** Lenengo egutegi bizkaitarra, txikia, agertu zan.

Akeriko, Ander, Atiko, Beatriz, Eate, Emiliano.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXL)**

Danak ipini ziran arrautzea zutik ipinten, baiña iñork ezin eben lortu, eta berak arrautzea artuta mutur baten txaka-txaka jota apurtu barik, zutik ipinita, besteak olan egitea erreza zala esan eutsoen, eta Kolonen erantzuna: "erreza zala egiteko gauza ori, baiña zuetatik iñork ez dala ezertarako gogoratu", eta gauza guztiekaz alan sortzen dala lenengoa agertu arte, esan ondoren, danak ao zabalik itzi ebazan.

Gaztela eta Portugaleko erregeen artean be bardin sortu zan, mundu onetan agertutako lur zabalagaitik be asi ziralako eztabaidak, Aita Santua bien artean agintari nagusi lez ezarrita eurak egin eben ongunde bidez, agertzen ziran lurak erdibanatzeko izanda, Portugalek Jorraillaren 5ean bere gortekoak Gaztelara bialduta zalaketa bidez bereganatu egin gura ebazalako lur orreik.

Gaztelako erregeak irabazi eutson baiña, egiune aretan Portugaleri Kanariaseko lur-gerri edo eguerdilerrotik bealderantza Afrikako lurraldeak bezela egertzen ziranak egokitzen zaiolako bakarrik.

Eta erregearen aurkaldi oneik argitzeko, Aita Santuaren erabagi billa joan ziran.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

312-2016-54

Eguzkia: 07:52etik 18:05ra

Ilargia: 13:55tik 00:35ra

Astelena

1873: Karlisten eta liberalen arteko gudaldia Montejurra (Yurramendi'n). **1879:** Sebero Altube'ren jaiotza Arrasate'n. Bere libururik ezagunena: "Erderismos". Gernika'ko alkate. **1902:** Arana'tar Sabin'en aurtako auzia Bilbo'n.

Abelino, Agomar, Akiles, Amarando, Ander, Andoni.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXLI)**

1.493an Iraillaren 5ean Kolonen lenengo ta bigarren oster bitartean, errege katolikuak Kolontar Kristobaleri idatzi eutsoen eskutitzan esaten eutsoen, beren bidaietan izarlari on bat eroan bear ebala, Martxenatar Antonioren izena emonda.

Erregeak gero Martxenatar Antonio lekaideari idatzi eutsoen eskutitzan, Kolonegaz joanda Indiasetan denboraldi bat egiela aginduz, antolamen on bategaz ango giza-semeak erlijio-katoliko oiñarrietan bideratzeko. Erregeak sinismen aundia euki ebelako Martxenaren erlijiozko sinismen sakon eta eragilletasun garbi ta argiagaz.

Emen gaiñera esan bear da, Kolon Rabidara joan zanetik, franzizkotarrak sekula ez eutsoela babesbarik itzi, bitarte orreitan Martxenaren eskua argi ikusita, bera izan zalako ikerlarien talde guztietatik, Koloneri siñisten eutson gizon bakarra.

Gaztelanian 1.485-1.492ko urte bitarteko agirietan Koloneri beti deitu eutsoen "Colomo", Portugaleko Pinatar Ruy albistariak "Colombo", Portugaleko Iñ Juan erregearen Barrostar albistariak "Colom" esaten dautso, eta Fernando erregeak "Colón".

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

313-2016-53

Eguzkia: 07:53tik 18:04ra

Ilargia: 14:33tik 01:38era

8

Martitzena

1595: Esteban Urbietta, gotzaiña, ernaniarra, il zan Madrid'en. **1823:** Bizkai'ko Aldundiak errietako ertzaiñak barriztu zituan. **1895:** Gipuzkoa'ko Aurrezki Kutxa probintziala sortzea erabagi zan.

Amaranto, eta 4 Ss. Martiriak koroatuak (gotzaiña),
Andoni, Biktoriano, Biktorino, Errufo, Eufrosina.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXLII)**

Baiña, Kolonen izena edestiaren iragaitzean, batzuetan asmo osoagaz eta beste batzutan naigabeko aldaketak euki bazituzen, Granadaren santa Fe'ko erri barrian, eleiztar, errege ta Kolonen artean, bere Mallorkako jaioterri ta Aragoi Nafartar izatasunak ixiltzeko egin eben ituneko erabagi orren bitartez, Kolonen izatasunezko gaiakin ibilten ziran edestilariak naastuten ziralako izaten zala jakin bear dogu, eta esker aundiak emon Berd ta Martorelltar Gabrieleri, gauzaren berezitasunak alango zeaztasunezko ikerketa lan bikain orrekin euren lekuetan ezarrita, danok zentzu apur bategaz bizi gindezan, argitzen dabelako Kolonen izate ta eginkizunak.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

314-2016-52

Eguzkia: 07:54tik 18:03ra

Ilargia: 15:09tik 02:43ra

9

Eguastena

1824: Iratxe'ko Ikastetxe Nagusia zarratu zan. **1826:** Andre Baratziart idazlea il zan Ustaritz'en. **1902:** San Franzisko parrokia zabaldu zan Bilbo'n Santuaren irudia Bellver'ena da.

Agripino, Alexander, Almudena, Aterpe, Benigno, Erefrido, Eustolia, Jon (Letran), Orestes, Sopatra, Teodoro, Timoteo, Urtsiño (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXLIII)

Bigarren itsasaldia

1.493an Iraillaren 24an urten eban Indiazerako bigarren ekitaldia, Kanariaseko ugartetara bideratuta eta Gomerako kaian lenengo geraldia eginda, itxasontziak egurra, ura, txal edo bigantza, aunts, bildotx, zerri eme ta zerri ordotzak itxasontziratu eta lur aietan lantdatzeko laranja edo urre-sagar, limoiondo edo zitroiondo, meloi, barazki edo ta ortuarien aziak artuta, apintzen asi ziran Gomerako kaitik urten eta Burdiñeko ugartera joateko.

1.493ko Urrillaren 13an urten eben Indiasera joateko Burdiñeko ugartetik itsas zabalera.

1.493ko Azaroaren 3an agertu jakien ugarte aundi bat, Kolonek Domekea izateagaitik Dominika izendu ebena, ta berton ez ebalako babes lekurik euki aingurak (*aingura edo arbak = anclas*) botateko, ugarte oneri, euren itxasontzi kapitaiñak euken izena “Marigalante” ipini ondoren, aurrera joan ziran beste ugarte bat aurkitu arte.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

315-2016-51

Eguzkia: 07:55tik 18:02ra

Ilargia: 15:45tik 03:52ra

10

Eguena

1342: Tolosarrak berez jatorrak dirala diño gaurkoa dan Alfontso erregearen agiriak. **1954:** zazpireun urte Kanpora bialdutako beneditarrak Leire'ra.

Abelino, Adelelmo, Aidor, Ander, Aniano, Ausiliano, Baudolino, Danel, Demetrio, Efren.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXLIV)**

Urrengo aurkitu eben ugarteari “Guadalupe” izena ipini ondoren, Kolonek itxaron egin bear izan eban, berak bialdutako Markez’tar Diego itxasontzi baten kapitaiña, galdu egin zalako ugarte orren basartean, eta agertu zanean kapitaiñ onen kondairan: “aurkitu ebazan leiñuen janari bitartez, giza-jaleak zirala esan eban”, ta eurengandik andrazko batzuk askatu ondoren, aurkitu ebazan “anana” edo lur-beroaren aldeko “piña” ta beste ale mota batzuk be ekarri ebazan.

Kolon, Dominikako ugartetatik, obo erdi edo biribil erdi baten antzera egon ziran ugartetik ugartera ibili zan, Dominika edo espainolaren ugartera oster a eldu arte.

Guadaluperen izena ipini eutson ugartearen ostetik, ta Bartzelonako Montserrat’tar Santa Mariaren izena ipinitako ugarteari, urrengoari Antziñako Santa Mariaren izena ipini eutson Sebillako Eleiz-Nagusia ren oroimenez, Kolon ta taldekideak bert on otoi egiten ebalako Indiasera urten aurretik, eta bertan eraikiko eben gero jaun obi eder bat, Kolonen gorputza illobiratzeko.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

316-2016-50

Eguzkia: 07:57etik 18:01ra

Ilargia: 16:21tik 05:03ra

11

Barikua

1610: Logroño'n Zugarramundi'ko sei sorgiñ gizonezko erre zituen. **1755:** Matin Alzaga Buenos Aires'ko alka-tea ta aberatsen artekoa jaio zan Aramaio'n. **1957:** "Co-fradia Vasca de Gastronomía" sortu zan Donosti'n.

Andoni, Atenodoro, Balendin, Bartolome, Berano (gotzaiña), Bertuino, Biktorino, Duban, Feliziano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXLV)**

Antziñako Santa Maria eta Puerto Rikoren bitarteko ugarteari ipini eutsezan izenak: San Martin, San Kristobal, San Jorje, San Bartolome, Santo Tomas, San Anastasio, Santa Kruz, Graciosa, eta Amaika Milla Neska-Garbi edo Birjiñarenak izan ziran.

1.493an Azaroaren 19an odolezko eztabaida batzuk eukinda bertokoakin, gaur “Puerto

Rico” lez ezagutu egiten dan Bateatzaille San Juanen ugartera eldu ziran, eta uragaz, ta bear eben janariekaz ondo ornitu ondoren, 22an urten eben Dominika edo espainolaren ugarterantza, eta bertora elduta, itxas ontziak aurrera egin eben Gabonetako Urira eldu arte.

1.493an azaroaren 27an eldu ziran “Gabonetako Urira” eta itxasontzitik urten barik aurrera joateko itxaropenean egon ziralako, Gauakanagari deritson ugarteko erregearen loba bat beste bertoko batzukin urreratu jakiezan ongi etorriak emoten, eta bien bitartez esan, Guakanagari erregea zaurituta egon zala beste ugarteko Kaonabo ta Mayreni jauntxoaren aurka egin eban borrokan, eta zaurituak ta il batzuk euki arren, bakez eta ondo aurkitzen zirala an egon ziranak.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

317-2016-49

Eguzkia: 07:58tik 18:00etara

Ilargia: 16:59tik 06:16ra

12

Zapatua

1651: Sor Ines de la Cruz jaio zan Mexiko'n. Bere aita Bergara'koa. **1873:** Karlos erregeak "fidelisima" izenlaguna Lekeitio'ri.

Adalberto, Arsazio, Aurelio, Benedikto, Benigno, Esikio, Ilune, Isaac, Josafat (gotzaiña), Kristiano, Kumian, Kuniberto, Mateo, Leodegario (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

URTEKO XXXIII DOMEKEA

(Lk 21, 5-19)

Baiña lenago, baitu ta ezetsi egingo zaitue, “sinagoga” edo judu-eleiz eta espetxeetan sartuko zaitue, ta errege ta erki-buruen aurrera eroango zaitue nire izena dala-ta. Alan nire alde aitortu al izango dozue. Sartu ondo buruan, ez dozuela arduratu bear zuen alde zelan itz edo berba egingo dozuen, ba Nik emongo dautsuedaz Jakintza ta berbak, eta onei zelan erantzun ez dabe jakingo etsaiak. Gurasoak, anai-arrebak, aideak eta lagunak be saldu egingo zaitue ta zuetariko batzuk il egingo dabez, eta gorroto izango dautsuee danok nire izena dala-ta: zuen iraupenagaz gaizkatuko dozuez zeuen arimak

ZEMENDIA (Azilla)

Domekea

1234: Ganguren mendietan, Zamudio gaiñean, Bizkai'ko jauntxoen arteko burrua. **1840:** espartero'k lekaide-etxea galazo eta ondasunak laterriatu. **1961:** Juan Antonio Erauskin musikalaria il zan Bilbo'n.

Arkadio, Balendin, Biktor, Diego (Alcala), Estanislao (Kozka), Eukeni, Eutikiano, Florido (gotzaiña).

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXLVI)

Itxasontzien aingura edo arba urperatuta, lonbardazko tiro batzuk bota ebezan erantzuna artzeko, eta iñork ez ebalako erantzunik emoten, Kolonek, txalupa bat bialdu eban, an zer gertatzen zan jakiteko, eta ez eben aurkitu besterik, erretako ondarrak baiño.

Eurak ango triskantza ikusten egon ziran bitartean, bertoko batzuk zuaitzen ostetatik ostonduka ibiltzen zirala ikusi ebezan, eta eurengana joanda jakin eban, zelan eurak jua zirenean, bertan geratu ziranen artean borrokan asita, batzuk il zirala, beste batzuk euren kontura urre gorriaren billa joan zirala, eta geroago Diego kapitaiñak nai bere laguntza euki arren, Kaonabo beste ugarteko jauntxoaren erasoari eutsi-ezinik il zala, eta ondore erre ebela ia ugarte guztia.

Kolonek, ondamenezko triskantza au ikusi ondoren, beste erri bat eraikitzea agindu eban, Dominika edo espainolaren ugarteko ipar-ekialdean I Isabelen omenez, eta egin eban erri oso ori, arri-landuakaz egitea agindu eban.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

319-2016-47

Eguzkia: 08:00tik 17:58ra

Ilargia: 18:24tik 08:43ra

14

Astelena

1520: Aita Santuak “agoteen” alde idazkia. **1634:** Migel Aginaga Mendigoitia eibarterraren bateo eguna. Medellin irasi eban. **1891:** Donosti'n “BILBO'KO PLAZEA”.

Adeltrudis, Alarne, Alberiko, Androniko, Antigio, Jose (Pignatelli), Alberto Aundia, Benerando (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXLVII)**

Kolonek ugarte aretan zer egon zan jakiteko, Ojedatar Alonso bialdu eban beste amabost lagunekin izkilluakaz ondo tresnatuta, ia zer aurkitzen eban ugarteko barruetatik, eta erreka baster batera eldu ziranean arri-koskorren antzera, urre-gorri asko aurkitu eban lez, bereala asmatu eben urbillean garrantzi aundiko miak aurkituko ebezala, eta meaztegi orreik billaka asita aurkitu ezinean, 15 egun barru, ostera itzuli ziran Kolonengana, urrezko barri areik emonaz.

1.494ko Otsaillaren 2an Kolonek, 12 itxasontzi bialdu ebazan peninsula onetara Torrestar Antonioren agindutara, erregearentzako oar-idazti batekin, eta erregeari adierazi an aurkitu zituzen urre-gorritzko arri koskorren meaztegiak aurkitzeko egingo ebezanak, eta zelango antolaketak egingo ebazan babestuta egoteko ango azterkuntzak egiten egon ziran bitartean.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

320-2016-46

Eguzkia: 08:01tik 17:57era

Ilargia: 19:14tik 09:53ra

15

Martitzena

1558: Bolibar eta Geria'tarren arteko bakea. San Adrian'go ermitea parroki egin eben. **1833:** Zumalakarregi jenerala, Naparroa'ko gudaiburu. **1963:** Leon Kortazar, Zeanuri'tarra, il Peru'n. Franziko'tarren zuzendaria zan.

Abibo, Alberto Andia (gotzaiña), Armentario, Aurelio, Bariko, Benigno, Ebodio, Eskutario, Eukeni, Felix.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCXLVIII)

Eta emen nun agertzen dan berez, Kolonek erregeakaz euki eban senidetasuna, idatzi ebazan lenengo lerroetan: “encomendareis en Sus Altezas como a Rey e Reina mis Señores naturales” esaten dabenean, askeneko iru berba oietan esaten dabelako, zelango senidetasuna euki eben Aragoi eta Gaztelako errege-erregiñak Lur Gorri edo Terra Rubrako Kolon Amiralarekin.

Kolonek emendik aurrera eztabaida gogorrak eukingo zituzen, agindupean euki ebazan batzuen bekaizkeri bitartez, ta ori kontuan artuta bera ugartetatik gudari talde gogor bategaz joan zanean azterkari, bere anai Don Diego agindupean itzi eban Isabelaren erria. 1.494ko Epaillaren 12an urten eban Kolonek bere gudari taldeagaz azterkari, eta ibar aberats bateri “Vega Real”en izena ipini ondoren, Zibao mendi katera joan ziran azterka, eta urre gorriaren ainbat agerpide ikusita, erreka inguru baten gaztelu bat eraikitea agindu eban, gero santo Tomasen izena ipini eutsonai, ta 50 gudari Margaritetar Pedroren agindupean ipini ondoren, eurak Epaillako 29an Isabelaren errira ugartera joan ziran.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

321-2016-45

Eguzkia: 08:02etik 17:56ra

Ilargia: 20:09tik 10:57ra

16

Eguastena

1533: Bizkaia'ko jaunaren aginduz, Batzarretan lenengo Bermio, gero Bilbo, Durango, Orduña... **1625:** Batzar Nagusian sartzen Berango ta Barakaldo'ko ordezkariari ez eusten itzi, irakurten ez ekielako.

Tolerantziren eguna, Balerio, Balsamia, Edmundo (gotzaiña), Elpidio, Emilion, Errufiño, Eukerio, Eustakio, Fidenzio, Fronton, Gertrudis, Ines, Jertrudia.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCXLIX)**

1.494an Epaillaren 19an Kolonek Kubara elduta, len berak Alfa ta Omegako izenakaz deitutako lur muturrera joan zan, eta ugartetik ugartera ibili zanean, Kolonek itxasontzian eroandako indio batek, an inguruan urre gorri asko eukiten eban Jaimaika deitzen zan ugarte bat egoala esan eutson. Berri ori emon eutson indio orrek, Kolontar Diegoren izena ipinita euki eban.

1.494an Jorraillaren 24an Kolonek itsasora urten eban iru itxasontzirekin, Isabela ugartearen bere anai Diego, Boiltar Bernardo, Ernandeztar Pedro, Koronel, Santzez ta Karbajaltar Alonso, eta Juan de Luxanen agindutara itzi ondoren, Kubarantza joan zan, ia Kan Aundia aurkitzen eban.

Emen sukar gaitzaldiekin ainbat gizon il jakiezan.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

322-2016-44

Eguzkia: 08:03tik 17:56ra

Ilargia: 21:09tik 11:53ra

17

Eguena

1473: Gotzain gerkarra Iruña'rako. Ordezko bat bere lekuan. **1512:** Izaro ugartean kanpaia bakarrik josten itxasoko gorpu bat lurperatu arte. **1615:** Antonio Idiakez, tolosarra, Salamanca'ko erretorea ta Segovia'ko gotzaiña, il zan Segovia'n.

Alfeo, Amon, Aniano, Azisklo, Biktoria, Dionisio, Diofilo, Dunis, Elisabet (Hungria), Eukeni.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCL)

1.494an Lorailaren 3an Kolonek Jamaikako ugartera joateko bidea artuta, eta Lorailaren 13an eldu zanean bertokoakin eztabaida batzuk eukinda, ostera joan zan Kubarantza, bidean 14ko egunean eltzen egon zanean ugartedi eder bat aurkituta, “Erregiñaren Lorategi edo Baratza” deitu eutson ugartedi oneri, eta 164 ugarteraño zenbakitu ebazan Kolonek Guakanayaboko kolkoaren bazter areitan.

Bertokoak Amonaren (*Bertoko jendeak amonaren izenagaz deitzen eutsoen ugate orreri, eta kristauak monaren izenagaz*) izenagaz deitzen eutsoen ugarte parean egon ziranean, Kolon oso gaisorik geratu zan, eta ainbat egunetan egon zan il-bizian konorte barik.

1.494an Bagillaren 7an Portugal eta Gaztelako eztabaidak bakezteko, Tordesillaseko itunean erabagi zan munduaren goiko ta beko aldeak bien jabetasunerako eguerdiko lerrotik (*eguerdiko lerrotik, linea meridional del globo*) banatzea, Aita Santuaren Buldari jaramon egin barik.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

323-2016-43

Eguzkia: 08:05tik 17:55ra

Ilargia: 22:11tik 12:42ra

18

Barikua

1779: Txomin Garat'en eriotza Ustaritz'en. **1936:** Euzkadi'ko Jaurlaritzak Euskal Unibersitatearen lenengo arloa ipini eban Bilbo'n: Osagintzarakoa.

Aurelio, Barula, Erroman, Esikio, Eusebio, Karterio,

Kepa ta Paulo apostuluaren elizak sagaratzea, Laxe, Luziano, Maksimo (gotzaiña), Odon, Orakulo, Roman.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLI)**

1.494ean Irailaren 29an Kolon gaisorik egoala eta Kolonen urrengo agintariak bideratuz, bost illabete barru eldu ziran Isabela ugartera, eta bertan euki eben Kolontar Bartolome, Kristobalen anaia itxaroten.

Kolontar Kristobal osatu zanean, bere anai Bartolome agintaritzan sendotzeko, jaurlari ta gudalozteko agintari nagusia izendatu eban, bere agindupekoen artean ez ebena ontzat artu, eta gitxiago errege katolikuak, euren ardurazkoa izan zalako ordezeko agindu orrein izenak ipinitea.

Kolontar Diegorentzat be gaiztotu egin ziran egoerak, bere agindupeko Margaritetar Pedro eta beste batzuk Boiltar Bernardo lekaideagaz, matxinatu egin ziralako, eta lortu be, Bartolometar Kolonek eroan ebazan iru itxasontziakaz peninsularantza alde egitea, an euren artean sortzen ziranak errege katolikuari esateko.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

324-2016-42

Eguzkia: 08:06etik 17:54era

Ilargia: 23:15tik 13:23ra

19

Zapatua

1512: Borbon'go dukea frantzetarra, donostiarrakaz burrukan. Frantzetarrak galdu. **1933:** Aldundirako auteskundeak Bizkaia'n.

Abdias, Agapito, Bajo (Baldo, Baldomero), Barlaan, Dionisio, Exuperio, Fausto, Feliziano, Ines (Asis).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTO ERREGEREN EGUNA

- Errege lez ez zan agertu Jesus, baiña gizonak batzutan benetako errege lez artzen eben eta beste batzuetan isekazko errege lez.
- Berak “erreinua” azaldu eban bere berbaldietan, baiña zar da erreinu ori?
- Fedearen ikuspegitik mundua eratzeko bidea, Barri Ona’ren barruan agertzen diran baldintzak betetuz datorren bidea, oñarri-oñarrianguztiok Aita baten seme-alabak eta geure artean nebarrebak garala diñozkun bidea.
- Gaurko ebanjalio-zatien, “guda’tarren erregea” izekaz agertze da, eta “Gogoan izan nagizu zeure erreñoura zatpzenean” diñoanak, argi ikusten ez dauna.

ZEMENDIA (Azilla)

Domekea

1431: Gazteiz'eri uri-izena II. Juan'ek. **1861:** Migel Joakin Elizegi, Altzo'ko gizaundia (metro bi ta 12 zm.) il zan Altzo'n. **1891:** Agustin Anabiarte'ren jaiotza Donosti'n. Idazlea.

Umeen eskubideen Eguna, Adbentor, Anatolio, Anpelo, Beltran, Benigno (gotzaiña), Doru, Dunis.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLII)

1.494ko Urrillan Torrestar Antonio eldu zan indiaseko ugarteetara, Koloneri errege katolikuaren agiri bat emonda, Koloneri oarrerazten, erregeak zelan jakin eben an gertatzen ziranak, eta bai 1.494ko Bagillaren 7an Tordesillazen Potugaleko erregeakin alkartuta artu ziran erabagi bidetik, zelan 370 leko ori-urdiñeko lur muturraren mendebaletik, mugatuta geratzen zirala Gaztela ta Portugaleko jabetzak, Kolonen agindupeko nagusiari oartz, on artu egiezala Kolonek euren izenean agintzen eutsoen guztiagaz.

1.495eko Epaillaren 24an Kolontar kristobal ta bere anai Bartolomek 200 oiñezko gudari, 20 zaldunezkoak, eta erasorako erakutzita 20 txakurrekin urten eben Isabelatik, Kaonabo indiar jauntxoak, euren ango ugarteetatik botateko antolatzen egoanari, aurka egiteko.

Eta Ojedatar Alonso izan zan Kaonabo erregea arrapau egin ebana, bere almenean euki ebazan maltzurkeri guztiekaz.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

326-2016-40

Eguzkia: 08:08tik 17:53ra

Ilargia: 00:17tik 14:00ra

21

Astelena

1922: Azkoiti'n abarketariak, 800 gizon eta 700 andra, laniztera. **1936:** Euzkadi'ko Jaurlaritzaren aginduz, Osakintza Ikastetxe Nagusia sortu zan Bilbo'n.

Telebistaren eguna, Alejandro, Andra Mariaren aurkezpena, Aurkene, Auxilio, Basilio, Demetrio, Digain Erregeak, Esteban, Eutiki, Filemon.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLIII)**

1.495eko Urrillan, errege katolikoaren aginduz, Aguadotar Juan eldu zan Isabelaren ugartera Kolon aipatu barik, eta Kolonek jakin ebenean bera ikustera joanda, Aguadotar Juan onek, erregeak jakinean egon zirala an gertatzen ziran gauzakaz adierazi eutson, eta ez zirala erregeak pozik egon berak egiten ebazanakaz esan ondoren, au izan zan lenengo estu-aldia errege ta Kolonen artean.

Kolonek ez eban bitan oldoztu zer egin bear ebena, eta bereala asi zan etorteko bidai bat antolatzen, erregeakaz egoteko.

Baiña itxasontziratzeke egon zanean, aizetzar edo aizebeltz zakar bat agertuta, ugarte guztia ondatuz gain, kaian egon ziran lau itxasontziak urperatu egin ebazan.

Ugarte orretan itxasontzi barik agertuz, Kolonek karabela bi egitea agindu eban, eta bere anai Bartolomeri, Isabelako erria bertan itzita, ugarteko leku ezberdiñetan gazteluak eraiki egiazala agindu eutson.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

327-2016-39

Eguzkia: 08:09tik 17:52era

Ilargia: 01:18tik 14:33ra

22

Martitzena

1481: Naparroa'n errege etxe barria asi eban Frantzisko Febus'ek: Foix errege-etxea. **1878:** Erramon Inzagarai idazlea ta olerkaria jaio zan Donosti'n. **1939:** Jose Antonio Lertxundi "Errikotxia" bertsolariaren eriotza Usurbil'en.

Agapio, Agapion, Alberto, Danel, Demetrio, Esteban, Eukene, Jelasio, Julen, Klemente, Kolunbano, Markos.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLIV)

Kolonek, espainolaren ugartetik urteteko egon zanean, bere anai Bartolome itzi eban ango orokorrezko jaun nagusi lez, eta Kolontar Diego, Bartolomeen ordezkioak, bere morroi izan zan Roldantar Frazizko, Isabelako alkate nagusi lez ipini eban.

1.496ko Epaillaren 10ean urten eben Dominika edo espainolako ugartetik karabela biak, Kolon batean eta Aguadotar Juan bestearen aginduan, guztiz 225 gaztelar eta 30 indiar eroaten ebazan, eta onen artean ainbat gaiso eta an gertatzen zanakaz pozik ez ziranak egon erregeari idatzita, auek baimena emon ondoren, euren etxera joaten ziranak egon ziran, eta itxasontzien agintariak ontzizama edo ontzikada orregaz bide zuzena artu barik, antillaseko ugarte txikerretara artu eben bidea, Marigalante ugartera joateko.

Aizearen ezagaitik, ia illabete baten luzatu jakien, denbora gitxian egin bear eben lenengo geraldori, Jorraillaren 10ean Guadalupeko ugartera elduta.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

328-2016-38

Eguzkia: 08:10tik 17:52ra

Ilargia: 02:17tik 15:03ra

23

Eguastena

1883: Juan Krutz Ibargutxi'ren jaiotza Ubidea'n. "Jaungoiko-zale"n lan asko egin eban eta liburu asko idatzi. Anfilokio, Asklepiodoro, Felizitas ta bere zazpi seme martiriak, Faletro, Gergorio (gotzaiña), Gido, Heleno, Josu, Kolunbano, Klemente I (Aita Santua), Lukrezi, Lukrezia, Mikel Agustin doatsua, Trudon.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLV)**

1.496ean Jorrailaren 20an indiar emearen aldetik larritasunezko eraso gogor ta egoeraren estu alditik urtenda, ura ta bear ebezanak itxasontzietara igon da gero, ostera itsasoratu ziran peninsula onetara etorteko.

1.496ko Bagillaren 1 In eldu ziran Kadizeko kaiara iru illabetetan itsasotik ibili ondoren “Niña ta India” karabela orreik, mariñel geienak, buba, lotseri edo andramin gaitzaldiakaz gaisotuta.

Kolon, Kadizeko kaiara eldu zanean, beste irtenaldi bat egon zan kaitik urteteko, Abel buru batzuk eta indiasetan eurentzat bear ebenagaz itxasontzietara igoten, janariagaz ondo ornituta joateko, eta Kolonek aukera onegaz baliatuta, bere anai Bartolomeri agindu batzuk bialdueutsozan.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

329-2016-37

Eguzkia: 08:11etik 17:51ra

Ilargia: 03:15tik 15:32era

24

Eguena

1587: Orduña'n Franzisko'tarren lekaidetxea egiteko ituna. **1631:** Bizkai'ko Batzar Nagusian euskeraz egiteko eskaria. **1849:** Bibo'ko "Sociedad Bilbaina"ren batzar nagusia lenengoz. Araudia onartu zan.

Kristo Erregeren Eguna, Alexander, Ander (Dung-Lac Vietnam), Balsamo, Fermiñe, Flabiano, Flora.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLVI)

Ontzidi talde ori urten ebenean, Kolon Sebillara joan zan frantzizkano jantzita, ta beragaz indiar batzuk, papagai poli ta ederrak, beroaldeko zitu, ale edo igali batzuk, urre-gorria, eta Kaonabo erregearen anaia Don Diegoren izenagaz bateatu ebena, buruan lumak eta sama edo ta lepo-gibelean urre-gorritzko lepokoa, 600 gaztelarreko astuntasuna euki ebana (*gatzelarrak = castellano, o moneda antigua de oro, qre equivalia a la cincuentaava parte del marco de oro*).

Denboraldi bat itxaron bear izan eban Kolonek erregeak artu egian, onek euren seme Juan Austriako Margaritagaz eta Juana Austriako Felipegaz ezkontzeko lanpetuta egon ziralako.

Erregeak eskutitz bat bialdu eutson Koloneri, Burgoserantza joan zedin, erregiñak an artuko ebalá esaten ebanak.

1.496ko Dagonillaren 8an Koloneri, Burgoseko urian egon zala, eskerroneko eskutitz bat bialdu eutson I Isabel erregiñak, erregeak guztiz arduatuta egon ziranean Flandesetik etorten zan ontzidia Austriako Margarita printzeagaz itsasketa zakar baten erdian atrapauta geratu ziranean. Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

330-2016-36

Eguzkia: 08:12tik 17:51ra

Ilargia: 04:11tik 16:01ra

25

Barikua

1373: Gido Bologne Kardinala il zan. Napparroa'ren aurka jokatu ebalako pozoitu ei eben. **1882:** Jose Mari Beobide organujotzaillea il zan Zumaia'n. **1903:** Arana Goiri'tar Sabin'en eriotza.

Emakumeen aurkako biolentzia ezabatzeko eguna,
Audenzio, Difanog, Erasmo, Finan, Garcia, Gonzalo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLVII)

–Kolonek larritasun andiko estatusunetan sartuta egon zala ontzidi ori jakin ebanean, beren izeko-osaba erregearen nekagirotan ta larritasunagaz oartu ta arduratuta, argibideko paper bat erregeari bialtzea erabagi eban, zer gertatuko zan eta zelan egingo eben ontzidi orren itxasontziak etorkerako bidai ori esaten.

–Eta itxasontzi orreik ezer gertatu barik, euren kaira eldu ziranean, I Isabel erregeñak, eskerronekua agertu zan Kolon bere lobagaz, “Itsas Zabalaren Nere Amirala eta Indiaseko Bigarren errege ta gizon jakintsua” deitu eutsonean, idatzi eutson eskutitzan.

Emen, gero ta argiago agertzen da Kristobal eta erregearen senidetasuna, Kolonen aldetik bigarren bidaia egin ebanean eta erregeari oar-idatzi bat bialdu eutsoenean, Torres tar Antoniori esanda: *“me encomendareis en Sus Altezas como a Rey e Reina mis Señores naturales”* eta erregeñak *“Itsas Zabalaren Nere Amirala eta Indiaseko Bigarren errege” ta gizon jakintsua deitu eutsoenean.*

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

331-2016-35

Eguzkia: 08:14tik 17:50ra

Ilargia: 05:08tik 16:31ra

26

Zapatua

1703: Anastasio Ezterripa, abadiñotarra, 35 urtekoa gotzaiñ. **1866:** “Euskaldunak” idatzi eban Hiribarren il zan Azkain’en.

Alipio estilita; Amador, Basolo, Estiliano, Gaudenzio, Gergorio, Jon (Berchams), Justo, Konrado.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

ABENDUKO I DOMEKEA

(Mt 24, 37-44)

- Abendua gabonetarako gertatu gaitezán ospatzen dogu.
- Orregaitik gogoratzen dogu Jaunaren etorrerea, bai Jesus'en Jaiotza lez, bai gure eriotz-aldean izango dan etorrera lez eta baita munduaren azken lez. Orra or iru Jaunaren etorrera.
- Etorrera orren itxaropenaz bizi bear gara, jaunak nai dauana egiteko beti gertu gagozela.
- Noe'ren aldian ez zan jentea gertatu eta urioleaz ondamendia etorri zan, uste barik.
- Beti bizi gaitezán Jaunak nai dauan orduan berari eratzuteko gertu.
- Etorrera orren ordua beti izaten da uste bakoa.

ZEMENDIA (Azilla)

Domekea

1836: Agustin' darren lekaidetxea artu eben karlistak. Gero liberalak apurtu. **1913:** Prudentzio Melo y Alcalde Gazteiz'ko gotzaintza artzera etorri zan. **1934:** "El Diario Vasco" egunerokoa agertu zan Donosti'n. Akazio, Andra Mariaren domina miragarria, Apolinar, Baleriano, Barlaan, Birgilio (gotzaiña), Desiderio.

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLVIII)**

1.497ko Jorraitaren 23an Juan, errege katolikuaren semea, Austriako Margaritagaz ezkondu ondoren eta egun batzuk barru, erregeak Koloneri baieztu eutsoezan Santa Fe'ko ongundean izenpetu eutsoezan izendatuko eskubide guztiak, bai eta eskubide guzti orreik bere sendian, ondorengotasunezko etxaguntzan iraun egiazan.

Errege katolikuak geiago be emon eutsoen Koloneri, 1.495ean berak eskatu ebenean bidai-aldi bakoitzetik zortzirena ordaintzea, ararte ordainduta emon ziranak, irabaziak baiño askoz geiago izanda parkatu egin eutsoelako, eta bai bere anai Bartolome, indiar ontzidiaren agintari nagusia izendatu ebenagaz.

Gertakizun onen ostean, ostera asi zan irugarren bidaia antolatzen.

Arazo askokin aurkitu zan Kolon bidai onen bear bearrezko antolakuntzak beteteko, erregeak leen Frantziagaz gudan egonda eta Juan semea ta beste alaba Juanaren ezkontzakaz diru barik geratu ziralako, leen.

Bigarren, gorteko nagusien bekaizkeri zitalak zalantzan ipinten ebelako berak egiten eban guztia.

ZEMENDIA (Azilla)

333-2016-33

Eguzkia: 08:16tik 17:50era

Ilargia: 06:59tik 17:37era

28

Astelena

1767: Iztueta idazlearen jaiotza Zaldibi'n. **1943:** Kotarelo piano-jotzaille ospetsuaren eriotza Donosti'n. Gazteiz'tarra. **1976:** Arizmendi-Arrieta abadearen eriotza Arrasate'n. Idazlea ta alkargoen sortzaillea.

Akario, Blas, Demetrio, Esteban gaztea, Hilario, Honesto (Nimes), Jaime Marchia, Katalina Laboure.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLIX)**

Eta irugarren, emen agertuko diranakaz, ia urte bi bear izan ebelako antolakuntza orreik amaitzeko.

1.497ko Urrillaren 4an 19 urte eukazala il zan Juan errege katolikuaren semea.

1.498an Otsaillaren 18an, I Isabel erregiñ katolikuak, Kolonen seme Diego ta Fernando artu ebazan bere serbitzura, baktzari 9.700 maraurien lan-sarituagaz.

Irugarren itsasaldia

1.498ko Loraillaren 30ean Kolonek bere bost itxasontzi bardiñ antzeokakaz, 100 tonako itxasontzi aundi bat, 200 gizon eta mariñelekin urten eban Barramedako Sanlukarretik, Bagillaren 7an Porto Santorara elduta, aldikada baten bere emazte Moniztar Filipagaz bizi zan lekua zana, ta andik iru egun barru Madeirako ugartera, eta emen sei egunetan ura ta bear zirenak itxasontzietara igonda, Bagilaren 16an Madeiratik urtenda, kanariaseko ugarterantz joan ziran eta Bagillaren 19an Gomerako ugartera eldu ziran.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

334-2016-32

Eguzkia: 08:17tik 17:49ra

Ilargia: 07:54tik 18:15ra

29

Martitzena

1350: Juan Nuñez Lara, Bizkai'ko ogeigarren jauna, illobiratu eben Burgos'en. **1875:** Eguskitza idazlearen jaiotza Lemoa'n.

Erosketarik bageko eguna, Ander, Argiñe, Bernardo Frantziso Hoyos doatsua, Blas, Demetrio, Eustakio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLX)**

Kolon, Gomerako inguruan egon zanean, kaian itxasontzi frantzez bat egoala oartu zan, eta jakinda Gaztelako itxasontzi batzuk baitu ebazala, bere atzean joanda askatu ebazan eroaten ebazan gaztelar mariñel guztiak.

1.498an Bagillaren 21ean Kolonek indiasetara joateko asmoan, Gomeratik urten orduko, erdibitu egin eban ontzidia, iru itxasontzi espainolako ugartera bialtzeko, bere anai Bartolomeri, eroaten eutsezan janarizko ta bear ebazan orni-aldiak emoteko.

Onen iru itxasontziko baten agindua, Aranatar Pedrok euki eban, Kolonen Fernando bigarren semearen ama Enrikeztar Beatrizen neba zanak.

Kolonek bere beste iru itxasontziekin egoalderantza urtenda, ori-urdiñeko lur muturraren ugartedirantza bideratu zan, mundu onen lur-gerriko lerroa aurkitzen, gero mendebalerantza joateko, Dominikako ugarteak iparraldean geratu arte, lur aiek bertoko indioaren gora beran, oraiñarte ezagutuak baiño askoz aberatsagoak ziralako.

Atutxa

ZEMENDIA (Azilla)

335-2016-31

Eguzkia: 08:18tik 17:49era

Ilargia: 08:48etik 18:57era

30

Eguastena

1558: Antxieta irudigille ospetsuaren eriotza Iruña'n. Gure "Migel Anjel". Azpeitiarra. **1938:** Juan Izurrategi, Eloorioko parrokoa ta euskalzale sutsua il eben Dueñas'en.

Ander apostolua, Euprepes, Justiñe, Kastulo, Konstanzio, Konstantino, Maura, Miguel Ruedas doatsua, Nizeforo, Salvador (Rio), Saturnino, Troyano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXI)**

1.498ko Bagillaren 23an gaztelarren gorteko agiritan, Kolonegaz sekula ez ziralda Jenoba izen ondokorik erabili, agiri orreik begitutea baiño ez dago, danetan “arrotza”ren izen ondokoagaz agertzen diralako.

Gaztelako gortearen agiriak, beti joaten ziralako baktzaren aberriari deritson izen-ezagun bereziakaz: “veneciano, florentino, genovès, frances, catalàn” eta abar.

Eta onen argibidea erakusteko ez dago besterik, Gonzalez eta Pueblatar Ruyk Londreseko errege katolikuaren ordezkariak, Kabot’tar Juanen bidaldia aipatuz, aurei bialtzen eutson eskutitza begitutea baiño: “Inglaterrako erregeak, bost guda-ontzi bialdu dabezala Kolon bezelako beste jenobes baten agindutara, Brasilgo ugarte ta bere beste bost uri nagusiak aurkezteko”.

Erregearen erantzunean: “Esaten dozunagaitik, ara, Kolon bezelako bat bialdu dabela Ingalaterrako erregea indiaseko beste irabazpide antzeko baten ipinteko”.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

336-2016-30

Eguzkia: 08:19tik 17:49ra

Ilargia: 09:40tik 19:43ra

1

Eguena

1813: “El Bascongado” izparringia agertu zan Bilbo’n, politikea ta elertia gai zituala. **1923:** Kantauri itxasertzeko arrain-lantegien jabe-bazkuna. **1941:** Txile’n “Batasuna” aldizkaria agertu zan.

Sidaren aurkako borrokaren eguna, Amanzio, Karlos Foucauld doatsua, Diodoro, Ebasio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXII)

Errege katolikuaoren ordariak esaten dau: “Kolon bezelako beste jenobes bat bialdu dabela”

Eta errege katolikuaoren erantzunean: “Kolon bezelako bat bialdu dabela” esanda, jenobeseko itza desagertzen da, eta agirizko idatz oneik erakusten dabe, Kolon, zelan ez zala jenobako semea.

Gauza guzti oneik ikusita, badauka garrantzi aundia bai, Kolonen izenak euki dabezan aldakuntzak.

1.498an Bagillaren 27an eldu ziran ori-urdiñeko lur muturrera, eta Portugaleko legendun edo legenartsuak (*Legendun edo ta legenartsuak = leproso*) osatuten joaten ziran Buenabistako ugartearen egun batzuk egin ondoren, ugartedi eretan egon zan Santiago ugarte aundienera joan ziran.

1.498ko Uztaillaren leian portugez eta morroi baltz asko egon ziran Santiago ugartera eldu ziran, eta Saarako ekaiztsu aizeak areagaz naastu egiten ebazalako artu bear ebezan gauzak, 5ean geiago ezinean urten bear izan eben ego-mendebalerantza, ia urre gorri asko eukiten ebezan ugarteak aurkitzen ebezan.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

337-2016-29

Eguzkia: 08:20tik 17:49ra

Ilargia: 10:28tik 20:34ra

2

Barikua

1460: Karlos, Biana'ko errege-semea espetxeratu eben Lerida'n. **1464:** Naparroa'ko Zuriñe (Blanca) il zan, pozoitua diñoenez, Orthez'en. **1879:** Aurelio Arteta margolari ospetsuaren jaiotza Bilbo'n.

Esklabotzaren aukako eguna, Abiziano, Anatol, Angela (Astorch), Balendin (gotzaiña), Barbara.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXIII)

1.498an Uztaillaren 13an, aizea guztiz geratu jakien eta itsasoaren bare-aldi edo aize-il bateko egoeran sartuta, laba baten egon ba ziran lez aurkeztu ziran, itxasontziren bike-koipeak (*bike-koipea = brea de kalafate, o brea con estopa, con la que se calafatean o cierran las juntas de los barcos para que no entre el agua*) urtu egiten zirala, gatza emondako okelak usteldu, garie laban egon bazan lez erre edo baltzitura agertu, ura ta ardoaren upelak lotzeko burdiñezko ustaiak askatu edo ta lasaitu egiten zirala ta ainbat zoritxarrakin egon ziran, zortzi egun luzeetan.

1.498an Uztaillaren 22an, euria botaten asi eta agertu zan eki-aldeko aizeagaz, ostera itsasketa onera aldatu ziran, eta itsaskuntza onen aldia Kolonek luzatu egin ebalako, ia ezer jateko barik eta uraren upel bat bakarrik euki ebela, Uztaillaren 31n eldu ziran ugarte barri batera, legorreatuta gero Kolonek Trinidad'eko izena ipini eutsona.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

338-2016-28

Eguzkia: 08:21tik 17:48ra

Ilargia: 11:14tik 21:29era

3

Zapatua

1472: Elgoibar'eri izena, artean Markina de Yuso ta Villamayor ziran izenak. **1803:** Elantxobe'ko eleiza barriaren bedeinkapena.

Ezinduen eguna, Agrikola, Atalia, Audenzio, Biktor, Esteban, Frantzisko (Xabier napar euskalduna), Hilaria, Jason, Julen, Karpo, Kasiano, Klaudio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

ABENDUKO II DOMEKEA

(Mt 3, 1-12)

- Gabon-aurreko gure igarle sutsua, Joan Bateatzai-lea dogu.
- Basamortuan bizi zan eta janaz naiz edanaz oso biziera latza eroian.
- Biotz-barritzea, jaunagana biurtzea eskatzen eutsen beragana aurreratzen ziran guztiai.
- Eta ori Jesus datorrenerako “bideak gertatzeko”.
- Jesus beti daukagu etorten.
- Fariseo ta Saduzeo'tarrai gogor egiten eutsen! Sugekumeok! Nok irakatsiko dautzue datorren asarreari iges egiten?”
- Ez arrotu Abraan aita dozuelako!
- Aizkorea zugatz-ondoari ezarrita dago.
- Nik uraz batatzen dot, baiña arek Espiritu Santuaz bateatuko dau.
- Garia sabaian pillatuko dau eta galtzua amatau eziñeko sutan erre.

ABENDUA (Gabonilla)

Domekea

1527: Bilbo'k, azoka leku barrian egiteko, salgaia zerga iminteko eskubidea. **1705:** Bilbo'ko buru-aundi ta gizaundiak zaintzearren Ibernian margolariari 240 erreal. Annon II, Barbare, Bernard, Emerita, Felix, Inhar, Isa, Jon Damazeno, Kristiano, Marutas, Mauro, Melezio, Osmundo (gotzaiña), Tekla, Teofanes, Wisinto.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXIV)

1.498ko Uztaillaren 31n astearteko eguerdian Kolonek bideratzen eban itxasontziaren mariñel batek trapara (*Trapa = meseta colocada horizontalmente en el cuello de un palo o mastil del barco*) igonda, iru mendi andi ikusi ebazan, eta Kolonek bere sinismen sakonean, agertzen zan urrengo ugarteari Irukoitz Deunaren (*Irukoitz-Deuna = Santísima Trinidad, o Trinidad.*) izena ipiniko eutsola esan eban lez, izen ori ipini eutson.

Kolon bidai onetan, ezueri edo ezuri (*ezueri edo ezuri gaisoa = enfermedad de gota*) gaitzaldiagaz gaisotu zan.

1.498an Dagonillaren lean Kolon bere itxasontziaren ontzigibel edo atzealdean egonda, lur barri batzuk ikusi ebazan, eta berak ez ebalako jakin lur aiek lur nagusiaren lurak izan zirala, Isla Santa eta Isla de Gracia'ren izenak ipini eutsoezan.

Kolonek ainbat denbora itsas-bazterretik ibilita “el Arenal” deitu eutson lur-mutur baten ingurutik urbil, aurkitu eben kai eder bateri, ta bertan geratu ziran itxasontziak konpondu ta bear ebezan urak itxasontzietara igotzeko. Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

340-2016-26

Eguzkia: 08:23tik 17:48ra

Ilargia: 12:34tik 23:27ra

5

Astelena

1745: Peru Abarka'ren idazlea, Mogel, jaio zan Eibar'en. **1866:** "El Bidasoa" aldizkaria aterateko bai-mena. **1936:** Euzkadi'ko Jaurlaritzak Osakuntza ikas-maillea sortu eban Bilbo'ko Ikastetxe Nagusian.

Boluntarioen eguna, Anastasio, Aureliano, Basso, Bonopazio, Dalmazio, Dunis, Elisa, Emilian, Felix.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXV)**

Lan onetan egon ziralá, txalupa bat agertu jakien ekialdetik, bertoko itxura on eta euren gezi-uztaiekaz armatuta 24gizon gazte, ararte ikusi ebazan indiar baiño apurbat zuriagoak zirenak, buruetan margo ezberdiñeko zapi bat batuta eukezala, eta aitu ezinean, urrunetik euren uztaiakin geziak botaten asi jakiezan, euren erantzun labur bategaz laster amaitu zana, Kolonek aurrera eginda.

1.498ko Dagonil onetan ura eta bear ebenagaz ondo ornituta Kolonek, ur-gezako inguru areitan, Irukoitz-Deunaren ugartea ta Benezuelako itsas-bazterreko erditik Pariako itsas-kolkora urtenda, bertokoak Paria esaten eutsezanai, eta Kolonek Graziaren izena ipini eutso lurretara joan ziran.

Eta Emen kontuatu zan Kolon, itsaso artan arek ur-geza zabalak egoteko, erreka aundien urak izan bear zirela, eta lojikaz lur zabal ta aundien urak izan bear zirela.

1.498an Dagonillaren 11n Kolonek, inguru aietatik ainbat ibili ta gero espinolarantza bideratu zan, bere anai Bartolomegaz egoteko.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

341-2016-25

Eguzkia: 08:24etik 17:48ra

Ilargia: 13:10tik 00:30ra

6

Martitzena

1748: Pedro Antonio Añibarro, idazle aundia, jaio zan Areatza (Villaro)'n. **1781:** Iruña'n 596 euskaldun, 183 erdeldun. **1961:** Nazario Oleaga euskaltzaiñaren eriotza Bilbo'n.

Anastasio, Apolinar, Asela, Basa, Brekan (gotzaiña),
Datiba, Dionisia, Gerardo, Gertrudis, Jon, Jul, Kepa.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXVI)

Pariako urkolkotik urtenda eta Benezuelako itsasbazterretik joanda, Esparta-Barriaren karibe tizasbazter aldeko Ekialdean, kotxe ugarte, Kubagua ugarte, ta an egon ziran ugarteari Fernandina, Juana, Isabela eta beste izen batzuk ipini ondoren, bere ama “Margalida”ren izena ipini eutson 920 Km. karratuak eukazan ugarte bateri.

Gauza bi dira Margalida Kolonen ama izan zalako, ugarte orreri Margaritaren izena ipini eutsoela, Iribarnetar Manuelek “El Principe de Viana (un destino frustrado) 233ko orri aldian” esaten dauelako zelan IVn Karlos Mallorkan egon zanean Margaritagaz egon zala maite minduta eta aurdun geratu zala.

Bigarren gauza, De La Kosa'tar Juanek 1.500'eko urtean Santa Mariako kaian marreztu eban itsas-askutitzan, zeaztu ebazan Mallorkinezko izen artean, Margalidaren izena agertzen dalako, Madrillen itxasoko erakus tokian dagoena.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

342-2016-24

Eguzkia: 08:25tik 17:48ra

Ilargia: 13:45tik 05:35era

7

Eguastena

1833: Zumalakarregi, Bizkai ta Gipuzkoa'ko gudarien buru: Foruak zaintzeko ziña. **1888:** Jose Altuna, ipuiñen itzultzailea, jaio zan Bilbo'n.

Anbrosio (gotzaiña), Anbrox, Azepsimas, Bartolome, Burgundofora (Fara), Hunberto, Isidoro, Leon, Maria Josefa (Rosello), Martin, Polikarpo, Sierbo, Simeon.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

SORKUNDE GARBIAREN JAIA

(Lk. 1, 26-38)

- Abenduko aldi onetan egokiro gogoratzen dogu gure Zeruko Ama mundu onetan agertzearen eguna.
- Bera da, izan be, Kristo ba-datorrela jakiteko argirik ederrena.
- Ama guztiz onaren urrengo, Semerik onena etorriko jaku gure Salbatzaillea.
- Zelan izango da ori? Zelan egin leike andra apal batek ain mirari aundia, Salbagillea gure artera ekartea?
- Espiritu Santua jatsiko da zure gaiñera. Berak emongo dausku gizonoi, ain emoitz ederra ta aundia.
- “Ona emen ni, Jaunaren mirabea, jazo bekit zuk diñozun lez”.
- Eta Jainko-Semea gizon egin zan eta gure artean artu eban bizi-lekua

ABENDUA (Gabonilla)

Eguena

1874: Urnieta'n karlisten etan liberalen arteko burruka gogorak. **1869:** Xenpelar bertsolaria Errenderi'n txalotua. **1883:** Martiarena margolarien jaiotza Donosti'n.

Andra Mari'ren Sorkunde Garbia, Ana Samuel ama, Balente (gotzaiña), Edit, Elfrida, Eutikiano (Aita santua), Makario, Romariko (Romario).

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXVII)

Eta Pariako itsaskolku onetan, Orinoko erreka itsasoaren barrurantz 40 leko baiño geiagotan, urgezakin itsasoko urak gezatu egiten dabela oartuta, Kolonek erreka orren barrurantz esaten eutsen errege katolikoari egoala “parabisu edo atsegintasunezko baratza”, euri idatzi eutsen ondo eskutitz luze onetan.

1.498ko Dagonillaren 23an errege katolikuaren alaba Isabel, Portugaleko erregina il zan, bere seme Migel euki ta ordu batera.

1.498an Dagonillaren 31n Kolonek, oraindiño ezagutzen ez eban Santo Domingoko kaian legorreratu zan.

Baiña kaian sartu orduko bere anai Bartolomek, txalupa bategaz bidera urtenda adierazi eutsen, zelan Santo Domingoko uria eraikitzea agindu ebenean, bera Xaraguako ugartera joan bear izan ebala, bertan Beetxio erregea eta bere arreba Kaonaboren alarguna aurkitzen ziralako, eta itanduten joan zalako euri ipini eutsoezan urre-gorria eta algodoizko zergaren ordaintzagaitik, zelan ordaintzen ebezan algodoiena bakarrik, eurak, urre gorririk ez zalako egon erantzunda.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

344-2016-22

Eguzkia: 08:26tik 17:48ra

Ilargia: 14:54tik 03:51ra

9

Barikua

1876: Aldundiak, euskaldunen artean batzarrak egiten asi ziran. Gobernadoreak galazo. **1908:** Galdakano'ko tabernarien alkartea sortu. **1914:** Donosti'ko udalak euskera irakasteko katedra sortu eban.

Anmonio, Balerian, Balda, Baleria, Basiano, Basilio, Biktor (gotzaiña), Danel, Eusebio, Gorgona.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXVIII)**

–Eta bere aldegitik bitarte orreitan sortu ziralako mantxintasun ugari, eta bai zelango egoeran aurkitzen ziran une orreitan, Santo Domingo ugarteko uria ta beste ugarteetan eraiki ebazan uriak, bai zenbat urre-gorri ta algodi batzen ebazan zerga lez ugarte guztietatik esan eutson Kolontar Kristobaleri.

–Dana dala, Kolontar Kristobal Dominika edo espainolaren ugartetik kanpo egon zan bitartean, gauza asko sortu ziran eta geienak txarrak, ango nagusiak ia beti matxinatuta egon ziralako Kolontarren aurka, bitartean zukarrak, andramiñezko gaisotasunak, gosea, bertoko jendearen erasoakaz, Kolonen anaia Bartolomek bere agintaritzan lar gogorra izan zalako aitzakiakaz eta abar. Kolonek oso naastuta aurkitu ebazan an bizi ziranaren ardurazko jarduketak.

1.498ko Iraillaren 22an, Aragoiko gorteak artu eben Fernando ta I Isabel katolikuaren alaba, Isabel Portugaleko erregina zanaren semea Migel erregetzaren ondorengo lez, eta 1.499ko Urtarrillan Gaztelako gorteak.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

345-2016-21

Eguzkia: 08:27tik 17:48ra

Ilargia: 15:31tik 05:03ra

10

Zapatua

1649: Begoña'ko sakristia egitea 3.000 dukat. **1907:** Zalduby kanoniku olerkiaren eriotza Baiona'n. **1928:** Jose Martin Goenaga aizkolari ospetsuaren eriotza Azpeiti'n.

Giza Eskubideen eguna, Abundio, Diosdado (gotzaiña), Eulalia (Merida), Ermogenes, Eugrafo.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

ABENDUKO III DOMEKEA

(Mt. 11, 2-11)

- Joan kartzelan dago eta Jesus'en barriak jakin gura dauz.
- Nondik jakin Jesus Kristo, Mesias edo Igortzia dan ala beste bateri itxaron bear jakon? Zeintzuk izango dira ezaugarriak?
- Jesus'ek argi emon ebazan Joan'ek ulertzeko lako ezaugarriak: itsuak, elbarrituak, legenardunak, gorrak... beartsu guztiak Barri Ona entzuten dabe.
- Eta nor da Joan? Aizeak darabilen kañaberea? gizon aberats ondo jantzia? Ez. Igarle aundi bat, emakumeagandik jaiotakoen artean aundiena.
- Baiña Zeruko Erreiñua, Jesus'ek ekarri dauan bidea, onartzen dabenak Juan baiño aundiagoak dira.

ABENDUA (Gabonilla)

Domekea

925: Santxo Gartzia Napar-erregaren eriotza. **1513:** Balmaseda'n, osagille ta beste arduradunak urte baterako artzea erabagi zan. **1834:** Damaso Iturralde'ren jaotza Bordele'n. Idazlea.

Antso, Barsabas, Biktoriko, Benjamín (gotzaiña),
Damaso I (Aita Santua), Danel, Eutiki, Fusziano.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXIX)

1.498an Urrillaren 25ean eskutitz bat idatzi eutsen Kolonek asarre matxinatu zale zan Roldantar Franzikori, Bartolome bere anaiaren aurka egin ebazan ezbearreko gauzak egin ebazalako, eta barkamena be eukala, berak errege ta beren agindutara ostera agertzen bazan, izkillatutako erabagi gogor bat artu barik.

Roldatar Franzizko onek, bere matxinatuekin berba egin ondoren, auek ez eben gura ango morroiekaz eroaten eben jauntxo bizitza ezergaitik itzi, eta Kolonek beste amarrukerizko gauza batzuk antolatzen asi zan.

Gauza guzti onen ondorioz eztabaida asko sortu ziralako, bere izeko-osaba errege-katolikoari idaztea erabagi eban Kolonek, Dominika edo espainolako ugartean sortzen zan guztiakaz, eta bide batez aolkulari bat bialdu egiela jaurkintza arloetan berari laguntzeko, eta euren ustez gitxi bazan berak eskatzen ebana, bere seme Diego be bialdu egiela, euri bertotik serbitzeko.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

347-2016-19

Eguzkia: 08:29tik 17:49ra

Ilargia: 16:57tik 07:27ra

12

Astelena

1876: Bizkai'ko Aldundiari kontuak eskatu eutsozan gobernuak, soldaduai jateko dirua ukatu eutselako. **1842:** Etxeita jaio Mundaka'n. Pilipiñetan euskal idazle izan zan. **1959:** Yurrebaso aizkolarien irabazle Zumarraga'n.

Alejandro, Arsenio, Ausentzio, Bertoaria, Diogeniano (gotzaiña), Dionisi, Donato, Endika, Epimako, Euken.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXX)**

Eta 1.498ko Urrillaren illa erdian peninsulara bialdu ebazan erregentzako bost ontziak ango mozkin eta barri askogaz Sebillara elduta, Ojedatar Alonso sortu zan bertan egotea, eta au arduratuta indiasetik agertu ziran barriakaz, Fonsekatar Juan gotzaiña, Kolonen etsai aundiena izan zanarengana joan zan, bere buruz lur aietara joateko baimenaren eske.

Fonsekak, baimena emon eutson Ojedari bidai ori bete egian bere buruz, baiña baldintza onegaz, errege katolikoaren ordezkoak euki ebazan legeak “lotsean artuta”.

Eta talde barri au osotzen eben Ojedatar Alonso, De la Kosatar Juan eta Bepuziotar Ameriko, bereala asi ziran Santa Mariako kaian antolatzen bear eben ontzidia Indiaserantza joateko.

1.499an Lorailren 18an Ojedatar Alonso, De la Kosatar Juan ta Bepuziotar Amerikoren lau itxasontziak Kadizeko kaitik urtenda, Kanariaseko ugartetara urten eben, eta Gomeratik, Kolonek irugarren bidaian egin eben bidai bardiña egin eben auk be. Baleiteke Kolonek beste itsas-alditan margoztutako itsas-mapa bat eroaten ebelako izatea.

ABENDUA (Gabonilla)

348-2016-18

Eguzkia: 08:29tik 17:49ra

Ilargia: 17:49tik 08:35ra

13

Martitzena

1595: Pasai'tik urte eben ontzi lebatz-zale bi ito ziran eta 27 gizon galdu. **1911:** Aristides Artiño'ren eriotza. Idazlea erderaz. **1942:** Urretxindorra'ren eriotza Muxika'n. Antioko, Ariston, Arsenio, Audberto, Auxzio, Dunis, Edburga, Elias, Eukeni, Eustrazio, Jone Mardario, Jone Pantzike, Judoko, Justin, Kolunba, Konstantzio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXI)

Ojedatar Alonsok, Orinokoren ekialdetik 200 lekora eldu zan lekutik asi zan ikertzen Ameriketako lur bazter edo izparterrak, eta gaur frantzezen Guayana deritsonetik talde bitan banandu zan ontzidia, Ojeda ta De la Kosatar Juanek, Kolonek agertu ebazan lurretara joanda, eta Bepuziotar Ameriko egoalderantza, Kattigara'ko lur-muturra ia aurkitzen eban, Ptolomeok 9º egoaldeko zabaltasunerantza egon zala esaten ebalako.

Ojeda ta De la Kosatar Juanek, Trinidad ugartetik aldatuta, Pariako itsas-kolkoa aldatu ziran Eren Sugearen Agora (*boca del dragon*) elduteko, eta ortik Margaritaren ugartetik bitxi edo txirlarien itsas bazterrak ikusi ondoren, lau itxasontziak alkartuta, Kurazao eta Kokibako itsas-kolkora joan ziran, Bepuziotar Amerikok Benezuelako kolkoa deitu eutsonai, eta Ojedatar Alonso ta De la Kosatar Juanek kolkoaren barnean Marakaiboko aintzira (*idoi edo aintzira = pantano, lago pequeño*) aurkituta San Bartolome izena ipini eutsoen.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

349-2016-17

Eguzkia: 08:30tik 17:49ra

Ilargia: 18:47etik 09:37ra

14

Eguastena

1937: 35 lagun Larrinaga'tik atera ta Derio'n il. **1979:** Gaur azken agiria Leizaola'k Paris'en; Eusebio Abasolo Jauraritzan ertzain izan zala.

Abundio, Agnelo, Arsenio, Benanzio, Biador,
Dioskoro, Espiridion, Eutropia, Druso, Filemon,
Gurutz, Isidor, Isidoro, Heron, Jon (Gurutzekoa).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXII)**

1.499ko Dagonillaren 30ean Ojedatar Alonso eta De la Kosatar Juanek, gauza guzti oneik aurkituta, eta naita Fonseka gotzaiñak, ipini eutson baldintza bakarrean debekatuta euki, espainola ugarterantza joan zan, bere atzetik Bepuziotar Ameriko Amazonas ibaia aurkitu ondoren euren billa joanda.

Arrituta geratu zan Kolon, jakin ebanean Ojedatar Alonso, De la Kosa tar Juan eta Bepuziotar Ameriko, Jakynoren itsas-bazterreko kaian lurreratu zirala, eta bidai ori egiteko zer gertatu zan jakin gurean egonda, bai ta zertan juan ziran berari ezer esan-bage jakiteko, Roldantar Franzizko bialdu eban eurakaz egoteko.

1.499an Iraillaren 29an eldu zan Roldantar Franzizko guda-talde gogor bategaz, espainola ugarteko mendebalean Yakinoren kaian Ojeda ta besteak kokatuta egon ziran lekura.

Ojedatar Alonsok, guzur aundia esan eutson Roldaneri, bera Kolon ikusteko itxaropenean egoala esan eutsonean, gogo ori urriñetik be ez ebalako euki, eta Roldanetik aske geratu zanean, Xaraguako ugartera joan zan, angoko espainar jendea Kolonen aurka matxinatzeko asmoan.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

350-2016-16

Eguzkia: 08:31etik 17:49ra

Ilargia: 19:50tik 10:31era

15

Eguena

1875: Diru barriak Oñate'n egiteko errege agindua. **1911:** Lanerako lenengo Bilbo'tarrak, gero Bizkai'tarrak, gero besteak. Bilbo'ko udalean Torre alde, Laiseka aurka.

Andoni, Bako gaztea, Baleriano (gotzaiña), Biktor, Estepan (gotzaiña), Faustino, Folkuino, Fortunato.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXXIII)

Batzuk alde eta beste batzuk aurka egon ziralako, borrokan asi ziran euren artean, Roldan bera joan bear izanda matxinatu aiek bakezteko.

Eta Ojedatar Alonso jakinda, Roldantar Franzizko zelakoa zan bere aurka joan ezketiño, peninsulara itzultzea erabagi eban eta 1.500ean Bagillako illerdian eldu zan Kadizeko kaira, itxasontzia yopu biurtu (*yopu biurtu = esclavizar, convertir en esclavos a las gentes de aquellas tierras*) ebazan ugarteetako indiar jendeagaz beterik.

Ojedatar Alonso andik alde egin ebanean, espainolako kolonitarrak Koloneri eskatuta, bertoko jendea euren serbitzura eukitea lortuta guzientzakotu egin zalako, *banatzailletasuna* edo “*magalpea*” (*banatzailletasuna edo magalpea = repartimiento, encomienda o proteccion*) deitu jakon, bertoko jendearen menperatze orreri.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

351-2016-15

Eguzkia: 08:32tik 17:50ra

Ilargia: 20:55tik 11:18ra

16

Barikua

1876: Don Karlos Erregetzako mai-buru dala, Oñate'ko Ikastetxe Nagusian, ikasurtearen asierea.

1937: Larrinaga'tik 34 Derio'ra iteko. Bat Lurgorri.

Abelardo, Adelaida erregiña, Adon, Agrikola, Albiñe,

Anania, Apseo, Azaria, Balendin, Beano, Eberardo,

Elias (gotzaiña), Isabel, Ireñion, Isan, Jakob.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXIV)

Baiña Kolon ez zalako ergela eta gitxiako oilo edo koldar bat, Fonsekatar Juan gotzaiñak Ojedari emon eutson askatasuneko baimenagaz asi zan gogora ekarten, gertakizun aiek zer esan gura eben ausnartzeko, eta bereala konturatu zan bere lilluramena (*lilluramena edo larderia = prestigio, fascinación, o autoridad*) berantza joan zala, Fonseka eta Ojeda jendelakoak indar ta bestearenagaitik bekaizkeri asko euki ebelako, bere ospea ain goialdeko maillan eten barik iraun egian.

Kolon bere oldozmenean ez eban arrazoizko zalantzarik euki, indiasetara joan etorriko talde bakoitzaren mariñelak, bitartekotasunik edo alkaradituak euki edo euki ez arren, ango agintarien aurka negartsu edo marmarika agertzen ziralako geienak, ta gauza orreik bertoko jendearen bekaizkeriko irudimenakin maltzuratasunezko almenagaz zabalduta, Fernando katolikuak ez eban euki beste biderik, Bobadillatar Franzizko gomendatorea (*gomendatorea = comendador*) indiasetara bialdu baiño, an zer gertatzen ziranak ikerketa bidez jakiteko.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

352-2016-14

Eguzkia: 08:32tik 17:50era

Ilargia: 22:01tik 11:58ra

17

Zapatua

1831: Erruki-etxeko txarri aundiaren zozketa asten da.

1917: Aste bete Bilbo'n Marques de Txabari ontzia uretara bota eziñik. Bertsoak. **1937:** Larrinaga'tik 37 lagun ilteko kanpora.

Ananias, Azarias, Bega, Egil, Esturnio, Florian, Itxaso, Jone Fke. (Chantal), Jon (Mata), Judi.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

ABENDUKO IV DOMEKEA

(Mt 1, 18-24)

- Liburu Santuak gizon aundi bat aurkezten dauskunean, beti agertzen dau arrigarri sortutako lez: Ez da gizonen emoitza Jaungoikoarena baiño.
- Abraan'en ondoren Isaak, agintzarien semea, ama agorragandik, Samuel antzera, Joan Bateatzaillea, bardin.
- Baiña Jaungoikoak munduari egin dautson emoitzik aundiena, Jesus dogu eta orregatik agertzen da Ama, Birjiña lez eta Jesus doe emaitzik aundiena lez.
- Berau dogu "Jaungoikoa gugaz".
- Benetan, ez dago erririk guk baiño urrago Jaungoikoa euki dauanik!
- Poztu gaitезan gabonak urreratzean eta gertatu gaitезan jai aundi oneik egokiro, kristañau lez, igaroteko.

ABENDUA (Gabonilla)

Domekea

1747: Larramendi'k bere eskutitz baten Juan Torres goratze du. **1960:** Bertsolari sariketa Donostia'n: Basarri txapeldun, Uztapide bigarren, Azpillaga irugarren, Xalbador laugarren.

Migrantearen eguna, Adela, Auxenzio, Basiliano, Bitor, Biktorino, Desiderato, Errupo, Floro.

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXXV)

I Isabel eta Fernando errege katolikuak ez ziran konturatzen ara bialdu eben Bobadillatar Frazizko ori, ez zala eurak gogoratzen ziran bezela aiñ argi ta jakintsua, bekaizt, kasketatsu ta altsutasunezko itxurak emonda, borondatezko neurrian maskar edo aul ta ergel bat baiño besterik ez zalako izan.

1.499ko Epaillaren 21ean In Fernandok bialdutako agirian agertzen da Bobadillatar Franzizko, zelan izendatzen dabe Indiaseko jaurlaria agindu zabalakaz.

Kolonentzat gogorra izan zan Bobadillaren jaurlarizko izenpetze ori, erregearen ordezkoa ta orokorreko jaurkintza kentzen eutselako agiri orrek, eta ekintza onek bakarrik erakusten dau, Kolontar Kristobal errege-seme ta errege katolikoaren loba izan zala, bestela beste baten bat izan bazan, ainbeste denboran eukiko ote eben agintaritzazko mailla andi ortan?

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

354-2016-12

Eguzkia: 08:33tik 17:51era

Ilargia: 23:04tik 12:34ra

19

Astelena

1400: Ziarrotza'ko eleiz-gizonak, kanoniku izena, Kalaorra'ko gotzaiñaren aginduz. **1554:** Bizkaia ta Gipuzkoa itxaslapurretaen, Frantze'tarren aurka ibiltea galazo.

Anastasio I (aita santua), Dario, Eba, Eukeni, Eusebio, Fausta, Gregorio, Hipolito, Jul, Krestzencio (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXVI)**

1.500eko Dagonillaren 23an eta aginte guzti orreikaz agertu zan Santo Domingoko kaian Bobadillatar Franzizko ori, baiña lau milla ariñago ta denbora askoan geldirik egon ziralako itsazotzi orreik, uri orren agintea Kolontar Diegok eukinda, iru mariñel bialdu ebazan jakiten, ia zer gertatzen zan ainbeste denboran an geldirik egoteko.

Eta mariñelak itxasonzietara eldu ziranean, Bobadillak itandu eutsoen, ia nun egon ziran Kolontar Kristobal, bere anai Bartolome eta Diego ta Fernando Kolonen semeak, mariñelak erantzunda: Kolontar Diego Santo Domingon, Kristobal Amirala Sorkunde ugartean eta Bartolome jaurlaria Xaragua'ko ugartean matxinatuak arrapetan gero urkatzeko.

Aginduaren eztabaida gogor orretan ibili zirela Bobadila onek Kolontar Diego atxilotu eta oin-burniakaz kateatu eban.

Eta bardiñ egin eban Kolontar kristobalegaz, esku-mendean euki ebanean, berari be oin-burniakaz kateatu eutsonean.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

355-2016-11

Eguzkia: 08:34tik 17:51ra

Ilargia: 00:06tik 13:06ra

20

Martitzena

1606: Ereño'ko San Migel eleizea menditik errira. **1880:** Nemesio Otaño musikariaren jaiotza. **1953:** Rikardo Baroja il zan Bera'ko Itze etxean. Bera bakarrik, etxean il zan Baroja 'tarra.

Abran, Amon, Bayulo, Eskubiliton Rousseau, Eugenio, Filogonio (gotzaiña), Gergorio, Harbeltz, Julen, Koren.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGREEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXVII)

Bobadillak, Kolontar Kristobal kateatu ebanean, onek ez eutson ezeren gaitzesterik (*protesta, reprobaciòn*) egin, ekintza orregaz an egon ziran guztieri erakutsita, bera, odolberoko Bobadilla aul eta ergel ori baiño azkoz gorago egon zala, bai jakintasunean eta bai gizon lez.

Bobadillak, Diego ta Kristobal anai biak atxilotu ondoren, Kolontar Kristobaleri eskutitz bat idatzi egiotzela, Roldanegaz Xaragua ugartean jaurkilari lez egon zan bere beste anai Bartolomeri, eta onek jakin ebenean zelango gauzak gertatu ziran bere anaiekaz, bereala joan zan Santo Domindoko ugartera, eta urira sartuaz batera atxilotu eban Bobadillak.

Kolonek, ondo baiño obeto jakin eban, eurak gaztelanira elduten ziranean, bere osaba-izeko erregeak askatu ta gauzak bere lekura joango zirela, bitartean baiña, andik jauntxoaren gogoaz bizitzeko itxaropenean egon ziranak, poz aundiz ibiltzen asi ziran, Bobadillaren araubideak eurekin, lasaitasun aundiagokoak izango ziralakoan.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

356-2016-10

Eguzkia: 08:34tik 17:52ra

Ilargia: 01:06tik 13:36ra

21

Eguastena

1353: Itxas-ituna: Baiona ta Biarritz alde batetik eta Bizaia bestetik. **1768:** Frai Bartolome idazle ospetsuaren eriotza Etxebarri'n. **1907:** "Baserritarra" aldizkaria lenengoz.

Amasbindo, Anastasio, Festo, Glizerio, Jon, Julepe, Kepa (Kanisio), Mikeas, Seberino (gotzaiña), Tomas, Silan, Temistokles, Yolanda.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXVIII)

Bobadillak, Kolontar iru anaiak atxilotu ondoren, gezur-zaleen zalakuntzak batzen asi zan, gero an zer gertatu zan zeetasun guzti orrekaz, erregeari agiri luze baten adierazteko, eta peninsula onetara katez beterik bialduta bertan epaitzeko, itxasontziak antolatzen asita.

1.500eko Iraillaren 30ean, Yanez ta Pinzontar Bizentek egin eban ostera bat, Kolonek agertu ebazan lurretik kanpo ibilteko baldintzagaz, eta beste ugarte eta lur zabal batzutik aurkitzen ibili ondoren, Kadizeko kaira eldu ziran, itxasontzia txirlak edo bitxiekaz (*con perlas*) beteta.

1.500eko Urrillaren lenengo egunetan urten eban itxasontzidia Santo Domingoko kaitik peninsula onetara, Ballejotar Alonsoren agindupean eta Kolontar anaiak etorten ziran itxasontziko Martintar Andres kapitaiñagaitik, ondo ta lotsagizunezko arrera aundiagaz zainduta.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

357-2016-9

Eguzkia: 08:35tik 17:52ra

Ilargia: 02:04tik 14:05ra

22

Eguena

1795: Manuel Ziorraga foruzalearen eriotza Bergara'n.

1918: Eusko Ikaskuntza Alkartea sortu zan Oñate'n

1933: Araba'n 57 udalek Estatutoan sartzerik ez ebela nai agertu eben.

Adam, Demetrio, Elene, Estefania, Flabiano, Floro,
Frantzisko Javier (Cabrini), Hungero (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
“SEMEA IZAN OTE ZAN?”
(CCLXXIX)**

Ballejotar Alonso ta Martintar Andres agintari nagusi ta itxasontzien kapitaiñak, kateak kendu gura eutsezan irueri, Kolontar Kristobal ez ebana onartu, berba oneik esanda: “Erregeak agindu ebala, eurak, Bobadillak agintzen ebena egin beargendula, eta alan izango zala erregearen aurrean agertu arte”. Kate orreik berak gordeko ebazan bizi izango zan bitartean.

Eta alan bete eban bere esana, beti egon ziralako eskegita bere lan-gelan, bera ilten zanean, beragaz illobiratzeko kate orreik aginduta.

1.500ean Azaroaren illeko azken egunetan eldu ziran itxasontziak Kadizera, eta jendea ikusi ebazanean Kolon ta bere anaiak kateatuta jetxitzen zirala itxasontzietatik, naita len marmarka euren aurka etsaiakaz batera ibili, oraingoan lotsatu ta asarratu egin ziran, gizon aiek ikusiaz batera jakin ebalako, bekaizkeri ta gezurraren-iraintsu edo ta gezur-gaiztoaren kaltedunak zirala konturatu ziralako.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

358-2016-8

Eguzkia: 08:35etik 17:53ra

Ilargia: 03:00tik 14:34ra

23

Barikua

1816: Bilbo'ko lenengo antzokia. Erronda kalean, suak erre. **1872:** Dantzarinea'tik Ollo jenerala karlisten gudarako. **1936:** Ogoño aurrean euskal ontziak alemanen bat baitu eben.

Asklepio, Basilides, Beno, Bentila, Biktoría,
Dagoberto, Ebaristo, Euporo, Frideberto (gotzaiña).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GABON GABA

Pin, pan, pun... Gaztañak erretzen,
or dakusgu andra Kattalin,
apari on bat egokitzen,
gogoz, arduratua, guztiz pin.
Mutillak barruratu dira
ta jarri dira epeletan,
nabaiturik txingar dirdira
usain gozozko pilpiratan.
Az-orio ta, nai aña gaztaña
ta, morokillez gozatua;
gero, ipuiña ta ipuiña
Peru ta Mariz gatzitua.
Gabon Gaba illun illuna
ta, bakarrik, etxe aurean
gelditu da panpin kutuna
gabeko ixiltasunean.
Abestu zuk be, lagun zarra,
nik abes dagidan antzera
ba, bijar jaioko da aurra
gure eredu izatera.
Gabon abesti pozgarriak
oroimenera datozenak;
irudi laztan goigarriak
bizitzako aberatsenak.

ABENDUA (Gabonilla)

359-2016-7

Eguzkia: 08:36tik 17:53ra

Ilargia: 03:56tik 15:05ra

24

Zapatua

Gabon gabea, krabeliña lurrean, ederra udabarrian.

1690: Larramendi'ren jaiotza Andoain'en.

Adela (Treveris), Adalsinda euskalduna, Annon,
Bonifacio, Delfin (Burdeos) (gotzaiña), Eutimio,

Gabone, Gergorio, Irmina, Irmania, Kastorino,
Luziano, Metrobio, Paulo, Tarsula (Tarsila), Zenobio.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

GABON ZORIONTSUAK

Gabon-jaiak urreratzean, gure irakurle guztiai eta euskaldun guztiai opa dautsegu zoriona.

Zoriona arrantzale ta itxaskariari, zoriona baserri-tar eta lantegietako langilleai.

Zoriona gaisoai ta ezinduai, zoriona espetxeratu ta erbestetuai.

Zoriona gabon-gaba etxean eta bakez igaroko dabena, zoriona zergaitik edo agaitik urrun dabilzanai.

Zoriona errigille ta politikariari, zoriona erritar zintzo ta baketsuai.

Zoriona gurasoai, zoriona seme-alaba ta aitita-amamai:

Zoriona Elizako arduradunai, zoriona Barri ona gaurko arazoen argi lez jarri nai daben guztiai.

Zoriona erriaren alde burrukalari diranai, zoriona isiltasunean erri-lana jakintza-saillean egiten dabenai.

Aintza zeruetan Jaungoikoari eta bakea lurrean gogo oneko gizonai.

ABENDUA (Gabonilla)

25

Domekea

1491: Iñigo'ren jaiotza Loiola'n. **1752:** Iñazio Erkiaga, Ziarrotza'ko kanonikuak, Gizaburu'n Oibar'ko Amaren baseleiza bedeinkatu eban. **1836:** Espartero jenerala Bilbo'ra sartu zan.

Suberri Eguberri, Abdon, Anastasia, Belen Andra Mari, Eukene, Felipe, Jaoikunde, Jesukristo'ren Gure Jaunaren Jaiotza, Klaudia, Maelan (gotzaiña), Noelia.

ESTEBAN DEUNA

Gabon-giroan ospatzen dogu Este-ban deunaren eguna.

Martirien artean lenengoa da eta Jesus'en jaiotza-ren lenengo frutu lez artu lei.

Zazpi diakonoetariko bat dogu: Lenengo denpo-retako eleizan arazo au sortu zan: Judatarrak ez ziranen alargunak laguntza barik geratzen zirala. Utsune ori beteteko, eta txiroen serbitzaille izan zeitezan, zazpi aukeratu ebezan eta euren lanak "diakonia" izena artu eban, baiña batzarretako buru be izaten ziran.

Asieran ez baiña laster asi ziran emakumeak be diakono izaten.

Kristiñauak Juda'tarren aldetik aurrean erabilliak ziran eta olako ekiñaldi baten arrika il eben Esteban. Orregaitik zabaldu ziran kristiñauak atzerrietara. Arrika-aldi orretan Saulo egoan arrikalarien soiñekoak zaintzen.

ABENDUA (Gabonilla)

361-2016-5

Eguzkia: 08:37tik 17:55era

Ilargia: 05:48tik 16:14ra

26

Astelena

1565: Azpeitia'n arda txarrak saltzen ziralako, taberna bi bakarrik azango dira. **1817:** Agote izena galazo eben Napparoa'ko korteak. **1915:** "Sota y Aznar" sortu zan Bilbo'n.

Abundanzia, Adelardo, Arkelao (gotzaiña), Dionisio, Dunis, Esteban lenengo ziñopea, Eztebe, Konman, Konstantino, Kristina, Marino, Teodoro, Zenon.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXX)**

Errege katolikuak, Granadan egon ziralako jakin eben zer gertatzen zan eurokaz, eta bereala agindu eben askatu egiezen, eskutitz bat euren loba ta onen anaiari idatzita, bitartez 2.000 dukado bialduta, eurengana ondo apainduta joan zitezzen.

1.500eko Abenduaren 17an eldu ziran Kristobal eta bere anaiak Granadara, erregeak zutunduta ta esku zabalik eurak artzeko ziralako, eta Kolontar Kristobal bere zintzotasunean, nortasunaren osotasuna galduta, negar ta belaunikatzen egon zala ez eutsien itzi, an osotu zan irudia, lots aundieneko irudia izanda, danok damu agertu ziran, Kolontarrakin sortu zirenakaz.

Kolontar Bartolome alderantziz, ez zan belaunikatu, eta bere anaiak erregearen serbitzura deitu eutsoenetik, zazpi urteko denbora luzean eta ardua guztiagaz ia lo egin barik berak egin ebenagaz, Dominikatik kanpo, Xaraguako ugartean Roldanegaz egonda, Bobadillak guzurrezko eskutitz bat bialduta, katez beterik atxilotu egin ebala ezan eutson erregeari, eta gura-eukela berak, guzur orreik beren lepotik kenduta, bere arduradunezko lekuan egokitu egiola osterako be.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

362-2016-4

Eguzkia: 08:37tik 17:55era

Ilargia: 06:42tik 16:54ra

27

Martitzena

1526: Ziarrotza 'n sua. Ango abat nagusiari, Irusta jauna bere izena, agiri guztiak erre jakozan. **1805:** Irun eta Ondarrabi Naparroa 'ra. **1944:** Uriolabeitia 'tar Amantzi 'ren eriotza Biarritz 'en. Euskalzale goragarria.

Akurio, Asklepio, Balderiko, Dioskoro, Filemon, Ganix, Gerardo, Godofredo, Jon apostoluaren eta ebanjearia, Maksimo (gotzaiña), Nizerata (Nizarete).

Bizkai-ko Foru-Aldundia

UME ERRUBAKOAK

Gabon-ostean sasoi egokia dogu Ume Errubakoak gogoan artzeko.

Egun onetan “inūsentiana” sartzeko oiturea dago.

Bibliaren esaldia da ”Ejipto’tik deitu dausat nire Semeari”, Esaldi orretan “Semea” erria da, eta Ejiptotik etorri zan Kanaan’era. Kristo be Ejiptotik etorria lez agertzen jaku. Eta Erodes erregeak ume errubakoak ilteko agindu ebanean, diño ebanjelioak, joan zala Jesus Ejipto’ra bere gurasoakaz.

Juda-aldean geratu ziran umeak il egin ebazan Erodes’ek, Jesús euren artean ilgo ebalakoan. Orreik dira “Errubakoak”.

Biblia’ren beste esaldi bat be orrelan bete zala diño Barri Ona’ren liburuak: “Negarra entzun da Rama’n (Belen’en): Rakel dago negarrez eta ezin da asaskatu, umeak bizi ez diralako”.

ABENDUA (Gabonilla)

363-2016-3

Eguzkia: 08:37tik 17:56era

Ilargia: 07:35tik 17:39ra

28

Eguastena

1318: Alfonso X.ak mesedeak Ondarrabi'ri gaztelerazko agirik zarrenetariko baten. **1386:** Santurtze'ko eleizea Abellaneda'tarren ardurapean Juan I.ak. **1872:** Pio Baroja jaio zan Donosti'n.

Agape, Aurtxo Errubage Santuak, Bitor, Bonifazio (gotzaiña), Domiziano, Domna, Eustrazio, Eutikio, Indes, Kastor, Rogaziano, Sein, Teodoro, Teofile.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXXI)

Argi ikusten da emen, Kristobal, Bartolome ta Diego anaiak izan arren, Kolon bakarrik izan zala IVn Karlosen semea eta errege katolikoaren leen maillako loba.

Eta erregeak, bereala ipini eutsoen osteria euren ardurazko mailla aundietan, erregearen ordezkotzan izan ezik, eta beragaz, Indiasen erregetasunezko ordezkaritza barik.

Amen ikusten da argi, Kristobal Kolonen aita IVn Karlos Nafarroako erregea eta bera, zitaldasunezko (*tiempos de mucha bajeza moral y malignidad*) maltzur denbora aietan egi edo ta berbakoak izateagaitik, porrot egin ebela biak, denbora aien bizi ekintzatan egi-zaleak izan ezker, nortasunezko bitxi-bereziak izan bear ziralako, ingurukoagaz berez, zentzu onaren izaerazko jokuan, ainbeste arazoetatik irabazle urteteko. Kolon bera ain gogoetatsu izanda, denbora oneitan be, ez zala geldirik egoteko gizona berez agertzen eban, eta beste egitarau baten antolamendu barri bat egin eutsen erregeari, Jeruzaleneko Jesusen illobia mauritarren eskuetatik berrezkuratzea, aurkeztu eutsenean.

Atutxa

ABENDUA (Gabonilla)

363-2016-2

Eguzkia: 08:37tik 17:56ra

Ilargia: 22:22tik 11:41ra

29

Eguena

1766: Bidebarrietarako gurdiak iru ontzako llantak bear ditue. **1935:** Bertsolarien sariketa Tolosa'n. Txirrita irabazle. **1972:** Jean Pierre Mirande idazlea il zan Paris'en.

Sendi edo Famili Santua, Alberto, Bonipazio, Dabid erregea, Bidal, Bitor, Ebrulfo, Felix, Illan, Kalixto.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

SENDI EDO FAMILLI SANTUA

Aldi onetan Jesus, Maria eta Jose'k osotzen daben Sendi Deunaren eguna ospatzen dogu.

Ospakizun orretarako sasoi egokia da: Jesus'en Jaiotzagaz sendi deuna osotuta ikusi dogu eta Gabon-Jaietan gure familiak be, al izan daben neurrian alkartuta.

Gaur sendiak arrisku aundiak ditu: Urrutikuskiñean arlo onetan agertzen diran ganora-bakokeriak, giroan sortu dan maitasunaren arinkeria, eroapenaren urritasuna, lege-aldetik eskontzaaustea onartuta ikustea... baiña ezkondu kristiñau asko eta asko alengintzen dira familiari iraupena emoteko, arduraz sortutako seme-alabak ondo azteko, etxean fedegiroko eziketea emoteko eta abar. Zorionak onei. Iraun sendo.

ABENDUA (Gabonilla)

Barikua

1869: Naparrak Andia ta Urbasa'ra abereak eroateko eskubidea. **1912:** Soraluze (Plazentzia)'n ELA sortu zan. **1962:** Bertsolari txapelketa. Uztapide irabazle.

Anisia, Benustiano, Donato, Eukeni, Exuperanzio, Grizino, Jokundo (gotzaiña), Judit, Liberio, Mansueto.

URTEAREN AZKENEAN

Begiratu dagiogun amaitzera joakun urte zar oneri.
Zenbat egun atsegintsu ta pozgarri etxean naiz
inguruan. Eskerrak Jaunari.

Zenbat egun illun eta triste!

Batzutan gaiso-aldiak norberak naiz etxekoak. Ez
da ordu orreitan be urrin egon Aita Ona.

Batzutan ondo jokatu dogu, poztu gaitzean! Beste
batzutan ez ain ondo. Urrengoan obeto.

Urte barria dator. Sarritan entzuten dogu: Ez daitela
izan joan dana baiño txarragoa! Baiña guk ohea izango
dan itxartopena daukagu. Orretarako gure alegiña eta
ingurukoen laguntza.

Irakurle! Urte barri zoriontsu bat izan, eta gu emen
izango gara zuri egunero laguntzen.

ABENDUA (Gabonilla)

366-2016-0

Eguzkia: 08:38tik 17:58ra

Ilargia: 09:56etik 20:21era

31

Zapatua

1854: Manuel Arostegi'ren jaiotza Otxandio'n. Organu jotzaillea. **1911:** Bilbo'ko udalean 1.200 langille. Bilbo'tarrak 170 baño ez.

Dominanda (Nominanda), Donata, Kataliñe, Kolunba, Kornelio, Mario (gotzaiña), Pauliñe, Potenziano (Prudenziانو), Rogata, Saturnino, Sabiniano.

Bizkai-ko Foru-Aldundia

**KRISTOBAL KOLON, NAFARROAKO IV
KARLOS ERREGEEN
"SEMEA IZAN OTE ZAN?"
(CCLXXXII)**

Baiña naita denbora askotan, antolakuntzazko ezaupide orreitan ibili, ezerezean garatu zan guztia.

1.501eko Iraillaren 3an errege katolikuak ikusita, Portugaldarrak zelango aurrerakuntzak egiten egon ziran Brasillaren inguruetatik, Bobadillatar Franzizko kendu eban indiazeko agintaritzatik eta zentzu aundiko gizona izan zan Obandotar Nikolas ipini eben erregetzazko ordezkotza orretan, berari aginduta, Kolontar Kristobaleri itzuli eutsozala len kendu eutsiezan jabetasunak, Koloneri bere ordezko bat izendatu dagien aginduta, peninsulara ekarten ziran gauza guztien baliotatik, beren amarrak artu egiezan, eta Kolonek, Karbajal izendatu eban lan orreik aurerantzean eroateko.

Eta 1.501eko Urrillan gauza guzti oneik konponduta Kolon antolatzen asi zan, berentzat indiaserako laugarren bidaia izango zana, lau itxasontzi erosi ta Palos'eko kai ingurutik 140 mariñel artuta, bere anai Bartolome ta Fernando semea eroa zituzen laguntzaille lez, Diego semea Gaztelako gortean eta Diego anaia Gaztelan geratuta.

Atutxa